

3 1761 08152308 6

DG
657
.35
C63

SCRIPTORES
RERUM GERMANICARUM

IN USUM SCHOLARUM
EX
MONUMENTIS GERMANIAE HISTORICIS
SEPARATIM EDITI.

23

IOHANNIS CODAGNELLI
ANNALES PLACENTINI.

HANNOVERAE ET LIPSIAE
IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI

1901.

Verlag der Hahn'schen Buchhandlung
in **Hannover und Leipzig.**

SCRIPTORES RERUM GERMANICARUM.

Von den wohlfeilen Hand-Ausgaben der interessantesten und wichtigsten Scriptores, aus dem Hauptwerke „Monumenta Germaniae historica“, liegen jetzt vor:

	<i>M</i>	<i>g</i>
Abbonis de bello Parisiaco libri III	—	45
Adami gesta Hammaburg. eccl. pontif. Editio altera	3	—
Annales Altahenses maiores. Editio altera	1	60
Annales Bertiniani	2	10
Annales regni Francorum et annales Q. D. Einhardi	2	40
Annales Fuldenses	2	20
Annales Hildesheimenses	—	75
Annales Poloniae	1	20
Arnoldi chronica Slavorum	1	80
Brunonis de bello Saxonico liber. Editio altera	1	50
Burchardi et Cuonradi Urspergens. chronicon	—	90
Carmen de bello Saxonico	—	60
Chronica regia Coloniensis	4	50
Chronicon Moguntinum	2	—
Chronicon Novaliciense	1	25
Cnutonis regis gesta sive encomium Emmae reginae	—	60
Codagnelli annales Placentini	2	—
Einhardi vita Karoli Magni. Editio quarta	—	90
Gesta abbatum Fontanellensium	—	90
Gesta Federici I. imper. in Lombardia	1	40
Gisleberti chronicon Hannoniense	1	80
Gotifredi Viterbiensis gesta Friderici I. et Heinrici VI. imperat.	—	45
Heinrici chronicon Lyvoniae	1	80
Helmoldi chronica Slavorum	1	50
Herbordi dialogus de vita Ottonis episcopi Babenbergensis	1	20
Lamperti monachi Hersfeldensis opera	6	—
Liudprandi episc. Cremonensis, opera. Editio altera	2	70
Monumenta Erphesfurtensia Saec. XII. XIII. XIV.	9	—
Monumenta Welforum antiqua	—	45
Nithardi historiarum libri III. Editio altera	—	75

5
145
14

ПОКАЗАНІЕ ГОДА РОЖДЕНІЯ
АВРААМА ПАВЛОВИЧА

ВЪНТРЕННЕЕ ДѢЛЪ
РОССІИ

P
HCG
M

Monumenta
Germaniae
Historica

SCRIPTORES

RERUM GERMANICARUM

IN USUM SCHOLARUM

EX

MONUMENTIS GERMANIAE HISTORICIS

SEPARATIM EDITI.

v. 23

IOHANNIS CODAGNELLI
ANNALES PLACENTINI.

559849
31. 3. 53

HANNOVERAE ET LIPSIAE
IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI

1901.

IOHANNIS CODAGNELLI
ANNALES PLACENTINI

RECOGNOVIT

OSWALDUS HOLDER-EGGER.

HANNOVERAE ET LIPSIAE
IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI

1901.

DC
657
.35
C63

PRAEFATIO.

Iohannem Codagnellum auctorem fuisse *Annalium Placentinorum Guelforum* hucusque in patria nostra dictorum I. L. A. Huillard-Bréholles, qui primus eos edidit, coniecit¹, bene ratus totam collectionem historicam libri Parisini infra dicendi ab illo esse compositam; quod ut solidis argumentis comprobaret, studuit B. comes Pallastrelli², vir sana doctrina satis instructus, qui editioni viri doctissimi Francogallici recusae nomen Iohannis Codagnelli auctoris optimo iure praefixit. At audacter hoc negavit Georgius Heinricus Pertz³, cum tertius hos annales ederet, nulla sana ratione nisus, sed deceptus gravi errore, cum librum civis Mediolanensis de rebus Friderici I. imperatoris in Lombardia gestis in collectione Iohannis Codagnelli male retractatum et commentis amplis auctum esse non perspexisset⁴, sed eius textum verum ac principalem reputaret. Sed omnia quae codex Parisinus continet⁵ ab Iohanne Codagnello esse collecta, sive aliunde, ut ex Pauli diaconi *Historia Romana* atque *Historia Langobardorum* et Isidori *Etymologiis*, excerpta vel descripta, sive ab ipso composita, quae maximam partem libri occupant, iam demonstravi atque evici 'N. Archiv' XVI, p. 253—346.

1) *Chronicon Placentinum et Chronicon de rebus in Italia gestis* (Parisiis 1856) p. V—VII. 2) *Monumenta historica ad provincias Parmensem et Placentinam pertinentia* III, 5. 6, *Chronica tria Placentina* (Parmae 1859) p. VII—XI. 3) SS. XVIII, p. 404. a. 1863. Qui cum in 'Abhandlungen der Königl. Akad. d. Wiss. zu Berlin' 1853. p. 499—515. de his et *Annalibus Placentinis Gibellinis* dissereret — ut cum Sicardo loquar —, nil vel parum utile in horrea reportavit. 4) SS. XVIII, p. 349. Ubi contra Huillard-Bréholles exposuit librum civis Mediolanensis non a Codagnello compositum esse — quod vir ille non contenderat — ideoque iam male sibi persuasum habebat libellos qui in codice Parisino post librum Mediolanensem sequuntur a Codagnello non conscriptos esse. 5) Praeter versus propheticos postea adscriptos et *Cronicam archiepiscoporum Ianuensium Iacobi de Varagine* (quem multi de Voragine falso vocant) postea huic codici subiunctam.

475—509¹, ubi exposui, quid liber Parisinus contineat², et magnas partes eius, praesertim fabularum ampliarum a Codagnello compositarum edidi³. Demonstravi igitur omnes libellos codicis Parisini ab ipso Codagnello esse compositos vel, cum eos aliunde transcriberet, immutatos retractatosque, Historiam videlicet Langobardorum fabulosam⁴, Istoriā Longobardorum, SS. Lang. p. 196 sq. editam, maxima ex parte ex Pauli diaconi Historia Langobardorum excerptam; Gesta Federici I. in Lombardia auctore cive Mediolanensi, de quibus iam supra dixi, quae stili sui flosculis atque additamentis commenticiis adauxerit, titulum novum iis praefigens *Libelli tristitiae et doloris etc.*⁵; tum Annales Placentinos, de quibus plura infra dicenda sunt; Gesta Federici I. imperatoris in expeditione sacra⁶; Gesta obsidionis Damiatinae⁷. Solum in dubio reliqui, num relatio de adventu et nomine et legibus Langobardorum⁸, prologus scilicet Legis Langobardorum, in extremis codicis Parisini foliis scripta ab ipso Codagnello an ab alio quodam Placentino collectioni illius subiuncta sit.

Hos libellos omnes uno codice coniunctos ab uno viro Placentino⁹ vel compositos vel retractatos esse cognoscitur ex oratione eorum, dicendi modo, sermonis ornatu tam rudi quam monstruoso atque insolito, ut comprobavi. Iohannem Codagnellum hunc virum Placentinum fuisse apparet e versibus ab ipso compositis, qui f. 1°. codicis Parisini leguntur:

Continet iste liber gestarum plurima rerum
Hoc citra tempus, latuit quo terra sub undis,

1) Praeter Wilhelmum Wattenbach, 'DGQ.' ed. 6. II, p. 324. 328 sq., neminem inveni, qui de hac mea commentatione retulerit neque, quod mirum, in 'Archivio storico Italiano' neque in 'Archivio storico Lombardo'.
2) Quod etiam Huillard-Bréholles p. IV—XXII. et brevius G. Waitz, 'N. Archiv' IV, p. 30—32. exposuerunt. 3) Quaedam me petente K. Hampe postea supplēvit 'N. Archiv' XXIII, p. 400—403. 4) Quam relationem ipse inscripsit: Istoria qualiter translatum est imperium Romanorum in Francia apud Teothonicos, editam SS. Lang. p. 592—596. 5) Cuius libelli partes a Codagnello additas cum Gestis Federici I. inter SS. R. Germ. a. 1892. edidi p. 14—64; cf. ib. p. 8 sq. 6) Edita a me cum praedictis Gestis Federici inter SS. R. G. 1892. p. 74—96. 7) Quae cum R. Röhricht, Quinti belli sacri scriptores minores ('Publications de la société de l'orient Latin, Série historique' II) p. 73—115. cum alio libello confuderit, integra edam SS. XXXI. cum Alberti Milioli Regini Libro de temporibus. 8) Male edita SS. Lang. p. 597 sq. 9) Placentinum fuisse auctorem fabularum huius libri (vide 'N. Archiv' XVI, p. 313. 323. 325 sq. 329. 487) et eum qui Gesta Federici I. in Lombardia additamentis auxit (cf. ib. p. 42, n. 2; W. de Giesebrecht in 'Forschungen zur Deutschen Gesch.' XXI, p. 309 sq. 313).

A Codagnello seriatim dicta Iohanne,
 Que sicut fuerant istic perstrinxit in unum,
 Etas inde sequens ut colligat utilitatem.

Vel sic:

Universarum fuit olim tempus aquarum,
 Ex quo cuncta fere sunt hec que gesta fuere,
 Et sunt hec annis Caputagni scripta Iohannis,
 Que sic perstrinxit et in uno tempore finxit.

Ubi facile comprehendis nomen Codagnelli in priore stropha scriptum in altera versum in nomen Latinum, cum eo in dialecto Lombardica sit capit. Quos versus si recte interpretaris, perspicis etiam ipsum Codagnellum professum esse se res gestas a diluvio universo usque ad suum tempus hoc libro conscripsisse, cum diserte cuncta fere quae post diluvium gesta fuere hoc libro se comprehendisse dixerit, quod profiteri non potuisset, si priorem tantum partem libri Parisini (f. 1—56) conscripsisset, quod G. H. Pertz, ut ipsius verbis utar, valida ratione nulla nisus tam audacter quam falso contendit¹. Unde iam ipsum Codagnellum testem habemus se Annales Placentinos a. 1012 (1031)—1235. huius codicis composuisse, si teste in re iam non dubia opus esset.

De vita Iohannis Codagnelli B. comes Pallastrelli quaedam attulit ex cartis adhuc ineditis archivi Cremonensis et Registorum grandis et mezzani Placentinorum, quae cum a. 1891. manibus tererem², dolui, quod non tempus mihi esset cartarum Codagnellianarum vel gravissarum exscribendarum. Spero in futuro itinere Italico me hoc executurum esse, nisi interim hae cartae a viris doctis Italicis editae erunt. Iam paucis nobis repetenda sunt quae doctus editor Placentinus exposuit³. Qui docuit plures viros gentis Codagnellorum Placentiae vixisse, videlicet in carta a. 1199. Dec. 22. Robertum Caput-agni testem occurrere eundemque a. 1202. Iun. 11. inter consiliarios credentiae⁴ Robertum Caput-agnelli dictum esse, inter milites Placentinos in carta a. 1221. Nov. 27. Scutum Codagnellum, Ubertum Codagnellum, Palmerium Codagnellum dictos esse. Quibus addo cartam ab Alberto Caput-agnelli notario, qui nescio an pater nostri Iohannis fuerit, Cremonae a. 1199. Sept. 1. scriptam⁵. Quae gens licet fuerit

1) SS. XVIII, p. 404. 2) 'N. Archiv' XVII, p. 475 sq. 3) P. VII—X.
 4) Qui Placentiae iurant indutias a. 1202. Iun. 10. prope Senum inter Placentinos et Parmenses Cremonensesque factas, qua de re vide infra p. VIII. 5) Ficker, 'Forsch. z. Reichs- u. Rechtsgesch. Ital.' IV, p. 257 sq., nr. 205.

nobilis, nec potens nec dives fuisse videtur, cum inter tot nobiles Placentinos in Annalibus Placentinis Gibellinis dictos nullus huius gentis dicatur, neque inter consules Placentinos quisquam illius gentis inveniatur.

Primo, quod sciam, Iohannes Codagnellus notarius inveniri dicitur¹ in carta data a. 1199. Febr. 6, servata in archiro publico Parmensi. Ex Registro grandi Placentino f. 115'. citavit B. comes Pallastrelli cartam datam a. 1202. Mart. 31, qua pax inter Papienses et Mediolanenses Placentinosque confirmatur, scriptam a Iohanne Codagnello². Quae verba memoranda huius cartae attulerit, infra p. 30, n. 6. adnotari. In archiro Cremonensi exstat cartula treugue que est ordinata et facta atque completa inter Cremonenses et Parmenses et Placentinos data prope locum Seni a. 1202. Iun. 10.³ presentia . . . Iohannis de Viarolo notarii Parme et Iohannis Codagnelli notarii Placentie. Parum iuvat cartas Codagnellianas sequentium annorum ab editore Placentino laudatas enumerare, quas editas non habemus⁴, sed sufficit nobis adnotavisse quod ille monet, Codagnellum aliquando negotia communis Placentini gessisse, a. 1204. Sept. 7. 8. iuramenta hominum de Carreggio promittentium se oboedituros esse praeceptis consulum Placentinorum recepisse, a. 1210. Sept. Oct. cum aliis eum missum esse, ut reciperet iuramenta hominum quorundam locorum regionis Bobbiensis, Varsii, vallis Stafforae, agnoscentium se tenere feuda communis Placentini.

Postremam cartarum in Registris Placentinis servatarum a Iohanne Codagnello scriptam esse a. 1230. comes Pallastrelli dixit, unde coniciendum est illum iam senescentem ab hoc anno studiis historicis — ut abutamur hac voce — potissimum vacasse, quorum fructum habemus collectionem codicis Parisini; haud multo post a. 1235, quo annales ab eo scripti desinunt, eum obiisse probabilis est coniectura.

1) Ab H. Simonsfeld, 'N. Archiv' XXV, p. 701, qui sane bene meruisset, si plura de hac carta dixisset, saltem qualis notarius Codagnellus ibi dicatur. 2) Ex iis quae dicit vir ille doctus in hac carta et in aliis cancellarius communis (Placentini) ('cancelliere del comune') Codagnellus vocatus esse videretur. Nec tamen adduci possum, ut hoc credam. 3) Quam post editorem Placentinum citavit L. Astegiano, Codex dipl. Cremon. I, p. 203, nr. 13. 4) Ex parte edita est carta allata a Locato apud Graevium, Thes. antiq. et hist. Italiae III, 2, col. 35, data a. 1222. die Lune XI. Aprilis in plebe Florentiola, in qua Iohannes Caput-agni inter testes occurrit, quam citavit Huillard-Bréholles p. V.

In Annalibus hoc solum Codagnellus de se retulit, in expeditione illa Mediolanensium et Placentinorum mense Iunio anni 1218. facta se adfuisse¹, qua illi cum sociis Burgo S. Dominici potiri conati prope Zibellum a Cremonensibus et Parmensibus victi atque infecta re, via Aemilia ipsis interclusa, longo ambitu redire coacti sunt².

Caeterum vitam Codagnelli enarraturo historia civitatis Placentinae illius aetatis potissimum scribenda esset, scimus enim Codagnellum fervidum sectatorem partis ecclesiasticae, postmodum dictae Guelfae, fuisse, quod ex fabulis de historia antiqua Lombardorum ab eo compositis, ex Libello tristitiae et doloris, quo librum antiquiorem civis Mediolanensis animo imperatori stirpis Suevicæ infestissimo adulteraverit, tum ex Annalibus Placentinis eius cognoscitur, in quibus vehementer tuetur partem Ottonis IV. contra Philippum regem e stirpe Suevica ortum relatione litis eorum sub a. 1208. posita, odium acerrimum contra Fridericum II. imperatorem stirpis Suevicæ conceptum eromuit praesertim rhythmo de rebus a. 1226. gestis composito³ (p. 74 sqq.), cum imperator studeret, ut Lombardos partis adversae in deditionem conditione non nimis iniqua reciperet, tum narratione rerum a. 1232. gestarum, cum imperator idem adsequi moliretur, denique longa narratione a. 1226/7, qua falsa plurima paucis veris remiscens exposuit, cur imperator a Gregorio sene furioso excommunicatus esset.

Atque Codagnello vivente inter cives Placentinos saepe gravissimae ac diuturnae seditiones ortae sunt, maiore parte militum partem ecclesiasticam sectante, minore parte militum

1) P. 65: credentes nos Burgum ire debere et p. 67: instantes nobis, ut redire deberemus. 2) Quod Codagnellus quidem non dixit, sed collata eius narratione cum reliquis relationibus, quas p. 66. adnotavi, satis certo cognoscitur. — Ed. Winkelmann, 'Forsch. z. Deutschen Gesch.' VII, p. 300, dixit Codagnellum in illa expeditione anni 1213. adfuisse, in qua die Iun. 2. Mediolanenses sociique eorum a Cremonensibus prope Castelleone victi sunt, cum ille accuratissime de hoc proelio retulerit (p. 43 sq.). Quod penitus reiiciendum est. Multo plura Codagnellus etiam de aliis proeliis retulit, ut de illo a. 1229. Sept. 5. apud Scoltennam fluvium commisso, in quo se non adfuisse ipse dixit (p. 98). 3) Nemo dubitare potest, quin ipse Codagnellus hunc rhythmum composuerit, quo et indoles et partium studium atque dicendi genus eius apertissime eluceant. Etiam versus hexametros 41 de victoria Placentinorum a. 1188. Iul. 11. de Parmensibus et marchione Malaspinæ reportata (p. 16 sq.) et versus sex de terrae motu a. 1222. (p. 72) et disticha quatuor de eodem terrae motu, qui f. 45^a. codicis Parisini exstant, ab ipso Codagnello compositos esse mihi persuasum habeo, ut etiam versus quinque Gesta Federici I. in Lombardia p. 16. editos composuit.

cum populo partem imperatoris fovente. Quod maxime factum est a. 1232—1235, utraque parte, partem populi adiuvantibus Cremonensibus, graviter inter se confligente. Quod Codagnellum tunc rebus gestis scribendis incumbentem commorisse videtur, ut fabulam de conflictu militum et populi iam a. 1090. facto componeret. Fabulam enim esse hanc narrationem¹ nemo non perspicere potest, qui perpenderit partes militum et populi saeculo XI. exeunte in civitatibus Italicis nondum extitisse vel saltem non ita formatas fuisse, ut altera contra alteram de regimine civitatis contendere potuisset, quod saeculo XIII. ineunte in multis civitatibus factum est; qui tum cognoverit totam hanc narrationem refertam esse flosculis orationis Codagnellianae, quos nemo nisi ipse Codagnellus scribere potuisset, qui sane, nisi de rebus a. 1090. gestis copiosam relationem scriptam invenisset, tam uberrima de illis rebus referre haudquaquam potuisset; et cum Codagnellus permultas alias fabulas amplissimas de rebus Lombardicis antiquis commentus sit, nemo negabit hanc etiam eum confinxisse. Non quidem omnino negari potest quidquam veri huic narrationi inesse, sed qui quiesiverit, quid veri ei insit, historiam etiam Attilae veram e carmine Nibelungico extricare poterit. Imprudentius editores priores illam relationem alio loco codicis Parisini scriptam *Annalibus Placentinis* illius temporis exiguis atque aridis inculcaverunt, a quibus Codagnellus provide eam separavit. Quam repetens *Annalibus* praemisi.

Inter fontes Italiae superioris saeculi XII. exeuntis atque XIII. ineuntis primum locum Codagnelli *Annales* obtinent, si neglegis *Annales* Ianuenses historiae aliarum partium lucem afferentes. Qui *Annales Placentini* ab a. 1031.² ordinantur, sed ab hoc anno magno hiatu ad a. 1084. transsiliunt. Patet Codagnellum abhinc *annales* brevissimos *Placentiae* cyclo paschali fortasse adscriptos exscripsisse³, quibuscum

1) P. 1—3. editionis nostrae. 2) In codice quidem nostro Millesimo duodecimo, octavo Kal. Madii scriptum aut ab ipso Codagnello aut a scriba corruptum est ex Millesimo XXXI. decimo octavo Kal. Madii, qua lectione verus annus et verus dies rei ibi relatae indicantur. Quod quidem sequitur indictione X. anno 1031. non concordat, quo fuit indictio XIV. 3) Quod cum G. H. Pertz, *Abhandl. d. Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin, Phil.-hist. Cl.* 1853. p. 506. recte statuisset, comes Pallastrelli imprudenter negavit p. XI. dicens: 'Croniche o Annali piacentini più antichi di que' del Codagnello non conosciamo, nè ci è noto che fossero', simpliciter ignorans hoc cognosci posse non modo ex Codagnelli *Annalibus*, sed et ex posterioribus chronicis *Placentinis*.

ipse coniunxit vel iam coniuncta invenit ab a. 1085—1157. vel 1159. excerpta annalium Cremonensium deperditorum, qui et a Sicardo et in Annalibus Cremonensibus hucusque exstantibus¹ exscripti sunt, ut ostendit P. Scheffer-Boichorst². Etiam in posterioribus chronicis Placentinis, Petri de Ripalta, Iohannis de Mussis, Iohannis Agazzari, reliquiae annalium antiquorum Placentinorum deperditorum saeculi XII. inveniuntur, atque cum his vel cum quodam eorum exemplari excerpta annalium Cremonensium coniuncta fuisse non facere possum quin coniciam. Posse quidem conicere sub a. 1111. a scriba codicis Parisini tantum falso scriptum esse Laudenses capti fuerunt pro Laude capta fuit Iohannis Agazzari, quod p. 3, n. 4. adnotavi. Sed cum Codagnellus ad a. 1113. scripsisse videatur Eodem mense Ianuario terremotus fuerat, de quo terrae motu Iohannes de Mussis et Iohannes Agazzari ad a. 1116. cum Sicardo et Annalibus Cremonensibus recte referunt, ut p. 3, n. 5. monui, non facile credes hoc per Codagnelli Annales ad eos pervenisse. Porro cum illi duo scriptores Placentini recte ad a. 1128. habeant: Eodem anno Mediolanenses fecerunt regem, quod in codice Codagnelli falso ad a. 1126. scriptum est³, iam conicies hos locos annalium Cremonensium deperditorum non ex Annalibus Codagnelli, sed ex annalibus Placentinis deperditis ad posteriora chronica Placentina⁴ profectos esse.

Quem ad annum annales Placentini a Codagnello exscripti producti fuerint, cognosci non potest. Sane sub a. 1167. ipsissima Codagnelli verba legimus⁵, cum antea orationis eius certa vestigia non deprehenderim. Sed cum probaverim Codagnellum etiam Gestis Federici I. in Lombardia ab eo descriptis saepe verba sua inseruisse, non inde concludendum est annales Placentinos ab eo exscriptos ante hunc annum defecisse, quamvis etiam in sequentibus annalibus 1172. 1174. 1175. etc. multos orationis Codagnellianae flosculos inveniamus. Immo sub a. 1186. 1187. inveniuntur tres loci hoc modo formati: Quando hoc vel illud actum est, erant anni Domini, ut saepissime scriptum est in annalibus antiquis⁶, quos a Codagnello sic compositos esse ut credam, nullo modo

1) SS. XVIII, p. 800 sqq. Quos annales iterum Scriptorum t. XXXI. edam.

2) 'Mittheilungen d. Inst. f. Oesterr. Geschichtsforschung' X, p. 89—92; cf. quae ipse adnotavi 'N. Archiv' XXV, p. 510 sqq.

3) In Ann. Cremon. falso ad a. 1129. Cf. infra p. 4, n. 1.

4) Vide quae de his chronicis infra p. XVII sq. adnotavi.

5) Praesertim p. 8, l. 3—5: Unde ex — impunitum, ad quae cf. 'N. Archiv' XVI, p. 293.

6) Cf. 'N. Archiv' XXV, p. 511.

adduci possum, neque his locis orationem Codagnellianam agnosco. Et cum horum locorum conformatio antea non reperitur, nec certo statui potest eos annalium antea exscriptorum partem fuisse, sed facile fieri potuit, ut Codagnellus diversos annales vel diversa commentariola congesserit¹. Sed ab a. 1189. omnia oratione Codagnelliana conscripta sunt, ut ab hoc fere anno iam non alius scriptoris commentarios secutus esse videatur.

Codagnellus potissimum civium Placentinorum ac duarum partium Lombardicarum adversarum, imprimis Mediolanensium, sociorum illorum, et Cremonensium Parmensiumque hostium res gestas, praeter has paucissima alia narravit. Imperatorum res multas in Lombardia, rarissimas in aliis provinciis Italiae gestas retulit. Pontificum summorum obitus et electiones quidem adnotavit, caetera tantum quae in rebus Placentinis ac Lombardicis gesserint vel quae ad res Lombardicas pertinuerint. Sed schisma magnum ab electione Alexandri III. ortum nullo verbo, expeditionem sacram Frederici I. atque expugnationem Constantinopolitanam levissimo verbo (p. 18 sq. 30) attigit, obsidionis et expugnationis Damiatinae propterea brevem mentionem fecit, quia ipse libellum de hac civitate expugnata conscripserat, prologum eius in Annalibus repetens (p. 68). Caeterum Terrae Sanctae et aliarum terrarum res omnino non nisi uno loco infra p. XIII. dicto respexit.

Neque etiam res in Lombardia pacifice gestas praeter Placentinorum electiones magistratum aliaque pauca curavit, etsi caritatem annonae, terrae motum nonnunquam adnotavit, sed bella Lombardica, proelia, vastationes, obsidiones, copiosissime enarravit, his uberrima relatione describendis delectatur. Ideoque amplissimas relationes praebet eorum annorum, quibus bella in Lombardia gesta sunt, pauca de plerisque annis narravit, quibus Lombardia in pace fuit. Ac sane pauca de his bellis relata haberemus sine longis narrationibus illius. Quarum quidem haud parva pars pro copiositate non tanti pretii est, cum Codagnellus plerumque non res gestas dilucide atque expresse descripserit, sed verbis inanibus saepissime repetitis ut in narrationibus fabulosis suis lectorem obruerit. Sed haec relationes et omnino Codagnelli Annales maxime excellunt tempore rerum gestarum accuratissime adnotato, saepissime non modo mensis, sed etiam septimanae diebus indicatis, nonnunquam etiam die festo sancti cuiusdam addito.

1) Cf. quae p. 7, n. 5. adnotavi.

Atque in diebus mensis adnotandis modo ratione ex oriente orta 28—31 dierum continuarum mensis numerandarum, qua nos utimur, modo ratione Italica intrantis et exeuntis mensis, modo antiquo more Romano Kalendarum usus est, nusquam tamen Nonarum Iduumve dies posuit, sed pro his semper nostro more diei numerum scripsit. Quod bene notandum est, ne ad corruptos dierum numeros emendandos falsa conicias. Atque omnino ordinem temporis secutus per singulos annos res gestas enarravit, sed tres relationes, quibus complurium annorum res gestas comprehendit, inseruit, sub a. 1208. videlicet Philippi et Ottonis regum electionem et litem a. 1198—1208. (p. 32 sq.) et Brixiensium motus ac seditiones a. 1200—1208. (p. 33—37) exposuit, sub a. 1226. narratione ex maxima parte commenticia retulit, qua de causa imperator excommunicatus et in Terram Sanctam profectus sit, et papa contra eum bellaturus Italiam excitaverit atque commoverit (p. 84—88).

Annales Placentinos in archetypo suo scribendos post a. 1222. Codagnellum aggressum esse constat, cum f. 45^a. codicis Parisini versus de terra a. 1222. Dec. 25. in Italia superiore ingenti concussu mota scripti sint¹. Nec tamen credendum est hos Annales uno tenore continenter compositos esse, in quibus ubique tot dies rerum gestarum accuratissime adnotatae sint, sed per multos annos rerum domesticarum commentarios Codagnellum conscripsisse censebimus, quos extremo vitae tempore in librum congesserit. Sane tabulas et epistolas in archivo Placentino collectas, sive ab ipso sive ab aliis scriptas, memoriae causa inspicere potuit ac nonnullas procul dubio inspexit², in quibus etiam potestates vel consules Placentinos singulis annis electos invenire potuit. Sed cum res bellicas potissimum scripserit, tabulas rarissime adhibere potuit. Monendum est eum in rebus gestis describendis nusquam rei postea actae mentionem fecisse, atque sub a. 1215. invenitur locus, quem ante annum 1218. scriptum esse censere potes³. Semel ad viros provocavit, qui ipsi de proelio a. 1229. Sept. 5. ad Scoltennam fluvium commisso vera retulissent⁴, sed omnia fere quae de bellis et proeliis narravit a militibus eum audivisse patet.

1) 'N. Archiv' XVI, p. 480. 2) Vide p. 22, n. 2. 5. p. 30, n. 6. p. 60, l. 17—19. p. 83, n. 3. p. 86, n. 4. 3) P. 53: credentes discordiam, que est inter dominum Ottonem imperatorem et Federicum Scicilie regem, acordari debere pariter et pacisci. 4) *Epistolam Bononiensium de hoc proelio datam, quam p. 95, n. 1. laudavi, Codagnellus non legit.*

Cum Codagnellus tantas fabulas de antiquis Lombardis commentus sit, cum *Gesta Friderici I.* imperatoris in Lombardia odioso atque mendaci animo adulteraverit, eum etiam in *Annalibus Placentinis* saepe a veritate deflexisse, falsa pro veris scripsisse iusto iure aliquis suspicaretur. Ac sane tam ferridus suae partis sectator fuit Codagnellus, ut hostes Placentinorum Cremonenses et Papienses viros perfidos diceret, Friderico II, necdum hosti Placentinorum, sed Cremonensibus propitio, multoties malediceret, Philippum regem iusto Dei iudicio a palatino de Wittelsbach interfectum esse scriberet, Innocentium III. papam, qui partem Ottonis IV. regis reliquisset, a Philippo pecunia corruptum esse contenderet¹. Is sane homo facere non potuit, quin ea quae Mediolanensibus et Placentinis in bellis Lombardorum prospere eveniebant in maius extolleret, numeros captorum atque occisorum vulneratorumque hostium multiplicaret, eas res, quas illi male gesserunt, aut silentio praeteriret aut involucris velaret tegeterque, ut nusquam fere hos victos esse — quod haud raro accidit — concederet. Sed hac in re facilis ei venia danda est, nam, ut Boncamagnus ait², omnes cives Ytalie pro suis civitatibus in maximo verborum fastu loquuntur et tam de se quam de aliis commendationes faciunt ampullosas et a veritate remotas. Ac revera omnes fere *annalium* scriptores Italici illius temporis idem fere fecerunt³, etiamsi non tanta ira tantoque studio res gestas narraverint. Scientem et prudentem Codagnellum a veritate deflexisse in *Annalibus Placentinis*, si excipis locum iam dictum de excommunicatione Friderici II. imperatoris (p. 84 sqq.), nusquam reperies, sed quae studio partis suae caecatus scripsit, caute atque exactissimo iudicio examinabis.

Extremam partem *Annalium* mutilam esse apparet, narratis enim rebus anno 1232. mense Martio gestis subito ad eas mensis Iunii transsiliunt, inde, nullo anni numero interposito, sequuntur quae anno 1234. acta sunt. Hac parte Codagnellus motus ac pugnas inter populum et milites Placentinos, militum partis Guelficae studiosissimus, retulit, unde fieri potuit, ut aliquis alterius partis deleverit quae sibi displicuissent. Sed fortasse Codagnellus ea quae de rebus a. 1232.

1) P. 32 sq. 2) Ed. Winkelmann, 'Philipp' p. 547, nr. 5. 3) Sed excipere debes auctorem *Annalium Placentinorum* Gibellinorum, virum iustum, mitem, veritatis amantem. Valde miror, quod hucusque nemo perspexerit hunc virum fuisse familiarissimum Ubertino de Andito comiti de Lando, cuius commentarios fere diem de die scripserit.

Mart.—*Iun.* et inde usque ad a. 1234. *Iun. gestis* desiderantur nunquam scripsit, sed foliis in archetypo suo vacuis relictis, ut haec postea suppleret, prius res a. 1234. *Iul. usque ad a. 1235.* Maium gestas exposuit, mortuus, antequam id quod voluerat perficeret. G. H. Pertz ut lacunam hiantem expleret, addidit quae Iohannes de Mussis de his motibus retulit, qui haec non ex Iohannis Codagnelli Annalibus, sed ex aliis annalibus Placentinis deperditis exscripsit. Haec non repetii, cum mihi codices manu scripti decessent, quibus collatis ea emendarem.

De oratione Codagnelli egi 'N. Archiv' XVI, p. 258 sq. Qui linguam Latinam non melius quam caeteri annalium scriptores Italici saeculi XIII. didicerat, sed tantum ut notarius formulas tabularum conscribere posset, attamen studuit, ut copia verborum atque ornatu sermonis lectores delectaret. Cum igitur dicendo magna appeteret, sed parum valeret, adductus est, ut stilo insolenti ac monstruoso uteretur, quo oratio eius tantum a simplici, magis Italico quam Latino, sermone reliquorum annalium Italicorum scriptorum quantum ab eo eruditorum virorum illius aetatis differt. Qui cum ingenio magno atque ubertate sermonis careret, attamen acrius ferridiusque res gestas describere vellet, coactus est, ut saepissime eadem verba flosculosque orationis iteraret, modo notarius crebra verba eadem declarantia accumulans, ut dicendi copia atque ornatu se ostentaret. Itaque singularis oratio eius facta est, ut facile eandem in omnibus libris eius agnoscas. Lectitarat, ut e fabulis eius didicimus, Lucani de bello civili carmen¹, Pauli diaconi Historias Romanorum et Langobardorum, Isidori Etymologias, sed fructum inde orationi suae expoliendae non cepit.

Annorum initium Codagnellus more Placentinorum et Cremonensium illius temporis a die Martii 25. fecit, quod ipse dixit, cum scriberet p. 73: in festo beate virginis Marie mutata fuit incarnatio, et cucurrit MCCXXIII. et p. 99, a. 1229: mense (Martii) in festo sancte Marie mutata fuit incarnatio. Sed non ubique hunc morem servavit, ut a. 1189. p. 18, 1199. p. 23, 1207. p. 31, 1216. p. 53, ni forsan librarii his locis numeros annorum corruerunt. Initium indictionis Codagnellus non consuetudine Graeca a Sept. 1, sed more Bedano a die Sept. 24. sumpsit, ut patet a. 1196. p. 22, ubi mense Septembri, indictione XIII, cum indictio Graeca XV. iam a Sept. 1.

1) Eum etiam Vergilii Aeneidem legisse iis quae 'N. Archiv' XVI, p. 322, n. 10. adnotavi non probatur.

coeperit, a. 1200. p. 28, ubi dies Sept. 18. indictione III. fuisse dicitur, cum p. 29, l. 1. indictione IIII. . . mense Decembri sequatur, a. 1203. p. 30, ubi legitur indictione VI, mense Septembri, cum indictio Graeca VII. iam die Sept. 1. coepta sit. Econtra quidem a. 1216. p. 60. legitur indictione V, mense Septembris, cum indictio Graeca V. Sept. 1, indictio Bedana V. Sept. 24. huius anni coepta sit, sed quod ibi refertur, virum quidem Brixiensem potestatem civitatis Placentinae electum esse, revera inter dies Sept. 24. et Sept. 30. factum esse potest.

Infelici eventu contigit, ut horum Annalium pretiosorum unus tantum liber manu scriptus ad nos pervenerit, videlicet codex bibliothecae publicae Parisinae Lat. nr. 4931, mbr. 4°, saec. XIII. medio duabus columnis foliorum institutis una manu elegantius, sed nimis mendose scriptus, qui totum collectionem historicam Codagnelli continet, ab I. L. A. Huillard-Bréholles l. l. p. IV—XXII. et a me 'N. Archiv' XVI, p. 310—346. 475—509. descriptus, in quo f. 57^b—58^c. narratio fabulosa anni 1090. Annalibus a nobis praemissa, f. 70^c—105^c. ipsi Annales Placentini exstant. In parente huius libri saepe cremonā, mediolanā, placent etc. scriptum fuisse videtur, quod librarius nonnumquam falso solvit, ut Cremonenses vel Cremonam scriberet, ubi Cremonensibus vel Cremonenses legendum erat, Placentinis, ubi Placentiam vera lectio erat¹. Qui saepe e, c, t falso legit, aliam harum litterarum pro alia posuit, velut roccam in rocea, cingunt in tingunt, curtem in turrem, tam in ea corruptit, quod maxime in nominibus propriis locorum fecit, e pro o pluries scripsit, sillabas un, uu, riu, ru, ui, in permutavit et corruptit, ut unum scriberet, ubi rivum scribendum erat, rumariengum, ubi Rumanengum legebatur, Muruellum in mumellum et muniellum. Cauurxio in canurxio corrumperet, ut lexiora eius menda afferam. Alia gravissime depravarit, ut nonnullos locos restituere nequiverim. Multa verba, praesertim oculo eius a verbo quodam ad idem inferius recurrens aberrante, omisit, alia transposuit. Quibus omnibus corruptis et omissis ut medelam afferrem, pauca et exigua subsidia habui, nec tamen spernenda, cum eorum ope praesertim locorum nomina propria quaedam corrupta et unum omissum restituere potuerim. Exscripsit enim Annales Codagnelli

1) *Ut etiam in codice Parisino fonā et pontā pro nominibus locorum scriptum est (p. 65), quae compendia editores male solverunt, et p. 84. brund', ubi Brundusium vel Brundisium legendum est.*

P) auctor *Annalium Placentinorum Gibellinorum*, SS. XVIII, p. 457—470, qui praeter hos etiam *Libellum tristitiae et doloris Mediolanensem* et *Gesta Federici I. imperatoris in expeditione sacra collectionis Codagnellianae* exscripsit, unde iam refellitur quod G. H. Pertz contendit, auctorem Gibellinum non Codagnelli *Annales* exscripsisse, sed utrumque ex communi fonte hausisse, quam opinionem nulla ratione niti demonstrari¹ ‘N. Archiv’ XVI, p. 279—285. Sane auctori Gibellino narrationes Codagnelli partem adversam celebrantes displicebant, unde pauca ex iis exscripsit, et quae Codagnellus odio commotus contra reges stirpis Suevicæ scripserat omisit vel mutavit.

Tum Franciscus Pippinus frater ordinis Praedicatorum Bononiensis, qui I, 3—7. *Gesta Federici I. imperatoris in expeditione sacra ex collectione Codagnelli* exscripsit², ex Codagnelli *Annalibus Placentinis* duos longiores locos II, 15. 24.³ excerptis⁴.

Galvaneus Flamma Mediolanensis, mendacissimus rerum scriptorum, et in *Manipulo florum* et in *Chronico maiore Codagnelli fabulas*, *Gesta Federici I. in Lombardia*, Codagnelli *Annales Placentinos* exscripsit⁵, ex his quidem paucissima ac brevitate mutataque, quae tamen non sine fructu consului, quamvis Galvaneus codicem Codagnelli exscripserit, qui iam nonnulla menda codicis nostri Parisini habebat, ut p. 67, n. f. g patet⁶.

In *Chronicis Placentinis Iohannis de Mussis*⁷ et *Iohannis Agazzari*⁸ nonnulla ex Codagnelli *Annalibus*, plura

1) Quod ne quis iterum in dubium vocet, hoc loco addo auctorem *Placentinum* SS. XVIII, p. 469, l. 33—35. etiam extremam stropham *rhythmici Codagnelliani* anni 1226. (infra p. 83) exscripsisse, ibidem l. 3—6. prologum *Gestorum Friderici II.* ad eum formavisse, quem Codagnellus *Libello tristitiae et doloris (Gesta Federici I. p. 24)* inseruerit. 2) *Gesta Federici I.* p. 75. 3) Muratori, SS. R. Ital. IX, col. 640. 644. 4) Quod bene advertit Huillard-Bréholles p. XLI, et recte statuit J. Ficker, Reg. Imp. V, nr. 370 a. 447 f, in dubio reliquit nr. 438 b. 459 c, quod minime dubium est. 5) *Manip. florum* c. 189. 201—264, Muratori, SS. R. Ital. XI, col. 643. 648—671; *Chron. maius*, ‘Miscellanea di storia Italiana’ VII, p. 706—773. 6) Cf. etiam p. 44, n. c. In *Chron. maiore* p. 508, ubi libros adhibitos recenset, Codagnelli collectionem Galv. Flamma fortasse dixit *Cronicam mixtam ex tribus*, quam se ipsum possidere dicit, in *Manip. florum* c. 1. Codagnelli librum omisit. 7) Muratori, SS. R. Ital. XVI, col. 451 sqq. 8) *Inter Monumenta hist. ad provincias Parmensem et Placentinam pertinentia* III, 7—9, p. 1—76. ab A. Bonara miserrime editum est hoc *chronicon Parmae* 1862. Huius *chronicon brevius trium Annalium Placentinorum dictorum multo minora excerpta* habet quam Iohannes de Mussis, attamen etiam locos ab illo omissos praebet.

ex *Annalibus Placentinis Gibellinis* exscripta inveniuntur, praeterea uterque reliquias praebet pretiosas annalium *Placentinorum* deperditorum. Sed neutrum horum hos tres annales exscripsisse crediderim. Unde vero hi illorum annalium excerpta nacti sint, et quomodo haec chronica inter se et cum aliis chronicis *Placentinis* cohaereant, hodie nemo dicere posset, cum viri docti *Placentini* chronica *Placentina* saec. XIV. et XV. *Petri de Ripalta*¹, *Iacobi Carsolae*, aliorum *Placentinorum*² hucusque sepulta iacere passi sint.

Primus I. L. A. Huillard-Bréholles *Annales Placentinos* ex codice *Parisino* l. l. p. 1—106. edidit; quos ex hac editione recudendos curavit B. comes *Pallastrelli* l. l. p. 1—108; qui nonnulla utilia adnotavit. Tum G. H. Pertz eos SS. XVIII, p. 411—457 (*Hannoverae* 1863) denuo negligentius edidit. Qui iratus, quod Huillard-Bréholles hos et *Annales Placentinos Gibellinos* ante ipsum edidisset, illum acriter obiurgatus est, quod male editoris munere functus esset³, et revera haud pauca a primo editore corrupta ex codice *Parisino* bene restituit⁴, alia acute coniciendo emendavit, sed etiam a primo editore optime correctam tacitus ipse recepit, alia verba, quae ille recte ediderat, corripuit vel omisit, nonnullos locos male coniciendo depravavit et — quod gravissimum est — multa eorum quae priores editores bene emendaverunt et adnotaverunt neglexit et silentio praeterivit⁵, ut neutiquam huius editionem omnibus numeris prioribus praestare dici possit⁶. Cum primus editor nonnusquam verba *Annalium* male

1) Ex chronico huius G. H. Pertz excerpta a. 814—1089. edidit SS. XVIII, p. 410. 2) Cf. *'N. Archiv'* III, p. 158 sqq. 3) Cf. W. Wattenbach, *'DGQ.'* ed. 5. II, p. 296 sq.; ed. 6. II, p. 328, n. 4. 4) Plura Huillard-Bréholles in edendis *Annalibus Placentinis Gibellinis* corripuit, quod partibus codicis *Londiniensis* horum *Annalium* a V. Cl. K. Hampe collatis intellexi, sed et Pertzii editio horum *Annalium* iustis votis minime sufficit. 5) Primus editor omnes dies in *Annalibus* indicatos diligenter examinerat, Pertz multa eorum ab illo de his adnotata neglexit, nonnulla depravavit. Pauca ex iis quae B. comes *Pallastrelli* adnotaverat repetivit, sed et eorum nonnulla corripuit. 6) Nonnulla in utraque editione corrupta sunt, ut qd (quid) male lectum est quod; istus, quod est suprascriptus (cf. *'N. Archiv'* XVI, p. 505, n. 2), primus editor isterus, Pertz istus legit. Hic multo accuratius orthographica codicis *Parisini* expressit, sed in his non satis constans neque attentus fuit, scripsit enim modo *Lombardia*, modo *Lonbardia*, cum codex ubique aut *Lonbardia* aut *Lobardia* habeat; modo set, modo sed scripsit, sed ubi haec vox perscripta, non compendio expressa est, codex ubique sed habet; cōi codicis modo communi, modo comuni (falso) expressit Pertz. Dubium est, num codicis dñs legendum sit dominus an domnus, ut Pertz scripsit. Sed cum p. 13, l. 10. in codice perscriptum sit dominam Constantiam, illud recepi.

signis interpunxerit, Pertzii distinctio omnino iusta ratione caret et nonnusquam sensum graviter laesit. Situm et nomina innumerorum locorum in his Annalibus dictorum editor noster non curavit ideoque male expressit, ut non perspicere possis, quod loci nomen sit, et cum is qui indicem voluminis XVIII. Scriptorum negligentissime confecit haec non magis curaret, ingens perturbatio atque confusio locorum ibi facta est, in qua explicanda sane iam multi lectores ut ego multoties tempus atque operam perdiderunt. Fateor me saepe doluisse de hac editione inter Monumenta Germaniae historica neglegenter parata, unde scriptores Italicos saeculi XIII. edendos aggressus hanc renovandam esse fas duxi, potissimum ut sequentes editiones me paraturum hac, ad quam saepe lectores revocandi sunt, absoluta adjuvarem.

Librum Parisinum ut ad litteram sequeretur studui¹, sed quae in hoc mendoso exemplari corrupta esse perspexeram omnia emendare conatus sum², qua in re eo potissimum adiutus sum, quod omnes libros Codagnelli legissem et ex magna parte ipse edidissim et itaque orationem eius penitus percepissem.

Locorum nomina hodierna, et ubi ea sita sint, in indice adnotavi³.

Berolini a. d. XV. Kal. Februar. a. MDCCCCI.

O. HOLDER-EGGER.

1) *In quo libro verba saepe aut non aut male signis interpuncta sunt, quo et editores nonnusquam in errorem ducti sunt. Quod iis locis tantum indicavi, quibus hoc alicuius momenti esse censui. Aliquoties in initiis sententiarum litteram maiusculam posui, ubi codex Parisinus minusculam habet, quod nusquam adnotavi.* 2) *Editor Parisinus multa, etiamsi nonnulla bene emendaverit, Placentinus omnia fere, foedissima etiam, menda in textu retinuerunt, quod librarii, non editoris est, praesertim cum illud exemplar tot et tantis mendis scateat.* 3) *In adnotationibus aliquoties Annales veteres Mutinenses et Chronicon Mutinense editos a Muratorio attuli, qui multo melius editi sunt inter 'Monumenti di storia patria delle provincie Modenesi, Cronache' XV (Modena 1888. 4°), inscripti 'Cronache di Alessandro Tassoni, di Giovanni di Bazzano', quibuscum ubique conferenda est Cronica Bonifacii Morano ibidem edita.*

ADDENDA ET EMENDANDA.

p. 6, l. 15. ad versus adde adnotationem 5*) Hos versus tres codices Chronicae regiae Coloniensis p. 109. habent cum fabula de eorum origine.

p. 12, l. 18. ad octavam sancti Michaelis adde notam 4*) Oct. 10. etiam imperator Papiæ fuit, St. nr. 4387 = Stumpf, Acta imp. (Reichskanzler III) p. 695 sq., nr. 496.

p. 33, l. 31. lege in marg. Aug. 9.

p. 34, l. 34. post Ann. Cremon. adde et quae ibidem SS. XXXI. adnotavi.

p. 58, l. 7. in marg. lege Aug. 29. pro Aug. (30). et pro nota 1 deleta lege 1) In praecedentibus de aliquo die erravit Codagnellus, nam hoc die Aug. 29. sequentia facta esse referunt Ann. Parm. mai. p. 666.

p. 59, l. 30. in marg. lege Aug. 30. pro Aug. 31.

p. 60, n. 1, l. 33. dele soli et l. 34. 35. pro ubi — factam esse lege Ann. Parm. mai. l. l.

p. 95, n. 1, l. 38. lege: ipsi Bononienses.

---

*Milleximo nonagesimo de mense Februarii¹ sedicio

f. 57c.
1090.
Febr.

magna orta est inter populum et milites Placentie oc-
caxione pugne, que eo tempore fiebat in terra vacua,
que erat inter ecclesiam sancte Marie de Templo et
5 viam que vadit Arcive². Accidit infortuito^a casu, quod
miles quidam iniquissime *pugnabat cum quodam pedite, *f. 57d.
ita quod unus ab altero dividi non poterat. Et dum
sic preliarentur, videntes populares, quod pedes resistere
militi minime poterat, lapides et lutum super militem
10 proiecerunt et, quod deterius fuit, fustibus manibus^b
ipsum graviter percusserunt. Videntes similiter milites
qui ibi erant peditem^c percusserunt et verberaverunt.
Clamore undique facto milites omnes civitatis in parte
una congregati et populares in alia, prelium magnum
15 inter eos est inceptum, quod duravit usque ad obscuram
noctem. In quo prelio obierunt duo de militibus et
tres de populo. Altera die summo mane ceperunt pre-
liari per totam civitatem; et cum [milites^d] vidissent,
quod non possent resistere, nocte veniente et die sequenti
20 exierunt de civitate et intraverunt per castra et loca et
villas districtus Placentie. Postea consilio communicato
statuerunt milites, ut omnes intrent inter Villam et
Canum et per illas partes, preter illos, quos posuerunt
in custodia in Roncairolo, XX milites, custodientes per
25 illas partes, ita quod nullus poterat intrare civitatem
nec aliquid trahere nec portare; et quinque peditum
transeuntes^e equitabant usque ad pontem; in Rivalgario
XX milites, in Arcellis XX milites, qui omnes omni die
equitabant usque ad civitatem; et si inveniebant aliquem

30 a) sic, non in fortuito, ut edd. priores habent, scribendum esse videtur. b) immanibus
coniecit H.-Br. c) pedite multo post corr. pedites c. d) supplervi; om. c. e) quae-
dam ommissa esse adnotavit H.-Br., qui scripsit quicumque pro quinque.

1) Ex narratione sequente quaedam excerpta habet Petrus de Ripalta
ad a. 1084, Ioh. de Mussis, Muratori, SS. XVI, col. 451, ad a. 1089,

35 et eadem Ioh. Agazzari p. 15. ad a. 1088. 2) Nescitur quid sit.

1090. portantem aliquid in civitatem, abstulebant^a eis boves
^{*f. 58a.} et totum quod portabant, et etiam manus et pedes eis
^{Oct. 6.} incidebant. Et ita steterunt usque ad octavam sancti
 Michaelis. Percipientes autem populares carere victualiis,
 consilio habito statuerunt exire civitatem, dicentes: 5
 'Melius est mori in bello quam videre desolationem
 nostram et fame perire'. Et exeuntes de civitate iverunt
 ad villam Sancti Georgii et illam conbuserunt, similiter
 villam Carpeneti et Castrucani et Iuda et Cari con-
 buserunt. Et dum hec agerentur, milites omnes con- 10
 gregati cum omni exercitu eorum, peditum et sagitta-
 riorum, per partes Corneliani et Ronchi et Vicoiustini
 et in illis partibus loca et villas illarum partium in
 quantum poterant defendebant. Populares vero ad partes
 Trabaciani iter eorum direxerunt et locum illum conbu- 15
 serunt et obsiderunt^a tunc castrum, in quo erant circa
 viginti milites cum quibusdam aliis de societate, et
 Monteiakonum et Predugiam expugnaverunt. Cogno-
 scentes vero milites^b populares longo terrarum spacio
 a civitate recessisse, omnes armati et asclerati cum omni 20
 turba militum, peditum et sagittariorum velocissime ad
 civitatem celeri gradu currentes, ianuis apertis in ipsam
 intraverunt, neminem invenientes in ea preter milites
 et quosdam captivos, qui in urbe remanserant, et habu-
 erunt civitatem et ea omnia que in ipsa erant. Hoc 25
^{*f. 58b.} audito a popularibus, meste turbati, ingenti dolore et
 tristitia commoti, festinanter ad urbem redierunt et
 hospitati fuerunt prope ecclesiam sancti Lazari¹. Sed
 milites qui remanserunt extra civitatem gravissime eos
 infestabant, ita quod mercatum habere non poterant. 30
 Cumque acta hec fuissent, accidit divino iudicio, volun-
 tate domini nostri Iesu Christi, a quo cuncta bona pro-
 cedunt, et sine quo nil fieri potest², milites comoti
 misericordia et pietate, cognoscentes nequitiam et demen-
 tiam eorum, gementes et plorantes et lacrimabili voce 35
 dicentes: 'Pax, pax!' Similiter populares plangentes et
 pectora eorum manibus percucientes, cognoscentes ne-
 quitiam et stultitiam eorum, alta voce dicebant: 'Pax,
 pax!' Et exientes milites de civitate, euntes versus po-
 pulum plangendo et gemendo, inter se ad invicem cepit 40

a) sic c. b) et add. c.

1) Sitam ad viam Aemiliam (San Lazzaro Alberoni) 2 $\frac{1}{2}$ km. a Placentia. 2) Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 292 sq.

alter alium osculari. Si tunc esset aliquis tam fere et 1090.
 crudelis nature, qui potuisset lacrimas continere^a, quis^b
 videat milites et pedites plorantes et gementes et pectora
 sua percucientes? Et sic intrantes in civitatem, con-
 cordia et pax voce [preconis^c firmata] fuit inter eos per
 universam civitatem et districtum^d Placentie.

- ^ap. 411. *Millesimo duodecimo, octavo Kal. Madii, indictione ^{f. 70^c.}
 octava¹, Sigefredus Placentinus episcopus de hoc seculo 1031.
 migravit. ^{Apr. 24.}
- 10 Millesimo LXXXIII. mensis Novembris², indic- 1084.
 tione VII, prelium de Nigrino fuit.
- Millesimo LXXXV. fames valida fuit. ^{cf. Sic.}
 MLXXXVIII. prima guerra Creme fuit incepta ^{cf.}
 mense Madii. ^{A. Crem. 1098.}
- ¹⁵ *MXCI. Placentia arsit in sabbato sancto³. 1091.
^ap. 412. MCVII. in vigilia sancti Bartholomei Cremona cum ^{Apr. 12.}
 Papia et Laude incenderunt burgum Terdone. ^{cf. A. Crem.}
 1107.
 MCX. mense Novembri, in vigilia sancti Andree ^{Aug. 23.}
 Henricus rex, filius Henrici, venit in comitatu Placentie 1110.
 20 prima vice. ^{Nov. 29.}
- MCXI. in vigilia sancti Ymerii fuit disconfita de ^{cf. ib. 1110.}
 Brexanore. ^{Iun. 16.}
- Eodem anno ultima ebdomada Madii Laudenses 1111.
 capti fuerunt⁴. ^{Maii (21).}
- ²⁵ MCXIII. focus sancti Laurentii fuit. ^{cf. ib.}
 1117. Eodem mense *Ian[uario]^{e. 5} teremotus fuerat. 1113.
 Ian. (3). ^{Aug. 10.}
^{*f. 70^d.}

a) emend. H.-Br.; cominere c. b) lege qui. c) uncis inclusa supplervi; cf. Gesta obs.
 Dam. f. 108^c: voce preconis, et 'N. Archiv' XVI, p. 319. d) districtum h. l. c. e) iam c.

1) A. 1012. fuit indictio X. Sigefridus demum a. 1031. Apr. 14 (non
 30 Apr. 24) obiit; cf. Necrol. eccl. cathr. Placent. laudatum a Campi,
 'Dell' hist. eccl. di Piacenza' I, p. 318; Bresslau, 'Jahrb. Konrad II.'
 II, p. 187. 2) Hoc die primo Nov. factum esse scribunt Petrus de
 Ripalta, SS. XVIII, p. 410, et Ioh. Agazzari p. 14. 3) Hoc Petrus
 de Ripalta et Ioh. de Mussis et Ioh. Agazzari ad a. 1081. habent.
 35 4) Potius civitas Laudensis capta est a Mediolanensibus; cf. locos ad
 Ann. Cremon. 1111. a me laudatos. Nota Ioh. Agazzari p. 16. scripsisse:
 A. D. MCXI. de mense Maii civitas Laude capta fuit per Mediola-
 nenses, quamvis idem miro modo cum Petro de Ripalta (SS. XVIII,
 p. 412, n. c) etiam ad a. 1110. scripserit: et de mense Iulii cepit (rex
 40 Henricus) Laudem. Vides duorum librorum notas hoc loco commixtas
 esse. 5) Sic procul dubio legendum est, nam Ioh. de Mussis (et idem
 fere Ioh. Agazzari) habet de mense Ianuarii magnus terremotus fuit
 ad a. 1116 (i. e. 1117 nostrae computationis) ut Ann. Cremon. et Sicard.
 Unde conicere potes in codice nostro quaedam ante hunc locum omissa esse

- cf. A. Crem.* MCXX. prima guerra Parme et prelium ibi in glarea^a fuit de mense Iunii.
1127. MCXXII. maior ecclesia Placentie incepta fuit.
cf. ib. MCXXVI. civitas Cumarum capta fuit; et eodem anno, mense Decembri Padus gelavit. 5
1128. Eodem anno, mense Iunii Mediolanenses fecerunt regem¹.
cf. ib. MCXXXI. Nucetum fuit destructum.
- MCXXXII. Loterius rex prima vice venit in Lombardiam^b et tunc obsedit Cremam. 10
- MCXXXV. Petra Gemella^{c.2} et Predella capte fuerunt.
1136. MCXXXVI. Loterius secunda vice venit in Ronchalia et fecit ibi festum omnium sanctorum et nativitatem Domini in Vigheria³, et cepit Sanctum Baxianum et Suncinum⁴, et epiphaniam fecit in Trabaciano⁵. 15
1137. MCXXXIX. disconfita Creme fuit, et maior pars
Ian. 6. Cremonensium^d cum populo ibi capti fuerunt Nonas Iunii.
1139. MCXL. burgum Sancte Brigide⁶ arsit mense 20
Aug. Sept. Augusti, et in sequenti mense moneta Placentina incepta fuit⁷.
1147. MCXLVII. Conradus rex Romanorum et Lodoysius rex Francie venerunt de ultra mare⁸ mense Iulii. Eodem anno et mense Arduinus episcopus Placentie de hoc 25
Iul. (17).

a) garea c. b) lonbar c. c) castrum Petre Zunnelle *Ioh. de Mussis et Agazz.*
d) militum fortasse supplendum.

et scribam legentem iam pro Ian. mutasse fuit in fuerat. Sed potius analium Cremonensium hoc loco exscriptorum loci per alios annales Placentinos ad posteriores scriptores Placentinos pervenisse videntur. 30

1) Conradum. Ad a. 1128. haec recte habent *Ioh. de Mussis et Ioh. Agazzari.* 2) Quod (castrum) est in valle Ceni (Zeni) dicunt *Ioh. de Mussis et Agazzari.* 3) Nullo iure Bernhardi, 'Lothar' p. 655, n. 41, de situ huius loci dubitavit. Voghera enim dicitur e. gr. Vigueria in *Ann. Ianuensis* a. 1232, SS. XVIII, p. 181, Vigueria (Viguria) infra 35 a. 1175. 4) et cepit — Suncinum ex *annalibus Cremon.* deperditis *annalibus Placentinis* inserta sunt, quae habent *Ann. Cremon. et Sicard.* Haec castra iam mense Octobri capta sunt. 5) Nec de situ huius loci Bernhardi l. l. dubitare debuisset; cf. indicem. 6) Civitatis Placentinae. 7) Conradus III. diplomate dato mense Martio a. 1140. 40 *ius monetae cudendae ab Heinricho IV. et V. Placentinis, ut dicit, concessum confirmavit; St. nr. 3408; cf. Bernhardi, 'Konrad III.' p. 138.* 8) Potius iverunt ultra mare. *H.-Br. Et Ioh. de Mussis habet: Rex Conradus ivit ultra mare.*

seculo migravit¹. Alio die abbas Columbe² primus^a ibi electus fuit. 1147.
Iul. (18).

MCL, indictione XII, mense Iunii, in festo sancti Barnabe³ apostoli disconfita Tabiani^b fuit die dominico. 1149.
cf. A. Cremon. Iul. 11, 12.

5 MCLII, indictione XV, castrum Medexane captum et combustum fuit a Placentinis de mense Iulio. *cf. ib.*
1152.
Iul. (14).

MCLIII. Scalona capta est. *cf. ib.*

MCLIII. rex Federicus primo venit et fecit festum sancti Andree in Ronealia et nativitatis Domini apud 1153.
10 Galiatum castrum Mediolani, et inde semotus ad civitatem Asti perexit et turres eiusdem civitatis destruere fecit; et inde venit Terdonam et pascha resurrectionis Domini ibi celebravit, et eam civitatem quamdam die 1154.
Nov. 30.
Dec. 25.

Lune de mense Aprilis cepit et destruxit. Qui inde 1155.
15 semotus cum marchionibus Malaspine⁴, [Mediolanenses^c] intraverunt et edificaverunt eam primo die Madii. *Mart. 27.*
Apr. 18.

Hygeonus⁵ episcopus Placentinus palatium eiusdem civitatis ascendit. *Maii 1.*

MCLVII. captum fuit Vegevanum de mense Iunii⁶. *cf. A. Cremon.*

20 MCLVIII, indictione VII^d, die Lune IIII. mensis Augusti⁷ Federicus imperator apud Melegnanum preliatus est cum Mediolanensibus et de eis magnam partem cepit. Sequenti vero die⁸ ivit Mediolanum et illud ob-

sededit; et stetit in eadem obsidione per quinque septi- 1158.
25 manas⁹, parum plus vel minus; et in comitatu eiusdem civitatis stetit per duos menses, et tunc concordiam *Aug. 4.*
Aug. 5.
(Sept. 7, 8).

fecit cum eis; posteaque descendit ad partes Mantue et Verone et transpadavit; et die festo sancti Martini 1159.
proximo venit in comitatu⁶ Placentie, in loco qui Me-

30 a) sic legendum esse coniecit Pall.; primo c. b) tabia c. c) suppl. H.-Br.; om. c.;
plura omissa esse conicio. d) lege VI. e) comitatum P.

1) Iul. 16, Necr. S. Savini Placent., 'N. Archiv' V, p. 439, sed Iul. 17. obiisse dicitur a Fabr. de Marliano, Muratori, SS. XVI, col. 631, quem diem etiam in calendariis ecclesiae cathedralis et S. Antonini adnotatum fuisse scribit Campi, 'Dell' hist. eccl. di Piacenza' I, p. 420. 2) Iohannes V, qui fuit primus abbas huius monasterii. 3) in festo sancti Barnabe ex annalibus Placentinis insertum est loco annalium Cremon. deperditorum. Nam hoc festum (Iul. 11) a. 1149. fuit sabbatum, non dies dominicus. Cf. quae ad Ann. Cremon. adnotavi. 4) Opizone et 1159.
Guillelmo fratribus. 5) Infra a. 1166. dictus Ugezonus, alibi Hugo. 6) Die 18. 7) Vere dies Aug. 4. fuit Lunae, sed Otto Morena, SS. XVIII, p. 605, hanc pugnam Aug. 5. factam esse refert. 8) Certe Aug. 6, quod praeter Ottonem Morenam etiam Gesta Fed. in Lomb. p. 30. et Ann. Mediol. breves, SS. XVIII, p. 390, (Rahewin. III, 34. VIII. Kal. 1159.
45 Aug. pro VIII. Id. Aug.) tradunt. 9) et stetit — septimanas et et tunc — cum eis ex annal. Cremon. deperditis inserta esse possunt; cf. Ann. Cremon.

1158. dianus-iniquitatis dicitur¹, suaque ibi tentoria fixit, et obsides² Placentie primo tunc habuit, et tunc eiusdem civitatis turres^a destruere fecit. Eodemque anno civitas Laude levata fuit.

1160. MCLVIII. mense Ianuarii, die conversionis sancti 5
Ian. 25. Pauli³ Crema fuit destructa ab *eodem Federico im-

1159. peratore, stetitque ibi in obsidione per novem⁴ menses continue, ibique fecit *castra lignorum, super quibus *p. 413. poni faciebat obsides Mediolanensium, qui a lapidibus mangani intrinseci patiebantur^b. 10

1162. MCLXII. mense^c Martii, in ultima ebdomada civitas
Mar. 25—31. Mediolani fuit destructa ab imperatore Federico. Unde versus:

Circulus annorum cum^d sexaginta duorum

Mille cum centum: patet^e M.^f digamate⁵ victum. 15

1162. MCLXII, indictione XI, die Iovis X. Kal. Decembris
Nov. 22. in plena contione Placentie Rainaldus^g sancte Colonensis ecclesie episcopus precepit Placentinis per Obizonem

1162. Buccafollem, ut a dominica proxima in antea habeant
Nov. 25. et teneant imperiales intus civitatem et deforis pro capite 20
monete, et tunc placentini fuerunt abatuti. Et Arnaldus^h Barbavaraⁱ tunc preerat Placentie per Federicum imperatorem^{k. 6}.

1163. MCLXIII. post natalem Domini imperator Federicus
Dec. 25. stetit per^l Placentinam per longum tempus. 25

a) et fossata add. P.; cf. Ioh. de Mussis. b) patebantur c.; petebantur corr. Pertz. c) in||se c. d) sic f. 1^c. cod. Paris. et codex Musei Brit. et Ioh. de Mussis et Galv.; cum om. h. l. c. e) fuit cod. Musei Brit. f) mediolanum h. l. c. et cod. Musei Brit. et Ioh. et Galv.; mille f. 1^c. cod. Paris. g) ramabous c. h) sic P et infra p. 7, l. 1; arnaldus h. l. c. i) Barbavaria P. k) pro imperatore P. l) terram supplendum videtur. 30

1) Hunc locum situm fuisse reor prope ostium Trebbiae fluminis (non apud Roncaliam), cum Ioh. de Mussis col. 453. dicat: et ad Cotrebiam attingens ibi sua tentoria fixit; cf. W. de Giesebrecht, 'DKZ.' VI, p. 370. Ad Padum fluvium septentrionem et occidentem versus a Cotrebba situs est vicus Mezzano Vigoleno, quem illum locum esse conicio. 2) Centum, 35
ut Ioh. de Mussis col. 453. scribit. Cf. Otto Morena, SS. XVIII, p. 608; Vinc. Prag., SS. XVII, p. 675. 3) Cf. Ann. Cremon. 4) Potius fere septem, ut Ann. Cremon. habent. 5) i. e. a Friderico. Pertz. — Hi versus et qui sub a. 1167. leguntur exstant etiam f. 1^c. codicis Parisiensis, qui hos annales continet (cf. 'N. Archiv' XVI, p. 313), et f. 50^r. 40
codicis Musei Britannici, qui Ann. Placentinos Gibell. continet (cf. SS. XVIII, p. 462), repetiti sunt a Galv. Flamma, Manip. c. 189. 201 (Chron. maius p. 706), et hi^a Ioh. de Mussis col. 454, Agazzari p. 18. 6) Cf. Acerbus Morena p. 638 sq. — Ioh. de Mussis l. l. (Agazzari p. 18) et Chron. rectorum civ. Placent., Muratori, SS. XVI, col. 612, tradunt 45
Arnoldum (de Dorstadt) iam a. 1158. potestatem Placentinorum ab imperatore constitutum esse.

MCLXIII. mense Septembri predictus Arnaldus^{1164.}
 exivit de Placentia¹. Et in mense Martio proximo Ri-
 vola castrum Veronensium^a fuit captum ab eisdem Ve-
 ronensibus^{b, 2}, quia a Theothonicis tenebatur. Prima
 5 die eiusdem mensis Fredenzonus³ electus obiit; et re-
 surrectio Domini tunc fuit IIII. mensis Aprilis. Erant^{Mart. 1.}
 autem anni domini Federici imperatoris XII, imperii^{Apr. 4.}
 vero XV.

MCLXVI. die Iovis sancto^c Ugezonus Placentinus^{1166.}
 10 episcopus obiit Rome⁵. Eodem anno, mense Martii^{Apr. 21.}
 Alexander papa Romam intravit.

**Bis quinquaginta cum septem bisque triginta^d *f. 71^c.
 Cum mille^e: prostratum fuit M.^f gaudendo levatum.*

MCLXVII. die Iovis IIII.^g Kal. Madii⁷ civitates^{1167.}
 15 Lonbardie insimul concordiam fecerunt, et Mediolanenses^{Apr. 27.}
 statim intus civitatem redierunt et Terdonam et Alexan-
 driam levaverunt et rehedificaverunt. In quadragesima
 vero proxima placentini secundi⁸ facti fuerunt.^{1168.}

Eodem anno, mense Iunio^{h, 9} canzellarii¹⁰ imperatoris^{1167.}
 20 preliati sunt cum Romanis duabus vicibus apud Tuscu-
 lanam, et ibi plus tria milia Romanorum interempti
 sunt. Imperator vero Federicus, qui apud Anchonam

a) verū c.; corr. Pertz. b) verū c. c) sancte c.; sancte memorie Pertz. Sed nusquam Codagn. hoc scripsit ac die septimane posito semper diem mensis vel quodam addidit.
 25 d) sic f. 1^c. cod. Paris.; triginta h. l. c., quo hi versus minio scripti sunt; triginta cod. Musei Brit. e) sic cod. Musei Brit. et Galv.; male cod. Paris. h. l. et f. 1^c. f) om. f. 1^c. cod. Paris.; mediolanum h. l. c. et cod. Musei Brit. et Galv. g) sic P; IIII. c. h) Iunii P.

1) Cf. quae Ioh. de Mussis col. 454 (Agazzari p. 19) tradit. Falsa de
 30 Arnolde Morenae Cont. Laud. p. 643. refert, repetit enim quae Acerbus p. 639. dixit, quae W. de Giesebrecht V, p. 413 sq. repetere non debuisset.

2) Cf. Ann. Veron. breves, SS. XIX, p. 4, ubi lege ars (i. e. arx) Rivola.

3) Fridericus a. 1164. electus, de quo vide Campi l. l. II, p. 22. Cf. Chron. rectorum civ. Placent., l. l. col. 613.

4) i. e. regni, anni non

35 recte computati. 5) Campi, 'Dell' hist. eccl. di Piacenza' II, p. 22, ex kalend. ecclesiae cathedralis Placentinae affert: XI. Kal. Maii obiit

Hugo Placentinus episcopus MCLXVI. et notam archivi canonicorum

Placentinorum: MCLV. primo die mensis Maii episcopus Hugo primo

venit in Placentiam, qui MCLXVI. die Iovis sancto, undecimo Kal.

40 Madii obiit Romae. Qui a. 1164. cardinalis episcopus Tusculanus factus erat.

6) Iam a. 1165. Nov. 23. Alexander Romam ingressus est; Jaffé, Reg. pont. ed. 2. II, p. 195.

7) Apr. 28. fuit a. 1167. dies Veneris. Die Apr. 27. Lombardi Mediolanum reaedificare coeperunt, iam

antea mense Martio foedus inierant. 8) Secundi dicuntur, quia

45 priores nummi Placentini a. 1162. cassati erant. 9) Iam mense Maio eceunte, die Maii 29. Romani victi sunt.

10) Rainaldus Coloniensis et Christianus Moguntinus archiepiscopi.

1167. aderat. hec audiens ita gesta. cum suo exercitu Romam
(Ioh.) perexit, suaque castra ex parte ecclesie beati Petri tendere iussit eandemque ecclesiam¹ conburrere fecit. Unde ex tam^a pessimo et crudeli facto rerum omnium creator, apud quem nullum remanet malum impunitum, precibus⁵ beati Petri aliorumque suorum sanctorum intervenientium commotus. fere omnes Theothonicos. tam principes quam
(Ang.) alios. et nominatim Colonensem archiepiscopum et Carletum² filium regis Conradi sua virtute et potestate Romana febris languire fecit. Pauci vero qui super-¹⁰ vixerunt per montana Placentie privatim vix, tum propter prenominatam pestem^b, tum propter Lonbardorum timorem in Alamaniam perexerunt.

1170. MCLXX. mense Iunii Placentini ceperunt roccam^c
Iun. Petre Sylarie. et ibidem maior ex filiis Oberti de Pre-¹⁵ duca mortuus fuit.

1172. MCLXXI. mense Ianuarii Christianus canzellarium
Ian. *transivit per Ianuam³ et ivit Romam.
*f. 71^a.

MCLXXII. die Lune XIII. Kal. Iulii centum milites
Iun. 19. Placentie et Mediolanenses. Alexandrini atque Astenses²⁰ et Vercellenses et Novarienses prelium cum marchione de Monte-ferato¹ fecerunt iuxta Montem-bellum castrum suum, illumque cum suis de campo turpiter [expulerunt^d et] in fugam verterunt per plus sex milibus. Eodem
 1173. anno. primo die quadragesime hostium ecclesie beati²⁵
Febr. 21. Antonii^e inceptum est.

Sept. MCLXXIII. mense Septembri destructa Petra Sileria et Preduca fuerunt.

1174. MCLXXIII. in Kal. Madii domus Cruciatorum
Maii 1. fuit hedicata apud arginos^{f. 5}. Eodem anno. mense³⁰
Sept. Septembri imperator Federicus reversus est in Lonbardiam cum magno exercitu Theothonicorum. Boemi-

^{a)} sic Ioh. de Mussis, ut Codagn. saepe scripsit, cf. 'N. Archiv' XVI, p. 295; ea c. b) post c. c) roccae c. d) exp. et om. c., quae more Codagnelli dicta ceperit ex Ioh. de Mussis. e) sic c. et Ioh. de Mussis (Agazz.), qui addit: extra portam Strate Levate³⁵ (hodie porta Sant' Antonio); Antonini emend. Pertz. f) argines Ioh. recte, ut reor.

1) Non ecclesiam S. Petri, sed S. Mariae ecclesiam illi vicinam. 2) Fridericum, qui et in Ann. Egmund., SS. XVI, p. 465, Karolus vocatur. 3) Cf. Ann. Ian., SS. XVIII, p. 90 sq. 4) Wilhelmo III. 5) Iohannem de Mussis haec ad a. 1164, ad a. 1173. hoc loco posita ad a. 1170. 40 habere monuit H.-Br. Qui Iohannes addit: in campanea Placentie. Argine Italice est agger vel fossatum, quam vocem nomen loci fuisse non credo. Cf. Ann. Placent. Gib. p. 479, l. 53: per arginem de Buxeto.

orum^a et Brienzorum^b. Eodem tempore omnes civitates 1174.

Lonbardorum et Marchie^c asociate erant simul contra
ipsum sacramento; et venit primo ad quandam civitatem
que dicitur Ast, in qua multi ex Mediolanensibus et
5 Brixiensibus causa custodie^d aderant. Astenses vero
statim ut traditores et homines modice fidei concordiam
cum eo fecerunt. Qui inde cum suis semotus^e venit

^{p. 114.} apud^f civitatem novam que Alexandria dicitur *die do-
minico VI. Kal. Novembris, eamque cum magna multi-
tudine istorum Theothonicorum et cum Papiensibus^g et
10 cum marchione de Monte-ferato obsedit. Ibi que fecit
cattos^h, manganos, predariasⁱ et castra lignorum tria
magna, mirabili modo constructa. Intus vero ipsam
civitatem aderat quidam civitatis Placentie cum centum
15 quinquaginta peditibus eiusdem civitatis nobilissimus
miles nomine Anselmus Medicus^l, cuius^k precepto con-
cilium istius civitatis attendebat^l. Et ibidem stetit
imperator cum suis in obsidione usque ad diem sabbati
sancti, qui fuit XII. Kal.^m Aprilis

Oct. 27.

*f. 72^a.

1175.

Apr. 12.

20 MCLXXV. Nocte vero adveniente² magna Theo-
thonicorum copia privatim³ ipsam civitatem intraverantⁿ.
Alexandrini* itaque cum Placentinis magno clamore
undique^o comoti statim captis armis contra eos^p acriter
pugnant; qui Dei nutu^q eos magna vi foras intus fos-
25 satum eiecerunt et continuo super eos lapides, ligna,

*) In marg. manu saec. XV. adnotatum est: Nota, quod isti
Alex[andrini] semper fuerunt viri providi et comendabiles in
armis et mirabiliter se habuerunt contra comitem de Arminiach
1391. die 25. Iulii; quod vix fuerit opus divinum, non
humanum.

30

a) Biemorum P, ut Codagn. alibi, cf. 'N. Archiv' XVI, p. 264. b) sic P; brienzorum c.;
cf. 'N. Archiv' I, I. c) emend. Pall.; marchio c.; marche P. d) custodiendi P.
e) emend. H.-Br.; remotus c. f) sic P; ast c. g) sic P; pplo (populo) c. h) cartos c.;
gatos P. i) et prederias P. k) emend. Pertz; cui c. — fort. precepta emendandum.
35 l) emendavi, ut Codagn. semper scripsit; ptendebat c.; pertendebat Pertz. m) sic c. et
P, sed pro Kal. legendum est mensis, cum sabbatum sanctum a. 1175. Apr. 12. fuerit.
n) intraverunt P. o) sic P; om. c.; cf. infra a. 1221. p) eos bis scr. c. q) nupta c.

1) In iuramento consulum Placentinorum legitur, Boselli, 'Delle storie
Piacentine l. XII' (I), p. 334: Et datum factum a consulibus filio quon-
40 dam Anselmi Medici de X lib. annuatim in ponte usque ad X annos
firmum tenebo pro magno servicio, quod ipse Anselmus fecerat in de-
fensione Alexandrie. 2) Nocte scilicet post parasceuen, ut referunt
Ann. Ian., SS. XVIII, p. 97; Boso ed. Duchesne II, p. 428. hoc iam nocte
ante parasceuen factum esse dicere videtur. 3) i. e. clam, per cuni-
45 culum scilicet civitatem ingredientibus. Male W. de Giesebrecht, 'DKZ.' VI,
p. 519, hoc verbum interpretatus est. Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 262 sq.

1175. sudes, lutum, ignem^a accensum aliaque multa iactaverunt et castrum imperatoris conbuserunt. Et balasterii^b Iannuenses, qui super¹ aderant, acri igne perierunt, et fere trecenti inter principes et alios nobiles viros eadem morte et deteriori perierunt. Imperator vero Federicus^c hoc ita peracto ultra modum turbatus^c iussit castra⁵ aliaque et marchionis opida lignorum accendi et ab obsidione removeri. Et die noctuque equitando tandem in comitatu^d Papie pervenit, ad partes videlicet Viguerie^e, et ibidem sua castra tendere fecit. 10

Dum vero imperator talia cum suis ageret, Longobardi, qui ibant in adiutorium Alexandrinorum, similiter sua tentoria tendebant in campanea Clastegii iuxta aquam², et distabant ab imperatore per tria miliaria; quod fuit die^f resurrectionis Domini circa vespas. Sequenti¹⁵ vero die Lonbardi quatuor carocia, scilicet Placentini^g, Mediolanenses, Veronenses et Brixienenses, foras ultra aquam versus imperatorem construxerunt. Statimque dominus Yzolinus de Marcha et Anselmus de Doveria^h Cremonensis, qui tunc dominiⁱ rectores Lonbardis aderant, 20 preceperunt Placentinis, Parmensibus. Regiensibus^k nec non parve parti Mutinensium, ut absque mora armata manu ad Placentinum^l carocium pergerent, ut ordinate ad bellum permanerent. Similiter preceperunt Mediolanensibus et quinquaginta militibus Laude, ut ad suum²⁵ irent carocium. Itemque preceperunt Veronensibus, Paduanis, Vicentinis atque Trivicensibus, ut ad Veronensium irent carocium. Eodem modo preceperunt Brixiensibus, Pergamensibus atque Mantuanis, ut ad Brixiensium irent carocium. Sic enim ordinati et aptati steterunt 30 per quamdam partem diei, posteaque ad castra reversi sunt, et carocia armata manu iusserunt custodiri. Eadem^m die pluribus vicibusⁿ perturbati ad bellum solito modo se preparaverunt. Alia vero die imperator summo dilu- 35 culo castra movere iubet et per duo miliaria a loco ubi aderat adversus Lonbardos pervenit. Audito de impe-

a) supplevi; om. c.; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 319.

b) ballisterii P. c) turbatur P.

d) comitatum P. e) vigurie c.; Vogerie P. f) pasce add. P fort. recte; cf. p. 5. l. 12, p. 15, l. 8.

g) Mediolani, Placentie, Verone, Brixie P. h) Dovarria P. i) et add. P. k) Reginensibus P. l) sic P; placentini c. m, custodiri eadem die. plu- 40 ribus distinctum in c. n) emend. H.-Br.; ciuibus c.

1) Super turrem ligneam scilicet ab imperatore constructam; cf. Gesta Fed. in Lomb. p. 62; Romuald., SS. XIX, p. 440; Boso l. l. p. 429.
2) Quae infra p. 11, l. 8. dicitur Scruna.

- ratoris motu a Lombardis, illico sumptis^a armis predicto 1175.
modo ad carocia ierunt^b et ita usque ad nonam steterunt.
Alio quidem die mota est concordia inter eos, altera die Apr. 16. 17.
Iovis est effecta¹. Die vero Veneris sequenti unaqueque Apr. 18.
pars recessit. Die siquidem sabbati sancti predicti *Lon- *f. 72c.
bardi Bronnam^c conbuserunt et vineas et arbores et Apr. 12.
vasa multa inciderunt et destruxerunt, et ibi iuxta
flumen quod dicitur Scruna² corpus Domini in pascha Apr. 13.
sumperunt. Eodem die Sanctum Martinum in Strata
et Clastegium^d et alia loca multa conbuserunt.
- MCLXXVI, indictione nona, die sabbati IIII. Kal. 1176.
Iunii in commitatu Mediolani fuit prelium³ inter Fede- Mail 29.
ricum imperatorem et Mediolanenses, et ibidem prelium
amisit imperator.
- MCLXXVII. magnum consilium^e domini Alexandri 1177.
pape fuit Venetie et Ravene.
- MCLXXIX. consules adamplaverunt plateam ma- 1179.
iorem et contionem removerunt de Sancto Antonino^f
et ad maiorem ecclesiam fecerunt.
- MCLXXX. in consulatu Oberti Vicedomini^g, Obi- 1180.
zonis de Fontana, Lanfranci de Abiaticis, Fredentini filii
domini Obertini, Opizonis Aginoni Placentini ascenderunt
in Monte-Artiolo et in monte de Sidulo et in Durbecco^{h, 4};
et concordia facta fuit inter Placentinos et Bobienses.
- Et in illo consulatu obierunt Lanfrancus et Fredentinus. 25
Et tunc traxerunt rivum novum de Nuria et rivum novum
de Treviaⁱ et fecerunt molendina; et tunc fuit placitum
inter advocatores de communi Placentie de furnis et
molendinis, et iudicatum fuit III. Kal. Ianuarii pro po- Dec. 30.
pulo Placentino. Et eo anno levata fuit turris de Sinu^k
et hospitale Humiliatorum in burgo Sancti Pauli. Et

a) sic P.; illi consumptis c.   b) iverunt P.   c) Bronam P.   d) Clastezium P.
e) sic Agazz.; dom. conse. c.   f) sic Ioh. et Agazz.; antonio c.   g) Gerardi Mantegatii adit. Ioh. et Agazz.   h) durbecco c.; Durbecho Ioh.   i) sic Agazz.; tecina c.;
35 Trebia Ioh.   k) Seno Ioh.

1) Cf. LL. Const. I, p. 339 sq., nr. 242—244.   2) In hac regione non
exstat flumen simili nomine hodie vocatum, nec dubitari potest, quin
Lombardi ad flumen Coppa castra metati sint. W. de Giesebrecht,
'DKZ.' V, p. 757, Strona hoc flumen vocavit, uti quidem multi rivi Lom-
bardiae et Pedismontis vocantur, sed nullus huius regionis, in qua solus
40 invenitur Schizzola rivus, qui in Coppam effunditur. Posset conicere
Codagnellum scripsisse — falsissime quidem — Scrivia.   3) Apud
Legnanum.   4) In carta data a. 1181. Ian. 9, Boselli l. l. p. 328.
legitur: pro facto Montarzoli et Durbecci.

1180. fere per totum illum annum cottidie pluit, excepto in
 1181. mense Marcii et in capite anni; et in festo sancte Marie
 de Februarii firmatum 'est tempus¹; et tunc fuit carum
 tempus de omni cibo².
 Sept. 30. "MCLXXXI. circa festum sancti Michaelis³ obiit⁵
 Alexander papa. qui vixerat in sede apostolica viginti
 annis et plus, et statim papa Lutius fuit levatus. ^{p. 415.}
 1183. MCLXXXIII. die sabbati pridie Kal. Madii inter
 nonam et vesperum intra ecclesiam sancti Antonini^a de
 Placentia finita fuit pax et concordia in scriptis inter ¹⁰
 dominum imperatorem Federicum et civitates societatis
 Lonbardie per Guillelmum episcopum Astensem et Hen-
 ricum Guertium et fratrem Terrisium⁴, nuntios impera-
 toris. Et in illo anno castrum Roncaroli fuit factum.
 1184. MCLXXXIII. mense Septembri^b Federicus im- ¹⁵
 perator venit in Lonbardiam et intravit primo in Me-
 diolanum^c et postea Papiam et postea Cremonam, po-
 steaque ivit Veronam circa octavam sancti Michaelis ad
 colloquium cum domino papa Lucio, qui ibi aderat, et
 ibi stetit per longum tempus. Postea ivit Vicentiam et ²⁰
 Paduam et Trivisium^{d.5} et postea redivit Veronam et
 1185. ivit Brixiam, postea Pergamum, deinde Laude^e, postea
 Placentiam: postea ivit Burgum et Parmam et Regium
 et postea Mutinam et Bononiam. Deinde redivit Pla-
 centiam et Papiam et Mediolanum, et collegit exercitum ²⁵
 magnum, scilicet^f milites Mediolani et pedites cum
 carocio et ducentos milites Placentie cum quadam parte
 Pergamensium et Brixiensium et cum paucis militibus
 Novarie^g, Vercellarum et Terdone, Parme. Regii. Mutine,
 Bononie, Ynole et Faencie^h, et equitavit ad Cremam ³⁰
 levandam et posuit Cremascos 'intus locum Creme inⁱ
 7. 73. MCLXXXV. die Martis VII. mensis Madii⁶ proximo^k
 Maii 7.

a) emend. Pall.; antonii c. b) Septembris imp. Fred. P. c) pacifice add. P. et Ioh.,
 sed Ioh. hunc locum ex Ann. Placent. Gibell. exscripsit. d) Vic., Trivixium, Paduam P.
 e) Laudam P. f) et cum centum militibus P certe falso. g) Verone h. l. P, ubi ³⁵
 Vercell. om. h) Alexandrie, Novarie h. l. add. P. i) in eam magna littera
 initiali, distinctione facta c. k) proximi corrigendum esse videtur; cf. p. 13, n. 0.

1) Hoc Italice dictum est 'il tempo si fermò'. 2) Cf. Ann. Parm. mai.,
 SS. XVIII, p. 664. 3) Iam Aug. 30. obiit. 4) Thidericum de
 Silva Benedicta (ordinis Carthusiensis) dictum in carta pacis § 35, LL. ⁴⁰
 Const. I, p. 416, nr. 293. 5) Cf. de hoc loco Scheffer-Boichorst, 'K.
 Friedrich' I. letzter Streit mit der Kurie' p. 64, n. 2. 6) Eundem
 diem habent Notae S. Georgii Mediol., SS. XVIII, p. 387, et inscriptio
 edita ib. p. 802, n. 35. Cf. B. de Simson apud W. de Giesebrecht l. l.
 VI, p. 628.

circa horam vespertinam, et rehedificaverunt^a locum illum 1185.
 de fossis et aliis rebus; et multi rustici de commitatu
 Mediolani et de commitatu Placentie ierunt ad fossas
 Creme faciendas; et stetit ibi cum illo exercitu per
 5 mensem unum tantum. Et totus Madius suctus fuit, et
 non pluit de illo mense. Et tunc erat discordia inter
 ipsum imperatorem et Cremonenses, quia contra eorum
 voluntatem^b rehedificavit Cremam. Post circa Kal. Iulii¹ *Iul. 1.*
 predictus imperator ivit cum Theothonicis et cum ali-
 10 quantis Lombardis ad accipiendum^c dominam Constantiam,
 amitam^d regis Guillelmi de Apulia, in nurum^e et
 uxorem^f Anrici^g regis, filii sui, et habuit ex ea plus
 CL equos honoratos auri et argenti et xamitorum et
 paliorum et grisiorum et variorum et aliarum bonarum
 15 rerum.

Et^h in ultimaⁱ Septembri reliquie sancti Syxti *Sept. 30?*
 fuerunt invente lavallo subtus tertium altare de con-
 fessione versus sero. Et tunc via que vadit iuxta ecclie-
 siam sancte Crucis de Fosusta fuit aptata et ampliata.
 20 Et tunc fuit maxima habundantia vini, sic quod dabatur
 una^k vezola de Fosusta XVIII den[ariis] et XVI et etiam
 pro XII den[ariis] et in Rizolo pro tribus sol[idis] et in
 Sancto Damiano et in Turiano pro quatuor sol[idis], et
 sextarius¹ frumenti pro XIII den[ariis], et sextarius¹
 25 sicalis pro decem, et sextarius¹ spelte pro quinque et
 dimidium^m.

Die Veneris XV.ⁿ Kal. Novembris proximi^o domina *Oct. 18.*
 Constantia regina, sponsa regis Anrici, intravit *Pla- **f. 73^b.*
 centiam.

30 Eodem anno circa Kal. Decembris² obiit papa *Dec. 1.*
 Lucius, et levatus fuit papa Urbanus, qui tunc erat
 archiepiscopus Mediolani³.

Die Lune VI. Kal. Februarii in civitate Mediolani 1186.
 desponsata fuit suprascripta domina per regem Enricum, *Ian. 27.*
 35 et coronatus fuit ille Enricus et sponsa similiter.

Et illo anno castrum^p de ultra Pado fuit levatum.

a) rehedificavit P. b) voluntatem c. c) sic e. et Ioh.; accipiendam P. d) sic Ioh.;
 amitam c. e) sic P et Ioh.; uirum c. f) sic P; et add. c. g) Henrici P.
 h) Est c. i) die aut septimana supplendum est et Septembris legendum. k) emend.
 40 Pertz; in c; vini H.-Br.; vezola vini Ioh. de Mussis (Agazz.). l) str c. m) sic c.
 n) sic P; V. c. o) sic P; proximo c. p) novum fortasse supplendum.

1) Etiam Iul. 10. imperator Placentiae diploma dedit, St. nr. 4425.

2) Iam die Nov. 25. 3) Hubertus II. vocatus.

1186.
Maio in.

MCLXXXVI. prima ebdomada Madii¹ Federicus imperator cum carocio Mediolanensium et cum omnibus militibus et peditibus, cum Alexandrinis et Laudensibus et Cremaschis et cum ducentis militibus Placentie et cum paucis militibus Bononie, Mutine et Regii et Parme⁵ et Vercellarum et Terdona² equitavit in comitatu^a Cremonae et devastavit omnia que potuit circa Suncinum, et pervenit ad castrum Manfredi^b non multum longe a

Iun. 8. Crema et obsedit illud; et in die dominico octavo mensis Iunii facta est concordia inter ipsum imperatorem et¹⁰ Cremonenses³; et destructum et combustum fuit illud castrum⁴; et fecit ibi fieri castrum lignorum et manganium et predarias et gatos; sed non fuit captum vi, sed per concordiam.

Quando Placentini ascenderunt in Durbecco^c et¹⁵ eum^d rehedificaverunt propter discordiam Opizonis marchionis Malaspine, erant anni Domini MCLXXXVI. indictione V, die Veneris tertio mensis Octubris.

Oct. 3. Quando Placentini cum mille militibus Mediolani iverunt in valle Tario, videlicet usque ad plebem Com-²⁰ plani, propter discordiam marchionis *et tunc ceperunt et conbuserunt Caborariam et Dezelandam et Fastagium et alia loca Muruelli^e, erant anni Domini MCLXXXVI, die *dominico pridie Kal. Decembris, in festivitate sancti^{*p. 416.} Andree; et tunc fuit maxima penuria panis. Et in eodem²⁵ anno circa festum sancti Thome marchio⁵ obiit.

Dec. 21. MCLXXXVI, indictione V⁶, die Lune XIII. mensis^{Apr. 14.} Aprilis parlamentum domini Anrici regis fuit in Burgo⁷, in quo Cremonenses et Parmenses prelium cum Placentinis commiserunt, qui Domini nutu et virtute supra-³⁰ scripti regis Placentinorumque^f de iam dicto prelio

a) comitatum P. b) situm add. P. c) emend. Pall.; clubecto c. d) sic c.
e) muruelli c. f) emendavi; placentini c.; cf. quae B. de Simson ad W. de Giesebrecht
'DKZ' VI, p. 646, adnotavit.

1) Sed die Maii 10. imperator Papiae adfuit; St. nr. 4454. 2) Astensium etiam; cf. W. de Giesebrecht (B. de Simson) l. l. VI, p. 643.
3) Cf. cartas datas Iun. 8, Böhmer, Acta imp. p. 145 sq., nr. 153; p. 604 sq., nr. 893; p. 818 sq., nr. 1131. 4) Cf. Ann. Cremon.; Sicardi Cron.; Ann. Aquenses, SS. XXIV, p. 29.; Ann. Mediol. min., SS. XVIII, p. 396. 5) Opizo de Malaspina. 6) Demum a Sept. anni 1186. 40
coepit indictio quinta, ut supra l. 18. recte scriptum est. Nota Heinrichum etiam a. 1187. Apr. 17. (St. nr. 4609) Burgi S. Dominici adfuisse, sed dies Lunae et Apr. 14. a. 1186. concordant, et quae sequuntur de Heinricho in Campaniam profecto a. 1186. facta sunt. 7) Sancti Dominici scilicet, quod Ann. Placent. Gib. addunt.

vulnerati atque truncati, turpiter expulsi fuerunt, et 1186.
super omnia et equos et indumenta ibi perdidērunt.
Deinde predictus rex Anricus semotus magno exercitu
habito versus Romam in Campaniam pro discordia, quam
5 habebat cum domino Urbano papa, ivit et multa loca
cepit et destruxit.

Et illo anno fuit tam magna siccitas, quia fere
non pluit per tertiam partem unius diei a festo pasche Apr. 13.
resurrectionis usque ad festum sancti Michaelis. Et illo Sept. 29.
10 anno, mense Iunio Olubra et Vianum incepta fuerunt¹. Iun.

In mense vero Septembri proximo Acheron² cum 1187.
plurimis civitatibus transmarinis capte fuerunt a Sara- Sept.
cenis. Sequenti vero mense predictus dominus Anricus Oct.
in Lombardiam^a reversus, magno exercitu undique collecto,
15 cum aliquibus militibus Placentie et cum LX sagittariis
supra comitem Savegne^{b.3} ivit, et primo perexit ad
quoddam castrum, quod appellatur Vellianum^c, et fecit
ibi fieri manganos et predarias, et *stetit circa illud per *f. 734.
XV dies, et cepit et destruxit.

20 MCLXXXVI^d, indictione VI, mense Octubri, die
Lune XIII. Kal. Novembris¹ obiit papa Urbanus Ferarie, Oct. 20.
qui fuit archiepiscopus Mediolani, et levatus fuit papa (Oct. 21).
Gregorius, qui tunc erat cancellarius; sequenti⁵ vero
mense, in medietate eiusdem mensis obiit suprascriptus (Dec. 17).
25 Gregorius Pisce⁶, et levatus fuit papa Clemens, qui fuit
episcopus Palestine⁷.

Quando Muruellus^e obsedit Montem-Arciolum et
stetit ibi per XV dies et habuit illud, non vi, sed per
concordiam, erant anni Domini MCLXXXVII, indictione 1188.
30 VI; die Lune VIII. mensis Februarii illud habuit; et Febr. 8.
tunc Placentini ibant in adiutorium illius castris et
fuerunt fere usque Olzolam, sed iam illud habuerat; et
milites Mediolani similiter venerunt in Placentia in ad-

a) sic P; lonbar c. b) Savolie P. c) Vilianum P. d) cum supra pro 1186. Ian. —
35 Aug. falso indictio V. indicata sit, hoc loco, quo ab Octobri indictio VI. adnotata sit,
Codagn. haec ut praecedentia falso ad a. 1186. adscripsisse potest, quamvis ind. VI. fuerit
a. 1187. mense Oct., quam et infra l. 30. ad a. 1188. (ipsi 1187) Febr. recte adnotavit.
e) muniellus c.

1) Fortasse hoc loco aut iam supra ante alterutrum Et illo anno quae-
40 dam omissa sunt, cum Ann. Placent. Gib. p. 466. sequentium quaedam
recte ad a. 1187. habeant. 2) Accon iam Iul. 9. capta est, Ascalon
Sept. 5. Ierusalem Oct. 2. 3) Humbertum III. 4) Hic dies (Oct. 20),
quo Urbanus obiit, fuit a. 1187. dies Martis. 5) Non sequenti, sed
denum Dec. 17. 6) i. e. Pisis. Pertz. 7) i. e. Palestrinae (Praene-
stinus).

1188. iutorio illius castri; et in illo tempore^a Ozole levabatur.
 Et tunc fuit maximus rumor et dolor per totam civi-
 tatem, et ex illo rumore et dolore Placentini commoti qua-
Febr. 10. dam die Mercurii proximi^b magna pars eorum se coadu-
 naverunt apud ecclesiam sancte Marie de Templo, et ibi 5
 multa sacramenta de potestate habenda fecerunt atque
 Albertonum de Andito, Albizonem et Mazaburrinum in
Febr. 11. rectores sumpserunt. Alio die sequenti predicti Alber-
 tonus et socii contionem fecerunt, et homines ibi con-
 scilii Placentie et consules offitiorum et societatum 10
 iurare fecerunt, et duravit illa contio cottidie per totum
 diem. Hoc ita facto et ordinato predictus Albertonus
 *f. 74^a. et sociorum suorum voluntate et omnium predictorum
 ibidem dominum Iacobum Mainerium in potestate elegit.
- Laudemus Christum, mundum qui condidit istum, 15
 Qui regit instabilem divinis legibus orbem,
 Qui pronos donat^c, famulos sanctosque coronat,
 Quique Placentinis animis et corpore claris
 5 Vincere donavit, Parmenses undique stravit.
 MC currebant^d simul octo vel octuaginta, 20
Iul. 11. Undecimam Iulius lucem celebrabat opimus,
 Indicti sextus fuerat tunc temporis annus,
 Quando Parmenses, quos numquam crede potentes,
 10 Collecti bello venerunt cum Muruello
 Vallibus in Tare^e subvertere, dilacerare 25
 Turres muratas, edes castellaque, villas.
 Verum protector, nostrorum maxime rector,
 Corde Placentinos armat, quia diligit ipsos,
 15 Atque vires prebet, Parmenses ut cito sedet.
 In bellum ducit, victores inde reducit. 30
 Taliter armati, telis animisque parati,
 Hostes infringunt^f ac ipsos undique cingunt^g.
 Ut fortes pugnant, inimicos undique sulcant,
 20 Et capiunt tantos, quod nescio dicere quantos.
 *Inter contractas acties tua, Parma, potestas¹ 35
 Prenditur, adteritur^h, deducitur ac retinetur, *p. 417.

a) castrum (vel turris) supplendum esse videtur. b) proxima legendum. c) doat c., quod Pertz amat legit. Sed cum voc. pronorum vis Italica (prono) inesse videatur, malui quod H.-Br. scripsit. d) emendavi; Ecce currebant c.; Ecce currebant Bethmann; En occurrebant H.-Br.; sequente sifnul apparet hanc falso coniectata esse. At me movet, quod hic solus versus sillabis consonis careat. e) Vall. vitare c. Placentinos hoc anno Muruellum et Parmenses in valle Tarsi vicisse refert Ioh. de Mussis, Pertz. f) in-
 fringunt c. g) emendavi; tingunt c. h) adteritur c.

Atque tubam tandem capiunt prenduntque^a sonantem, 1188.

Quod victis diram Parmensibus intulit iram.

25 Quidque fugam memorem, quasi maxima nunc mala
[plorem?

5 Hec tam longa fuit; non hos Lombardia cinxit.

O quantam laudem nostris, quantam quoque stragem

Contulit ista dies Parmensibus! Undique cives

Nostri^b letantur, congaudent et venerantur

30 *Factorem celi, qui conditor extitit evi^c,

*f. 74^b.

10 Parmenses vero tristantur cum Muruello.

Amodo conpescas te, semper, Parma, quiescas,

Numquam^d sis ausa contendere, sed modo pausa!

Non credas stulto sensu, numquam bene fulto^e.

35 Namque^f parum curat, si numquam pars sua durat.

15 Si capitur populus, non inde dolet Muruellus,

Pro nichilo ducit, si semper pars sua cadit.

Ergo non credas Muruello, ne male credas.

Sed da te nostris, ut non pereas velud hostis.

40 Namque Placentini poterunt te perdere muri^g

20 Ac salvare tuas pariter pariterque catervas.

MCLXXXVIII. die Iovis III. Kal. Octubris, in 1188.
festivitate sancti Michaelis Cremonenses et Papienses¹ *Sept.* 29.

cum eorum carocis atque Rezani et Mutinenses venerunt

atque Muruellus ad Senum. Die vero sabbati proximo *Oct.* 1.

35 captum et combustum fuit illud castrum; sed non fuit

captum vi, sed per concordiam. Alio vero die venerunt *Oct.* 2.

ad Castrum-novum, et similiter captum et combustum

fuit illud castrum². Die vero Iovis XIII. Kal. No- *Oct.* 20.

vembris Placentini milites iverunt in commitatu Parme

30 ultra Burgum Sancti Domnini^h et ceperunt prope Pa-

rolam Gerardum Rubeumⁱ Parme potestatem³ cum^k

XVII militibus et ceperunt L inter arcatores^l et pedites

et alios fugaverunt usque ad Rivum^m-Sanguinentum.

a) emendari; pmittuntque c.; perimuntque H.-Br.; premittuntque Pertz.

b) Vri

35 (Vestri) c. c) emend. H.-Br.; zui c. d) Vumquam c. e) emend. H.-Br.; fulto c.

f) Vamque c. g) nescio an viri emendandum sit. h) domini c. i) emend. H.-Br.;

geradura rubeura c. k) emend. H.-Br.; circa c.; cum circa Pertz. l) emendavi;

aratores c. m) emend. Pall.; ruuium c.

1) Parmenses (non Papienses) in hac expeditione fuisse scribit Ioh. de
40 Mussis col. 456, quod sane multo probabilius est. 2) Cf. Ann. Cremon.

3) Hic post Pelavicinum Iul. 11. huius anni captum potestas electus esse
videtur, neque tamen in Ann. Parm. mai. p. 665. legitur, qui ibidem
a. 1193. consul Parmensis fuisse dicitur.

1188. et Placentini illos duxerunt victos^a et in carcere re-
cluserunt.

1189. MCLXXXVIII.^b die Lune III. Kal. Februarii
Jan. 30. facta fuit concordia et pax in scriptis *inter Placentinos
*f. 74c. et Parmenses et Muruellum et fratres^{c.1}. 5

MCLXXXIX. de mense Octubri^{d.2} obiit rex Guil-
lelmus de Apulia, et levatus fuit Tancredus^e. Sequenti
1190. vero mense Madii in MCLXXXX. marescalcus³ impe-
Maio. ratoris colecto magno exercitu ivit in Apuliam, quia
eos superare volebat, sed ad finem perducere minime 10
potuit.

1189. MCLXXXIX, indictione VII, Federicus imperator
Apr. ivit ultra mare mense Aprilis. Et eo tempore turris de
Sinu et de Castro-novo levabatur^f de ducentis libris
imperialium, quos Parmenses dederant pro menda. 15

Eodem anno parato quocumque modo valuerunt
militum et peditum atque sagittariorum exercitu [partes^f]
Pontremuli depopulando aggressi sunt Parmenses. Hoc
audito a Placentinis, statim Obertus Gnachi^g eo tem-
pore consul cum aliquibus militibus Placentie usque ad 20
Conplanum perexere; postea in partibus Pontremuli iter
Aug. 31. aripuerunt. Die vero Iovis ultimo mensis Augusti, cum
Parmenses loca et alias res Pontremuli depopularentur.
visis Placentinis et tuba audita, illico ab incepto defe-
cerunt et retro iter agredientes fugam petierunt. Videntes 25
interim Obertus et Danisius tunc temporis Valdetarii
existens potestas Parmexani^h retro iter agredientes et
fugam petientes, fere cum tredecim militibus Placentie
et cum LX sagittariis eos insequentes, magno impetu et
clamore contra eos concurrerunt et cum eis prelium 30
commiserunt atque eos in fugam terga vertentes miserunt:
*f. 74d. *quos Placentini insequentes virtute Domini et auxilio
Pontremulorum LX milites de maioribus et melioribus

^a sic, ut suspissime in cod. Parisiensi legitur, non victos (quod quidem 'N. Archiv' XVI, p. 332, l. 16, et in Gestis obs. Damiatæ occurrit), Codagnellus ipse procul dubio scripsit, qui et infra a. 1200, dixerit: carocium Brixie . . . victum Cremonam . . . duxere et a. 1229: carocium Parme victum . . . perduxissent. ^b MCLXXXVIII, legendum videtur, cum plerumque a Mart. 25, anni initium in his annalibus sumptum sit. ^c suppl. eius. ^d Octubris P. ^e tancred³ c.; rex Tranchedus P. ^f suppl. H.-Br.; om. c.; Pontremulenses non bene Pall. coniecit. ^g emend. Pall.; ognathi c. ^h interpretare Parmexanos, quod scribere non licet, cum Codagn. saepissime nominativum pro accusativo in nominibus propriis praesertim scripserit.

1) Albertum et Conradum. 2) Potius die Nov. 18. 3) Henricus de Kalden. 4) Quae castra a. 1188. a Parmensibus destructa erant, ut supra p. 17. relatum est.

Parme et tubam habuerunt, et in Pontremulo ipsos 1189.
victos duxerunt et in carcere recluserunt; multos vero
morti tradiderunt, alios vero troncatos ad mortem, sine
numero vulneratos, amplius tribus milibus per nemora
5 et loca deserta fugaverunt; equos, arma et 'indumenta
**p.* 418. ibi perdiderunt, et victis omnibus, spoliis et equis ar-
matis ablatis, nichil reliqui preter fugam fecerunt.
Nocte vero adveniente Pontremulenses illos per nemora
et loca arida inquirentes de eis magnam partem ceperunt.
10 et similiter arma, equos et spolia habuerunt, et multos
vulneraverunt et interfecerunt; regnante Federico im-
peratore, qui eo tempore ultra mare proficisci festinabat,
et existentibus consulibus Oberto de Porta, Clavello
Odonis, Antonio^a de Porta, Iacobo Stricto, Girardo
15 Ardezono, Oberto Gnachi^b, Mazucho Leccacorvo^c.

MCLXXXI, indictione nona, mense Aprilis¹ obiit 1191.
papa Clemens, et elevatus fuit papa Celestinus. *Apr.*

Die Lune XV. eiusdem mensis Aprilis coronatus *Apr.* 15.
fuit rex Anricus [apud^d] Romam.

20 Die dominico septimo mensis Iulii proximi sequentis *Iul.* 7.
Cremonenses disconfiti fuerunt a Brixien-sibus in partibus
Cividae iuxta fluvium Ogii et mortui et necati sunt;
alii vero, qui evasere, usque Cremonam fugerunt; et tunc
in adiutorio eorum Pergamenses iverant², et hoc idem
25 similiter Pergamensibus contigit. Hoc audito a Medio- **f.* 73^a.
lanensibus et a Placentinis, qui in adiutorio Brixien-sium
ibant, statim captis armis illuc ubi disconfita fuit cur-
rerunt. Sed Cremonenses et Pergamenses iam fugerant
et recesserant; multa vero cadavera ex predicto fluvio
30 iam extracta ibi invenere. Et tunc castellum Romanum
et Curtem^e-novam et multa alia loca Brixien-ses ceperunt
et destruxerunt et fere totum commitatum Pergami con-
buserunt.

MCLXXXII, indictione X, die Mercurii VIII.^f 1192.
Iun. 24.

35 a) Antonino *corrigen-dum e cartis Reg. grandis Placent. Pall.* b) gnathi c. c) *emend.*
Pall.; leccatorio c. d) sic (apud urbem R.) *P*; om. c. e) sic *Gabr. Flamma, Manip.*
c. 224, et *Chron.* maius p. 736; turrem c. f) *emend. H.-Br.*; IIII. c.

1) *Non satis patet, quo die Clemens obiit, procul dubio vero mense Martio exeunte.* 2) *Cremonenses potius in adiutorium Pergamensium contra Brixien-ses profecti erant, ut Ann. Cremon. referunt; cf. Sicardi Cron.; Ann. Brix., Notae S. Georgii et Ann. Mediol. min., Mem. Mediol., SS. XVIII, p. 814 sq. 387. 396. 400; carmen editum in 'Arch. stor. Ital.' III^b, p. 20 sqq.; Ioh. de Mussis col. 456 sq.*

1192. Kal. Iulii¹, in festivitate sancti Iohannis obiit dominus
Iun. 26. Thebaldus^a Placentinus episcopus. Die Veneris proximo
 sequenti levatus fuit episcopus Ardei^{b. 2}, qui tunc erat
 prepositus ecclesie Duodecim apostolorum.
1193. MCLXXXIII, indictione XI, mensis Madii Pa- 5
Maii. pienses et Lodexani et Cremonenses et Pergamenses et
 Cumenses, queque istarum gentium intravit per se in
 comitatum Mediolani, et plurima loca et villas ceperunt
 et conbuserunt et homines ac mulieres dispoliaverunt. 10
 Quo in veritate cognito a Mediolanensibus, statim para-
 verunt exercitum; et fuerunt in eorum adiutorio mille
 milites Brixie et totidem Placentie et mille archatores
 et centum milites inter Novariam et Vercellas. Parato
 exercitu intraverunt in terras Laude cum carocio et 15
 manganis et predariis et venerunt ad fossatum, quod
 Lodexani fecerunt iuxta Laudem-Vetulem, et magnam
 partem fossati destruxerunt; et tunc Cremonenses cum
 carocio erant Laude. et cum eis erant milites Papie et
 Pergami et Parme et Mantue. Mediolanenses vero trans- 20
 ierunt fossatum et castramentati sunt circa Laudem-
 Vetulem per medium Sanctum Columbanum; et hoc fuit
 ultimo die mensis Madii. Alia vero die, primo die mensis
 Iunii fecerunt contionem summo mane. et armata manu
 versus Laudem^c, ubi erant adversarii, iter arripuere. 25
 Quo itinere iam incepto viderunt terras Mediolani ab
 inimicis accendi. et statim magna pars militum Mediolani
 cepit alios procedere^d, alii vero omnes sequebantur cum

a) Thedaldus recte Petrus. b) Ardicius Petrus. c) Iadem c. d) sic pro procedere c.

1) Eodem die (VIII. Kal. Iul.) consules Placentini interdixerunt clericis,
 ne ipsis absentibus norum episcopum eligerent, carta edita a Boselli, 30
 'Delle storie Piacentine l. XII' (I), p. 340 sq. Campi, 'Dell' hist. eccl.
 di Piacenza' II, p. 73. 83 sq. 100. hanc affert notitiam archivi canonicorum
 Placentinorum: MCLXVII. Dominus Tedaldus electus primo intravit
 Placentiam septimo Kalendas Iulii (Iun. 25), qui MCLXXXII. octavo 35
 Kal. Iulii obiit. Eodem anno, die Veneris VI. Kalendas Iulii, in festo
 sanctorum Iohannis et Pauli (Iun. 26) fuit electus in episcopum do-
 minus Ardito praepositus canonicae Duodecim apostolorum, qui mil-
 lesimo centesimo nonagesimo nono, die sabbati quinto mensis Iunii
 obiit in vigilia pentecostes. Et in ipso festo pentecostes (Iun. 6) fuit
 electus in episcopum dominus Grimerius. Qui MCCX. die Iovis octavo 40
 mensis Aprilis ante dominicam olivae (i. e. palmarum = Apr. 11)
 ante completorium obiit. Die VII. Kal. Iul. (Iun. 25) Tedaldum obiisse
 falso refert Necr. S. Savini Placent., 'N. Archiv' V, p. 439. 2) Eodem
 die Petrus Dianus cardinalis presbyter S. Caeciliae electionem Ardicionis
 confirmavit, vide cartam, Boselli l. l. p. 341, et notam praecedentem. 45

carocio. Et dum sic incederent, ultra hospitale Traba- 1193.
 ciani obviati sunt inimicis, et ceperunt CL milites de
 societate Lupanorum Cremone et maiorem partem militum
 Laude, et decem milites Mantue et duo milites Laude
 5 capta in campo relinquere^a; et fere omnes pedites qui
 ibi aderant ceperunt, qui plus trecentis fuerunt, et multi
 milites ac pedites Mantue in flumine Aduæ se negaverunt;
 inter necatos et detruncatos bene numero CCC tempo-
 ralis vite terminum subierunt¹. Hoc ita peracto castra-
 10 mentati fuere iuxta istud hospitale, alio vere die rediere domum. *Ion., 2.*

Eodem anno XIII. Kal. Octubris² milites Mediolani *Sept., 18.*
 et ducenti milites Placentie, qui in Mediolano erant,
 ad conburendum duo loca Laude Cavenagum et [Zev-
 15 nigum^b iverunt]. Cumque cursores precessissent ad ista
 loca, et XL milites Mediolani alios precedebant colli-
 gendo predam, obviati sunt aliis XL militibus Laude,
 et statim milites cum aliis commiscere^c iuxta vineas
 Laude. Hoc audito a Placentinis, statim ubi erant ad-
 20 versarii cucurrerunt atque ipsos usque intus fossas Laude
 confractos reduxerunt; et continuo Laudenses omnes
 extra exierunt, per vias stantes nostros valde verbera-
 vere. Et milites Mediolani ad bellum currentes Plac-
 entinos inter se et civitatem Laude concluserunt; et
 25 tunc ex Placentinis XV milites capti fuerunt, inter quos
 fuit Gislerius de Andito tunc consul Placentie. Et ex
 Laude Mediolanenses^d et Placentini ceperunt LIIII
 milites et CC pedites, et multi equi militum Placentie
 sunt interempti.

³⁰ Eodem anno, mense Decembri Placentini elegerunt *Dec.,*
 per potestatem dominum Palatinum Advocatum de Ver-
 cellis. **p. 419.*

Eodem anno, mense Ianuarii proximi civitates Lon- 1194.
 bardie iuraverunt stare preceptis domini Drusardi^e, legati *Ion.,*
 35 domini Enrici imperatoris in Italia, super guerris et

a) sic c. pro reliquere. b) sic Galv. Flamma, Manip. florum c. 225; iverunt addidi;
 voci inserendae spatium vacuum relictum in c. c) sic c. pro commiscuere; cf. Gesta
 obs. Daniellae, 'N. Archiv' XVI, p. 298. d) med¹ c. e) drusacdi c.

1) Cf. Ann. Cremon.; Ann. Brix., Mediol. breves, ubi hoc die Maii 29. vel 30.
 40 actum esse dicitur, et minores, Notae S. Georgii Mediol., quae die Maii 31.
 fossatum explanatum esse cum Codagnello tradunt, SS. XVIII, p. 815. 390.
 396. 387. 2) XIII. Kal. Nov. (Oct. 19) iuxta portas Laude pugnatum
 esse, quod hoc loco refertur, tradunt Notae S. Georgii Mediol. p. 387.

1194. discordiis Lonbardie; et tunc firmata est pax et concordia inter civitates in scriptis et sacramentis¹.

Maio. MCLXXXVIII^a, indictione XII, mense Madii facta est pax et finita inter civitates Lonbardie iussu suprascripti Drusardi, excepto Parma et marchione Muruello². Eodem mense imperator Enricus venit in Lonbardiam, et primo intravit Mediolanum³, postea ivit *Ian. 3.* Papiam: die Veneris tertio mensis Iunii venit Placentiam: die Martis proximo exercitus eius venit in Roncalia et stetit ibi cum domino imperatore per unum *Ian. 7.* diem; die vero Iovis nono mensis Iunii predictus exercitus transivit per Placentiam, et hospitatus fuit ille exercitus intus burgum Pontenurii et deforis illis partibus; et tunc predictus dominus imperator ivit Ianuam⁴; deinde predictus exercitus semotus ivit et hospitatus fuit inter **f. 76d.* *Ian. 9.* Burgum Sancti Domnini^b et Senum. Deinde ivit et hospitatus fuit iuxta Tare.

MCLXXXVIII, indictione XIII, die dominico *Nov. 6.* VI. mensis Novembris facta est pax et concordia inter Placentinos et Muruellum et fratrem⁵; qui Muruellus²⁰ et Guillelmus filius eius predicto die in plena contione Placentie iuraverunt fidelitatem et pacem communi Placentie, et sacramentum civile insuper fecerunt.

Aug. MCLXXXVIII, mense Augusti imperator Enricus cepit Apuliam et Malgaritum et cepit Ciciliam et duxit *25* 1195. secum Malgaritum et multos alios in Alamaniam. Et *Ian.* eodem anno, mense Ianuarii Placentini elegerunt in potestatem comitem Azonem de Brixia.

1196. MCLXXXVI, mense Septembri, indictione XIII⁶, *Sept.* imperator Enricus⁷ ivit in Apuliam et fecit ibi naves³⁰ preparari, et fecit exercitum magnum peditum et militum

1197. in Alamania preparare. Qui mense Ianuarii proximi se- *Ian.*

a) MCLXXX. c. b) domini c.

1) Cf. *cartas datas Ian. 12. 14, LL. Const. I, p. 505—507, nr. 356. 357.*

2) Cf. *cartas datas Apr. 20. Maii 17. 18, ibid. p. 508—513, nr. 358—363. In nr. 358. legitur: Ego Trushardus . . . precipio . . . marchioni Montisferrati, Papiensibus etc. . . , exceptis Parmensibus et marchione Murruello et fratre eius Alberto, ut firmam pacem iurent servare etc.*

3) *Ubi fuit Maii 29 — Ian. 2. Cf. Ann. Marbac., SS. XVII, p. 166; Notae S. Georgii Mediol. p. 387; (Ann. Mediol. breves p. 391).* 4) Cf. *40*

Otoboni Ann. Ian. p. 108. 5) Albertum. Vide cartam pacis datam Nov. 6, Poggiali, 'Memorie storiche di Piacenza' V, p. 24—28, quam Codagnellus legisse videtur. 6) A Sept. (1. vel) 24. indictio XV. coepit.

7) *Qui Sept. 6—9. fuit Placentiae; St. nr. 5028—5030.*

quentis transivit per Placentiam et Veronam et ivit in 1197.
Apuliam causa eundi ultra mare. Mense Martio proximo *Mar.*

predictus imperator misit ultra mare XXX naves hone-
ratas militum et peditum; et tunc superavit totam Apu-

5 liam et Sciciliam *et habuit ea quiete.

*f. 76^a.

MCLXXXVI, indictione XV, mense Ianuarii fos- *Ian.*
sata nova fuerunt palificata et terminata et ordinata per

Alamannum de Guitelmo encignerium communis Medio-
lani, existentibus consulibus Alberico Vicedomino, Oberto

10 Vicecomite, Rainerio de Cario, Antonio de Fontana,
Rainaldo Surdo, Oberto Scorpiono de Porta, Gerardo

Stricto; tertio Kal. Madii proximi predicta fossata fue- *Apr.* 29.
runt incepta.

MCLXXXVII, indictione prima, quarto Kal. Oc- 1197.
tubris, in vigilia sancti Michaelis imperator Anricus obiit *Sept.* 28.

15 in Scicilia, in civitate Mixine^a. Eodem anno, mense
Decembri¹ obiit papa Celestinus, et levatus fuit papa
Innocentius.

MCLXXXVIII. die Martis XV. mensis Septembris 1198.
Sept. 15.

20 Placentini extraxerunt carocium foras, quia volebant ire
ad obsidendum Burgum Sancti Domnini, quia homines
Burgi deierati erant^b de sacramento, quod fecerant Plac-

centinis. Et mense Madio preterito fuit discordia inter
populum et milites; et eo mense ivissent ad Burgum, *Maio.*

25 nisi remansissent propter illam discordiam. Postea vero
ire non potuerunt, quia non pluit per totam illam
estatem fere usque ad festum omnium sanctorum, et

tunc fuit tam magna siccitas, quia omnes aque et putei *Nov.* 1.
Placentie fere omnes desiccaverunt; post festum omnium

30 sanctorum ire non potuerunt propter gravitudinem tem-
poris et aque.

MCLXXXIX, indictione secunda, mense Ianuarii 1199.
Ian.

Placentini elegerunt comitem Azonem *de Brixia per
potestatem. Eodem mense Ianuarii strata Ronca^c mu- **f. 76^b.*

35 tata fuit per Valdetarium; septimo^d Kal. Martii proximi
Sesteroni inter Placentiam et Parmam et Burgenses
primo pro facto Burgi². *Febr.* 23.

a) nuxine c.; Muxine P; Missine Ioh. b) sic Codagn. etiam scripsit in Lib. tristitiae,
Gesta Fed. I. in Lomb. p. 26. 43; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 272. c) Romana (potius

40 Romea, semel Romipeta, alibi scripsit Codagn.) coniecit Pertz, sed non fuit via Romana
in valle Tarii. d) septo c.

1) Demum a. 1198. Ian. 8. obiit. 2) Ita corruptus est hic locus, ut
nemo coniectura assequi possit, quid velit. Conicio aut Sesteroni, quod
infra p. 24, l. 6. occurrit, pro aliis scriptum aut post hanc vocem multa

45 omissa esse ut Eodem anno pugnatum est praeter alia.

1199.
Maii 11^r. Eodem anno et eadem indictione, die Martis octavo
mensis *Madii*¹ Mediolanenses et Placentini cum carociis
Maii 12. exierunt civitates; XII. die eiusdem mensis uterque
exercitus castramentatus est apud Castrum-novum; altera
Maii 16. vero die². scilicet dominica, omnis exercitus super ripam^a 5
Maii 18. Sesteroni consedit. Qui admodum inimicorum terras
depopulans per tres ibi constitit^b dies. Die autem Mer-
curii³ congregato exercitu, quo invaderent non amplius
invenientes neque versus hostes preliandi copiam habentes,
penitus domi statuerunt 'reverti. Cremonenses namque^c 10
et Parmenses cum carociis suis et omnibus eorum amicis
Burgense^d castrum obsederant¹ atque se et suos caro-
cios virilibus viribus minime confidentes, velud nemo-
ribus, ut solent heremite includi, maximo vallo et fossis
undique incluserunt. ut, quos corporum non defenderent 15
vires, saltem loci foveret ac tueretur asperitas. Dum
autem Placentinorum et Mediolanensium exercitus rever-
sionis iter fuisset agressus, quidam hostium, perhenne^e
siquidem dedecus metuentes, ultimam Placentinorum et
Mediolanensium exercitus partem conati sunt agredi; 20
quos prefecti Placentinorum et Mediolanensium viriliter
7. 18. insequentes magnam partem eorum ceperunt et usque
ad predicti ingressum muniminis eos fugaverunt; deinde
ipsa die cum magna captorum hostium multitudine
domi reversi fuerunt; et ibi multos interfecerunt et 25
vulneraverunt⁵.

a) emend. Pall.; ipam c. b) constituit c. c) naqz c. d) brugen c.; Burgensium
Pertz. e) emend. Pertz; perherne c.

1) Undecimo potius die *Maii*, qui fuit Martis dies, vel quarto; *Maii* 8.
fuit sabbatum. 2) Cum altera dies Codagnello sit dies crastina, hic locus 30
non concordat cum praecedentibus. Quaedam omissa esse post Castrum-
novum coniciendum est. 3) Die *Maii* 19. hoc proelium commissum esse
referunt etiam Notae S. Georgii Mediol. p. 387. 4) Non obsederant, sed
steterunt apud Burgum S. Domini, ut defenderent oppidum contra Pla-
centinos et Mediolanenses, ut referunt Ann. Cremon. et Ann. Parm. 35
mai. p. 665. 5) Winkelmann, 'Jahrb., Philipp' p. 344, huic nimiam
fidem dedit, cum diceret Parmenses et Cremonenses de hoc proelio inferiores
discessisse, nam praeter Codagnellum nemo partis Mediolanensis hanc
cicisse dicit (vide praeter iam laudata Ann. Mediol. breves et minores
p. 391. 397, Mem. Mediol. p. 400, Ann. Brix. p. 815), cum Ann. Parm. 40
mai. et Cremon. et praesertim Sicardus partem Mediolanensem peiorem
partem accepisse referant. Albert. Milioli, *Liber de temp.* c. 197, et
Chron. Mutin., Muratori, SS. XV, col. 557, et Ioh. de Mussis col. 457. de
neutrius partis victoria quidquam tradunt.

Die sabbati quinto mensis Iunii proximi sequentis¹ 1199.
 obiit episcopus Ardei, et levatus fuit dominus^a Grimelius², (Iun. 5.)
 qui tunc erat abbas monasterii de Ponte³. (Iun. 6.)

Eodem mense Iunii, quinto decimo die eiusdem Iun. 15.
 mensis Mediolanenses et Brixienenses cum carociis et cum
 Cumensibus et cum marchione de Monte-ferato⁴ non
 modico comparato exercitu Pergamensium intraverunt
 terras, et ceperunt tunc Guisalbam⁵ et multa alia
 castella, et loca innumerabilia destruxerunt et conbu-
 10 serunt et depopulati fuerunt fere totum commitatum
 Pergami. In quo steterunt per XV dies, Cremonensibus
 et Papiensibus atque Parmensibus et omnibus aliis eorum
 inimicis . . .^b.

MCLXXXIX, indictione tertia, die Martis XII. Oct. 12.
 mensis Octubris Mediolanenses cum peditibus, militibus
 et carocio, exceptis militibus et peditibus de tribus portis,
 quos Mediolanum^c in custodia relinquerant^d, et Lau-
 denses et Cumenses cum militibus et peditibus et Pla-
 centini cum militibus et peditibus, exceptis militibus et
 20 peditibus de duabus portis, quos Florentiolam et Ron-
 carolum in custodiam miserant, et cum militibus Brixie
 proposuerunt ire ad obsidendum Castrum-novum Cre-
 monensium positum in buca Adue. Die vero Mercurii Oct. 13.
 proximo predicti Mediolanenses et Placentini cum om-
 25 nibus^e suprascriptis castramentati fuerunt apud Cornu,
 et quandam turrem cum domigniono et una caminata,
 quam Cremonenses ibi fecerunt, destruxerunt et con-
 buserunt. Hoc cognito et audito a Cremonensibus, illico
 omnes ad Castrum-novum currerunt^d et castramentati
 30 fuerunt cum papilionibus et travachis iuxta suprascriptum
 castrum inter flumen Adue [et Padi^e], et quoddam fos-
 satum munierunt cariolis, quas posuerunt super ripam
 illius, et gladiis et beltreschis et predariis et trabuchis;
 ita aptati expectaverunt Mediolanenses cum suprascriptis

35 a) donus c. b) non obstantibus, ut Pertz coniecit, vel alia similia omissa esse apparet.
 c) sic c., ut et 'N. Archiv' XVI, p. 486. d) sic c. e) uncis incl. suppleri, om. c.

1) VIII. Id. Iun. (Iun. 6) habet Necr. S. Savini Placent., 'N. Archiv' V,
 p. 439; sed cf. supra p. 20, n. 1. 2) A. 1199. Iul. 11. Innocentius III.
 Grimerii electionem approbavit; Potthast nr. 777. 778. 3) Scil. de
 40 Ponte Trebiae, monasterio S. Salvatoris ordinis Cisterciensis sito inter
 meridiem et occidentem a Placentia, loco qui hodie vocatur Quartazzola;
 cf. L. Jansauehek, Orig. Cisterc. I, p. 221, nr. 74. 4) Bonifacio II.
 5) Cf. Ann. Brix., Mediol. minores, Mem. Mediol. l. l.

1199. eorum amicis. In auxilio quorum¹ fuerunt Parmenses et Pergamenses et omnes alii eorum amici. Die vero
Oct. 16. sabbati, XVI. die eiusdem mensis Mediolanenses et Placentini et Laudenses et Cumenses et milites Brixie qui ibi aderant circa illud castrum et fossatum consederunt⁵ et fecerunt ibi manganos et predarias drizare, pontes de gradis ibi fieri fecerunt, quos debebant proicere super fossatum; credebant enim et sperabant super illos pontes per vim intus illud fossatum posse intrare. Die vero
Oct. 17. dominico proximo Mediolanenses ab uno capite versus¹⁰ castrum preparaverunt se ad bellum et magnum prelium cum Cremonensibus fecerunt; et duravit illud prelium ab hora tertia fere usque ad vespervas; et illos Cremonenses super cariolas et bertreschas in ripa fossati et intus stantes cum pilotis et lapidibus, manganis et predariis vulneraverunt et lapidaverunt et manganaverunt¹⁵; et prima vice, qua predaria Placentinorum traxit, interfecit quendam militem Parme. Videntes enim Mediolanenses et Placentini quod inceperant ad finem propter gravitudinem temporis et aque perducere non posse,²⁰ colectis omnibus gratibus et pontibus et predariis [et iis
Oct. 18. qui^a] ab^b ipso prelio vulnerati fuerunt, die Lune proximo omnes sunt reversi domum³.
Oct. 30. MCLXXXIX. indictione III. die sabbati tertio ante Kal. Novembris castrum Pontuli fuit captum a²⁵ Placentinis, tenebatur enim a Parmensibus.
 1200. MCLXXXIX⁴. indictione III. die Iovis quarto mensis Madii Mediolanenses cum carocio et cum omni virtute eorum iverunt ad turrem de Besago et castramentati fuerunt circa ipsam turrem sine omnibus eorum³⁰ amicis, et eam obsiderunt^c et manganaverunt contra malam voluntatem Papiensium; die Mercurii proximo sequentis^{d. 5} ipsam turrem magna vi ceperunt et habuerunt in ea turre centum homines Papie bene armatos, quos

a) ancis incl. om. c. b) ab delendum, vel in corrigendum videtur. c) sic c. d) sequenti³⁵ emendandum esse videtur, sed cf. p. 47, l. 20.

1) Cremonensium. 2) Mediolanenses et socii eorum. 3) Cf. *Ann. Mediol. minores* p. 397; *Ann. Cremon.*; *Sicardi Cron.*; quae *Ioh. de Mussis* col. 457. habet: Anno Christi MCXCIX. Placentini cum Mediolanensibus et Laudensibus cum carrociis eorum iverunt ad Castrum⁴⁰ novum buce Adue et nichil fecerunt certe non ex hoc loco excerpit, sed ex annalibus Placentinis deperditis excerpit. 4) MCC. emendandum esse apparet iam ex indictione III. 5) Eundem diem habent *Notae S. Georgii Mediol.* p. 387.

secum Mediolanum victos duxerunt et in carcere reclusi sunt. 1200.

Die Martis III. Kal. Iunii proximi sequentis milites et pedites de tribus portis Mediolani¹ cum carocio et cum hominibus Seprii et Martexane intraverunt tunc in terram Pergami, et tunc destruxerunt Cologium, Risum et alia quam plurima loca Pergamensium; *deinde venerunt in partibus Curtis-nove et Guisalbe; et tunc Brixenses cum carocio et cum omni virtute eorum transierunt Ogium de ponte de Rudiliano et ad quendam pontem, quem fecerant inter Urzium et Suncinum, et intraverunt cum Mediolanensibus *in commitatu Cremonae et castramentati fuerunt circa Suncinum. Die autem Veneris nono mensis Iunii illud castrum destruxerunt et conbuserunt² et illud cum tribus manganis et predariis quinque manganaverunt, et fecerunt ibi fieri mirabilia instrumenta, cum quibus dictum castrum habere sperabant. Et dum hec apud Suncinum geruntur, Placentini conbuserunt Soarcam et castellum Buscedi et multa alia loca Cremonensium. Viso et cognito a Brixiensibus et Mediolanensibus, quod predictum locum per vim non poterant habere, a predicto loco die Veneris nono Kal. Iulii secesserunt³. Et tunc Cremonenses castramentati erant iuxta castrum Zovenoldi cum carocio et cum omni virtute eorum et cum militibus et peditibus Parme et cum omni virtute eorum et cum militibus Mutine et Regii.

Predicta vero die Veneris nono Kal. Iulii milites et pedites de quatuor portis⁴ Sancti Andree obsedebant^a turrem. Hoc scito a Cremonensibus, statim tentoriis apud Zovenoldum relictis quam citius potuerunt versus Cremonam redierunt et illuc ubi nostri aderant cucurrerunt, de quibus portis non aderant in illa expeditione sex centum milites nec CCL pedites; apud quam turrem dicti Cremonenses et^b Parmenses et Rezani invenerunt

a) sic c. b) emendavi; inven. et Parm. et Rez. nostros c.

1) Quae tres portae indicantur in Ann. Mediol. min. p. 397; cf. Mem. Mediol. p. 400. 2) Nota bene hoc loco, quam vim habeant Codagnello verba destruere et comburere. 3) Obsidionem Soncini reliquerunt Mediolanenses, cum reliquis exercitus eorum die Iun. 20. apud Rosate a Papiensibus devictus esset. Quam cladem Codagnellus silentio praeterivit. Cf. Ann. Cremon. et Sicardi Cron.; Ann. Brix. p. 815. 4) Placentinorum.

1200. nostros securiter desarmatos stantes et dictam turrem, quam iam habuerant, fodientes. Qui Cremonenses cum omnibus predictis magno exercitu contra nostros cur-
 rerunt^a et prelium cum nostris commiserunt. Nostri ita-
 que illico captis armis magna vi versus Cremonenses
 currerunt^a et eos in fugam miserunt usque ad magnam
 scleram Cremonensium et Parmensium et Regensium et
 aliorum amicorum eorum. Qui omnes contra nostros
 venerunt; sed nostri eis resistere non potuerunt; et tunc
 ceperunt de nostris XXX milites et circa CCL pedites
 de civitate¹.

Sept. 4. MCC. quarto die mensis Septembris Mediolanenses cum carocio et cum Novariensibus et Vercellensibus et Alexandrinis intraverunt in Lomelinam et steterunt in ea circa XV dies, et ceperunt et destruxerunt et con-
 buserunt Mortariam et LV^b loca de melioribus et maio-
 ribus Lomeline.

Sept. 18. MCC. indictione III^c, die Lune XIII. Kal. Octubris Cremonenses et Parmexani atque Mutinenses et Rezani et Pergamenses intraverunt in commitatu Placentie, videlicet in partibus Sancti Laurentii. Qui Cremonenses in quadam valle privatim stantes cum omnibus predictis, exceptis Parmensibus, quos ad concurrendum villam Sancti Laurentii miserunt. Hoc cognito et in veritate scito, et etiam viso igne a Placentinis militibus, qui apud Fontanam² Cremonenses expectabant, illico illuc currerunt^a et invenerunt Parmenses iuxta villam Sancti Laurentii stantes: qui³ contra eos magna vi cur-
 rerunt^a et de eis ceperunt fere centum milites, alios vero fugaverunt usque ad locum ubi Cremonenses aderant; qui contra nostros magno impetu concurrerunt et eos in fugam miserunt et ceperunt de eis circa L milites
 et Parmenses, quos Placentini ceperant, recuperaverunt⁴, exceptis XXV, quos Placentini duxerunt Placentiam.

a) sic h. l. c. b) XXV *Galv. Flamma, Manip.* c. 233, et *Chron.* maius p. 747, qui potius numerum auxisset quam minisset. c) nota indictionem coeptam a *Sept. 24.*

1) Cf. *Ann. Cremon.*, *Sicardi Cron.*, *Ann. Mediol. minores* p. 397; *Ioh. de Mussis ex annalibus Placentinis deperditis*: Eodem anno (1200) Placentini obsederunt turrin Sancti Andree, et dum in ipsa obsidione starent, milites Cremone, qui veniebant a Soncino, insultum fecerunt super Placentinos et ceperunt ex ipsis ultra DCLX. Et tunc dominus Guido de Mandello de Mediolano erat potestas Placentie, qui ibi captus fuit. Et tunc Papienses combusserunt Burgum-novum. 2) *Frigidam.* 3) *Placentini.* 4) *Bene cum hac relatione Ann. Cremon. concordant; cf. Ioh. de Mussis l. l.; Ioh. Agazzari p. 20.*

MCC, indictione IIII, Placentini mense Decembri ^{1200.}
elegerunt dominum Guillelmum de Pusterla per pote-
statem. ^{Dec.}

MCC primo Mediolanenses mense Madio¹ extraxerunt ^{1201.}
5 carocium, de quibus tres porte, Cumenses cum toto ^{Maii (22).}
commitatu eorum et cum Novariensibus et Vercellensibus
iverunt in Lumilinam et transierunt pontem eorum² die
Martis quarto Kal. Iunii; die vero Veneris primo mensis
Iunii^a castramentati sunt circa castrum Vegevani; et ^{Maii 29.}
10 illud obsederunt cum manganis et predariis et castris ^{Iun. 1.}
lignorum et aliis machinis; die vero sabbati VII. mensis
Iulii³ illud castrum violenter expugnaverunt et illud vi
ceperunt et destruxerunt et combuserunt, et habuerunt
in ipso castro MCC homines, quos Mediolanum duxerunt
15 et in carcere recluserunt. ^{Iul. 7.}

Die Veneris XV. mensis Iunii Placentini iverunt ad ^{Iun. 15.}
turrem Sancti Andree et ea die ipsam turrem viriliter
expugnaverunt et eam ceperunt et radicitus destruxerunt.

Die dominico primo mensis Iulii Cremonenses cum ^{Iul. 1.}
20 carocio et cum universa gente eorum et Parmenses cum
carocio^b et cum omni forcia eorum et militia Mantue et
Mutine et Regii venerunt ad Florenziolam et eam cum
duobus manganis et VIII^c predariis obsiderunt^c. Die ^{*f. 78vo.}
vero Veneris sexto mensis Iulii Placentini extraxerunt ^{Iul. 6.}
25 foras carocium et ea die iverunt obviam inimicis cum
ipso carocio et cum omni gente eorum usque ad Fon-
p. 422. tanam. Qui Cremonenses steterunt circa Florenzolam
usque ad diem Lune, qui fuit nono mensis Iulii^d. ^{Iul. 9.}
Videntes vero, quia illud quod inceperant ad finem per-
30 ducere non posse^d, predicta die Lune recesserunt; et
tunc milites Placentie, qui erant apud Castrum-Ar-
quati in custodia, ceperunt de Parmensibus inter Ri-
vulum-magnum et Senum fere C; de Cremonensibus et
Parmensibus in obsidione Florenzole obierunt circa C.

35 a) iulii c. b) hoc loco sequuntur male inserta Eodem — fodita fuerunt (infra p. 30, l. 11. 12). Cf. 'N. Archiv' XXV, p. 509, n. 1. Sed iam H.-Br. rem bene perspexerat, quod Pertz silentio praeteriit. c) sic c. d) sic pro possent c.

1) Die 22, ut Gest. Fed. I. in Lomb. app. (SS. R. G.) p. 65. refert.
2) Ticini fluminis. 3) Eundem diem habent Gest. Fed. app. l. l.,
40 Notae S. Georgii Mediol. p. 388, Ann. Mediol. breves p. 391; cf. Ann.
Ian. p. 118; Sicardi Cron.; Ann. Mediol. min. p. 397. et Mem. Mediol.
p. 400. 4) Ann. Cremon. tradunt per unum mensem integrum Cre-
monenses ibi stetisse; cf. 'N. Archiv' XXV, p. 509.

1201.

Iul. 27.

Die Veneris VI. Kal. Augusti proximi sequentis¹ fuit prelium et sturnum de Nigrino inter Placentiam et Papiam, et ibi capti fuerunt de militibus Papie amplius de quatuor centum et de peditibus trescentum².

* Sept. 7).

De eodem mense Augusti³ facta et firmata est⁵ treugua sacramento Mediolanensium et Placentinorum et suam partem^a et Papiensium et commitatus sui et totius sue partis a Laude supra per dominum archiepiscopum Mediolani⁴ et priorem Camaldee^{b. 5}; et tunc Mediolanenses iuraverunt cum Papiensibus⁶.¹⁰

Eodem^c anno fossata nova primo ab uno capite usque ad aliud fodita fuerunt.

1203.

MCCIII, indictione VI⁷, mense Septembri dominus comes de Frandela^b et dominus Bonifacius marchio Montis-ferati et dux Venetie⁹ ceperunt Constantinopolim¹⁵ et filium¹⁰ imperatoris ipsius civitatis, et tunc erat coro-

1204.

natus; sequenti vero anno obiit¹¹, et levatus fuit comes de Frandela.

* f. 78^b.

Iun.

MCCIIII. Placentini iverunt in servitium Papiensium in expeditione facta apud Valenzam de mense Iunio¹².²⁰ Folcone Radino et Francesco¹³ existentibus consulibus. Et eo anno in eorum consulatu seditio fuit inter dominum episcopum¹⁴ et clerum Placentie et commune occasione duarum millium^d librarum, quas ipsi consules ab eis petebant pro subsidio debiti communis solvendi.²⁵ quod tunc erat XVI milia librarum, quas dominus epi-

a) sic c. b) camaldee c. c) SEodem — fuerunt supra p. 29, l. 21. falso inserta sunt. littera S initiali minio et caeruleo colore picta, quae orta videtur fuisse ex signo his praeposito, nam in archetypo haec in margine procul dubio adiecta erant. d) sic c.

1) Eundem diem habent Gest. Fed. app. l. l. et Notae S. Georgii Mediol. 30 p. 388; Iul. 28. Ann. Mediol. breves p. 391. 2) Ioh. de Mussis col. 457. (et Agazzari p. 20): capti fuerunt de Papiensibus milites CCCIIII (CCCCIII Agazz.) et pedites CCCXXII. 3) Pax facta est Sept. 7, sacramento firmata Sept. 14; Ann. Mediol. breves l. l. 4) Philippum. 5) Martinum; cf. Böhrer, Acta imp. p. 620, nr. 909. 35 6) Pallastrelli p. IX. et p. 29, n. 3. adnotavit in Registro grandi Placent. existare cartam pacis inter hos ictae datam a. 1202. Mart. 31, scriptam a Iohanne Codagnello, in qua occurrunt verba a Lauda supra versus Papiam et a Papia supra ubicumque sit. 7) A Sept. (1. rel) 24, indictio VII. coepit a. 1203. 8) Balduinus VIII. 9) Heinricus Dandulus. 40 10) Alexium filium Ysachii non ceperunt, sed in civitatem duxerunt (fortasse vox quaedam omissa est in textu). Quod Iul. 18, non mense Septembri, factum est. 11) Ab Alexio Murzuflo necatus est. 12) Cf. Ann. Astenses, 'Misc. di storia Italiana' IX, p. 132. 13) de Fontana. Pallastr. 14) Grimerium. 45

scopus et clerus Placentie dare recusaverunt, et ob id 1204.
extra districtum Placentie exierunt¹.

MCCV. indictione VIII, in consulatu Alnaldi Stricti, 1205.

Acerbi de Fontana, Oberti de Vico-Iustino, Alberti Con-
fanonerii, Iohannis de Fontana, Nicholai de Andito, Sani
Surdi castra de Seno et de Cavurxio^a levata fuerunt et
fossis circumdata, Bernardo Pasturello existente camerario.

MCCVI. indictione VIII, in consulatu Iohannis de 1206.

Pado et sociorum, et Fulcone Pormo existente camerario,
levata^b fuit turris de Seno de pedris^c crudis, et castrum
de Tegero fuit muratum et finitum. Eo anno, mense
Iulii Placentini obsederunt rocham de Varsio, in qua
quidam homines de Varsio fugerant pro quodam pesimo^d
scelere, quod fecerant adversus consules^e communis
Placentie. dominum Bertholomeum de Tuna^f cum nunciis
et correris, qui secum aderant; et in ea obsidione ste-
terunt circa XV dies. Illi vero qui intus illam rocham
erant videntes Placentinos ab incepto desistere nolle
cum eis pactum fecerunt, et ipsis dimissis, rocham ipsam
communi Placentie reddiderunt. ^{*f. 78c.}

Eodem anno, die Iovis XV. mensis Novembris² Nov. 16 (15),
Placentini iuraverunt stare preceptis ecclesie super dis-
cordia, quam habebant cum episcopo et clero Placentino,
per dominum episcopum Vercellarum³ et presbiterum
Albertum Mantuanum, quibus causa delegata erat a
domino papa⁴.

MCCVII. Placentini destruxerunt castrum de Virde⁵ 1207.
amore Papiensium et ex pacto, quod cum ipsis fecerant;
quod castrum tunc tenebatur et custodiebatur a Pla-
centinis; et fuit de mense Ianuarii. Eodem anno, mense
Februario finita est concordia inter commune Placentie
et clerum Placentinum, existentibus consulibus Rufino
de Porta, Carnevario de Fontana, Lanfranco de Castro-

a) canurxio c. b) leva c. c) sic c. d) sic c. e) consulem corr. H.-Br.

35 f) sic corrigendum esse coniecit Poll.; euna c. g) ulide c.

1) Cf. Ioh. de Mussis l. l. (Agazzari p. 20): Anno Christi MCCIII. orta est discordia magna inter clericos et laicos Placentie, cuius occasione clerici recedentes de civitate tribus annis cum dimidio steterunt absentes [una cum Grimerio episcopo Placentie et se reduxerunt in
40 Castro-Arquato]. *Uncis inclusa desunt in editione Muratoriana Ioh. de Mussis et in Cronica Agazzari.* 2) Iovis dies fuit Nov. 16. a. 1206.

3) Lotharium. 4) Cf. epistolam Innocentii III. datam Oct. 7, Potthast nr. 2891, et ibid. nr. 2802. 2889. 2890. 2892. 2893 = Reg. Imp. V, nr. 5974.

1207. Arquato, Gerardo Stricto, Guillelmo Leccacorvo^a, Iuliano Bergognono, Therisedo de Roncho-Veteri, et Bernardo Ardezono camerario.

1198. Post obitum domini Enrici regis, filii condam domini Federici imperatoris, dominus Otto, dux Saxorum, a quibusdam principibus Theothonicis in regem fuit electus; postea quoque ab illis, quibus licentia a summo pontifice est concessa, idem dominus Otto precepto et voluntate domini pape fuit coronatus. Philippus autem frater *(Mart. 8.)* *(Sept. 8.)* suprascripti domini Anrici regis a quibusdam aliis principibus^b similiter fuit in regem electus et coronatus, tamen sine voluntate et consensu domini pape. Unde magna lix et discordia inter dominum Ottonem et dominum Philippum fuit exorta, multa prelia etiam facta. Que discordia duravit a tempore obitus domini Enrici *(cf. 789.)* usque in anno incarnationis inferius scripte. Verum quia dominus Philippus aurum et argentum tenebat et possidebat, quod Anricus de Apulia et Scicilia, quas superaverat, in Alamaniam miserat, fere omnes principes, tam clericos quam laycos, secum habebat ipsi omnimode adiutorium prestantes; quare ipse Phylippus erat fortior et potentior domino Ottone in Alamania, nec dominus Otto resistere eidem^c Philippo poterat. Nimirum quia in tantum corda principum tam clericorum quam laycorum auro et argento erant honerata, quod natura rectum cognoscere non valebat. Etiam dominus Innocentius, summus pontifex, qui dictum Phylippum a principio exosum habuerat et coronam ei dare recusaverat, audiens illum potentem esse sine timore ipsius, auro et argento corruptus, concordia cardinalium pactum dandi ei coronam fecerat¹. Hoc in anno MCCVIII^d, indictione XI, mense Iunio patriarcha Aquilegiensis² legatus domini Philippi a Romana curia veniens, Placentiam transiens, in terram Theothonicorum proficisci properabat, ipsi domino Philippo ex parte domini pape legatum deferens, ut quodcumque vellet coronam ab eo vel ab eis quibus foret delegata acciperet. Itaque cum hec omnia agerentur, dominus noster Iesus Christus, creator omnium rerum, ultor omnium malorum, cui nil est secretum, nil absconditum, corda hominum sciens, qui est verus iudex

a) leccacorno c. b) pēibus c. c) idem c. d) MCCVIII, c.; cf. *infra* p. 34, l. 15.

1) Cf. Winkelmann, 'Philipp' p. 459, n. 3. 2) Wolfgerus.

et iustus¹ et iustitiam et rationem unicuique manutenens 1208.
 et nil relinquens inultum, 'volens mirabilia sua super
 tam^a pessimo et crudeli facto omnibus pernotescere:
 accidit divina potentia, quod dominus Philippus a quodam
 5 nobili principe Antegrado² nomine, filio cuius³ uxorem
 filiam suam dedit, postea ei tulerat, commotus ira et
 dolore atque dedecore^b, intrans in triclinio^c, in quo do-
 minus Philippus infirmus iacebat, tactus maligno spiritu,
 gladio est eum vulneratus et interfectus mense Iulio^d,
 10 existente dicto patriarcha adhuc in civitate Mediolani.
 Quibus ita peractis dominus Otto, Romanorum rex, Do-
 mini vi potestatem totius Alamanie occupavit; principes
 quoque tam clerici quam laici ipsi fidelitatem iuraverunt.
 Mense vero Decembri proximo legati Mediolani et Pla-
 15 centie et aliorum amicorum eorum atque Papiensium et
 Cremonensium legati in Alamania ad dominum Ottonem
 regem perrexerunt; mense vero Ianuario apud eum in
 colloquio fuere^e.

Cum Brisienses ab obsidione Suncini redissent^f, 1209.
 20 ingens seditio inter populum et milites Brixie fuit in-
 cepta; multa^d quoque prelia et homicidia in civitate et
 per districtum eorum sunt peracta; multi ab utraque
 parte sunt capti et, quod iniquum videtur, in carcere
 reclusi. Videntes autem milites magnitudini populi non
 25 posse resistere, civitatem Cremone accedentes cum ipsis
 Cremonensibus se iuraverunt, qui adiutorium eis prestare
 sacramento firmaverunt^g. Quadam vero vice cum populus 1201.
 Brixie cum carocio extra civitatem *cum militibus eorum
 ad pugnandum exierunt, dicti milites illico Cremonam
 30 pergentes, auxilium ab eis, prout tenebantur, petientes^e.
 Qui Cremonenses tam milites quam pedites cum carocio

a) emendavi; ira c.; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 293, n. 2, supra p. 8, n. a. b) emend. H - Br.;
 decore c. c) tricinio post corr. triclinio c. d) emend. H - Br.; nulla c. e) sic c.;
 Codagn. saepe participio falso usus est ut infra p. 34, l. 19, p. 35, l. 31, p. 36, l. 2, etc.

35 1) Vide haec verba alio loco a Codagnello dicta 'N. Archiv' XVI,
 p. 263. 293. 502. 2) Ottonis de Wittelsbach titulum phalenzgrave
 vel potius lantgrave, ut a multis Italis falso dicebatur (ut Ann. Mant.,
 SS. XIX, p. 20: lantegrado), Codagnellus, ut etiam alii auctores externi,
 pro nomine proprio habuit. 3) Potius ipsi Ottoni; cf. Winkelmann l. l.
 40 p. 537—540. 4) Iam die Iun. 21. Sed Wolfgerus Mediolani procul
 dubio mense Iulio nuntium necis accepit. 5) Augustae. Cf. Reg. Imp.
 V, nr. 251a. 6) Cf. supra p. 27, l. 20 sqq. 7) Cf. cartam datam
 a. 1200. Dec. 9, Odorici, 'Storie Bresciane' VI, p. 109—112, nr. 214.
 (Reg. Imp. V, nr. 12213, quod L. Astegiano in Cod. dipl. Cremon. non
 45 repetiit, procul dubio illo loco delendum est).

1201. in eorum subsidio perexere. Cum autem ad locum¹ ubi erat populus Brixie appropinquassent, tensis aquilis et tubis bellicis per partes sonantibus prelium incipitur, et dictum populum Brixie undique circumdederunt. Verum quia parva turba sepe superatur a magna, illi⁵ de populo Brixie a Cremonensibus et militibus Brixien-sibus superati fuere; illos autem quos voluere et caro-cium Brixie post eos victum Cremonam et per civitatem Cremonae duxere: civitatem quoque Brixie in manu et virtute militum Brixie dederunt. Qui eos quos voluere¹⁰ de populo ceperunt et in carcere recluserunt, alios vero extra civitatem expulerunt. Cumque per sex annos in seditione perseverassent, divina favente misericordia pax et concordia inter populum et milites Brixie est sacra-¹⁵ mentis corroborata². Quo facto in MCCVIII, indictione XI. mense Aprilis Mediolanenses et Placentini aliorumque amicorum eorum legati civitatem Brixie accedentes, dominum Guidonem Lupum, eiusdem civitatis potestatem, milites et populum eiusdem terre rogantes, ut iuramentum societatis Lombardie more solito facere deberent. Qui²⁰ cum in civitate illa quedam turpia et inhonesta commisisset, sacramentum illud non esse facturum pronun-tiavit. etiam in civitate illa precepto et *voluntate Cre-monensium esse affirmans^a. Unde tam milites quam²⁵ pedites eiusdem civitatis Brixie commoti nimiumque turbati predictum iuramentum omnes concorditer fecere preter XXX vel XL eiusdem terre milites, qui cum eadem potestate de ea civitate turpiter exiere^{b.3}. Qui³⁰ ad locum Pontis-vici accedentes ipsum locum et quedam alia plurima in sua forcia tulerunt. Postea vero ut homines modice fidei et tacti maligno spiritu dictum locum Cremonensibus dederunt; unde [non^c] modicum
1207.
(Oct. 26.).
1208.
Apr.
*f. 79c.
(Maio).

a) emend. H.-Br.; cremonenses esse affirmantes c. b) exire c. c) suppl. Pertz; om. c.

1) Calcinatum; cf. Sicardi Cron., Ann. Cremon., Ann. Brix., p. 815 sq. de his rebus. 2) Cf. cartam datam a. 1207. Oct. 26, Odorici l. l. VII, p. 40--43 nr. 241; cf. Ann. Brix., p. 816. 3) Quod mense Maio factum esse referunt Ann. Brix., p. 816, ubi relatum est de militibus Brixien-sibus, qui Cremonensibus adhaeserint. Et Apr. 23--26. etiam tunc multi Brix-enses potestati Cremonensi iuramenta oboedientiae Brixiae fecerunt, Odorici l. l. VII, p. 43--45, nr. 242. Maio 1. Guido Lupus potestas⁴⁰ Brixien-sis Cremonae Asavito potestati Cremonensi permisit, ut pontes super Ollium fluvium quotquot rellet faceret, Codex dipl. Cremon. I, p. 210, nr. 71. Quae carta cum edita non sit, non satis patet, num iam tunc Guido Brixia exierit.

ipsi Cremonenses sunt exaltati. Scientes enim Brixienſes 1208.
 predictum iuramentum feciſſe, inde tristicia^a et magno
 dolore commoti, auxilium amicorum eorum, ſpecialiter
 marchionis Azonis de Eſte poſtulant¹, qui Veronam^b
 5 et Ferariam tenebat, et *quas in preterito anno fraudu-
 lenter et malo ordine occupaverat^c, magnum ipſi Cre-
 monenſes preparaverunt exercitum; cariolas quoque in
 civitatem Cremonæ venire fecerunt, in terram dictorum
 Brixienſium hoſtiliter intrare et omnia devaſtare pro-
 10 ponentes. Hoc audito et cognito in exitu^d eiſdem
 menſis Aprilis milites Mediolani et Placentie ſtatim
 Brixiam militaverunt, dictum marchionem, qui^e cum
 magna manu militum [terram^f] Brixie iam intraverat²,
 de diſtrictu Brixienſium turpiter fugaverunt. Cremonenſes
 15 quidem in terram Brixienſium intrare minime auſi fuere.
 Tandem cum milites Mediolani et Placentie domum
 rediſſent, ipſi Cremonenſes ſepe et ſepius in *terram
 Brixienſium intravere, omnia dampna et incommoda que
 20 potuere eis inferentes; que plurimum erant Mediolanen-
 ſibus et Brixienſibus gravia et etiam intolerabilia. Tamen
 habito conſilio Mediolanenſium et Placentinorum alio-
 rumque amicorum eorum, ambaxatores in menſe Iulio
 proximo veniente Cremonam perexerunt, omnimode eis
 inſtantes et inducentes, ut locum Pontis-vici quiete
 25 Brixienſibus dimitterent et Brixienſibus de cetero offen-
 dere non deberent; quod Cremonenſes non eſſe facturos
 nec dictum locum reddituros viva voce dixerunt. Et
 dum hec et multa alia turpia verba et ignominioſa in
 conſilio Cremonæ a poteſtate^{g-3} eiſdem terre et ab
 30 aliis de conſilio ambaxatoribus Mediolani et etiam aliis
 forent prolata, dicentes et aſſerentes Mediolanum non
 vivere ad honorem — quod altius deſcendit in pectoribus^h
 illorum ambaxatorum, quoⁱ quiſque eſt^k iratus, et om-

*f. 79d.

Iul.

a) emend. H.-Br.; in celeſticia c.; in tristicia Pertz. b) emend. Pall.; victoriam c.
 35 c) emend. Pertz; peccaverat c. d) emend. H.-Br.; ex^citu (exercitu) c. Nota nuſquam
 alibi Codagnellum ſcripſiſſe in exitu menſis. e) que c. f) ſuppleri; om. c.; Brixie
 partes H.-Br. g) emend. H.-Br.; cremonæ poteſtas c. h) pectoribus c. i) qua c.;
 quod Pertz. k) ee (eſſe) c.; eſſet Pertz.

1) Iun. 5. Cremonenſes, Azo marchio, Veronenſes, Ferrarienſes foedus
 40 inierunt, Reg. Imp. V, nr. 12318 — 12323; Codex dipl. Cremon. I, p. 211 ſq.,
 nr. 72 — 78. 2) Bene monuit Winkelman, 'Otto IV.' p. 170, n. 1.
 hoc non Apr. ex., ſed poſteriore tempore factum eſſe, ut p. 34, n. 3. patet.
 Quod non ante menſem Iunium factum eſſe videtur. Fortaſſe verba in
 exitu menſis Aprilis potius ſupra p. 34, l. 28. poſt turpiter exiere collo-
 45 canda ſunt. 3) Asavito de S. Nazario.

1208. nium aliorum de civitate Mediolani, eum dum^a audivere —
 redeuntes et hec in consilio aperientes¹. Post hec autem
 videntes Cremonenses ab incepto desistere nolle, sed
 magis et magis Brixiensibus offendere volentes, amicis
 et sociis eorum Brixie, ad petitionem Brixiensium die
 Aug. 12. Martis XII. mensis Augusti foras extraxerunt carocium,
 infinitum exercitum per se et amicos eorum militum et
 peditum facere statuentes, in terram Cremonensium
 palam intrare hostiliter proponentes, per universam fere^b
 *f. 80a. provinciam Italie tam intrinseci quam extrinseci innu-
 merabiles de districtu Mediolani pro equis et iumentis
 et armis bellicis pergentes et ementes. Die autem Ve-
 Aug. 15. neris XV. mensis Augusti Cremonenses suum similiter
 extraxere carocium; Parmenses vero eorum amici die
 Aug. 17. dominico sequenti rogatu et precibus Cremonensium
 suum simili modo extraxere carocium^c. His ita gestis
 et peractis ambaxatores Brixenses Mediolanum pergentes.
 in publico consilio proponentes de voluntate consilii
 Brixie esse, ut cum expeditione universa pergere deberent
 in terram Cremone iuxta flumen Ogii et per ripam ipsius
 fluminis inter Cremonam et illud flumen transirent et
 cum eis se adunarent; quod a^d sapientibus Mediolani
 inconueniens et non esse sequendum videtur propter
 viam, que est artissima et plurimum gravissima, tum
 propter paludes et fossata et vineas et alia multa im-
 pedimenta imminentia^e, sed per viam amplam et largam
 in terram Cremone intrare et ea omnia que possent de-
 vastare dicebant. Tandem^f ambaxatores dixerunt: si
 taliter non procederent, ut dictum est, expeditionem^g
 non velle affirmabant. Quo audito, Mediolanenses facta
 contione gratias omnibus amicis eorum [qui^h] venerunt
 referentes, ut ad propria redirentⁱ, dixerunt; alioque
 modo Mediolanenses et Brixenses concorditer inter eos
 pacti fuerunt. Scilicet quia Mediolanenses miserunt
 *f. 80b. Brixiam sexcentos milites et totidem *pedites, qui terras
 et castra eorum custodirent et defenderent. Cumque
 moram ibi facerent, sepe et sepius in terram inimicorum

a) emendari; dñm c.; cum dictum H.-Br.; cum domum Pertz. b) emend. H.-Br., fore c. c) parmenses iterum, add. c., nulla sequente distinctione; Per Parmenses his-
 mule scripsit Pertz. d) a fortasse delendum. e) imminentia c. f) emendari; eadem c.;
 cf. supra p. 8, n. a. g) emend. Pall.; expeditione c. h) suppl. H.-Br.; om. c.
 i) emend. H.-Br.; rediere c.

1) Scilicet legati Mediolanenses.

equitantes, exeunte mense Septembri proximo¹ quadam 1208.
vice scilenti nocte Brixienses et Mediolanenses ad Pontem-
vicum accedentes, fossatum quoque ipsius loci armati
transeuntes, locum illum habuerunt et ceperunt. Cre-
monenses vero qui in custodia ipsius loci aderant, numero
CCCC milites et pedites, Brixie victos duxerunt et in
carcere recluserunt.

MCCVIII, indictione XII, patriarcha Aquilegiensis, 1209.
domini Ottonis, regis Romanorum, legatus, mense Aprilis²
in Lombardiam venit pro sacramentis fidelitatis recipi-
endis^a; que Mediolanenses primo fecere, postea Papienses³ (Mart.)
et Placentini et Cremonenses; deinde patriarcha Brixiam Apr.
perexit, pacem et concordiam inter milites eiusdem civi-
tatis, qui de ipsa civitate exierant et qui cottidie ipsam Apr. (21).
civitatem cum Cremonensibus impugnabant, qui ipsos
milites manutenebant, sacramentis firmavit⁴; Cremonenses
quoque, quos ipsi de civitate victos^b et *reclusos tenebant,
de carcere extraxit. Quo facto voluntate ambarum
partium dominum Ottonem bonum de Ianua in potestate
ipsius civitatis elegit.

Eodem anno, die Veneris XIII. mensis Augusti Aug. 14.
dominus Otto, Romanorum rex, primo intravit in Lon-
bardiam cum magna Theothonicorum expeditione, quando
Romam pergebat pro *corona accipienda, et castramen-
tatus fuit in partibus Pischerie. Milites quoque a rec-
toribus uniuscuiusque civitatis et a comitibus et mar-
chionibus Lombardie petiit, qui secum Romam accedere
deberent; et tunc Placentini in expeditione milites tre-
ginta^c expensis communis perexerunt. *f. 80c.

Eodem anno de mense Ianuario Placentini elegerunt 1210.
in potestate dominum Drutum Marcellinum de Mediolano. Ian.

Eodem anno, die dominico quarto mensis Octubris 1209.
proximi, indictione XIII, dominus Otto Romanorum Oct. 1.
imperator magna cum letitia a domino Innocentio, summo
pontifice, in Romana civitate fuit coronatus; qua corona
habita et accepta idem imperator per longum stetit
tempus per Tusciam et Romagniolam.

a) *emend.* H.-Br.; *reperiendis* (reperiendis) c. b) *haec loco fortasse vinctos scribendum est, ut semel* 'N. Archiv' XVI, p. 332. c) *sic c.*

40 1) *Diem* (23) *referunt Ann. Brix.* p. 816; *cf. Ann. Cremon.* 2) *Iam mense Martio Mediolani Wolfgerus fuisse videtur; Reg. Imp. V, nr. 12336 a.*
3) *Papiae fuit Apr. 2; ibid. nr. 12337.* 4) *Vide cartam Wolfgeri datam Apr. 21, Odorici l. l. VII, p. 43.*

1210. MCCX. mense Aprilis. indictione XIII, idem im-

Apr.

perator venit Bononiam^a. Mutinam. Regium atque

Apr. 14.

XIII.^b mensis Aprilis primo intravit Placentiam, ibique

Apr. 8.

receptus fuit magna cum letitia. Eodem anno, octavo
die eiusdem mensis Aprilis¹ dominus Grimerius epi-
scopus de hoc seculo migravit. Eodem anno et supra-
dicta incarnatione^c dictus dominus Otto habita corona
per civitates Lonbardie petiit a rectoribus uniuscuiusque
civitatis auxilium militum, qui in Apulie exercitu secum

Iul. 20. (19).

ei subsidium militum prestaverunt². Die vero Martis
XIII. exeunte mense Iulii³ viginti milites Placentie
exierunt^d civitatem, qui in ipso exercitu ad expensas

*f. 804. communis perexere, quorum unusquisque habuit pro
expensis per sex menses centum libras imperialium. Eo-

Aug. 2.

dem anno, die Lune secundo mensis Augusti levatus
fuit archipresbiter Fulco maioris ecclesie episcopus Pla-

centie⁴. Prenominati vero milites Placentie imperatorem
Montefesconum obsidentem invenerunt; deinde ivit per

illas partes et multa loca cepit et destruxit. Postea
quoque intravit in Apuliam et indefinitas civitates, loca

et castra, partim propter amorem, partim vero propter
vim et concordiam, cepit et habuit et totam Apuliam

1211. superavit. Stetit quoque in ea provintia usque in MCCXI: 25

Apr.

Maior.

mense Aprilis obsedit Versam^e, mense Madio venienti
eam habuit ex pacto et Napolim similiter⁵; ibidem et

Oct.

in illis partibus stetit usque ad medium Octubrem.
Cumque dominus imperator in Sciciliam proficisci pararet.
legati atque cancellarii fratrum et amicorum eius de
Alamania ac Mediolani et Placentie ambaxatores ad

a) sic *Franc. Pip.*, II, 15, et *Galv. Flamma, Manip.*, c. 243, ut emend. *H.-Br.*; roisam c.

b) XIII. c. c) incar c.; indictione *Pertz*, sed saepe *Codagn.* infra a. 1222 sqq. scripsit
supradicta incarnatione etc. d) exierunt c. e) Aversam *Franc. Pip.*; uersa c.

1) V. Id. Apr. (*Apr. 9*) habet *Necr. S. Savini Placent.*, 'N. Archiv' V, 35
p. 439, sed cf. supra p. 20, n. 1. 2) Cf. *Winkelmann*, 'Otto IV.'

p. 233 sq.; 'N. Archiv' XXV, p. 516. 3) XIII. Iul. ex. (*Iul. 19*) fuit
a. 1210. dies Lunae. 4) De hoc Campi, 'Dell' hist. eccl. di Piacenza'

II, p. 112. ex *kalendario ecclesiae cathedralis affert haec*: Quinto Idus
Septembris, indictione 4. Dominus Fulco archipresbyter Placentinus 40

et super eandem civitatem in episcopum electus, cum ante confirma-
tionem esset a Papiensibus in episcopum electus et a papa Honorio

(a. 1216) illis confirmatus, donavit huic Placentinae ecclesiae etc. Cf.
ibid. p. 141. 5) Cf. de hoc loco *Reg. Imp. V*, nr. 445 e. f.

dominum imperatorem perexere ei denuntiantes dominum 1211.
 papam et quosdam Alamanie principes, marchionem de
 Heste et Cremonenses et eos omnes de eorum parte
 Rogerium Federicum pro imperatore et domino elegisse
 5 et coronam ei dedisse et promississe, dominum impera-
 torem instanter admonendo et suppliciter rogando, ut
 ad propria omnibus dimissis redire deberet. Quo audito
 dominus imperator eorum precibus et admonitione repa-
 triavit. Cum vero deveniret in partibus Montisfesconi,
 10 colloquium cum nunciis domini pape habuit, sperans^a
 cum ipso ad concordiam posse devenire; sed nichil
 valuit, et stetit ibi et in illis partibus fere per mensem
 Novembris. Deinde venit per Tusciam et Marchiam et
 intravit Lonbardiam. Die vero Veneris XIII. mensis
 15 Ianuarii intravit civitatem Placentie, ibi magna cum
 letitia ab eiusdem civitatis militibus et populo fuit re-
 ceptus. Die vero dominica sequenti, XVIII.^b Kal.
 Februarii venit Laude; ibidem colloquium fere omnium
 rectorum civitatum Lonbardie, comitum et marchionum
 20 et aliorum celebravit; ad quod Azo marchio de Heste
 venire contempsit. Verum quia dominus imperator
 cognovit et intellexit dictum marchionem ea exercere et
 tractare, que ad discrimen suum essent^c, dato ei termino,
 ut ad suam magnitudinem accedere deberet — qui non
 25 venit nec venire voluit —, posuit illum in banno per-
 petuo. Deinde semotus imperator Mediolanum accessit,
 ibidemque stetit fere per XV dies. Die vero sabbati
 XII. Kal. Martii perexit ad civitatem Cumanam; deinde
 versus terram Theothonicam proficisci properavit.

*f. 81^a.

Nor.

1212.

Ian. 13.

Ian. 15.

Febr. 18.

Apr.

Maii 1.

*f. 81^b.

*p. 426.
 30 MCCXII. in mense Aprilis proximi sequentis Ro-
 gerius Federicus, qui se dicit regem Scicilie, venit Romam.
 Ipso ibidem existente marchio de Heste et Petrus Tra-
 versarius et alii quam plures nobiles ipsum visitaverunt
 ibidem, cum eo et summo pontifice locuti fuerunt. Deinde
 35 semotus cursum suum direxit Ianuam. Die vero Martis
 primo mensis Madii¹ ipsam civitatem intravit, ibidem
 magnifice et honorifice ab eiusdem civitatis militibus
 * et populo fuit receptus.

a) sperans Franc. Pip., ut Winkelmann, 'Otto' p. 283, n. 3, coniecit, quod recipere non
 40 dubitavi, cum sequatur sed nichil valuit, ex quo apparet Codagellum sperans scripsisse;
 -perantes c. b) emend. H.-Br.; VIII. c.; cf. Reg. Imp. V, nr. 4590. c) tract. 4
 (qui) ad diē triennii dato c.; quedam sibi discriminosa tractare Franc. Pip.; quod
 iam a H.-Br. allatum Pertz omisit et scripsit: que ad summ essent detrimentum.

1) Eundem diem habet Ogerius Panis, Ann. Ian. p. 131.

1212. Et eodem anno fuit carum tempus, ita quod in sextario frumenti dabatur VII sol. et plus et in sextario sicalis VI sol. et plus et in sextario milii IIII sol.¹.

Iul. 14, (13).

Die autem Veneris XIII. mensis Iulii² dictus puer de Scicilia cum legato summi pontificis³ et marchione⁵ de Monte-ferato⁴ et comite de Sancto Bonifacio⁵ et Papiensium ac Cremonensium legatis^a ac quibusdam aliis Ianuam exivit et per Montem-feratum et per partes illas ad civitatem Ast accessit; deinde iter suum Papiam

Iul. 20, (22).

die Veneris XI. Kal. Augusti⁶ direxit. Qui ab universo clero et militibus et peditibus eiusdem civitatis magnifice et decenter fuit receptus, pallium super eum portantes, ut de consuetudine imperialis est magnitudinis; affirmantes Cremonenses et Papienses et marchio de Heste et publice dicentes, quod ipsum puerum palam et per vim cum eorum amicis contra omnium fidelium Ottonis invictissimi imperatoris [voluntatem^b] Cremonam et Veronam^c ducent^d; quod plurimum Mediolanensibus et Placentinis videtur grave et molestum ac^e intollerandum. Et quia hec contra^f maiestatis excellentiam esse videntur, ipsi Mediolanenses admodum [commoti^g] pariter et indignati foras suum extraxere carocium. Unde dicti Mediolanenses et Placentini egregie bellicis armis preparati, imperialis aule fidelissimi, cum universa fortia eorum, militum et peditum, sagittariorum et balestariorum, dictis Cremonensibus et Papiensibus et omnibus eorum amicis volentibus ipsum puerum palam ducere Cremonam in commitatu Laudensi ad Lambri transitum vel alibi tensis aquilis viriliter resistere atque iter eorum et personam pueri omnimode impedire proposuerunt et^h dictum puerum per vim recipere posse, suum foras extraxere carocium; sed que verbis dixerunt, factis observare noluerunt.

Iul. 28.

Die autem sabbati V. Kal. Augusti sero adveniente Papienses ad sonum campane cum puero Scicilie

a) legati c. b) suppl. Pertz; om. c. c) emend. H.-Br.; roma c. d) sic c.; fort. 35 dicerent legendum. e) emend. Pertz; nec c. f) imperatorie supplementum esse videtur. g) suppleri; om. c.; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 312. h) credentes pro et ex aliis locis Codagnelli legendum esse emend.

1) Cf. Ann. Mediol. breves p. 391. 2) Iul. 14. fuit a. 1212. sabbatum, sed Ogerius Panis l. l. refert Fridericum die Iul. 15. Ianua exivisse. 3) Berardo archiepiscopo Barensi, ut Winkelmann, 'Otto' p. 321, n. 2, coniecit. (Certe non Sicardus episcopus Cremonensis adfuit, qui Iul. 9. Mantuae fuit; Codex dipl. Cremon. I, p. 221, nr. 151). 4) Guillelmo IV. 5) Ricardo. 6) XI. Kal. Aug. (Iul. 22) fuit a. 1212. dies dominica.

rege exierunt civitatem, per totam equitantes noctem. 1212.
 Cremonenses vero ea die et hora cum marchione de
 Heste et eorum sequacibus privatim, sicut cum Papien-
 sibus statuerant, Cremonam exierunt; eadem nocte usque
 5 ad Lambri transitum perexere. Die quoque dominica *Iul., 29.*
 veniente mane dictum puerum receperunt. Et dum hec
 omnia clam agerentur, dominus noster Iesus Christus,
 ultor omnium malorum, iustitiam et rationem unicuique
 10 dominica manu tenens, volens mirabilia sua super tam
 pessimo facto et crudeli sacramento omnibus perno-
 tesscere¹: accidit divina misericordia fortuitu² et inopina-
 bili casu, quod Mediolanenses predicta die sabbati nocte *Iul., 28*
 appropinquante civitatem Mediolani exierunt, ad partes
 ubi Papienses aderant accedentes. Die dominica veniente² *Iul., 29.*
 15 ipsi Mediolanenses contra Papiensium exercitum venientes
 acerimo impetu et magno clamore insultum super eos
 fecerunt, et aquilis ab utraque parte commotis prelium
 incipitur, et bellicis per partes sonantibus tubis ab
 utrisque certatur. Cremonensibus³ et eorum amicis om-
 20 nibus videntibus et non distantibus per duo miliaria.
 Videntes autem Papienses se in prelio deficere ac for-
 tissima tela inimicorum ferre minime posse, terga ver-
 tentes, spoliis et equis ablatis, fugam petierunt; quos
 Mediolanenses insecuti viriliter amplius mille de maioribus
 25 et melioribus³ Papiæ ceperunt et Mediolanum illos victos
 ducentes in carcere recluserunt, nemine evadente preter
 illos qui in nemoribus, paludibus et aquis se abscon-
 derunt. Die vero Lune sequenti, tertio Kal. Aug. puer *Iul., 30.*
 Scicilie Cremonam intravit; ibidem magna cum letitia
 30 fuit receptus. Die vero Lune XIII. Kal. Septembris⁴ *Aug., 20, (19).*
 puer dictus Mantuam perexit, deinde Veronam.

ad sic e.

1) Eadem fere verba vide supra a. 1208, p. 32 sq. Ad sequentem relationem cf. 'N. Archiv' XVI, p. 260, 261. 2) Eundem diem habent
 35 Notae S. Georgii Mediol. p. 388. 3) Ogerius Paris l. l. refert LXX milites Papienses, XXXV milites Mediolanenses captos esse; CXXVIII milites Papienses Ann. Plac. Gib. p. 468 (inde Ioh. de Mussis col. 458), centum Ann. Cremon., CXL de melioribus Notae S. Georgii Mediol. l. l. referunt. Vides ergo, quantam fidem Codagnello in numeris eorum, quos
 40 Mediolanenses et Placentini ceperint, aliis locis tribuere possis. Cf. Winkelmann l. l. p. 322, n. 4. Cf. de hoc proelio etiam Ann. Mediol. minores et Mem. Mediol. p. 398, 401; Salimbene (ex Cron. Sicardi) f. 219^a; Thomas de Papia, SS. XXII, p. 510 sq.; Will. Britto, SS. XXVI, p. 305.
 4) Aug. 19. (XIII. Kal. Sept.) fuit a. 1212. dies dominica. Auctor ipse
 45 erravit, qui et sequentem diem falso computavit.

1212.

Aug. 21. (20).

Die autem Martis proximo. XIII. Kal. Septembris quidam puer Theothonicus signo crucis signatus, qui vocabatur Nicholaus¹, cum magna et indefinita multitudine Theothonicorum puerorum et infantium lactantium², mulierum et puellarum, signo crucis Domini³ signatorum, per Placentiam transitum fecerunt, ultra mare proficisci festinantes. Dicebant enim, quod ipsi puero per angelum nuntiatum erat, quod ipse et eius sequaces sepulcrum Domini de manibus et virtute iniquorum ac pessimorum Saracenorum recuperare debent.

Nov. 23.

**f. 82a.

Nov. 25.

MCCXII, indictione prima, die Veneris VIII. Kal. Decembris Placentini iverunt Bobium et depopulati fuerunt vineas et arbores, que ibi aderant, destruxerunt et conbuserunt. Die dominica proxima veniente, cum Placentini milites et pedites et sagittarii circa Bobium armati starent et vineas et arbores depopularentur, Bobienses fecerunt pactum cum Placentinis. Iuraverunt namque consules Bobii et consularii attendere et observare et facere in totum preceptum et precepta consulum communis Placentie, et quod facient alios homines Bobii iurare in totum attendere et facere preceptum et precepta consulum Placentie.

1213.

MCCXIII, indictione prima, in consulatu Alberti Siccemilice^a, Oberti Gnachi^b, Oberti de Vidalta vicecomitis, Lombardi de Fontana, Oberti Stricti, Guillelmi de Cario, consulum communis Placentie, fossata nova fuere fodita, scilicet XXX brachia per latitudinem et quatuor brachia per altum.

Maii 26—31.

Eodem anno, ultima ebdomada mensis Madii Cremonenses cum carocio et cum universa gente eorum et fortia apud Castrum-Leonem equitaverunt, ac ultra Serii flumen, inter lectum sive cavum, per quem erat solitus veterime decurrere, et inter dictum flumen in quodam mezeano sive planitie paludibus et fossatis atque magnis munitionibus munita et circumdata^c, ita quod in ipsa

a) siccemilite c.; ex cartis nomen conserui. b) gnathi c. c) emendari; ita c.; innot. H.-Br.

1) Qui Aug. 25. Ianuam venit; Ogerius Panis p. 131. 2) puerorum a VI annis et supra, Cron. regia Colon. p. 191, ubi Placentia quidam pueri rediisse dicuntur. Ioh. de Mussis col. 458. de hac re ex annalibus Placentinis deperditis retulisse videtur. Cf. R. Röhricht, 'Hist. Zeitschr.' XXXVI, p. 1 sqq. 3) Cf. Ioh. Codagn., 'N. Archiv' XVI, p. 341: in quadam planicie fossis et ripis profundis circumdata, situ loci et non arte munita; cf. *ibid.* p. 336.

nullus poterat intrare, nisi per duas portas strictissimas. 1213.
 rostris et aliis fortitudinibus aptatas, sua ibidem fixere
 tentoria, sperantes et credentes in ipsa veluti in Cre- *f. 82v.
 mone civitate posse securiter stare et permanere. Statu-
 erant enim ipsi Cremonenses segetes et alias res Creme^a
 vastare et dissipare^b, vel expeditionem, quam Mediola-
 nenses facere in Lumilinam proposuerant, facilius debere
 permanere^c. Quo audito et intellecto Mediolanenses
 cum carocio et universa gente eorum et cum militibus
 10 Placentie et Laude et aliquibus Novarie militibus et
 cum militibus extrinsecis Brixie apud Cremam perexere;
 deinde die sabbati primo mensis Iunii versus Cremon- Iun. 1.
 nenses^d ivere et non multum longe ab eis fuere castra-
 mentati. Die vero dominico in festo pentecostes¹ armati Iun. 2.
 et ordinati iverunt ad bellum; et cum pervenissent cum
 carocio circa fossata et munitionem, in qua Cremonenses
 aderant, accerimo et fortissimo eos agrediuntur impetu
 et vi maxima in illa conantur intrare munitione; ipsi
 vero Cremonenses cum suis ordinatis actiis illis se ob-
 20 viam ante munitionis portas^e prebuerunt, et tubis bellicis
 sonantibus ab utrisque certatur. Qui cum deficerent et
 crebra^f ac fortissima hostium tella ferre minime possent.
 [videntes^g] intus ipsam munitionem per vim intrare Me-
 diolanenses, perteriti et pavore comoti, terga vertentes
 25 fugam petierunt; partem quoque eorum gladio inter-
 fecerunt², partem vero in ipso flumine submerserunt;
 alios vero et^h per pontem et per vada Serii insequentes. *f. 82v.
 omnibus tentoriis et spoliis, equis et bobus et cariolis
 ablatis, nichil reliqui preter fugam fecerunt, et ultra
 30 Serium amplius quatuor milibus usque ad Nucem-casale
 eos fugaverunt, excepto circa CCC milites, qui ad Cre-
 mone carocium fugerunt. In ipso vero prelio fere mille
 milites de Cremona et eius districtu ceperunt et habu-
 erunt, de peditibus vero tantos, quod nescio dicere
 35 quantos⁴, et cum illis militibus ultra Serium captis
 Mediolanenses ab illa parte Serii iverunt. Alii quoque

a) emend. H.-Br.; cremone c.   b) disrumpere c., quod verbum ignotum cum Codage,
 nasquam alibi scripserit, saepe vero cremare et dissipare etc., emendari.   c) remanere
 scribere mallet, ratus permanere e l. 4, h. l. repetitum esse.   d) emendari; cremomane.
 40 e) se iterum add. c.   f) crebra c.   g) suppl. H.-Br. post Mediol.; om. c.   h) emen-
 dari; qui c.; om. H.-Br.

1) Eundem diem omnes fere infra dicti auctores referunt.   2) Scilicet
 Mediolanenses. Pertz.   3) Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 260.   4) Eadem
 verba vide supra p. 16, c. 20.

1213. milites et magna pars populi, que circa Mediolani carocium adesse debebat, cum militibus et aliis hominibus in prelio captis et cum temptoriis, spoliis, robis, bobus, equis et cariolis Cremonensium ad sua venerant castra, fere omnes de prelio recedentes, preter Placentie milites, qui in ipso bello egregie steterunt et cum Cremonensibus acriter pugnaverunt et ipsis viriliter et bellicose restiterunt. Videntes interim milites et populus Cremona, qui ad Cremone carocium [aderant^a, Mediolani carocium] derelictum esse et recessisse militiam Mediolani, cum eis preliaverunt. Percipientes autem Mediolanenses qui ad carocium remanserant minime resistere posse, carocio in quodam^b palude relicto^b, in quo^b per vim illud impulserant^b, recesserunt et versus castra redierunt; quod carocium Cremonenses postea de palude extractum habuerunt et Cremonam illud duxerunt, et in ipso bello ceperunt circa XXX milites Mediolani et eius partis, de peditibus et hominibus Mediolani et eius districtus fere mille homines¹.

*f. 82^v.

Ion. c. 132^v.

Die Iovis . . .^c mensis eiusdem Iunii Mediolanenses cum carocio et universa gente eorum intraverunt in Lomelinam. Mortariam et Gamboladum et Lomellum et Ulevalum et multa alia loca ceperunt et destruxerunt et conbuserunt. segetes quoque et alias res depopulati fuerunt. homines innumerabiles. bestias et alias robas inde duxerunt.

a) *auris inclusa suppleri*; Videntes autem Cremonenses carocerum Mediolanensium tere derelictum *Galr. Flamma, Manip.* c. 246. b) *sic*. c) *numerus omissus est, et eiusdem mensis corrigendum videtur*; *H.-Br.* Idibus pro eiusdem legendum esse falso *coniecit*; XII. die Iunii Mortariam destruxerunt *Galr. Flamma l. l.*, sed vide sequentem *notam*.

1) inter milites et pedites ultra quatuor milia *Ogerius Panis* p. 133; tria milia et . . . eo amplius Mediolanensium *Ann. Bergom.*, SS. XVIII, p. 809 = '*Misc. di storia Italiana*' V, p. 224; multa milia *Ann. Cremon.* *Niniam fidem huic relationi Codagnelli dedit Winkelmann*, *Forsch. z. D. Gesch.* VII, p. 299 sqq. et '*Otto IV.*' p. 414 sq. *Devictos et prostratos esse Mediolanenses praeter hos quos diximus non modo Sicardi Cont.*, sed et *Ann. Mediol. breviss.* p. 392, *Ann. S. Iustinae Patav.*, SS. XIX, p. 150, *Tolosanus* c. 140 = *Chron. Mant.*, SS. XXIV, p. 318, *Riccobaldi, Ferrar.*, *Muratori*, SS. IX, col. 126, *Schiavina, Ann. Alexandr.*, *Hist. patr. Mon.*, SS. IV, col. 149 sq., *Will. Britto*, SS. XXVI, p. 305. *referunt*. Neque qui minus infelicia de Mediolanensibus tradunt, *Ann. Parm.* p. 666, *Ann. Brix.* p. 817, *Alberti Milioli Liber de temp.* c. 211, *Ann. Mediol. minores* p. 398, *Mem. Mediol.* p. 401, '*Cron. di Bologna*', *Muratori*, SS. XVIII, col. 251, *Codagnelli relationem confirmant*, quocum aliquid consentiunt solae *Notae S. Georgii Mediol.* p. 388.

¹Die Martis VII. Kal. Iulii proximi sequentis Cremonenses cum tota gente eorum^a et cum militibus Mantue. Regii et Mutine intraverunt in terram nostram et venerunt ad Causium et conbuserunt domos, que erant circa castrum et villam de Miradolo, et quasdam alias domos¹.

MCCXIII. indictione secunda, die Martis XII. mensis Iunii² Cremonenses cum universa gente eorum et cum militibus et sagittariis Parme et cum militibus Regii³ intraverunt in terram nostram et castramentati fuere in Salmuris desuptus stratum Romipetam, et tunc depopulati fuerunt vineas et arbores et alias res, que erant circa Castrum-novum et Casale-Albinum, prout potuerunt; et nocte veniente ibi fuerunt hospitati, et die Mercurii summo mane recesserunt.

Die sabbati V. die mensis Iulii proximi sequentis dicti Cremonenses cum omni gente et forcia eorum circa mediam tertiam venerunt Florenzolam et depopulati fuere vineas et arbores⁴ de Gallo et segetes et alias res quas potuere; et ea die circa horam nonam recesserunt.

Quinto die mensis Augusti Placentini milites cum hominibus Florenzole et Castri-Arquati iverunt Buxidum et castrum preter domignonum ceperunt et conbuserunt. Die Veneris VII.^b Kal. Septembris⁴ dicti Cremonenses cum omni forcia eorum et cum Parmensibus similiter depopulati fuerunt fere omnes vineas et arbores, que erant circa Florenzolam, et vineas de Mandonaria^c.

Die Veneris IIII. Kal. Augusti^{d.5} Placentini milites et Mediolanenses cum universa gente eorum, cum man-ganis et predariis intraverunt in Lumilinam, et primo castrum Vilezi obsiderunt^e et illud per vim ceperunt et destruxerunt. Similiter obsiderunt^e et per vim ceperunt Bremelum^f et Cotium^g et Candidam et burgum de

a) die martis XII. mensis iunii sequitur h. l., quod infra l. 7. 8. legitur b) IIII. emendandum esse videtur. c) mandria c.; fort. scribendum Madonaria ut infra a. 1232, sicut coniecit Pall. d) Septembris legendum esse recte H.-Br. coniecit. e) sic c. f) Bremelum Galv. Flamma, Manip. c. 247, et Chron. maius p. 772, ut et Notae S. Georgii. g) emendavi; cetum c.; Cozum Galv. Flamma ibid., ut et Notae S. Georgii Mediol. habent.

1) Eodem anno Oct. 2. Mediolanenses a Papiensibus devictos esse silentio praeteriit Codagnellus. 2) Iun. 12. fuit a. 1214, dies Iovis. 3) Cf. Alberti Milioli Liber de temp. c. 212. 4) Aug. 26. fuit a. 1214, dies Martis. 5) Iul. 29. fuit a. 1214, dies Martis, sed Aug. 29. dies Veneris, quem diem Codagn. dicere voluit, cum Sept. 1. Mediolanenses Ticinum flumen transiisse et tunc sequentia quatuor loca capta esse Notae S. Georgii Mediol. p. 388. referant.

1214. Sarturana^a et de Villa-nova et multa alia loca destruxerunt et combuserunt; et ceperunt in ipsis locis inter pedites et milites novem centum. et steterunt ibi per XV dies.

Sept. 5. Die Veneris V. mensis Septembris Cremonenses cum
omni gente eorum iverunt in terram Placentinorum et
Sept. 6. castramentati fuere apud Curtem-maiorem. Alia vero
die^b versus Florenzolam et explanaverunt partem fossati,
quod illi de Florenzola fecerunt desuptus a ponte Arde
usque ad fontem de Gallo; in quorum auxilio Parmenses
cum universa gente eorum ea die venerant Burgum,
qui Cremonensibus^c apud Florenzolam se adunaverunt.
7. 8. 9. et sic ordinati et armati versus Sanctum Protasium
iverunt; quam villam et Cari locum combuserunt et destruxerunt,
et fuerunt usque ad Albonaxium.

Oct. 1. MCCXIII. indictione III. die sabbati IIII. mensis
Octubris milites Mediolani numero mille Placentiam
Oct. 8. venerunt^d: die vero Mercurii VIII. eiusdem mensis Octubris
Placentini tam milites quam pedites cum Mediolanensibus militibus
ad castrum Parpanisii perexerunt. et illud quidem Placentini
undique obsederunt et cum predariis, gattis, sagitariis et balestariis
viriliter expugnaverunt: quod castrum turre magna ac fortissima,
castris quoque lignaminis et spadis optimis, fossatis etiam
profundis et aqua plenis erat constructum pariter et munitum.
In quo centum homines Papiensium pro isto castro defendendo
aderant, qui castrum illud acriter et fortiter defendebant. cum
petris, trabibus et sagitis arcu et balistra missis nostros in fossato
et in castro per vim volentes intrare percucientes. Tandem
Placentini in fossato ligna et arbores grandes, carra et etiam gattum
proicientes, super ipsis quoque in fossatum descendentes et etiam
super terragium summa vi usque spados ascendentes. Videntes
interim^e intrinseci, qui locum custodiebant et defendebant,
Placentinos ab incepto desistere nolentes, sed super terragium
atque castri spados viriliter ascendentes pariter et expugnantes.
fugam petientes

^a) sic infra a. 1216. p. 57; saturana h. l. c.; Sartirana Galv. Flamma. ^b) iverunt
supplendum videtur. ^c) emendavi; cremonenses c. ^d) sic emendandum esse videtur;
^e) supra p. 44, l. 8; iterum c.

1) Oct. 5. Mediolanenses Padum transiisse (vel castrum Parpanisii captum esse) Notae S. Georgii Mediol. tradunt, ubi n. 60. falsa de situ huius castri adnotata sunt; vide indicem nostrum.

super turrem ascenderunt. Prospicientes similiter Placentinos in fossato ante portam turris ascendentes, pontem etiam levatorem cum securibus incidentes et ipsum explanantes, usque ad castri portam cum securibus magno clamore currentes, lapides mire magnitudinis et molas, trabes, assides, sudes quoque acutissimos^a super nostros gravissime proiciebant^b. Percipientes¹ autem de porticella, que iuxta ipsam portam aderat, cum securibus magna vi illam sciderunt et fregerunt. Intrinsici vero videntes Placentinos per castri terragium spados ascendisse et per porticellam intus castrum violenter intrasse, turbati timore et tremore perteriti valde, signum crucis brachio facientes, consulibus communis Placentie se reddiderunt. Quod castrum Placentini conbuserunt; illos quoque qui in castro aderant, numero centum, habuerunt et ceperunt et Placentie illos victos duxerunt et in carcere recluserunt; predicta vero die domum redierunt. Verum quia predicta dies ad turrem illam destruendam et ad tantum opus perficiendum sufficiens non fuit, die sabbati proximi sequentis Placentini cum Mediolanensibus militibus ad prememoratam turrem fodiendam penitusque destruendam equitaverunt; ipsam quoque turrem radicitus fodierunt et destruxerunt et castri terragium prout potuerunt explanaverunt. Quinto decimo die eiusdem mensis Octubris dicti Placentini cum militibus Mediolani equitaverunt ad Rovorscalam, vineas et arbores prout potuerunt destruxerunt et inciderunt.

MCCXIII. Placentini elegerunt in potestate dominum Guifredum Grassellum, civem Mediolani, qui eo anno civitatem illam rexit.

MCCXV, indictione III, die dominico X. Kal. Iunii milites et pedites de tribus portis Mediolani cum militibus et peditibus districtus Mediolani ipsis portis pertinentibus castramentati fuerunt iuxta Castrum-novum de ultra Pado et in illis partibus, die Lune veniente ibidem se coadunaverunt; alia autem die transpadaverunt et hospitati fuerunt ea die ad Trebiam. Die Mercurii

^a sic c.; in *fabulis* ('N. Archiv' XVI, p. 319) sudes acutas Codagn. scripsit. ^b proiecerunt c. ^c emend. H.-Br.; pertinenti c.; pertinentis Pertz male; cf. *infra* a. 1216, p. 54, l. 14.

1) Placentini. 2) Maii 23. fuit a. 1215. sabbatum. 3) Maii 27. Mediolanenses Padum transisse tradunt Notae S. Georgii Mediol. l. I., ubi de tribus castris a Codagnello dictis relatum est.

1215. proximo sequenti Placentini tam milites quam pedites.
exceptis militibus et peditibus de porta Nova et de ripa
Padi, qui domum^a pro custodia remanserunt, exierunt
civitatem et cum Mediolanensibus [apud^b] Bardoneziam
fuerunt castramentati. Alia die iuxta castrum Bosonasi
sua fixerunt tentoria, quod castrum plurimum erat for-
tissimum pariter et munitum turre magna, muro for-
tissimo vallatum^c et fossatis magnis atque profundis.
Predictum vero castrum Placentini cum predaria illico
expugnaverunt et cum manganis et predariis atque gattis
et castris lignaminis et aliis machinis ad illud castrum
obsidendum mirabiliter se paraverunt. Videntes autem
intrinsici, qui in ipso castro aderant, se non posse Pla-
centinis resistere nec illud castrum defendere, alia die,
scilicet die Veneris, dictum castrum potestati Placentie
reddiderunt, et alia die Placentini illud castrum et
Mediolanenses destruxerunt et diruerunt et conbuserunt
et dissipaverunt. In ipsa autem expeditione castrum
fuit captum Nigrini et combustum, et multa alia loca
in illis partibus fuerunt conbusta. In quo castro Nigrini
fuere circa XX homines, qui illud custodiebant. Die
vero dominica proxima sequenti Mediolanenses et Pla-
centini circa Rovorscalam sua similiter posuerunt castra;
quod muro forti et fossatis et podio altissimo et turribus
magnis erat munitum et circumdatum; dictum autem
castrum Mediolanenses et Placentini fortiter die et nocte
cum manganis et predariis et gattis et aliis machinis
expugnaverunt et manganaverunt, et steterunt in obsi-
dione ipsius castri usque ad diem Iovis IIII. mensis
Iunii. Cognoscentes autem qui in ipso castro aderant
illud defendere minime posse, ea die dictum castrum
communi Placentie reddiderunt, et alia die Mediola-
nenses et Placentini illud radicitus destruxerunt et ex-
planaverunt et diruerunt et conbuserunt. Die vero
sabbati domum redierunt. Existentibus tamen Placen-
tinis et Mediolanensibus in predicta expeditione, Cre-
monenses intraverunt in terram nostram, conbuserunt
partem Sparoarie et Roncalie et Albiani^d atque Casale,
et naves eorum hominum honeratas^e tunc venire per
Padum fere usque ad pontem Padi. Sed que facere

a) sic c. b) supplevi; om. c. c) emendavi; vallato c. d) emend. Pall.; albiā c.;
cf. Ann. Plac. Gib. p. 486: de Sparoeria (sic lege) et Ronchalia et Albiano. e) honerate
emend. H.-Br.

sperabant divina potentia et civium Placentie protectione, 1215.
 qui domum^a pro civitatis munitione remanserant, atque
 Florenzole^b et Castri-Arquati et sagitariorum ^{*f. 84^b.} vallis
 Tarii auxilio, qui ad civitatem illico accesserunt, ad
 5 finem perducere minime potuerunt.

MCCXV, indictione tertia, die Iovis VII. Kal. Iulii^c *Iun.*, 25.
 milites Placentie equitaverunt in terram Papie et con-
 buserunt burgum et villam Siuriaschi et multa alia loca
 destruxerunt et conbuserunt; predam quoque magnam
 10 bovum et vacarum et aliarum bestiarum et hominum
 ceperunt et inde duxerunt. Alia vero die¹ Mediolanenses *Iun.*, 26.
 tam milites quam pedites iverunt in Lumilinam et
 castrum Carlaschi per vim ceperunt et conbuserunt, in
 quo habuerunt et ceperunt CCC homines et plus, et
 15 predam indefinitam bovum et vacarum et aliarum be-
 stiarum inde duxerunt.

Eodem mense comes Thomasius de Sabogia con- *Iun.*, (20).
 cordiam et societatem fecit cum Mediolanensibus et
 Vercellensibus².

20 Die dominico quinto die mensis Iulii Cremonenses *Iul.*, 5.
 tam milites quam pedites cum papilionibus et travachis
 et cariolis intraverunt in terram Placentie et iverunt
 ad Sanctum Laurentium, quem locum credebant et
 sperabant per vim posse habere et capere; sed divina
 25 misericordia et virtute atque auxilio militum et sagitta-
 riorum, qui illico ad illas partes accesserunt et currerunt^a,
 ad predictum locum accedere minime ausi fuerunt; sed
 vulnerati et etiam plures mortui recessere; et tunc con-
 buserunt granzam de Mornascho et de Saliceta.

30 Die Veneris XV. Kal. Aug. proximi³ milites et *Iul.*, 17. (18).
 pedites de tribus portis Mediolani cum cariolis, manganis,
 35 predariis et castris lignaminis ^{**p. 430.} mirabili modo ^{**f. 84^c.} constructis
 servicio Vercellensium ad civitatem Vercellarum pro loco
 Casalis-Evitasii^{d.4} obsidendo et expugnando perexere;
 qui ibidem cum comite de Sabogia, qui in eorum auxilio

a) sic c. b) emend. H.-Br.; florenzolam c. c) emendavi, ut iam H.-Br. continet, nam
Iun., 25. fuit a. 1215, dies Iovis, Maii 26. fuit dies Martis, quo die alia a Placentinis
 gesta esse supra relatum est; cf. n. 1; iunii c. d) sic c.; Sancti Evasii cum H.-Br.
 emendare nolui, cum et infra a. 1230, nomen huius loci corruptum legatur.

40 1) Iam die *Iun.*, 24. Mediolanenses Ticinum fluvium transiisse Notae
 S. Georgii Mediol. l. l. referunt. Cf. *Ann. Mediol. minores* p. 398.
 2) Vide cartas datas *Iun.*, 20. 22, *Reg. Imp. V*, nr. 12476. 12477. 3) *Iul.*
 18. fuit a. 1215. sabbatum. 4) Quod fuit marchionis de Monte-ferrato.

1215. cum M^a militibus egregie bellicis paratis armis magnifice et decenter venerat, et Vercellenses cum omni gente eorum circa predictum locum obsidendum pariter coadunati ad expugnandum cum quatuordecim inter man-
Iul. 26. (27). ganos et predarias die dominica VI. Kal. Augusti¹ sua
 fixere tentoria; qui locus fossato et muro undique erat
 circumdatus et munitus; quem cum manganis et predariis, castris lignaminis et aliis machinis viriliter mangana-
 verunt et expugnaverunt, et de ipsius loci muro plus
 CCC brachia diruerunt et expugnaverunt.

Aug. 5. Die autem Mercurii V. mensis Augusti comes de Sabogia et Mediolanenses et Alexandrini, qui in ipsa aderant expeditione, in strictissimis actiis, scilicet Mediolanenses ex una parte, et Vercellenses ex altera, et comes et Alexandrini ex aliis partibus, ad predictum locum expugnandum et capiendum se preparaverunt. Videntes vero intrinseci inimicos ab incepto desistere nolentes, sed armati et aschlerati versus locum pergentes cum manganis et predariis et gattis, castris, pontibus et scalis, de quibus plus centum habebant, circa illud^b locum se construxere. Timentes itaque qui^c locum defendebant, ne capitali sententie subirent, si per vim eos
f. 84^a. caperent, apertis portis exeuntes, in manibus claves portantes, potestati Mediolani² pro prexoneriis cum omnibus rebus, que in ipso castro aderant, se reddiderunt, exceptis forensibus, qui in ipso loco aderant, qui ex pacto et concordia cum omnibus rebus eorum exierunt; quem locum Mediolanenses et Vercellenses diruerunt et destruxerunt³. Illos quoque de ipso loco Mediolanum et Vercellas duxerunt et in carcere posuerunt⁴.

Iul. 29. MCCXV. die Mercurii IIII. Kal. Aug. Papienses tam milites quam pedites cum omni gente eorum et fortia in terram intraverunt nostram et ad locum Burginovi armati et aschlerati primo perexere, ipsumque

a) mille *Gabr. Flamma, Monip.* c. 248. *Chron. mains* p. 773; mediolanensibus c., quod 35 ex M ortum esse patet. b) sic c.; et *infra* p. 89, l. 17. c) *suppl. H.-Br.*; om. c.

1) *Iul.* 27. fuit a. 1215. dies Lunae. Notae S. Georgii Mediol. l. l. Mediolanenses *Iul.* 26. Padum transisse referunt. Die Aug. 2. Alexandrinos, Mediolanenses, Tortonenses, Vercellenses se collegisse vel obsidionem coeptam esse tradit Schiarina, *Ann. Alexandr.*, *Hist. patr. Mon.*, 40 SS. IV, col. 151. Cf. *Ann. Mediol. minores* l. l. 2) Brussio Porchae Novariensi. 3) Cf. *Guill. Venturæ Mem. Ast.* c. 25, *Hist. patr. Mon.*, SS. III, col. 734. 4) Cf. *Reg. Imp. V.* nr. 12483.

locum undique expugnare, segetes et omnes alias res, 1215.
 quas extra loci fortitudinem invenere, conbuserunt et
 dissipaverunt^a. Tandem videntes aliquid ad predictum
 locum minime facere posse, Papiensis populus iter suum
 5 retro Arenam direxit. Milites vero cum universa gente
 eorum decontra^b Padum cursum suum usque ad Castrum-
 novum et Vicum-marinum direxere; caminatum quoque
 illorum de Castro-novo et turrem de Vico-marino fortiter
 pugnare. Villam Castri-novi et Vici-marini, domos et
 10 segetes et alias res omnes, que circa Ziliani et Seminati
 castra et aliorum locorum invenere, usque ad Montis-
 albi castrum igne cremaverunt et dissipaverunt. Pla-
 centini autem milites, qui illuc ubi ignem videbant per-
 gere properabant, ipsos Papienses usque ad castrum
 15 Montis-albi insequentes, potestate^c relicto, unus alterum^{*f. 85a.}
 minime attendens, dictos Papienses^c de villa Montis-
 albi, quam conbuserant, reperientes, cum domino Guil-
 lelmo marchione Malaspine, qui inopinabili casu in ipsa
 expeditione venerat, qui ipsis Papiensibus in ipso prelio
 20 viriliter et bellicose resistit^d, magno strepitu et clamore
 super eos impetum pariter et insultum fecerunt et terga
 vertentes usque in costa de Arevellis^e eos fugaverunt.
 Ibidem vero Papienses nostris se obviam prebuerunt et
 usque in fossato, quod est inter ipsam costam et castrum
 25 Montis-albi, illos videlicet, qui secuti eos fuerunt, ex-
 pulerunt et cazaverunt; et sic pluries^f unus super^g
 alterum insultum facientes, utraque pars voluntarie
 secessit¹. In quo prelio capti fuerunt de militibus Papie
 XXV et de Placentinis XLIII; vexilla quoque tria
 30 Papiensium in ipso prelio habita fuerunt.

Die Iovis V. mensis Augusti proximi² Cremonenses^{Aug. 6. (5).}
 milites et pedites, Parmenses milites et pedites³ cum^h
 omni gente et forcia eorum et cum Mutinensibus et
 Rezanis et aliis eorum amicis, cum cariolis, manganis et
 35 predariis castramentati fuerunt circa Castrum-novum,

a) dispauerunt *h. l. c.* b) *emendavi*; decenī *c.* c) *redientes supplendum esse videtur*,
 d) *sic c.* e) *areuell c.* f) *plures c.; cf. infra p. 59, l. 8, e^{aa}.* g) *alt. super corr.*
 super alt. *c.* h) *cum suppl. H.-Br.; om. c.*

1) *His verbis (utraque — secessit) ubique Codagnellus utitur, ubi partem*
 40 *Mediolanensium et Placentinorum inferiorem discessisse non ignoravit.*
Quod hoc loco quodammodo ipse concessit, scribens plures milites Placen-
tinios quam Papienses captos esse, aliis locis a veris testibus audimus.
Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 261 sq. 297. 2) *Aug. 5. fuit a. 1215. dies*
Mercurii. 3) *Cf. Ann. Parm. mai. p. 666.*

1215. illud cum tribus manganis et quinque predariis ob-
siderunt^a et expugnaverunt; quod castrum similiter erat
munitum manganis et predariis et viris prudentibus,
bellicis armis egregie preparatis, qui castrum illud pru-
denter defenderunt et Cremonensibus et Parmensibus 5
viriliter resisterunt^a. Et steterunt circa illud castrum

^{*f. 85^b.} et obsiderunt^a atque expugnaverunt usque ad diem
^{Aug. 12. (11).} Mercurii, qui^a fuit undecima^a dies eiusdem mensis
Augusti¹. Placentini vero milites et pedites et cum omni
gente eorum et cum carocio equitaverunt Florenzolam: 10
audientes autem Cremonenses de Mediolanensium ad-
ventu, qui ad civitatem nostram et etiam usque Floren-
zolam plures et innumerabiles accesserant, castris man-
ganorum destructis, gratibus et lignamine, que pro
ipsorum castrorum munitione circa illa castra aderant, 15
combustis, nocte adveniente, multi vulnerati et ad dictum
castrum innumerabiles interfecti, oculte et clam ^{*p. 431.} ab ipsius
castris obsidione recesserunt. Cognoscentes Placentini eos

^{Aug. 13.} offendere minime posse, die Iovis veniente cum Mediola-
nensibus, qui Florenzolam venerant, Placentiam redierunt. 20

^{Aug. 9.} Nono eiusdem mensis Augusti quinginti^b milites
Mediolani bellicis armis egregie preparati in auxilio et
servitio comitis de Saboguia² iverunt, in terram scilicet
marchionis Punasii^{c. 3}; castra quoque plurima et villas
innumerabiles cepit et destruxit et habuit, pro quibus 25
litem habebat cum marchione de Monte-ferato⁴. Videns
dictus marchio se ipsi comiti et Mediolanensibus non
posse resistere pactum et concordiam cum eis fecit ad
melius quod potuit.

^{Aug. 31.} MCCXV. die Lune pridie Kal. Septembris Cremone 30
milites equitaverunt Cremam; cum autem appropin-
quassent ad Creme partes, in quodam privato intraverunt

^{*f. 85^c.} loco ibidemque ^{*}Cremensibus paravere insidias. Cursores
quidem usque ad Creme obstacula miserunt. Videntes
vero Cremenses extra locum exierunt et cum ipsis pre- 35
lium fecerunt eosque fugaverunt usque ad locum, ad
quem Cremone milites insidias paraverunt; quo viso et

a) sic c. b) sic c. c) Pimasii Galv. *Flamma*, Manip. c. 248; Pynasii id., *Chron.*
maius p. 773, unde reicitur quod H.-Br. coniecit, Ponzonii, *Multa hoc loco omissa esse*
apud me constat.

1) Aug. 11. fuit hoc anno dies Martis. Per decem dies Castrum-
norum a Cremonensibus obsessum esse tradunt Ann. Cremon. 2) Thomac.
3) Böhmer, *Acta imp.* p. 621, nr. 911: Maynfredus marchio de Salucia,
qui et Punaxius dicitur. 4) Wilhelmo IV.

ab eis Cremonensibus cognito, magno impetu et clamore 1215.
 super Cremenses fortiter currerunt eosque etiam usque
 ad Creme rostras fugaverunt et cazaverunt. Ibidem
 milites et populus Creme acriter et viriliter cum Cre-
 monensibus pugnauerunt. Dum autem sic ad invicem
 5 fortiter certarent et pugnarent, audita ab eisdem Cre-
 monensibus voce et intellecto sono, quod Mediolani milites
 illuc accedebant pariter et appropinquabant, ingens
 tremor et similiter pavor eos undique invasit, et statim
 10 terga vertentes fugam petierunt; quos Cremenses audacter
 fuerunt secuti et de eis amplius centum militibus Cre-
 mone ceperunt et quatuor consules et quatuor vexilla
 communis Cremone nec non et tubam similiter habuerunt;
 quos victos Creme duxerunt et in carcere posuerunt.

15 MCCXV. mense Novembri magnum consilium do-
 mini Innocentii, summi pontificis, in Romana civitate
 fuit celebratum, quod fuit inceptum in octava sancti *Nov. 18.*
 Martini; ad quod patriarche et archiepiscopi aliarumque
 ecclesiarum prelati per diversas et extremas mundi
 20 regiones de precepto et voluntate domini apostolici se^a
 coadunavere. Ibidemque Mediolanenses et Placentini
 et totius eorum partis legati et Cremonenses et Papienses **f. 85a.*
 et totius eorum partis ambaxatores de mandato domini
 pape perexere, sperantes et credentes discordiam, que
 25 est inter dominum Ottonem imperatorem et Federicum
 Scicilie regem, acordari debere pariter et pacisci.

Die vero Martis IIII. Kal. Ianuarii episcopus Par- *Dec. 29.*
 mensis¹ cum nostre civitatis legatis civitatem^b Placentie
 a Roma veniens voluntate et precepto summi pontificis
 30 Placentie civitatem de interdicto extraxit.

MCCXVI. mense Ianuarii Padus gelavit, ita quod 1216.
 homines currendo ibant ab una parte ripe usque ad *Ian.*
 aliam², et dicebatur, quod a buca taliate in iosum
 homines potuissent ivisse per lectum Padi super glaciem
 35 usque ad pontem Cremone; et ita fuit perfidum illud
 gelu^c, quod panis, pira et poma et alia que comede-
 bantur vix potuerant incidi nec comedi, nisi primo igne

a) se supplervi; om. c.; cf. infra p. 54, l. 16, etc. b) civ. Plac. h. l. abundat. c) zelu
 h. l. c.

40 1) Opizo; cf. cartam datam, ut traditur, Dec. 23; Reg. Imp. V, nr. 12489.
 2) Cf. Alberti Milioli Liber de temp. c. 215; Ann. Parm. p. 666; Ann.
 Cremon.; Ann. vet. Mutin., Muratori, SS. XI, col. 56; Ann. Bergom.,
 'Misc. di st. Ital.' V, p. 224.

1216. calefacerentur et disgelarentur; et duravit illud gelu
tam magnum amplius duobus mensibus.

Maii. MCCXVI. indictione IIII, cardinales¹ mense Madii
ad civitatem Placentie venerunt, dicentes ei ex parte
summi pontificis, ut treguam Papiensibus tenerent nec
eos offendere deberent; quod si facerent, eos interdicere;
deinde iverunt Mediolanum eis similia verba dicentes.
Mediolanenses autem et Placentini nolentes a proposito
desistere eorum in terra Papiensium hostiliter intra-
verunt, et ideo civitatem Placentie et Mediolani sub
interdicto posuerunt.

^a f. 86^a.
Maii 26.

Eodem anno, die Iovis VII. Kal. Iunii milites et
pedites de quatuor portis Mediolani cum deguriis com-
mitatus eorum ipsis portis pertinentibus castramentati
fuere ultra Padum in Roncalia, et ea die et alia die
sequenti se coadunaverunt ibidem. Altera [die^a], scilicet
die sabbati², transpadaverunt et hospitati fuerunt inter
Tidonum et Sarmatum. Die vero dominica proxima

Maii 27. 28.

Maii 29.

veniente, in festo pasche pentecostes Placentini milites
et pedites porte Sancti Antonini et porte Nove et porte
Sancti Laurentii de civitate Placentie exierunt et ea die

Maii 30.

apud villam Sarmati albergaverunt. Alia die cum Me-
diolanensibus in costa Rovorscale castra figi preceperunt;

Maii 31.

altera die sua fixere tentoria circa castrum Siuriasci;
quod castrum muro fortissimo undique circumdatum et
terrario magno, ab uno capite caminata magna et muro
forti et alto circumdata^b erat constructum pariter et
munitum. Illud quidem Placentini et Mediolanenses cum
manganis et predariis et gattis expugnaverunt et man-
ganaverunt. Alia die, scilicet die Mercurii primo mensis
Iunii, castrum Golferentii habuerunt, castrum vero Montis-
calvi et turrem magnam ceperunt per vim; habuerunt
quidem turrem de *guarda³ fortissimam^c, mirabili modo
constructam, et eam diruerunt et destruxerunt et inci-

Iun. 1.

30
*p. 432.

a) supplevi, ut l. 30; om. c. b) sic coniecit H.-Br., qui scripsit erat circumdatum; erat
circudata c. c) emend. Pertz; fortissima mir. modo constructa c.

1) Leo presbyter tit. S. Crucis et Rainerius diaconus S. Mariae in Cos-
medim; cf. epistolam Honorii III. datam a. 1216. Aug., MG. Ep. sel. I,
p. 3 sq., nr. 3; cf. Innocentii III. epistolas, Potthast nr. 5280. 5281.

2) Maii die 28. Mediolanenses Padum fluvium transiisse referunt etiam
Notae S. Georgii Mediol. l. l., ubi quatuor portae Mediolanenses in hanc
expeditionem profectae nominatae sunt. 3) Turrem de la (lo) guarda
cum castris captam esse etiam Ann. S. Georgii Mediol. l. l. (et ex his
Ann. Mediol. min.) tradunt, quod loci nomen fuisse non videtur.

derunt; castra vero predicta similiter^a et conbuserunt, 1216.
domos et nemora castanearum, vineas et arbores et se-
getes curtis Montis-calvi^b conbuserunt et inciderunt
atque destruxerunt, villas innumerabiles et domos per
5 vallem Crispassi *et vallem Verse igne cremaverunt, *f. 86^b.
segetes, arbores inciderunt et destruxerunt. Die vero
Iovis cum Mediolanenses et Placentini cum scalis in-
numerabilibus et aliis insidiis^c armati et aschlerati circa
castrum Siuriasci starent et se ad dictum castrum ex-
10 pugnandum et capiendum prepararent, intrinseci terrore
commoti, videntes se non posse resistere nec illud castrum
defendere, illud reddiderunt; quod castrum altera die
penitus a fundamento destruxerunt et diruerunt. Per-
manentes autem in obsidione dicti castris, marchiones
15 Malaspine¹ cum militibus porte Nove et cum sagittariis
et peditibus vallis Tidonis et vallis Trivie ad castrum
Rumpini equitaverunt. Ipsa vero die qui in illo castro
pro communi Papie aderant^d, intelligentes et scientes
de predictis castris captis, pavore et tremore magno
20 perteriti illud castrum ipsis et communi Placentie de-
derunt. In cuius custodia XIe homines vallis Tidonis
posuerunt.

Die sabbati sequenti Mediolanenses et Placentini^f, Iun. 4.
milites et pedites, balestarii et sagittarii, armati et
25 aschlerati per vallem Verse venerunt, villas et domos,
segetes et vineas et arbores incidentes et conburentes;
et ea die castramentati fuere in villa de Bergomasco
prope castrum Montis-acuti et depopulati fuerunt domos
et villas, vineas et segetes et arbores, que erant in eius
30 curia et in illis *partibus. Die dominica proxima castrum
Nigrini et turrem fortissimam atque caminatas, que in
illo erant castro — licet illud castrum in expeditione
Bosonasi et Rovorscalle fuisset captum², tamen non fuit
destructum —, turrem et caminatas ipsius castris, murum
35 radicitus destruxerunt et derocaverunt; et ea die similiter

a) diruerunt vel destruxerunt supplendum esse videtur; Pertz contra Codagnelli dicendi morem scripsit similiter; et conbus. b) emendavi; moneiscalli c. c) cf. 'N. Archiv' XVI, p. 483: machinis et insidiis pluribus obsedit, p. 489: machinis et omnibus insidiis . . . munierunt, p. 490: aliis machinis et insidiis . . . expugnavit, p. 493: manganis et pluribus machinis et insidiis expugnaverunt, etc. d) emendavi; intellig. aderant scientes c. e) XL H.-Br. f) sic distinctum h. l. in c.

1) Wilhelmus et Conradus. 2) A. 1215. mense Maio; cf. supra p. 48, ubi tamen hoc castrum combustum fuisse dictum est, ad quod cf. p. 27, n. 2.

1216. ceperunt et destruxerunt castrum Montis-Artonis^a; quod castrum erat undique muratum et turre munitum, penitus fuit destructum et combustum et guastatum, et castrum Iugolini, quod fuit derelictum, et villa, que erat in valle Verse ante illud castrum, fuit combusta et arsa.

Iun. 6. Die vero Lune proximo veniente per vallem Verse villas et domos, segetes et arbores per ipsam vallem igne cremaverunt et destruxerunt, et ea die prope hospitale de Versa sua posuere temptoria; et ea die inter stratam Romeam et Padum equitantes villas et domos, quas in-
venerunt, usque ad Portum-Pioglosum^b conbuserunt et
Iun. 7. destruxerunt. Die Martis sequenti Mediolanenses et Placentini milites et pedites, sagittarii et balestarii armati ad burgum Bronne equitaverunt; illud quidem ceperunt et conbuserunt, villas autem et domos, que
extra illud burgum erant, igne consumaverunt. In reditu vero villas, que erant in curia Montis-Calini^c, et villam de Stradellis conbuserunt.

Iun. 8. (9). Die Mercurii proximo, nono Iunii¹ Mediolanenses et Placentini circa castrum Arene sua fixere tentoria: quod castrum fossato magno et aqua pleno, spadis fortissimis erat munitum; quod castrum cum octo inter
*f. 86^a. manganos et predarias expugnaverunt, et manganaverunt milites et pedites Papie, qui in ipso castro intraverunt. Permanentes autem in obsidione ipsius castri burgum
Porte-Albare ceperunt; domos quidem munitas et cupatas et solaria magna a fundamento penitus destruxerunt et diruerunt et conbuserunt. Villam que est desuper Portam-Albaram circa castellum Porte-Albare igne cremaverunt, segetes et vineas et arbores illorum locorum destruxerunt et inciderunt. In predicta obsidione Arene steterunt
Iun. 15. usque ad diem Mercurii XV. mensis Iunii. Cognoscentes autem Mediolanenses et Placentini illud castrum per vim minime habere posse — cum Papie milites et pedites omni die, prout de eorum erat voluntate, cum
navibus intrabant in ipso loco et exiebant^d nobis invitis^e, naves plurimas coriis bovum copertas^d et castrum lignaminis in ipsis navibus habebant, cum quibus illud castrum valde defendebant —, ea die ab obsidione se-

a Autonis *Galv. Flamma*, *Manip.* c. 249; Ottonis *Ioh. de Mussis et Agazz.* b) periculose *Galv. Flamma* l. 1. c) castrum Montalini *Galv. Flamma*. d) sic c. e) inuictis c.

1) *Iun.* 9. fuit a. 1215. dies Iovis.

cesserunt et Placentiam redierunt^a, videntes et scientes 1216.
quod inceperant propter aquam Padi ad finem minime
perducere posse.

Die dominico proximo, VI. Kal. Iulii proximi Medio- *Iun.* 26.
lanenses milites et pedites civitatem^b Mediolani exierunt
die Lune et die Martis ad pontem de Ticino se coaduna- *Iun.* 27, 28.
vere, die Mercurii in Lumilinam^c terram Papiensium *Iun.* 29.
inimicorum eorum equitaverunt, segetes et linum et le-
gumina, quas et que invenerunt, et domos et villas
rehedificatas destruxerunt *et conbuserunt, et ita in **f.* 87^a.
Lumilinam^d destruentes et conburentes ea omnia que
ibi invenerunt, steterunt in ipsa terra usque diem Martis *Iul.* 5.
venientis, antequam domi regressi sint.

*p. 433. *MCCXVI. mense Iulii obiit papa Innocentius in *Iul.* (16).
civitate Perose, et levatus fuit papa Honorius, qui voca-
batur Zinzius camarlengus.

MCCXVI, indictione IIII, die dominico XII. Kal. *Aug.* 21.
Septembris¹ milites et pedites de quatuor portis Mediolani
cum parte commitatus eorum, Vercellenses et Novarienses
milites et pedites cum omni gente et fortia eorum et
cum caretis, manganis et predariis et castris lignorum
et pontibus intraverunt in Lumilinam et circa turrem
de Rodobligo castramentati fuere, eamque turrem cum
manganis et predariis viriliter expugnaverunt. Die vero
dominica sequenti, VI. Kal. Septembris² eam ceperunt *Aug.* 28, (27).
et habuerunt, ipsam quoque destruxerunt et diruerunt.
Deinde semoti circa locum de Sarturana sua fixere ten-
toria; quem locum obsiderunt^d et expugnaverunt, in cuius
obsidione steterunt per quindecim dies et plus. Cum
autem vidissent et cognovissent dictum locum per vim
haberi minime posse, ab illius loci obsidione secesserunt.

MCCXVI. VII. Kal. Septembris Cremonenses milites *Aug.* 26.
et pedites cum omni gente et forcia eorum et cum
cariolis desubtus a Castro-novo in Sarmuris hospitati
fuerunt. Altera vero die Parmexani milites et pedites *Aug.* 27.
cum cariolis et cum omni gente eorum et Mutinenses
*et Mantuani, qui in eorum venerant succursu, ea die **f.* 87^b.
in ipsa intraverunt expeditione. Die vero dominica

a) emend. Pertz; placentinis reddiderunt c.; cf. supra p. 52, l. 20. b) emendavi;
40 ciuitatis c.; cf. p. 60, l. 28. c) lumininam h. l. c. d) sic c.

1) Die Aug. 23. Mediolanenses Ticinum fluvium transiisse referunt Notae
S. Georgii Mediol. l. l. 2) Aug. 27. fuit a. 1215. sabbatum. Infra
p. 58, l. 1. haec dies dominica recte V. Kal. Sept. fuisse dicitur.

1216. *Aug.* 28. veniente. V. Kal. Septembris armati et asclerati cum
 cariolis et cum universo exercitu desuper Florenzolam
 per ipsius loci campaneam pergentes, Clozam et Clavenam
 transeuntes et explanantes, villam Ursaorie et Ceriani
 atque Carpeneti et Placentini atque Trabaciani con- 5
Aug. 29. buserunt, et die Lune inter Carpanetum et Cerianum
Aug. 30j. fuerunt castramentati. Die Lune¹ sequenti armati et
 asclerati cum cariolis et cum universo exercitu versus
 Pontenurium^a venientes villam Montenarii et Zeni atque
 Paderne et Albonasii igne cremaverunt, et ea die inter 10
 Pontenurium et Casan-Dei iuxta stratam Romeam sua
 fixere tentoria. Placentini autem milites et pedites ea
 die summo mane usque ad Montale^b equitavere ibidem-
 que usque ad horam none moram fecerunt. Videntes
 interim eiusdem civitatis² rectores locum Pontenurii 15
 minime defendere posse, ad illum accedentes locum
 milites et pedites omnes, qui pro ipsius loci munitione
 in ipso intraverant, de eo expulerunt loco. Percipientes
 vero illi de Castro-Arquato et sagitarii vallis Tarii et
 Zeni locum Pontenurii fore derelictum, in ipso intra- 20
 verunt loco. Similiter quam plures nostre civitatis milites
 et pedites cum illis ad illum accesserunt locum, cre-
 dentes et sperantes dictum locum ab inimicis egregie
 posse tueri. Et ita usque ad horam none apud Montale^b
 *f. 57c. permanentes, audito, quod Mediolanenses in nostram 25
 civitatem in auxilio nostro accedere festinantes, illico^c
 Placentie militia versus Pontenurium iter suum direxit.
 Cum autem Nuriam iuxta ecclesiam et usque ad caput
 burgi Placentini milites appropinquarent, videntes per
 Pontenurium Cremonenses ab utraque ipsius loci parte 30
 ipsos qui in ipso aderant loco et capientes et percutientes
 et vulnerantes, et^d vix captis armis insultum super
 nostros fecerunt; et tubis per partes sonantibus prelium
 incipitur, et tensis aquilis ab utrisque certatum est.
 Milites quoque Cremonae et Parme innumerabiles in ipso 35
 prelio fuerunt vulnerati, et quam plures ab utraque parte
 interfecti; destrarios quoque infinito^e numero in ipso

a) emendari; ponterium c. b) emendari ut infra p. 59, l. 8. 10; mortale c. c) emend.
 H.-Br.; illic c. d) et delendum videtur. e) emendari; incō c.; in certo H.-Br.

1) Die Martis Codagnellus procul dubio scribere voluit, quia dies Lunae 40
 iam praecedit, et die Aug. 30. sequentia facta esse referunt Ann. Parm.
 mai. p. 666, qui cum Sicardi Cont. iam die Aug. 29. Placentinos fugatos
 esse vel damnum maius fecisse tradunt. 2) Placentinae.

prelio perdiderunt, quos Placentini habuerunt et domum 1216.
duxerunt. Nostri quoque acerimo et fortissimo ipsos
Cremonenses aggrediuntur impetu et vi maxima ab illis
se conantur defendere. Et dum hec geruntur et ab
5 utraque parte pugnatur, Placentini intuentes multitudini
eorum minime resistere posse, retro iter eorum aggre-
dientes, tamen cum eis semper pugnantes et insultum
super eos pluries facientes, usque ad Montale^a redierunt.
Quos Cremonenses et Parmexani, Mutinenses et Man-
10 tuani usque ad locum Montalis^b insecuti fuere, et ibidem
Placentini bellicose conati sunt eis resistere. Cum autem
sic certarent, sero iam appropinquante, vexilla duo com-
munis Mediolani cum tubis et *cum aliquibus eiusdem ^{*f. 87^a.}
urbis militibus, qui ad nostram accesserant civitatem¹,
15 in ipso intravere bello. Visis vexillis et tubis Mediolani
a Cremonensibus et Parmensibus auditis, illico redire
ceperunt. Placentini vero cum ipsis Mediolanensibus
ipsos insequentes, cum illis quoque pugnantes, eos usque
in Nuriam impulerunt. Verum quia nigra nox accesserat,
20 et utriusque partis vulnerati erant milites plurimum^c
nimioque fatigati labore, innumerabiles equi Cremon-
ensium et Parmensium vulnerati et interfecti, utraque
pars voluntarie secessit². In quo prelio Placentini
ceperunt circa centum milites de maioribus et melioribus
25 Cremonae et Parme, inter quos fuit Ysaac de Dovaria, tunc
temporis Parme potestas; de Placentinis capti fuere inter
milites et pedites in equis et in iumentis circa LX, inter
scuderios et *rusticos circa CCC, quos in loco Pontenurii
30 sedentes et iacentes desarmatos invenere.

Alia die apud Pontenurium Mediolanenses expec- ^{Aug. 31.}
tantes³, cum ipsis dictos^d insequentes ultra Clavenam,
desubtus a Fontana per unum miliarium Cremone mili-
tiam et magnam partem populi invenientes, qui retro
pro aliorum munitione remanserant, prelium cum ipsis

35 a) mōtale h. l. c. b) motalis h. l. c. c) plurimi emendandum esse videtur. d) for-
tasse Cremonenses vel plura supplenda.

1) Aug. 29. Mediolanenses Padum fluvium transiisse Notae S. Georgii
l. l. referunt. 2) Cf. supra p. 51, n. 1. Victos esse Placentinos et
Mediolanenses referunt Tolosanus c. 151, ed. Borsieri p. 698, Ann.
40 Cremon., Sicardi Cont., Ann. Parm. mai., in quibus etiam Cremenses
et Laudenses a parte Placentinorum affuisse dicuntur. In Notis S.
Georgii l. l. etiam et multi eorum capti fuerunt de Mediolanensibus
dictum videtur esse. 3) Scil. Placentini.

1216. ad exitum fossati inierunt, et ab utraque parte valde pugnatur. Innumerabiles quidem de ipsis Cremonensibus fuerunt vulnerati; milites vero mortuos et semivivos et
 *f. 88a. in campo et in nemoribus vulneratos propter calorem
 nimiumque laborem relinquere^a, destrarios et equos in-
 numerabiles in ipso bello perdidērunt, et interfecti
 fuerunt. Audito clamore belli ab illis qui precedebant,
 statim per nemora et loca deserta fugientes usque in
 civitatem Cremonae fugam fecerunt¹. In eo autem bello
 capti fuerunt de Cremonensibus circa XX milites.

Sept. MCCXVI, indictione V, mense Septembris Placentini elegerunt in potestate dominum Lanfranchum de Ponte-Carario de Brixia, qui eo anno civitatem Brixie rexit.

1217. MCCXVII^b, indictione V, facta est pax et concordia et sacramentis firmata inter Mediolanenses et Placentinos et suam partem et Papienses et suam partem² preter Cremonenses, et hoc fuit actum in civitate Placentie in palacio eiusdem civitatis in die^c Mercurii pridie Kal. Iunii.

Jan. 7. Die Mercurii sequenti levatus et electus fuit in
 episcopum Placentie dominus Iohannes de Petris-Dolcis³
 de civitate Rome, vicedominus maioris ecclesie Placentine^d.

Jan. 7. Die Mercurii VII. eiusdem mensis Iunii Mediolanenses extraxere foras carocium, in terram inimicorum
 eorum Cremonensium publice et palam in contione ire
 statuentes⁴. Die vero Martis XIIe Kal. Iulii Mediolani potestas⁵ et carocium civitatem Mediolani exierunt, versus terram Cremonensium pergere properantes⁶.

a) sic c.; cf. p. 21, l. 5. p. 25, l. 17. b) MCCXVI, c.; Galv. Flamma, Manip. c. 250. 30
 ex sequentibus ad a. 1217. quaedam exscripsit. c) emend. H.-Br.; civ. pridie c.; civ.
 die Pertz. d) placē c. e) emend. H.-Br.; XXIII. c.

1) De hac pugna soli Tolosanus c. 151, qui dicit: neutra pars vicit, et Cont. Sicardi, ubi non dictum est eam sequenti die post proelium factam esse, quaedam tradunt. De flosculis orationis Codagnellianae praecedentis loci vide 'N. Archiv' XVI, p. 277. 295. 2) Cf. cartas datas Maii 10—28. Jun. 3, Reg. Imp. V, nr. 12502. 12507. 3) Petro-Leonis potius, filius fratris Guidonis Petri-Leonis cardinalis diaconi S. Nicolai in Carcere Tulliano, adolescentulus, cuius electio ab Honorio III. papa cassata est litteris datis Iul. 14, editis a Campi, 'Dell' hist. eccl. di Piacenza' II, p. 388, nr. 68; Potthast nr. 5579. 4) Quo audito Cremonenses petierunt Jun. 17. a Veronensibus, ut in auxilium accurrerent; Reg. Imp. V, nr. 12508; Codex dipl. Cremon. I, p. 227, nr. 203. 5) Andalus de Andalis Bononiensis. 6) Jun. 22. Mediolanenses Adduam flumen transiisse Notae S. Georgii p. 389. referunt, ubi de locis Cremonensium captis cum Codagnelli relatione concordantia tradita sunt.

Die Martis V. Kal. Iulii milites de tribus portis ^{1217.}
 Placentie, scilicet porte Sancte Brigide, porte Mediola- ^{Iun. 27.}
 nensis et porte Gariverti, et ipsarum portarum ^{*f. 88^b.} [†]populus
 atque vallis Tidonis, vallis Nurie et Trevie et vallis
 5 Tarii et vallis Ceni sagittarii civitatem Placentie exierunt
 in succursum et auxilium amicorum nostrorum Mediola-
 nensium proficisci properantes, et eadem die apud ^{Iun. 28.}
 Laudem ultra Aduam albergaverunt. Altera die apud
 Cremam ultra Serium hospitati fuerunt. Mediolanenses
 10 vero in terram Cremonensium intraverant et prope Ru-
 manengum^a castrum Cremonae suas fixere albergarias;
 et ea die castrum Trivuli per vim ceperunt et destruxerunt,
 in quo circa LX homines habuerunt, quos victos et in-
 carceratos^b secum duxerunt.

Die vero Iovis sequenti Placentini et Mediolanenses ^{Iun. 29.}
 insimul se coadunantes apud Zovenoldum castrum Cre-
 mone castramentati fuerunt¹, et ea die ipsius loci burgum
 maiorem et meliorem Pontenurii² ceperunt, destruxerunt
 et combuserunt, vineas quoque, arbores et alias res, que
 20 erant circa ipsum locum, depopulati fuerunt.

Die autem Veneris sequenti, castris eodem^c loco ^{Iun. 30.}
 existentibus, milites Mediolani et Placentie cum eorum
 sagittariis et marchione Malaspine³ equitaverunt, locum
 Sorisini et castrum Grutorti et burgum de Casale^d-morato
 25 et locum Anne ceperunt et combuserunt, vineas quoque
 multas circa locum Sorixini, arbores et alias res inci-
 derunt et vastaverunt.

Die sabbati primo mensis Iulii sua similiter mo- ^{Iul. 1.}
 verunt castra, circa castrum Alzanelli sua posuerunt
 30 castra; quod castrum undique erat muratum. Illud
 quidem ^{*f. 88^c.} diruerunt et penitus destruxerunt, burgum quo-
 que magnum, quod circa illud castrum erat, igne cre-
 maverunt; et ea die castrum et burgum de Platabixa
 similiter diruerunt et destruxerunt et arbores et vineas
 35 et alias res inciderunt. Die dominico secundo eiusdem ^{Iul. 2.}
 mensis Iulii, castris ibidem existentibus, milites Mediolani
 et Placentie cum eorum sagittariis et alii omnes qui in
 eorum venerant auxilium armati et asclerati ad Casale-

a) *emendavi*; rumariengum c.; Ruminengum *Gedr. Flamma, Manip.* c. 250. b) in-
 40 catenatos *fortasse emendandum*. c) eidem c. d) *emendavi*; cale c.

1) *Cumanos, Novarienses, Vercellenses, Alexandrinos in hac expeditione
 adfuisse referunt Ann. Cremon.* 2) *Interpretare acsi Pontenurio
 scriptum esset.* 3) *Guillelmo.*

1217. butanum perexere, ad quem^a Cremonenses iam accesserant, et vexilla super arboribus posuerant — qui¹ a civitate Cremone per quinque distat miliaria —, qui^b inimicos videntes illico ab ipso turpiter recesserunt loco; quem ipsis² videntibus conbuserunt et destruxerunt³.⁵ Et ea die Zinonum, curtem de Richis⁴, Caserdum^c, castrum de Curtisiis, Baxolum et Brodolanum^d, Sanctum Vidum, Bardeniam^e, Monestarolum cum burgis eorum ceperunt et destruxerunt et igne cremaverunt. Similiter quam plures Placentie milites cum aliquibus eorum¹⁰ civitatis sagittariis ad castellarium de Casale-morato ivere; illud quidem viriliter expugnaverunt atque^f per vim ceperunt, illud et blavam multam et vasa innumerable et alias res, que in ipso aderant loco, ceperunt et conbuserunt.¹⁵

Jul. 3. Die Lune veniente castra moverunt, armati et asclerati venientes, omnia fossata et pantana transeuntes et etiam aliquem de inimicis minime invenientes, sua¹⁵ inter Zovenoldum et Soncinum^g posuerunt ^{**}tentoria. ^{**p. 435.}

Jul. 4. Cum autem die Martis IIII. mensis Iulii summo diluculo proposuissent movere castra, Cremone potestas² instrumentum publicum ea predicta die Lune Mediolani potestati⁶ direxit, in quo continebatur: si moram ibi usque ad aliam diem ad horam none facerent, quod belli fortunam cum eis temptarent; super quo habito²⁵ consilio, placuit sapientibus ibidem moram facere debere, et responsionem in hac forma potestati Cremone fecerunt, scilicet quod ea die et die sequenti et altera die venienti eos invenire poterunt. Terras eorum, villas et domos, vineas et arbores igne cremaverunt, incidentes et destruentes³⁰ ad magnitudinem et ad honorem sublime^h civitatis Mediolani et Placentie et omnium amicorum eorum et ad obprobrium pariter et detrimentum civitatis

Jul. 4. Cremone et amicorum eorum. Die Martis predicta post

a) sic c. b) q̄ (que) c.; *potes scribere que inimici, si credis Mediolanenses (non Cremonenses) vexilla in arboribus posuisse, quod non constat.* c) casdū c. d) emendavi; bredolanum c. e) bardeman c. f) emendavi; et q̄ (quod) c. g) sic emendandum esse apparet infra p. 53, l. 7: sentinum c. Sentinum in hac regione situm hodie non invenitur neque antiquis temporibus commemoratur. h) sic c., ut et infra a. 1218, p. 65, l. 8.

1) Scil. locus Casalis-butani. 2) Cremonensibus. 3) Scil. Placentini et Mediolanenses. 4) Curtis de Ruschis haec vocatur a Schiavina, Ann. Alexandr. 1217, Hist. patr. Mon., SS. IV, col. 152, qui multa praecedentium et sequentium locorum et alia capta vel vastata dicit. 5) Raimundus de Ugonibus Brixiensis. 6) Vide p. 60, n. 5.

horam tertiam tam pedites quam milites omnes de ex- 1217.
 ercitu armati pariter et asclerati versus Zovenoldum re-
 dientes, Cremonenses et Papienses ibi expectantes, ali-
 quem eorum minime videntes, moram usque ad nonam
 5 facientes, cum omni exercitu inde redientes, temptoria
 iuxta Suncinum figi preceperunt. Die vero Mercurii V. *Iul.* 5.
 mensis Iulii burgos duos magnos circa castrum Soncini^a
 positos, domos et caminatas magnas et muratas, molen-
 dina quoque magna et murata, arbores et vineas et
 10 alias res que ^aerant circa Soncinum^b positas^c inciderunt ^af. 89^a.
 et destruxerunt et igne cremaverunt. Die vero Iovis *Iul.* 6.
 proxima, castris ibidem morantibus, villam Florani et
 Garivani, arbores et vineas, legumina^d multa depopulari
 fecerunt, inimicos etiam eorum Cremonenses similiter
 15 expectantes¹.

Die vero Veneris VII. mensis Iulii castra moventes *Iul.* 7.
 prope Curtem-novam in villa de Covo de^e Corveto loco
 Cremonensium^f castramentati fuere, ea que ibi invenere
 destruentes et conburentes. Altera die Placentini Laudam *Iul.* 8.
 20 venerunt, ad Placentie civitatem accedere festinantes.
 audientes et intelligentes, quod Cremonenses cum Parmensibus
 in terram Placentie intrare proposuerant; quod
 facere ausi minime fuere, timentes de adventu Placen-
 tinorum et Mediolanensium inimicorum eorum. In illa
 25 autem expeditione quoddam fuit prodigium, quod obli-
 vioni non est tradendum, sed potius memorie retinendum,
 videlicet quod aliqua musca, tavanus^g atque zinzala in
 illo fuit^h nec apparuit exercitu.

MCCXVII.ⁱ XIII. Kal. Octubris Placentini milites *Sept.* 19.
 30 cum sagittariis eorum et cum mille militibus Mediolani

a) emendari; sentini c.; duo suburbia Soncini ac molendina destruxerunt *Galv. Flamma, Manip.* c. 250. b) sentinum c. c) sic c. d) emendari; legnamina c. e) et de *Corv. Galv. Flamma.* f) emendari; cremonenses c. g) emendari, cum raphanus (*Ital. ravano, rafano*) hoc loco dici non potuerit; ravanus c. h) de nec ante fuit more
 35 Codagnelliano omissio vide 'N. Archiv' XVI, p. 332, n. 10. i) MCCXVI. c.

1) A magno exercitu Cremonensium, Parmensium, Mutinensium, Regi-
 norum fugatum esse Mediolanensium sociorumque exercitum inter Zove-
 noldum et Azanellum non modo *Ann. Cremon.* tradunt, sed etiam
 Schiavina l. l. ad a. 1217. et iterum falso ad a. 1216. quodam modo
 40 confirmat; et *Ann. Mediol. min.* p. 398. tradunt fuit bellum de Zovenolta,
 quae verba compurhies leguntur in his annalibus, ubi de proelio refertur,
 quo Mediolanenses inferiores discesserint. Quod proelium paulo post
Iul. 6. commissum esse videtur, fortasse postquam Placentini iam ab-
 ierunt.

1217. intraverunt in terram Parmensium, in partibus videlicet
 Montis-salsi et Greci. villas quoque et domos, que erant
 in ipsis curiis, conbuserunt et castrum Rudiliani et
 domos^a. que erant circa Corvam. conbuserunt et igne
 cremaverunt, et tunc habuerunt et ceperunt LXX homines
 Sept. illarum partium. Eodem mense Vicedominus ecclesie
 Placentie prepositus in episcopum Placentie fuit elevatus¹.
 *f. 89b. "MCCXVIII.^b Otto Romanorum imperator obiit de
 1218. mense Madii.
 Maii (19). MCCXVIII^c, indictione VI, in consulatu Presbiteri
 Cazier. Iacobi de Bona-corigia², Gandulfi de Fontana,
 Petratii Pasacalde^{d. 3}, Alberti de Montecuco, Sani Surdi
 et Roclerii Bonefacii, consulum communis Placentie,
 Febr. 1. dicti consules circa Kal. Februarii treugnam cum Parmensibus et Cremonensibus voluntate quorundam Placentie civium ac^e consilio sacramentis firmaverunt⁴.
 Jan. 18). Verum quia ipsa treugua absque^f consensu et voluntate amicorum nostrorum Mediolani et civitatis Placentie populi et quam plurimum^g nobilium eiusdem civitatis virorum facta fuerat, quod ad obprobrium et detrimentum eiusdem civitatis et amicorum nostrorum spectare videbatur, ingens seditio inter populum et predictos consules et eorum sequaces est exorta. Cum autem ipsi consules super predicta treugua facienda procedere^h vellent, populus et nobiles civitatis Placentie viri qui cum eo erant societatem insimul sacramentis contraxere et corroborare, statuentes et adfirmantes ipsam treugnam nullo modo firmam et ratam habere et omnimode ipsam infringereⁱ. Cognoscentes ipsi consules illos de societate^k ab incepto desistere nolentes, sed magis magisque efficaciter insistentes; cum autem diu super propositum eorum laborassent, nec ad finem perducere posse percipientes.

a) Rudiliani locum et Varani, petram Cornam Galv. Flamma, Manip. c. 250.

b) sic P et Galv. Flamma; MCCXVIII. c. c) sic corrigendum esse iam ex numero indictionis apparet; MCCXVIII c.; Pallastr. adnotavit in carta quadam Registri grandis Placentini, in qua sequentes consules huius anni nominati sunt, annum incarnationis MCCXVIII. pro MCCXVIII. scriptum esse, quo Codagn. adduci potuisset, ut idem faceret, et Galv. Flamma quaedam ex sequentibus excerpta Manip. c. 252, ad a. 1219. habet, sed Ioh. de Mussis alia ad a. 1218, Agazzari pauciora ad a. 1219.

d) pasatalde c. e) at c. f) suppl. Pertz ut infra p. 65, l. 2; om. c.; sine H.-Br. g) emendari; plurimum c.

h) pcedere (precedere) c. i) emend. H.-Br.; infringere c. k) societa c.

1) Cf. Honorii litteras datas a. 1217. Oct. 5; Potthast nr. 5607. 2) de Mala corigia dicitur in carta infra n. 4. laudata. 3) Passaculderia in dicta carta vocatus.

4) Carta de iuramentis indutiarum decem annorum factis iam Ian. 18. data est, Böhmer, Acta Imp. p. 641 sq., nr. 933.

habito a sapientibus eiusdem civitatis consilio, quod de 1218.
illo minime sacramento tenebantur, cum absque voluntate
populi et fere omnium^a nobilium Placentie illud fecerant,
concordes extraendi carocium cum Mediolani legatis, qui^b
5 in nostra aderant ^{*f. 89c.} civitate, fuere.

Die vero Martis VIII.^c Kal. Madii, in festo beati ^{Apr. 24.} Georgii¹ magna cum letitia ad honorem et magnitudinem

civitatis Placentie et sublime^d urbis Mediolani foras
extraxere carocium; et ea die Mediolanenses similiter
suum foras misere carocium, in terram ^{*quoque} inimi-

^{p. 436.} corum nostrorum divina favente gratia ire proponentes.

Die vero dominica proxima, tertio Kal. Madii Cremonenses et Papienses similiter foras sua extraxere carocia. ^{Apr. 29.}

Die vero Veneris primo mensis Iunii^e Mediolanenses et ^{Iun. 1.}

15 eiusdem civitatis carocium Padum transierunt et inter Pontenurium^f et Fontanam^{g.2} et in illis partibus cum Placentie carocio albergavere. Die sabbati II. mensis ^{Iun. 2.}

Iunii Placentini et Mediolanenses in Salmuris et in Prato de Rege castramentati fuere. Diem quoque sanctum ^{Iun. 3.}

20 pentecostes ibidem celebraverunt. Die vero Martis V. eiusdem mensis Iunii castra moverunt et iuxta castrum ^{Iun. 5.}

de Sancta Cruce sua fixere tentoria. Altera die illud castrum cum domignono undique murato et cum turre ^{Iun. 6.}

magna et villam Lardule destruxerunt et diruerunt et

25 conbuserunt, segetes et vineas et arbores depopulati fuerunt. Predicta die Cremonenses cum carocio et Parmenses cum carocio et cum Mutinensibus et Regensibus

et aliis eorum amicis, qui omnes Burgum^h aderant, credentes nos Burgum ire debere³, iuxta locum de Carpi-

30 netoⁱ albergaverunt. Altera die, scilicet die Iovis VII. mensis Iunii, Mediolanenses cum ^{Iun. 7.} carocio et cum omni

gente eorum, Placentini quoque cum carocio et cum ^{*f. 89d.}

a) *supplevi*; om. c. b) q (que) c. c) *emend. H.-Br.*; IIII. c. d) *cf. supra p. 62, l. 31.*

e) *emend. H.-Br.*; iulii c. f) *pont c.*; Pontem-mirum *Galv. Flamma, Manip.*

35 c. 262. g) *sic Galv.*; font c. h) *sic c.* i) *cāpianeto c.*

1) *Festum Georgii in multis ecclesiis Italiae non Apr. 23, ut in plerisque ecclesiis, sed Apr. 24. celebrabatur; cf. Kalend. Cremon., Zacharias, Cremon. episc. series p. 266; Acta SS. Apr. III, p. 260.* 2) *Recte quin scripserim verba in codice breviate, nemo dubitabit, cum Mediolanenses et Placentini ab horum civitate per viam Aemiliam versus Burgum S. Domnini profecti sint.* 3) *Quod procul dubio facere proposuerant, ut Cont. Sicardi tradit, sed impredientibus Cremonensibus sociisque eorum septentrionem versus a via Aemilia declinarunt.*

1218. universa gente eorum et omnes alii eorum amici¹, qui in eorum venerant auxilio, de castris exierunt et armati et asclerati ad locum de Gibello iverunt, in quo Cremonenses et Parmenses et alii eorum amici fossatis et aliis magnis munitionibus erant muniti pariter et inclusi.⁵ At Mediolanenses ipsi^a magno impetu et clamore super eos insultum fecerunt, et tubis per partes sonantibus prelium incipitur; quod prelium duravit ab hora none usque in sero²; in quo prelio ab utraque parte multi fuere capti, innumerabiles vero destrarii fuerunt vulnerati et interfecti.¹⁰ Videntes autem propter noctis obscuritatem et ipsius loci munitionem et fortitudinem quod inceperant ad finem minime perducere posse, ad castra rediere³.

Ion. 8, 9. Die Veneris moram ibidem fecere. Altera die castra moventes iuxta castrum de Buxedo sua fixere tentoria;¹⁵ quod erat turribus magnis et aqua undique circumdatum et muratum. Et ea die illud ceperunt et diruerunt¹.

Ion. 10, 11. Altera die castramentati fuere iuxta Burgum, altera die fossatum, quod Parmenses et Burgenses^b fecerant a Burgo usque ad Roagiam, explanavere; turrem de Roagia²⁰ et turrem desuper in quodam podio positam^c destruxerunt et diruerunt. Illud quidem Placentie milites transeuntes castrum et villam de Rivo^d-Sanguenario et Casale-barbatum et Tocammotam^e et multa alia loca fere XXX²⁵ ceperunt et conbuserunt. Die Mercurii precibus et amore abbatis communis^f.⁵ Placentie, qui in ipsa venerat

*f. 90a.
Ion. 13.

a) *ementari*; inclusi a mediolanensibus h (nisi) magno, qui locus satis certo quoad sensum restitui potest, quamvis At et ipsi dubia sint, quod non dolendum est, quia Codagnellus verba inania, sexcenties prolata repetiit; cf. supra p. 41. 51. 53. b) *emend.* H.-Br.; burgū c. c) *posita c.* d) sic Galv. *Flamma*; uno c.; cf. supra a. 1188, p. 17, l. 33. e) *ementari*; totam motam c.; Cogamatum Galv. *Flamma*, Manip. c. 252, unde fortasse Tocammatum scribendum. f) *cois c.*, quod semper est communis.

1) Quos enumerant *Cont. Sicardi et Ann. Cremon. et Ann. Bergom., 'Misc. di storia Italiana' V, p. 224.* 2) *Eadem fere verba in Ann. Parm. mai. p. 666.* 3) *Inferiores discesserunt Mediolanenses sociique eorum, ut quatuor laudati auctores referunt, et Tolosanus c. 156, p. 702; Schiavina l. l. col. 152; Chron. Mutin., Muratori, SS. XV, col. 558, ubi falso dictum est carocium Mediolanensium captum esse (cf. Cont. Sicardi). Cf. Alberti Milioli Lib. de temp. c. 217; Ann. Mediol. minores p. 398; Ann. ret. Mutin., Muratori, SS. XI, col. 58; 'Cron. di Bologna', ib. XVIII, col. 252.* 4) Cf. *Mem. Mediol. p. 401.* 5) *Inepte hoc dictum est. Quod verbum nisi corruptum est, ante hoc quaedam excidisse conicio. Aut abbatem S. Sarini aut S. Sixti monasteriorum Placentinorum hunc fuisse censendum est. Galv. Flamma, Manip. c. 252, hoc loco exscripto habet: precibus ambasiatorum de Bononia, qui ad pacem faciendam venerant.* 45
In hac dubietate textum codicis mutare non ausus sum.

expeditione pro pace inquirenda et componenda, instantes^a 1218.
nobis, ut redire deberemus, volentes petitioni et voluntati
eorum^a satisfacere, de iurisdictione inimicorum exeuntes,
ea die ad rivum Ingulum hospitati fuere, alia die reversi *Iul.* 14.
5 sunt ad propria.

Die Mercurii IIII. mensis Iulii proximi sequentis *Iul.* 4.
Cremonenses explanaverunt fossatum quod est desuper
Florenzolam; illud transeuntes arbores et vineas, que^b
in illis partibus invenerunt, per villam Luxeraschi usque
10 ad Sanctum Laurentium destruxerunt et inciderunt; et
ea die in Salmuriis hospitati fuere; alia die per vallem *Iul.* 5.
Longene equitantes et per vallem Sustironis Burgum
redeuntes arbores et vineas et segetes et ea que inve-
nerunt destruxerunt et combuserunt. Ea autem die milites
15 Florenzole cum aliquibus Placentie militibus in terram
Cremone equitavere, per viam scilicet, quam Cremonenses
per quoddam nemus fecerant; in cuius exitu^c invenerunt
Cremonenses, qui pontem, per quem transierant, custo-
diebant; quibus visis prelium cum eis incepterunt . . . .
20 [ceperunt^d] circa centum decem, quos victos duxerunt
et in carcere recluserunt.

Die sabbati VII. eiusdem mensis Iulii Placentini *Iul.* 7.
et Mediolanenses milites intraverunt in terram Parme,
in curia scilicet Curticelle; caminatas et domos et segetes
25 et arbores et vineas, quas in illis partibus invenerunt,
*destruxerunt, inciderunt et combuserunt. **f.* 90^b.

Eodem anno, mense Augusti proximi sequentis *Aug.*
placentini minuti, qui dicuntur quarteroli, et placentini
grossi, quorum quilibet valet^e sex den[arios], de pla-
30 centinis veteribus, qui modo sunt, facti fuere.

De eodem mense porte, scilicet porta de Puteo
Fulberto^f et porta de Strata Levata, incepte fuerunt.

In^g civitate Laude MCCXVIII, indictione VII, XV.
die mensis Novembris Mediolanenses et Placentini et *Nor.* 15.
35 omnes alii de eorum parte iuraverunt *attendere et ob-
*p. 437. servare precepta domini cardinalis¹, legati summi ponti-

a) sic c. Abbas igitur cum sociis instabat. *Pertz.* b) sic c. c) emend. *Pall.*; ex² citu c.

d) apparet multa omissa esse, quorum extremum verbum fuerit ceperunt, oculo scribæ
ab eodem verbo ad idem aberrante; nulla lacuna in c. e) emend. *H.-Br.*; velet c.

40 f) sic *Ioh. de Mussis*; fulberto c. et *Galv. Flamma* c. 252. g) fuerunt in civ. *L.*, in archetypi
margine procul dubio scripta, alio loco inserenda sunt, ut post Novembris. *Galv. Flamma*
c. 252. hunc locum iam ita ut in nostro cod. scriptum legit, quia scripsit: Laudenses
portam . . . ceperunt.

1218. ficiis, super pace sive treugua componenda inter Mediolanenses et Placentinos et suam partem et Cremonenses et Parmenses. Primo introitu eiusdem mensis¹ iuraverunt attendere et observare precepta domini cardinalis pro predicto facto.

1219. MCCXVIII, indictione VII, mense Ianuarii Placentini elegerunt in potestatem et rectorem civitatis Placentie dominum Guidonem de Busti de Mediolano.

Ad notitiam ac memoriam Christianorum omnium pervenisse nullatenus dubitamus, sed liquidum pariter et manifestum omnibus fore^a indubitanter putamus, qualiter gens transmarina pro animarum eorum^b redemptione pro Terra Sancta ultramarina a manibus sancte crucis inimicorum liberare, defendere ac manutene multis periculis variisque laboribus sunt astricti^c plurimumque fatigati². Cumque in presentia horum rex Ierosolimitanus³, vir egregius, magne fidei et discretionis, providus et discretus, atque urbis Romane cardinalis⁴ eximie nobilitatis et prudentie cum aliis viris nobilibus et potentibus⁵ atque cum omni exercitu Christianorum, qui in auxilio Sancte Terre proficiscebatur, in obsidione Damiate^d per duos annos et quatuor menses stetissent, auxilio domini nostri Iesu Christi in millesimo ducentesimo decimo nono de mense Novembrio, in festo beati Leonardi dictam civitatem ceperunt et ipsam et centum homines⁶, qui in ea aderant civitate, cum omnibus divitiis et rebus habuerunt.

MCCXIX, indictione nona⁷, de mense Novembrio Placentini in pleno consilio ad campanam colecto dominum A[n]dalum, civitatis Bononie virum nobilem et prudentem, in potestatem elegerunt. Et eo tempore inter populum et eiusdem civitatis milites propter quedam populi capitula ingens crevit sedicio, que rectores civi-

a) sic Gesta; om. e. b) nostrarum Gestorum cod. Paris., sed cf. 'N. Archiv' XVI, p. 289, n. 1. c) sic cod. Est. Gestorum; astricti e. et Gestorum cod. Paris. d) damiate c. 35

1) Codagnellus opinatus est se supra scripsisse XVII. Kal. Decembris pro XV. die mensis Novembris. Cf. cartus datas Dec. 2; Reg. Imp. V, nr. 12553. et 6318. 12544—12550. 2) Haec ad verbum fere cum praefatione Gestorum obsidionis Damiatiae Iohannis Codagnelli conveniunt; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 288 sq. 3) Iohannes. 4) Pelagius episcopus Albanensis. 5) rex — potentibus paucis mutatis initio Gestorum obsidionis Damiatiae Codagnelli recurrunt. 6) Nihil legitur in Gestis Codagnelli de numero hominum Damiatiae captorum, quorum plura milia, ut omnes testantur, fuerunt. 7) Octava potius.

tatis populi in brevi communis esse mittenda^a volebant, 1219.
que plurimum dispicienda [milites^b] contradicebant;
verum quia illi de populo coniurationem insimul fece-
rant et omnimode militibus contradicebant, omnes viri
5 nobiles et potentes civitatis Placentie se confirmaverunt.

MCCXX. de mensibus Madii, Iunii et Iulii fere 1220.
omnes milites Placentie extra Placentie civitatem exie- *Mario — Iul.*
runt et per castra, loca et villas Placentie districtus ad
habitandum iverunt¹.

10 Eodem anno de mense Septembri Rogerius Fede- *Sept.*
ricus Romanorum rex primo intravit et venit in Lonbar-
diam, quando ibat Romam pro corona habenda et a
summo pontifice recipienda. Die dominica X. Kal. De-
cembri proximi^c dominus Federicus coronatus fuit rex² **f. 901,
Nov. 22.*

15 Romanorum a summo pontifice in civitate Romana.

MCCXXI.^d die Martis IX. Kal. Aprilis, cum ho- *Mart., 24.*
mines Rivalgarii, qui parti populi^e favebant, crederent
et sperarent castrum Rivalgarii posse tenere et defen-
dere et ad honorem populi manutenere cum viris popu-
20 laribus, qui in ipsius castri custodia existebant, cami-
natam illorum de Pigazano et ipsius loci turrem, que
pro militibus tenebatur et custodiebatur — ipsam cami-
natam per vim ceperunt. Hoc audito a societatis mi-
litum consulibus et militibus, qui in ipsis aderant par-
25 tibus, illico ad partes Rivalgarii accesserunt, nuntios
quidem suos per Placentie districtum mittentes, ut tam
milites quam pedites, sagittarii et balestarii ad illas
partes accedere deberent. Die vero proxima in villa *Mart., 25.*
Dularie et in domibus que sunt iuxta Plebem hospitati
30 fuere; altera die castra moventes ipsam villam et domos *Mart., 26.*
conbuserunt et res, quas homines Rivalgarii in ipsa Plebe
confugerant, rapuere et abstulere; postea versus castrum³
pergentes, ipsius castri burgum, quem rostitis et aliis
munitionibus munierant, per vim ceperunt; illud quidem
35 castrum undique obsiderunt^f et in ipso castro multos
lapides cum predariis proiecere. Cum autem die domi-
nica proxima⁴ ad illud castrum expugnandum forent, *Mart., 29.*

a) mittendi c. b) suppl. Pertz; om. c. c) emendari; proxima c. d) sic c.; sed ad
40 a. 1220, haec pertinere apparet, cum et Mart. 24. fuerit hoc anno dies Martis, et ex
sequente narratione appareat haec ante a. 1221, gesta esse, Pertz non recte 1219, scripsit,
cum pleraque sequentium secundum Codagnelli computationem etiam a. 1220, initio anni
a Mart. 25. sumpto, facta sint. e) suppl. H.-Br.; om. c. f) sic c.

1) Plura de his rebus tradit Ioh. de Mussis col. 459 = Agazzari p. 21 sq.

2) Imperator potius. 3) Rivalgarii. 4) Quae fuit pascha a. 1220.

1220. intrinseci timore perteriti, videntes se non posse resistere, illud castrum consulibus societatis militum reddere, preceptis quoque eorum sine aliqua conditione iurantes, excepto quod populares et dominum Guelsum, qui ipsi castro preerat, sine impedimento Placentie redire concesserant^{a.1}.

1221. Die dominico pridie Kal. Martii² dominus Guillelmus Becutus de Camino³, potestas Placentie, primo intravit in districtum Placentie et die Lune primo mensis Martii venit Potentianum^b, ubi Placentie milites pro ipso loco faciendo et construendo aderant. Die vero Lune VIII. mensis Martii populares tam milites quam pedites, sagittarii et balestarii ad conburendum locum de Capremal-do^c iverunt. Hoc audito a militibus qui apud Potentianum^e aderant, statim ad illas accedere^f partes, populum quidem Placentie desuper a ponte Trevie prope domum Serii^g-dei invenerunt; clamore ingenti undique facto omnium illarum partium milites ibi confluerunt^h; qui cum popularibus prelium incipientes, super eos impetum pariter et insultum pluries facientes, ipsos usque in ripa Trivieⁱ expulerunt. Videntes populares se non posse resistere, perteriti terga vertentes de ipsa ripa in Trevia se proiecere et omnibus armis ibi relictis fugam petierunt; quam plures vero gladio et in ipso fluvio morti tradiderunt⁴. Sexcentum et plus de illis quos voluerunt habuerunt et ceperunt, quos in Florenzolam et in Castro-Arquato recluxerunt, alios vero fugaverunt et cazaverunt usque ad civitatis^k rostas; innumerabiles de eis habuissent et cepissent, si captores ibi fuissent;

a. concesserat c. b) emend. H.-Br.; potentiam c. c) VIII. c. d) capmaldo c. 30

e) pontianum c. f) sic pro accessere c.; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 335: qui cum eo accederant. g) servi corrigendum proposuit Pall. h) emend. Pertz; conbuserunt c.

i) sic h, l, c. k) emendavi; ciuitatem, rostas innum. c.; cf. supra a. 1215, p. 53, l. 3.

1) 1. 1220. Oct. Conradus episcopus Metensis et Spirensis, qui Oct. 18—23. Placentiae fuit (Reg. Imp. V, nr. 12634. 12635) frustra studuit, ut pacem inter populum et milites Placentinos componeret, vide eius cartas datas Oct. 29. et 1221. Febr. 23, Böhmer, Acta imp. p. 655 sqq., nr. 945. 947. 2) Dies septimane hoc loco et sequente cum diebus mensis a. 1221. concordant, cum dein sequentibus duobus locis hi dies in codice indicati a. 1220. conveniant. Attamen haec a. 1221. gesta esse patet, cum a. 1221. Guillelmum Becutum potestatem militum, Berlengerium Mastagium a. 1221. Apr. 20. potestatem populi fuisse cartae infra laudatae testentur, ut Winkelmann, 'Forschungen z. D. Gesch.' VII, p. 312, n. 4. adnotavit. 3) de Turino dicitur a Iohanne de Mussis et Agazzari.

4) Milites scilicet.

*existentibus tunc potestatibus populi Grezo Fur.^a cum 1221.
Guidone de Crema. Die Mercurii VIII. mensis Aprilis¹ *f. 91b.
elegerunt in potestate Belengerium Mastagium civem Apr. 7. (8).
Cremone.

5 MCCXXI, indictione VIII, die Mercurii V. Kal. Iul. 28.
Aug. in civitate Bononie facta est concordia inter populum et eiusdem civitatis milites per dominum Ugo-
linum episcopum Ostensem, Romane curie cardinalem et totius Italie legatum²; et tunc Otto de Mandello per
10 eundem cardinalem fuit electus potestas civitatis Placentie³.

Die Martis XV. mensis Novembris proximi sequentis⁴ Nov. 16. (15).
fuit sturmum in civitate inter milites et populum⁵; et tunc ambe partes se iuraverunt cum Cremonensibus⁶, et
15 tunc tenuerunt illi de populo Ottonem de Mandelo et iudices et milites et notarios eius.

MCCXXII, indictione X, die sabbati XIII. mensis 1222.
Augusti Girardus de Dovaria Cremone civis fuit electus Aug. 13.
in potestatem Placentie civitatis per archiepiscopum
20 Madeburgensem⁷, domini imperatoris legatum, et ea die in Placentie civitatem intravit. Quo facto illico Placentie milites insimul omnes apud Potentianum se coadunavere, qui sacramento firmaverunt ipsum Girardum

a) fur c.; Greco Furus hic dicitur in carta data Placentiae a. 1221, Apr. 28, Böhmer, Acta imp. p. 657, nr. 948; sed Greco Fur., ut hoc loco, dicitur in carta edita a Levi, 'Registri' p. 17, nr. 14; Furnario Ioh. de Mussis.

1) Apr. 8. fuit a. 1221. dies Iovis. 2) Exstat carta Ugolini de hac re data Iul. 28, Böhmer, Acta imp. p. 658, nr. 950; 'Registri dei Cardinali Ugolino' etc. ed. Levi ('Fonti per la storia d'Italia') p. 52 sqq.,
30 nr. 48. A. 1221. Apr. 20. potestas populi, alio die potestas militum iuraverunt se praecepta Ugolini observaturos esse, 'Registri' p. 16 sq., nr. 14 = Böhmer, Acta p. 657 sq., nr. 948. Guillelmus Beccutus Iul. 8. apud cardinalem legatum Paduae fuit, 'Registri' p. 21, nr. 21., Iun. 28. Potentiani procuratores apud cardinalem acturos constituit, ib. p. 88 sq.,
35 nr. 65. 3) De rebus Placentinis Aug. et Sept. gestis vide praesertim cartas Aug. 15, Böhmer, Acta p. 660 sq., nr. 951, et Sept. 28, ib. p. 661, nr. 952 = 'Registri' p. 96 sqq., nr. 73, datas, praeterea 'Registri' nr. 69. 70. 85. 86. 66. 71. 99—101. 4) Nov. 15. fuit a. 1221. dies Lunae.
5) Plura et uberiora de his rebus habet Ioh. de Mussis col. 459.
40 6) Vide cartas datas a. 1221. Nov. 29. 30. Dec. 10, citatas a L. Astegiano, Cod. dipl. Cremon. I, p. 244, nr. 350—353, et cartas foederis Cremonensium et Placentinorum iam Nov. 16. datas, ib. p. 243 sq., nr. 340—348, et sententiam Sozi Coioni potestatis Cremonae datam a. 1222. Mart. 1, Cod. dipl. Cremon. I, p. 245, nr. 356, quam laudavit Levi, 'Registri'
45 p. 55, n. et commemoravit Ioh. de Mussis l. l.; cf. Ann. Cremon. 7) Albertum.

1222. pro^a potestate neque pro rectore habere nec tenere,
aliquod^a sacramentum pro eo nec pro eius nuntio facere.
Aug. De eodem mense Aug. Placentini milites elegerunt in
potestatem Iacobum de Burgo, virum nobilem civitatis
Aug. 27. Cremone. Die sabbati VI. Kal. Septembris *idem Iacobus 5
*f. 91^v.
Aug. 28. intravit in Florenzolam, die vero dominica sequenti ivit
Potentianum.
- Dec. 25. In Christi sexta natalis maximus hora
Est terremotus per mundi climata factus.
Cuius in adventum liquido concussa fuerunt 10
Omnia que telus portat vel sustinet orbis,
Anni cum Domini currebant mille ducenti,
His tamen adiungas bis denos^b atque bis unum¹.
1223. Supradicta incarnatione circa mensem Februarii²
Febr. (8). Placentini et eiusdem civitatis populares iuraverunt at- 15
tendere precepta communis Cremone super discordiis
Mart. 18. que inter eos vertebantur. Die sabbati XV. Kal. Aprilis
Cremone potestas³ ad Placentie civitatem accedens pre-
cepit Girardo de Dovaria eiusdem civitatis potestati^c in
pena sacramenti, ut relicta potestaria Cremonam rediret; 20
Mart. 22. qui die Mercurii sequenti potestariam reliquit et Cre-
mone rediit.
- Mart. 19. Die dominica XIII. Kal. Aprilis dictus potestas
Cremone ivit Potentianum; qui autem precepit Iacobo
de Burgo societatis militum potestati, ut relicta po- 25
Mart. 20. testaria Cremonam rediret; qui die Lune sequenti Cre-
Mart. 23. monam rediit. Die Iovis X. Kal. Aprilis predictus po-
testas Cremone centum de militibus societatis militum
ad civitatem accedere fecit, de quibus a societatis con-
sulibus militum quatuor pro potestate communis eligenda 30
petivit et totidem a popularibus; qui consules dederunt
ei Palmerium Brachium et Baiamontem Vicecomitem et
Albertum Rubeum et Fulconem Iniquitatis; qui stete-
*f. 91^v. runt in camera communis pro *potestate eligenda usque

a) cf. *supra* p. 63, n. h.   b) denas c.   c) *emend. H.-Br.*; potestas c.

35

1) Cf. *versus* f. 45^a. *codicis Codagnelli scriptos* 'N. Archiv' XVI, p. 480. *Alios versus de eodem terraemotu habet* Cont. Sicardi. 2) Die Febr. 8; cf. *Reg. Imp. V*, nr. 12859; *Cod. dipl. Cremon. I*, p. 245 sq., nr. 363—365. *Ioh. de Mussis* col. 460. *tradit*: de mense Ianuarii milites et populus Placentie fecerunt pacem voluntariam ad invicem, eundo una 35
pars obviam alteri cum crucibus. 3) *Girardus Tercius de Cornazano Parmensis. Praecepta ab hoc Febr. 18, qui dies etiam fuit sabbatum, eidem data exstant in archivo Cremonensi, Cod. dipl. Cremon. l. l. nr. 366.*

ad diem sabbati proximum non comedentes neque bibentes; qui cum illis qui erant pro populo accordari minime potuerunt. Qui cum in electione potestatis se accordare cum popularibus non potuissent, die dominica sequenti predictus potestas Cremone precepit consulibus militum, ut darent ei LX milites, et ex populo habuit totidem; de quibus militibus tres fuerunt electi ad brevia et totidem de popularibus, qui ea die in communis camera fuerunt pro potestate eligenda inclusi. Hii tres pro militibus fuerunt: scilicet Iohannes Surdus, Gandulfus de Fulgoso et Auricus de Arena; qui steterunt cum popularibus in ipsa camera usque ad diem Veneris proximum, qui fuit IX.^a Kal. Aprilis. Ea vero die divina misericordia concorditer elegerunt in potestatem communis Placentie dominum Nigrinum Marianum, virum nobilem et sapientem civitatis Cremone, qui tunc regimen civitatis Mutine habebat¹. Alia vero die, in festo beate virginis Marie mutata fuit incarnatio, et occurrit MCCXXIII. Qui potestas illico ad civitatem Placentie iudicem et militem suum misit. Die dominica VII. mensis Madii dominus Niger Marianus, Placentie potestas, intravit primo civitatem Placentie pro regimine ipsius civitatis faciendo.

MCCXXIII. in Kal. Aprilis dominus Ugo Angagnola de civitate Cremone electus Placentie potestas intravit in regimine^b ipsius civitatis.

*MCCXXIII. de mense Februarii milites et populares concorditer eligerunt^c in potestatem dominum Lombardum Guazonem^d, civem Cremone, cuius regiminis initium erat in Kal. Aprilis proximi. Et eodem anno circa festum sancti Michaelis captus fuit Obertus de Iniquitate cum aliis militibus, qui tunc erat potestas^e societatis militum Placentie.

MCCXXV, indictione XIII, die Lune secundo mensis Martii^f dominus Pruinus de Incoardis, civis Mediolani, fuit electus in potestatem Placentie. Die dominica sequenti dictus dominus Pruinus in plena con-

1223.
Mart., 25.

Mart., 26.

Mart., 31.

Mart., 25.

Maii 7.

1224.
Apr., 1.*f. 92^a.
1225.
Febr.,

Apr., 1.

Sept., 20.

1226.
Mart., 2.

Mart., 8.

a) II. potius legendum est, sed cum post pauca Mart. 25, alia dies, i. e. crastina, dicatur, IX. Codagnellum scripsisse apparet, unde conicio quaedam ante hunc numerum omissa esse praeter II. Kal. Apr., quae hoc loco falso interposita ante Alia vero die (l. 17) collocanda erant. b) regime c. c) sic c. d) emendari; girazonem c.; v. infra p. 74, l. 2. e) militum iam h. l. add. c. f) emend. H.-Br.; incar c.

1226. tione iuravit sacramentum regiminis civitatis Placentie,
 existente domino Guazone in Potentiano per potestatem¹.
Apr. 1. Die Mercurii primo mensis Aprilis incepit regimen dicte
 civitatis Placentie.

De colloquio celebrato ab imperatore cum
 Cremonensibus et Parmensibus et Papiensibus
 in loco Burgi Sancti Dompnini.

- 1 Invocato Iesu Christo,
 Dicto brevi super isto
 Quedam feram, ut gesserunt 10
 Cremonenses ac fecerunt
 Suis cum^a sequacibus.
- 2 Cremonenses cum Papia,
 Quos^b nunc odit Lonbardia,
 Affectabant pretaxatam² 15
 Alamanis fore datam,
 Ut sic possent destrui.
- 3 Quare gressum direxerunt,
 Velud multi modo ferunt,
 *Ad inmensam maiestatem, 20
 Obtinentem potestatem
 Totius Apulie,
- 4 Lonbardiam pollicentes,
 Ipsam³ quoque inducentes,
 Ut intraret Lonbardorum, 25
 Sapientium virorum,
 Confines in proximo.
- 5 Imperator hoc audito
 Et confixus^c eo dicto
 Mox incepit advenire 30
 Cum furore sue ire
 More Theothonico.

*f. 92^b.

a) 9 c.   b) Quis c.   c) i. e. confusus. *Pertz*.

1) Cf. *Ioh. de Mussis* col. 460 = *Agazzari* p. 24; *cartam foederis inter Cremonenses et societatem militum Placentinorum*, *L. Astegiano, Cod.* 35 *dipl. Cremon. I*, p. 249 sq., nr. 393, datam Potentiani a. 1225. Sept. 10.
 2) *Scil. Lombardiam.*   3) *Scil. maiestatem Friderici II.*

6 Sed Lombardi sunt astuti 1226.

Et in factis valde tuti¹,
Quare cito perpenderunt
Dolum, quem machinaverunt
Cremonenses perfidi.

7 Quare Mediolanenses,
Quorum pigri non sunt enses,
Separatis^a Parmexanis,
Sunt adiuncti Marchexanis^b
Sociali federe.

8 Istis addo Placentinos
Simul atque Faentinos
Et addendo Brixienenses
Non excludam Bononienses,
Cum sint potentissimi.

9 Multas possem nuncupare
Civitates, computare
Inter loca iam predicta,
Nisi quia longa dicta
Generant fastidium.

10 *Ipse venit cum furore^c, *f. 92°,
Sed recessit cum dolore.
Magnam tulit dictionem²
Propter persuasionem^d
Cremonensium^e fatuam.

11 *Hic profectus est Ravenam,
Que fetentem habet venam.
Ibi pasca celebravit
Atque gentes congregavit,
Sicut ipse potuit. Apr. 19.

12 Hoc peractum^f fuit vere,
In Aprili et in vere,
Dum currebant anni mille,
Nisi sit deceptus ille
Qui dictavit ritimum^g.

a) *emend.* H.-Br.; S; paratis c. b) *marthexanis* c. c) *furore* c. d) *Codagn.*
enuntiavit persu-asionem. e) *Cremonenses* c.; *enuntia* Cremonensium; cf. str. 29, v. 4.
f) *emend.* H.-Br.; *tactum* c.; *Hocce actum* Pertz. g) *sic pro* rhythmum, *ut septem*
syllabis versus compleatur. H.-Br.

1226.

- 13 His predictis adde centum
Cum viginti sex et centum,
Et habebis conpillatum
Numerumque computatum
Istius milleximi. 5
- 14 Et cum ista gererentur
Et undique dicerentur,
Bononienses — nam timebant —
Civitatem muniebant
Omni fortitudine. 10
- 15 Ad hoc dicam, quid fecerunt:
Universis^a iniunxerunt,
Ut deberent se aptare
Et decenter decorare
Armis^b, equis bellicis, 15
- 16 Hoc propositum habentes
Et nullo modo frangentes:
Si nuper^c vellet transire,
*Non permetteretur ire
Sine magno prelio. 20
- 17 Vidit autem imperator,
Thesaurorum cumulator,
Quod nequiret^d vi transire
Neque^e gentes convenire
In Cremona fatua. 25
- 18 Iussit ergo civitates,
Lonbardie potestates,
Ut transmitterent legatos
Armis^f, equis preparatos
Ad sui presentiam. 30
- 19 Marchexani viros multos
Et Lonbardi iam prefultos
Transmiserunt tunc legatos,
Sed non armis preparatos,
Sicut ipse iusserat. 35

*f. 92d.

a) emend. H.-Br.; Uniuersi c. b) emendavi; et add. c. c) emendavi; imperium c.
d) nequire c. e) emend. Pertz; Nec c. f) emendavi; et add. c.; paratos corr. H.-Br.;
vide sequentis strophæ v. 4; equis et armis . . . preparati saepissime scripsit Codagu.

20 Fertur autem, quod Parmenses, 1226.
 Cremonenses, Papienses
 Deferentes secum arma
 Accesserunt tunc ad arva
 Civitatis Mutine.

21 Tamen non preterierunt
 Nec transire presumpserunt,
 Quia quisque dubitabat;
 Unumquemque formidabat
 Civitas Bononie.

22 Tunc Veronensis civitas,
 Cuius est magna probitas,
 Que Lombardum cupiebat
 Statum, bene prohibebat
 Iter regis filii¹,

23 Qui magna manu militum,
 "Tamen non credo peditum, *f. 93a.
 Festinabat ultra ire
 Atque patri subvenire
 In malo proposito.

24 Nunc ad patrem redeamus
 Et de nato dimittamus,
 Et dicamus sua facta^a,
 Que iam viris non sunt grata
 Suo infortunio.

25 Stetit ergo imperator,
 Secularis legis lator,
 Hinc ad diem summi dei² — Maii 7.
 Qui dictavit, crede ei —
 In Ravennate partibus.

26 Ille dies, sicut credo
 Et lectori vere edo,
 Qui a Iove nominatus,
 Sicut supra fui factus^b,
 Fuit Madii^c septimus.

a) facta fort. emendandum; sed Codagnellus facta fortasse facta emendavit.
 Bethmann; fuit factus c.

b) emend.

c) emendatio Madii.

1) *Heinrici*. 2) *i. e. Iovis; cf. sequentis strophæ v. 3.*

1226. <i>Maii</i> 8.	27 Die sequenti proximo — Vera loquor de pessimo — In partibus Faentie, Ut compleat nequitie, Requievit, opera.	5
<i>Maii</i> 9.	28 In alio qui sequitur ¹ A suis equis vehitur Ad civitatem propriam ² , Que nunc amat perfidiam, Iuxta ipsam comorans.	10
<i>Maii</i> 11. <i>Eod. d.</i> 14, 8.	29 *Die lunari regulus ³ , Cuius est nequam oculus, Est is iuxta Medicinam Bononiensium vicinam *Hospitatus imperator.	*p. 441. 15
*f. 93 ^b . <i>Maii</i> 12.	30 Die Martis requiescit — Nec Lombardus expavescit — Aquarum inundantia ⁴ , Quod fit [Dei ^a] iustitia, Iuxta dictum opidum.	20
<i>Maii</i> 13.	31 Et in die Mercurii Decimo mensis Madii, Cui tertius iungatur, Ad hoc ut vera fateatur ^b Qui dictavit ritimum,	25
	32 Imperator furiosus, Qui nunc viris est exosus, Nullum ledens equitavit, Quia suis commendavit, Partes [ad ^c] Bononie.	30
	33 Quod ut vident Bononienses ^d , Quos nunc amant Melanenses, Permiserunt eum ire Atque castra stabilire Inter se et Mutinam.	35

a) suppl. H.-Br.; om. c.   b) syllaba una abundat.   c) om. c.; Ad partes H.-Br.; Partibus Pertz.   d) lege Bononjenses, ut str. 14, v. 3. et 29, v. 4. Bononjensium.

1) i. e. sequente die.   2) Imolam; cf. Cron. Reinhardsbr., SS. XXX, p. 604; Ann. Placent. Gib. p. 469; Reg. Imp. V, nr. 1605c.   3) i. e. anguis. Pertz.   4) De qua vide Cron. Reinhardsbr. l. l.

- 34 Post Mutinam perveniens, 1226.
 Ibidem moram faciens
 Usque ad diem^a Domini, *Maii* 17.
 Sicuti bene memini,
 In qua venit Regium.
- 35 Eo die dominico,
 Sicut^b tibi, crede, dico,
 Placentinorum milites
 Atque eorum pedites
 Firmarunt^c collegium.
- 36 Die Lune, veraciter *Maii* 18.
 Et bene credo firmiter,
 *Qui Kalendarum Iunii **f.* 93^c.
 Est quindecimus^d socii,
 Parme sedit impius.
- 37 Tunc rectores Lonbardorum
 Et eorum sociorum
 Statuerunt colloquium
 Atque firmum consilium
 In valenti^e Mantua.
- 38 Ad quod direxit nobiles —
 Et dimisit ignobiles —:
 Illius viri¹ nuntium²,
 Qui Domini viventium
 Sacra pago conprobat,
- 39 Et cum eo misit duos,
 Quos credebatur esse suos,
 Episcoporum, presidem^f
 Milani³ neque desidem^g
 Ad sua consilia.

a) mallem Ad diem usque propter rhythmum, et quia Codagn. in reliquis versibus hiatum plerumque (non ubique) prohibet. b) Sicuti c. c) emendari; Firmaverunt c. d) mallem Quindecimus est. e) emend. H.-Br.; valentini c., quod Pertz recepit ratus Valentini diem (*Maii* 25) dictum esse, falso omnino, syllaba enim versus abundat, et In Valentini Mantua ne Codagnellus quidem scripsisset, neque festum Valentini in ecclesiis Italicis hoc die celebratum est, quo potius festum Urbani celebrabatur. Neque omnino quidam Valentinus die *Maii* 25. colebatur, quod sciam. Sane in Actis SS. Bolland. tantum obscurissimus quidam Valentinus in Bulgaria cultus ad diem *Maii* 25. invenitur; atque colloquium illud post diem *Maii* 28. habitum esse ex Tolosani c. 185. apparet. f) perfidem c. g) de-
 40 fidem c.

1) Honorii papae. Pertz. 2) Conradum cardinalem episcopum Portuensem. 3) Heinrichum.

1226.

40 Sed ne ritimi dictator^a
Videatur blasphemator,
Istis iungat Placentie,
Mediolani^b militie,
Que est dona pro vino^c.

41 Veronenses auxilio
Mediolani lilio
Aliarumque urbium,
Que dant sibi subsidium,
Instabant viriliter.

10

42 Nec^d transire dimittebant
Qui ad regem cupiebant
Accedere cum genito^l.
Hic sermonem dimittito^e,
Dum predicta fierent.

15

*f. 93^d.

43 *Dimittito si dixerim
Et calamum subtraxerim,
Me penitet, et ideo
Nunc ad scribendum redeo
Locuturus^f aliqua.

20

44 Et in urbe Parmensium
Stetit — qui debet regium
Decus habere, rapitur²
Et illi non permittitur,
Cum se male gesserat —

25

Iun. 14.

45 Hinc ad diem, ut credimus,
In quo regnat Deus summus^{g.3},
Qui mensis erat^h Iunii
Tredecimus, o socii,
Quo Burgum accellerat.

30

Iun. 13.

46 Et cum filius videret,
Transitum quod non haberet

a) ditator c. b) Et Med. c) lege Mediolani. c) versum inane intactum reliqui, cum dubitarem, quid scribendum sit. Si de Provino Mediolanensi, hoc anno Placentina potestate, dictum est, ut coniectaverunt, pro c dona legere potes devota vel est prona vel 35 consona vel dat dona. d) emendari; Neque c. e) dimittito c. f) emend. H.-Br.; Locutus c. g) sumus c. h) suppl. H.-Br.; om. c.

1) Heinrich. Lombardi nempe, per clusas Alpium quominus transiret, imposito praesidio prohibebant. 2) Scil. decus regium. 3) I. e. ad diem dominicum, qui a. 1226. fuit Iun. 14.

40

Ad suum patrem, rediit, 1226.
 Retro conversus abiit,
 Urens Trentum undique¹.

*p. 442.
 5 47 *Tunc rectores se vocarunt,
 De^a concordia tractarunt
 Cum cardinali domino²,
 Imperatoris nuntio,
 Mercarie^b curia.

10 48 His diebus legatorum
 Misit copiam suorum,
 Ut ad eum accederent
 Atque simul dissererent,
 Urbes per Italicas,

15 49 Hinc ad festum Iunii^c
 Sancti Iohannis domini, *Iun.* 24.
 Ut secum in colloquio
 *Atque firmo consilio **f.* 94^a.
 Tractarent^d honestissima.

20 50 In die vero Veneris, *Iun.* 26.
 Dictanti si credideris^e,
 Ad civitatem³ properat,
 Ipsum que^f nunc vituperat,
 Sexto ante Iulium.

25 51 In die vero sabbati *Iul.* 4.
 Quarto de mense Iulii
 Idem quoque imperator,
 Rationum confirmator,
 Ad Burgum revertitur.

30 52 Ea die accelerant
 Et cum legatis properant
 Rectores castrum⁴ nobile,

a) emendari; Et de c. b) emend. H.-Br.; Macre c. c) syllaba desideratur, fortasse
 Abhinc vel Illinc pro Hinc corrigendum. d) fort. tractent scribendum, cum syllaba
 abundet. e) emend. H.-Br.; crederis c. f) quē c.

35 1) In Italia credebatur Tridentum, quae civitas casu tunc incendio con-
 cremata est, Heinrico rege iubente combustam esse; cf. Winkelmann,
 'Friedrich II.' I, p. 294, n. 2. 2) Conrado supra dicto. Cf. imperatoris
 litteras, LL. Const. II, p. 137 sq., nr. 107. 3) Cremonam; cf. Ann.
 Plac. Gib. l. l. 4) Interpretare: ad castrum.

1226.

Quod numquam fuit debile
Secum repugnantibus,

53 Istud castrum nominatur,
Quod a flore derivatur^a,
Florenciola domina,
Que est illarum regina
Suo beneficio.

5

54 Locus est in planitie^b
Et est tam pulcher facie,
Quod omnes viri cupiunt
Et illuc ire gestiunt
Propter habundantiam.

10

55 Illic sunt fortes milites
Et fortissimi pedites,
Qui resistentes fortiter
Percutiunt viriliter
Inimicos undique.

15

*f. 94b.

56 Et hec sciunt Cremonenses
*Atque nobiles Parmenses,
Qui iam eos impugnarunt^c
Atque multum devastarunt^d
Propter istum regem^e.

20

57 Sed ne^f nimis inmoremur^g,
Ad inceptum revertemur
Et dicemus, quid fecere^h
Atque cum rege gessere
Rectores Italie.

25

58 Ergo bene cognoscatis,
Lectores, michi credatis,
Quod imperator optimus,
Animorum impiusⁱ
Super omnes alios^k,

30

a) *emend. Pertz*; *deuiatur c.*   b) *emend. Pertz*; *placentie c.*   c) *impugnaŭnt c.*
d) *denastaŭnt c.*   e) *sillaba desideratur*; *fortasse regulum emendandum.*   f) *ne suppl.*
H.-Br.; *om. c.*   g) *emendari*; *minoremur c.*; *vos moremur Pertz.*   h) *emend. H.-Br.*; 35
facere c.   i) *versus corruptus, cui sillaba deest.*   k) *emend. Pertz*; *alio c.*

59 Nichil fecit cum nuntiis, 1226.
 Quos tradere mendatiis
 Nisus est; hec ut viderunt,
 Ad propria redierunt
 5 Decimo^a de Iulio. *Iul.* 10.

60 Et in die qui sequitur *Iul.* 11.
 Contio hec colligitur,
 Qua Lonbardos^b banizavit
 Atque eos execravit;
 10 Post de nocte refugit

61 Et per Monbardoni montes
 Pontremuli^c accessit partes;
 Qui civitatis timens nequitiam¹
 15 Pisanorum ibi expectavit militiam,
 Cum qua profectus fuit^d Pisis.

De pace et concordia facta inter imperatorem
 et Lonbardos per summum pontificem.

MCCXXVI, indictione XV, de mense Octubris le *Oct.*
 gati summi pontificis cum domini imperatoris *nuntiis **f. 94^c.*
 20 Lonbardiam intrantes, rectoribus societatis Lonbardie et
 uniuscuiusque civitatis potestatibus ex parte summi pon-
 tificis precipientes, ut ad eius presentiam pro discordia,
 quam cum domino imperatore habebant, accedere debe-
 rent². Communicato vero consilio legatos viros nobiles
 25 et prudentes ad summi pontificis maiestatem mittere
 statuerunt. De mense autem Novembri ipsi legati Bo- *Nov.*
 noniam accedentes, ibidem se expectantes, omnes se
 **p. 443.* coadunaverunt³. *Die dominico nono Kal. Decembris⁴ *Nov. 22, (23),*
 iter eorum proficiscendi ad Romanam curiam direxerunt.
 30 Qui a summo pontifice et a Romane curie cardinalibus
 atque viris nobilibus et magnatibus urbis Rome magni-

a) Decime c. b) *emend. Pertz*; Quia lonbardus c. c) *emendari*; Per montremuli c.;
 Per Pontremuli *H.-Br.*; Ad Pontremuli *Pertz*; *cf. P.* d) est *P.*

1) *In tribus extremis versibus reliquit Codagnellus rhythmum hucusque*
 35 *usitatum octo sillabarum.* 2) *Cf. epistolas Honorii III, Epist. sel. I,*
p. 234—236, nr. 309. 310. 3) *Die Nov. 21. 22. rectores societatis*
Bononiae demum procuratores ad papam mittendos constituerunt, ibid.
p. 240—242, nr. 319—321, ubi eadem fere verba, quae supra l. 22. 23:
super discordia, quam habent cum domino Frederico Romanorum im-
 40 *peratore etc.* 4) *Nov. 23. fuit a. 1226. dies Lunae.*

1226. *Dec.* fice et decenter fuerunt recepti. De mense vero Decembri
pax et concordia facta fuit per summum pontificem
inter imperatorem et ipsos Lombardos¹.
1227. *Febr.* MCCXXVI, indictione XV, de mense Februarii
Placentini eligerunt^a in potestatem dominum Guidonem⁵
de Landriano, civem Mediolani; die Martis intravit in
regimine ipsius civitatis.
- Mart.* 18. Die Iovis XIII. Kal. Aprilis² obiit papa Honorius,
et elevatus fuit papa Gregorius, qui erat tunc temporis
cardinalis et dicebatur Hugolinus episcopus de Hostia.¹⁰
1228. MCCXXVII. Placentini eligerunt^a in potestatem
et rectorem dominum Abiaticum Marcellinum, virum no-
Mart. 8. bilem et prudentem urbis Mediolani, qui octavo mensis
Martii intravit in regimine civitatis Placentie.

De itinere facto ab imperatore ultra mare et¹⁵
*f. 94a. *de innumerabili multitudine virorum belli-
corum coadunati^a apud Brundusium^b, quibus
imperator noluit dare transitum.

MCCXXVI. Honorio papa existente in^c ecclesia,
Rogerio Federico Romanorum imperatore^d regnante.²⁰
Eodem tempore gens transmarina et Hospitalarii milites
et alii viri nobiles et potentes a^e perfidis paganis et
Saracenis gravissime oprimebantur, astrictiones^f, angu-
stias, tribulationes et passiones frequentissime susti-
nentes. Videntes autem ipsis resistere minime posse,²⁵
communicato consilio virorum sapientum, ad summi
pontificis presentiam legatos viros nobiles et potentes,
clericos et laicos, direxerunt. Qui ad Romanam curiam
accedentes ad pedes domini pape se representaverunt,
instantes ei et attentissimis precibus illum inducentes³⁰
et exorantes, ut operam efficacem prestare deberet, ut
viri nobiles et potentissimi et alii viri bellicosi et fe-

a. sic c. b) brund¹ c. c) in suppl. H.-Br.; om. c. d) imperator c. e) a suppl.
Pertz; om. c. f) emend. H.-Br.; astitiones c.

1) Quod Dec. 8. iam factum esse cave ne credas ut Winkelmann,³⁵
'Friedrich II.' I, p. 311, n. 4, Galcanéo Flammae mendaci, Manip. c. 259,
qui plurimos dies a Codagnello indicatos audacter immutavit. Honorii
sententia demum data est Ian. 5, Epist. sel. I, p. 246—251, nr. 327—
331; LL. Const. I, p. 141—144, nr. 109—112. 2) Mart. 19. fuit a.
1227. dies Veneris. Honorius Mart. 18. (die Iovis) obiit. Infra p. 85, 40
l. 21. idem mendum repetitum est.

roces in succursum pariter et subsidium Christianorum ultra mare existentium pro Terra Sancta manutenere et a sancte crucis inimicis defendere¹ proficisci procurarent. Quod summo pontifici et universe eius curie placuit et
5 iustum et conveniens esse videtur. Qui statim nuntios suos ad imperatorem misit, ut in colloquio cum eo convenire deberet. Cum autem in colloquio intrarent^a, dedit ei in mandatis summus pontifex, ut deberet potentes et feroces viros imperii facere preparare et ad
10 suam presentiam *sine longa dilatione accedere, profecturi^b in auxilium Christianorum². Similiter tactis sanctis evangeliiis ab imperatore³, terminum ei statuit et ordinavit, precipiendo ei sub vinculo iuramenti et excommunicationis, ut ad terminum statutum cum omni gente
15 quam habere potuerit^c transmeare debeat. Iterum summus pontifex nuntios suos per universas provincias direxit viris omnibus prudentibus et potentissimis ex parte Dei precipientes et in remissionem peccatorum eorum iniungentes, ut in succursum Sancte Terre pergere festinarent. Cumque hec acta fuissent, in predicta incarnatione, die Iovis XIII. Kal. Aprilis^d obiit papa
20 Honorius, et levatus fuit papa Gregorius. Eodem vero tempore MCCXXVII. de mense Madii, Iunii et Iulii innumerabilis multitudo virorum prudentium et belliorum omnium regionum et provintiarum, scilicet Theothonicorum, Biemorum, Brienzorum, Saxorum^d et aliorum in septentrionali plaga habitantium^e, Anglicorum, Frisorum, Francorum, Provintialium, Yspaniorum et aliarum regionum in extremis partibus orbis existentium, per
25 Placentiam et Veronam ad domini imperatoris curiam de^e mense Madii, Iunii et Iulii perexerunt, sperantes et indubitanter credentes transitum, sicut summo promiserat⁶ pontifici, dare debere. Qui in partibus Apulie

*f. 95^a.1225.
(Iul.)1227.
Mart. 18.

Majo — Iul.

a) instrarent, s expunct. c. b) interpretare profecturos. Simili modo saepissime Codagn. scripsit. c) potuer c. d) emend. Pertz; scixorum c. e) de — Iulii iam supra l. 23.

1) Eadem verba vide supra p. 68. 2) Omnia praecedentia nemo non videt inania esse commenta Codagnelli, qui nesciverit Fridericum iam a. 1215. vivente Innocentio III. sponte, ignorante sede apostolica, iter sacrum vorisse. 3) Apud S. Germanum imperator iuravit praesentibus
40 cardinalibus, non papa, se a. 1227. Aug. trans mare profecturum, LL. Const. II, p. 129 sq., nr. 102, cum papa a. 1222. Apr. Verulae et 1223. Mart. Ferentini de itinere sacro collocutus est. 4) Cf. supra p. 84, n. 2.
5) Cf. supra p. 8. 9; 'N. Archiv' XVI, p. 264. 6) Scil. imperator.

1227. longam facientes moram, tacti ingenti morbo, gravis-
simis langoribus et infirmitatibus perpassi^a, innumera-
biles sunt interempti et sepulti. Alii vero, qui evasere^b,
videntes se transitum habere non posse ad propriam
sunt conati redire patriam. Pauci enim viri nobiles et
potentes cum imperatore remanserunt. Unde summus
pontifex plurimum iratus et ingenti tristitia repletus
quadam die Iovis, que dicitur sancta¹, coram universa
gente, que limina apostolorum Petri et Pauli visitaverat,
publice imperatorem anathematizavit et excommunicavit.
Veruntamen volens nequitie et perfidie sue satisfacere
iterato terminum ei dilatavit², denuntians^c eidem et
indubitanter cognoscens^c, si ad illum non transmeaverit
terminum, per universum imperium excommunicaret et
hereticum faceret eundem denotare. Quo termino trans-
acto, iuramento et excommunicatione spreto, transmeare
penitus recusavit, possessiones et iura sancte Romane
ecclesie omnimode invadens^{d. 3}. Verum ^{ut iussa summi}
pontificis videretur velle observare, cum aliud haberet
in corde, quam proferet ore, cum aliquibus viris nobi-
libus et fere cum L galeis ad transmarinas festinavit
partes in MCCXXVIII. de mense Iunio. Videns autem
dominus apostolicus eiusdem imperatoris vicarii^e regnum
Apulorum et Sciculorum obtinentes ab incepto desistere
nolentes, sed magis ac magis iura et possessiones sancte
Romane ecclesie invadentes⁴, propter quedam scelera-
tissima et indecentia et turpissima facta, que ad summi
pontificis audientiam etiam et cognitionem pervenerant,

a. cf. 'N. Archiv' XVI, p. 289 sq. b) evaserunt P. c) denuntiantes ... cognoscentes
c., quod Pertz ex bulla papae transcriptum esse male coniecit, nam Gregorius non
scripsit cognoscere pro innotescere ut Codagnellus. d) invadentes c. e) sic c.; et
quia videbatur domino pape, quod vicarii P.

1) Hoc die imperatorem excommunicatum esse papa iterum denuntiavit,
iam a. 1227. Sept. 29. eum in excommunicationis sententiam incidisse
statuit et Nov. 18. eum excommunicatum esse publice pronuntiavit; Reg.
Imp. V, nr. 1710a. 1711b; Gregorii litterae, Epist. sel. I, p. 288 sq.,
nr. 371. 2) Minime, alucinatur Codagnellus. 3) Haec omnia (Quo —
invadens) aut Codagnellus ipse mentitus est aut pars postea dicta Guelfica,
cum ne Gregorius IX. quidem in epistolis suis fraudibus plenis talia
unquam commentus sit. 4) Ut cognoscas, quo modo vera hoc loco
(Videns — invadentes) epistolis papae materiam praebentibus in contra-
rium conversa sint, legas Winkelmann, 'Friedrich II.' II, p. 28 sqq.
Vicarii imperatoris in regno non plures erant, sed Rainaldus de Uers-
lingen solus, qui patrimonii partes invasit, postquam papa homines
imperatoris iuramento fidelitatis absolvit.

ipsum contra usum et naturam indecenter exercere¹; 1228.
 "cognita quidem veritate destructionem Romane ecclesie
 pariter et totius Italie desolationem omnimode statuere
 et ordinare proposuisse et, quod deterius et gravius vi-
 5 detur, in excommunicatione per tres annos perseverasse²,
 habito quoque consilio virorum sapientum et religio-
 sorum, cum tam magne nequitie ac perfidie non esset
 adquiescendum: nuntios suos per universum direxit im-
 perium, eundem excommunicatum et hereticum deno-
 10 tando; omnes vero aliqua fidelitate subiectos et vinculo
 sacramenti eidem astrictos^a penitus absolvit et delibe-
 ravit³. Cum summus pontifex cognosceret spiritali
 gladio^b contra perfidiam ac nequitiam imperatoris suum
 minime posse exercere offitium, excommunicationem et
 15 mandata sancte Romane ecclesie minime timens^c, habito
 quoque consilio virorum sapientum, clericorum et lai-
 corum, auxilium a sancte Romane ecclesie fidelibus
 postulavit^d, cum sit astrictus iura et possessiones Romane
 ecclesie defendere et manutenere. Iustum enim et ydo-
 20 neum videtur resistere superbo, ne possit superbiam suam
 exercere. Et quidam sapiens: *Respondeas^e stulto secundum*
stultitiam suam, ne sibi videatur sapiens. Et alibi: *Bonum*
est resistere aliena rapientibus, ne ex consuetudine simile
faciat. *Raptores etiam, ne ab aliis timendi sint, castiga et*
 25 *cohibe^f.* Item: *Ne paciaris maleficum^g vivere.* Postulavit
 igitur summus pontifex a rectoribus societatis Lonbardie
 militum subsidium mense Septembri; qui^h cum ad eius
 presentiam pro iure et ratione sancte matris ecclesie pro-
 tegenda et manutenenda [accessissent^g], actum est et
 30 statutum a rectoribus predictae societatis. Et tunc que-
 libet civitas, prout ei statutum fuit, usque ad sex menses
 dare promisit et statuit ad communis civitatis cuiuslibet
 expensas. Cumque ipsi milites equis et armis et indu-
 mentis et ornamentis pretiosissimis egregie et decenter
 35 essent preparati, credentes firmiter ad domini pape curiam

-f. 95c.

(Iul. 31).

cf. Iac. 4, 6.

Prov. 26, 5.

Eccl. 22, 18.

Sept.

*f. 95a.

a) emend. Pertz; affictos c. b) emend. H.-Br.; gaudio c. c) sic c., cf. supra p. 85, n. b. d) emend. H.-Br.; postulare c. e) respondens c. f) maleficium c. g) supplevi; om. c.; convenissent Pertz non more Codagnelliano; cf. p. 85, l. 23, p. 85, l. 10, etc.

1) H.-Br. adnotavit neminem illius temporis praeter Codagnellum hoc
 40 plane contendisse. 2) Decem mensibus postquam imperatorem in sen-

tentiam excommunicationis incidisse pronuntiavit, papa subditos eius
 iuramento fidelitatis absolvit. 3) Quod Iul. 31. fecit; Reg. Imp. nr. 6735 a;
 cf. litteras papae datas Aug. 30. 31, Epist. sel. I, p. 731 sq., nr. 831.

4) Bonum — cohibe ubi scripta sint, nescio. 5) Scil. rectores.

1228. accedere debere, misit nuntios suos, ut se sustinere deberent, donec de eius fuerit voluntate et precepto.

Oct. 4. MCCXXVIII. die Mercurii IIII.^a mensis Octubris¹

Bononienses cum carocio et cum universa gente eorum militum, peditum, sagittariorum et balestariorum et cum amicis eorum Florentinis, Faentinis, Ravenatibus, Imolensibus et aliis illarum partium intraverunt in terram Mutinensium inimicorum eorum, terram quoque eorum depopulari et igne cremare proposuisse^b. Castramentati fuerunt namque circa castrum de Bazano; illud quidem manganis et predariis undique obsidentes et equitantes per inimicorum terram igne ipsam cremaverunt et con-

Oct. 6, 7.

buserunt. Die autem Veneris et die sabbati proximo Parmexani cum carocio et omni gente eorum militum et peditum exierunt civitatem in succursum et auxilium Mutinensium amicorum^c pergere festinantes². Die vero

Oct. 8. dominica^d mensis veniente Cremona milites et eius civi-

tatis populares in auxilium Mutinensium proficisci festinauerunt. Et eo tempore Bononienses castra duo³ Mutinensium ceperunt, milites et pedites, *qui custodiendi

*f. 96^a.

Oct. 8. causa in ipsis aderant, habuerunt. Die dominica VIII. eiusdem mensis Mediolani milites volentes subsidium Bononiensibus amicis eorum prestare, ut ad propositum eos possint revocare, iter eorum versus Cremona direxerunt, terram quoque Cremonensium devastare et con-

Oct. 11, 12.

burare proposuisse^b. Die Mercurii et die Iovis proxima impetum in terram Cremonensium facientes villas et loca multa conbuserunt, predam magnam armentorum inde

Oct. 13—19.

ducentes⁴. Similiter die Veneris, die sabbati, die dominico, die Lune, die Martis, die Mercurii et die Iovis per districtum Cremona equitantes villas et loca fere usque ad civitatem conbuserunt⁵.

a) VIII. c., quod Codagnellus scribere non potuit; cf. infra l. 21. b) cf. 'N. Archiv' XVI, p. 268. c) eorum supplendum esse videtur, ut sexcenties Codagn. scripsit. d) VIII. eiusdem ut l. 21, 22, supplendum esse videtur.

1) Eundem diem habent Ann. vet. Mutin., Muratori, SS. XI, col. 59, qui optime de hac expeditione referunt. Iam Sept. 29. obsidionem coeptam esse tradit Tolosanus c. 188, p. 722; quod iam Sept. 5. factum esse certe falso referunt Ann. Parm. mai. p. 667. 2) Demum postquam Bazzanum tribus septimanis obsessum est, horum exercitum advenisse falso tradit Tolosanus. 3) Vignolae castrum Oct. 10. captum esse Ann. vet. Mutin. referunt. 4) Vide relationes duorum notariorum de Mediolanensibus terram circa Soncinum die Oct. 13. vastantibus, Winkelmann, Acta imp. I, p. 491 sq., nr. 612. Aliae quatuor relationes similes nondum editae sunt, quas citat Astegiano, Cod. dipl. Cremon. I, p. 261, nr. 455—458. 5) Vide epistolam iudicum potestatis Cremonensis ad hunc in expeditione morantem datam c. Oct. 20, Cod. dipl. Cremon. I, p. 261, nr. 459.

Die vero Lune X. Kal. Novembris, cum Cremonenses, Parmenses et Mutinenses ad combustionem^a cuiusdam loci¹ Bononiensium redissent, percipientes Bononienses milites et alii, qui in eorum exercitu aderant, inter nonam et vespertas armati et asclerati versus inimicos equitantes et impetum super eos viriliter facientes, prelium magnum et iniquissimum incipitur²; preliatur et certatur gravissime ab utraque parte; multi ex utraque parte sunt capti, et ex Cremonensibus et Parmexanis et Mutinensibus innumerabiles sunt vulnerati, et quam
 10 plures viri nobiles et potentes gladio sunt interfecti, mortui et sepulti; quod bellum usque ad primam noctis vigiliam duravit. Nocte vero veniente utraque pars voluntarie secessit³. Altera vero die Cremonenses et Parmenses ad propria redierunt. Bononienses quidem quod inceperant ad exitum perducere volentes, ad predicti loci obsidionem reversi fuerunt⁴, illud^b etiam more solito cum manganis et predariis et aliis machinis fortiter expugnaverunt atque per terrarum cavernas muri
 20 eiusdem loci fundamenta diruerunt. Steterunt namque in ipsius castris obsidione usque ad XIII. diem mensis Novembris⁵; quo peracto, discensione^c ingenti in Bononie popularibus orta, insania quoque repleti, [quod^d] sepe in sepius in ipsis accedere^e cognoscitur, publice dicentes propter yemis et temporis gravitatem in eius loci obsidione stare neque permanere posse, contra potestatis Bononie⁶ preceptum domum redierunt.

Eodem tempore et sub eadem incarnatione de 1229. mense Februarii dominus Guifredus, Romane curie cardinalis, in Lonbardia legatus, precepit potestatibus et rectoribus uniuscuiusque civitatis Lonbardie societatis ex

1228.
Oct. 23.*f. 96^b.
Oct. 24.

Nov. 13.

Febr.

a) legendum est a combustione, si reve Codagn. hoc narravit. b) sic e. et supra p. 50, l. 20.
 c) sic c. d) suppl. Pertz; om. c.; que H.-Br. e) sic c.; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 502, n. 5.

1) Plumati castri, quod Oct. 14. captum esse Ann. vet. Mutin. referunt.
 2) Ad S. Leonardum prope S. Mariam in Strata. 3) Cf. supra p. 51, n. 1. Inferiores Bononienses discessisse non modo Ann. Parm. mai. et Cremon. referunt, sed etiam Tolosanum, qui partem Faventinorum studiose tuetur, confitetur, et Ann. Veron., SS. XIX, p. 7, confirmant. Cf. praeterea Alb. Milioli Lib. de temp. c. 230; Math. de Griffonibus et 'Cron. di Bologna', Muratori, SS. XVIII, col. 110. 255; Chron. Mutin., ib. XV, col. 559. 4) Aliquot diebus, postquam hostes recesserunt, ut et Tolosanum confirmat. 5) Nocte Nov. 14./15. eos recessisse referunt Ann. vet. Mutin.; nocte Nov. 12./13. maiorem partem abiisse, paucos brevi tempore remansisse dicit Tolosanum. 6) Uberti Vicecomitis Mediolanensis.

1229. parte summi pontificis, ut quilibet civitas, prout statutum erat, milites in auxilium et subsidium pro iure sancte Romane ecclesie manutenendo et ab inimicis sancte ecclesie defendendo mittere deberent¹. Qui iussa et mandata domini pape observare et facere cupientes, 5 prout olim decretum fuerat, milites viros nobiles et prudentes, equis et armis egregie preparatos, statim ad summi pontificis presentiam direxerunt. Milites vero Placentie, qui fuerunt numero XXXVI, die Mercurii VII. mensis Martii iter eorum inciperunt^a; sed cum non 10 essent adhuc rebus necessariis preparati, sumptus, quos a communi percipere debebant, minime habuerunt². Dominus Pernixius Ardezonus, dominus et rector eorum a communi constitutus, predicta die iter suum incepit et de civitate Placentie exivit. Die Mercurii XIII. mensis 15 Martii alii milites secuti sunt dominum Pernisium.

De eodem mense et predicta incarnatione Placentini dominum Guilielmum Saporitum, virum nobilem et prudentem urbis Mediolani, in potestatem et rectorem civitatis Placentie elegerunt. Qui die Veneris nono 20 mensis Martii in ipsius civitatis regimine intravit.

MCCXXVIII. dominus Guilielmus Saporitus Placentie potestas cognoscens iura et rationes, quas commune Placentie habet ex pacto et concordia inter dominum episcopum Bobii et commune Placentie facta 25 versus ipsos Bobii et ipsam civitatem, cupiens tamquam vir providus et prudens prompto iura communis Placentie manutenere et illesa conservare nec in aliquo deficere, legatos viros nobiles et prudentes ad ipsam direxerunt³ civitatem, instantes omnimode et ipsius civitatis 30 hominibus precipientes^b, ut Placentie potestatis^c precepta precise et sine aliqua conditione facere deberent. Quod quidem facere recusantes, dictus dominus Guilielmus, Placentie potestas, in MCCXXVIII. die dominica VI. mensis Maii in publica contione protulit et terminum 35 ipsis Bobii statuit usque ad tertium diem, ad quem si non venerint parati iurare sua precepta ad eius intellectum, ipsos Bobii tam in rebus quam in personis

Maii 6.
*f. 96a.
Maii 8.

a sic c. b) precipientes c. c emend. H.-Br.; potas c.; cf. infra p. 91, l. 32, 37.

1) Cf. *Reg. Imp. V*, nr. 13007; Winkelmann, *'Friedrich II.' II*, p. 39, 40 n. 2, 40, n. 4. 2) Cf. *Gregorii litteras datas Maii 15*, *Epist. sel. I*, p. 304 sq., nr. 385. 3) *Sententiam coeptam non perfecit Codagn.*

- diffidavit; ad quem terminum ad eius presentiam mi- 1229.
nime^a accedentes. sua precepta facere negliserunt^b.
Unde ipse potestas hoc commotus illico per civitatem
fecit preconari, ut tam populares quam milites, qui
5 armis et equis erant preparati, ipsum persequendum
esse^c, cum sua audirent signa. Similiter nuntios per
Placentie districtum direxit, ut armis, equis, manariis,
securibus et aliis feramentis pro guasto faciendo neces-
sariis essent aptati. Die Iovis X. mensis Madii et die *Madii 10.*
10 Veneris proximo civitatis populares tubis et tintinabulis *Madii 11.*
auditis statim civitatem exierunt; nocte adveniente Pla-
centie milites eos persecuti^d fuerunt. Iter quoque eorum
versus Bobium direxerunt. Die autem sabbati proximo *Madii 12.*
cum viris extrinsecis se coadunantibus^e in terram quoque
15 Bobii intrantes, desubtus a villa Sancte Marie et Degarie
sua posuerunt castra. Ea vero die segetes et legumie,
vineas et arbores, que in illis aderant partibus, conbu-
serunt et depopulati fuerunt. Die etiam dominica ve- *Madii, 13.*
nienti sumpto potu et cibo, voce preconis audita, armati
20 et asclerati ad planitiem iuxta Bobium pergere festina-
verunt, affectantes vineas et segetes, legumina^f et ar-
bores incidere et conburere et suppeditari et omnia que
erant circa civitatem depopulari et non solum incidere
et depopulari. verum etiam civitatem viriliter expugnare. **f. 97a.*
25 Videntes autem Bobienses ab incepto desistere Placen-
tinos nolle, sed magis ac magis versus civitatem velociter
pergentes, tamquam viri prudentes guastum neque
30 dampnum sive hoc infortunium sustinere nolentes, *ha-
bito quidem consilio, consules Bobii et eiusdem civi-
tatis consiliarii extra civitatem exeuntes ad Placentie
potestatis presentiam se representaverunt, parati precepta
potestatis omnimode iurare. Quo facto ipse potestas
consilio communicato et deliberato virorum sapientium
35 ipsos Bobienses in defensione pariter et protectione com-
munis Placentie recepit. Qui ibidem die dominica
XIII.^g mensis Madii ad intellectum potestatis et sine
aliqua conditione precepta potestatis et communis Pla-
centie precise iuraverunt. Hoc ita peracto referamus
gratias Christo, a quo cuncta procedunt, et sine quo nil

40 a) min. hoc loco posuit *Pertz*; pres. acc. sua prec. fac. minime c. b) sic c. c) sic c.;
cf. *infra* p. 92, l. 7. d) i. c. proscuti; ut *supra* l. 5. e) coadunantes emendandum
esse conicio. f) legumina c. g) XII. c.

1229. fieri potest¹. Dedit² parabolam universis in ipso exercitu existentibus^a. Qui gaudio magno ad propria sunt reversi, divina favente gratia.

MCCXXVIII. preconari per civitatem fecit dominus Guilielmus Saporitus, Placentie potestas, ut milites et pedites equis et armis essent preparati ipsum persequendi^b, cum sua audierint signa. Facta vero electione, prout Placentie consiliarii statuerunt, ut tria milia peditum et militum omnes equos habentes cum viris extrinsecis in expeditione super Pontremulensibus inimicis nostris statuta pergere deberent. Quo facto die Mercurii XI. Kal. Septembris et die Iovis sequenti, tubis sonantibus, tintinabulis pulsantibus, voce preconis audita, civitatem exierunt, iter eorum versus vallem Tarii dirigentes. Die autem sabbati cum hominibus extrinsecis apud Burgum de valle Tarii se coadunaverunt. Die dominica VII. Kal.^c Septembris moventes castra versus locum de Ziro equitare festinaverunt et cum universo exercitu fixis albergariis castrum illud obsidere ceperunt; et nisi hora diei iam nimium declinasset, castrum illud expugnassent manu potenti. Sequenti vero die Lune immensa inundatio aquarum supervenit, ita quod castrum illud expugnare minime potuerunt. Sed ea die illis quastum magnum et inmensum factum fuit, quod grave esset ad estimandum^d. Die Martis quastum factum non fuit, nec locus expugnatus propter aque et temporis gravitudinem, que die et nocte venire non cessavit. Verum cum tempus non ad serenum, sed nubilosum et pluviosum aptum esset et omnino paratum, deliberato consilio, die Mercurii a loco de Ziro discesserunt absque ulla lesione et iverunt Godanum. Die autem Iovis proxima Complanum^e accesserunt^f, acceptum consilium, quid super dampnum inimicis inferendum^g essent facaturi. Moram vero apud Godanum facientes, dominus Chunradus Malaspina cum decenti cohorte militum et sagittariorum intravit; et tunc dominus Obizo Malaspina suum exercitum magnifice congregabat. paratus venire in nostrum succursum. Die vero Veneris apud Burgum

a) existentibus c. b) cf. *supra* p. 91, l. 5. c) Kal. suppl. H.-Br.; om. c. d) emend. H.-Br.; destinandum c. e) emendavi; coplanum c. f) h. l. quaedam omissa esse videntur; nam et si interpretaris accepto consilio, locus nondum integer esse videtur. g) emend. Pall.; inferendis c.

1) Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 292. 2) Scil. potestas.

de valle Tarii redierunt et ea die et die sabbati 'moram 1229.
 ibi fecerunt occaxione, quia episcopus Placentie¹ et Lu- *f. 97^a.
 nensis episcopus² et quidam alii viri potentes pacem et Sept. 1.
 concordiam inter commune Placentie et Pontremulenses
 5 facere et componere studebant. Percipientes autem Pla-
 centini quod inceperant ad exitum minime perducere
 posse, tum propter panis penuriam, tum propter aquarum
 inundationem, die dominica sequenti, secundo mensis Sept. 2.
 Septembris post prandium, licentia domum rediendi con-
 10 cessa, illico iter eorum retro aggredientes ad propria re-
 dire festinaverunt, non solummodo panis penuria neque
 aquarum inundatione, sed cordis et animi debilitate.
 Unde dedecus pariter et obprobrium Placentie civitati
 perpetuo consequetur. Sic enim iuste dici potest: 'Pro
 15 dolor! heu, heu! undique sunt angustie et tribulationes,
 ululatus, gemitus et ploratus, quia virtus corporis et
 animi prudentia sic est a civibus Placentie recessa³.
 Videntes et indubitanter cognoscentes Pontremulenses
 inimicos nostros ab omnibus fore derelictos, consilium
 20 pariter et auxilium neque ullam copiam defendendi ha-
 bentes. Cogitemus igitur predas, rapinas, oppressiones,
 castrorum, locorum amissiones primo^b sustinere, dedecus
 et obprobrium pati, quam arma bellica velle exercere'.

MCCXXVIII, indictione secunda, de mense Iulii *Iul.*

25 Bononienses tamquam viri prudentes et magnanimi
 superbie et nequitie Mutinensium inimicorum eorum re-
 sistere volentes, exercitum magnum militum et peditum,
 balestariorum et sagitariorum *et universe gentis sue et *f. 97^a.
 amicorum eorum facere proposuerunt, terram quoque,
 30 loca et castra eorum destruere, conburere et depopulari
 cupientes. Quo ita statuto, legatos viros nobiles Ra-
 venam, Faentiam, Imolam et ad alios amicos eorum il-
 larum partium direxerunt, instantes et ipsos ex parte
 communis Bononie exorantes, ut cum omni gente et
 35 fortia eorum in succursum et subsidium communis Bo-
 nonie festinanter accedere deberent. Qui omnes suc-
 *p. 447. cursum et subsidium *esse daturus plenarie responderunt.
 Simili modo ambaxatores viros [nobiles^c et prudentes
 societatis Lonbardie] rectoribus et per unamquamque

40 a) sic c. b) primo pro prius etiam infra p. 96, l. 33, etc. c) uncis inclusa suppleri,
 cum haec fere omissa esse aliis locis collatis appareat; cf. supra p. 83, l. 20. 24 sq. p. 89,
 l. 31, p. 90, l. 29; infra p. 109, l. 9, 11, 12.

1229. civitatem ipsius societatis miserunt, implorantes ab eis et attentissimis precibus ipsos deprecantes, ut Mediolanenses, Brixienses, Mantuani et Placentini in mandatis darent, ut quilibet suprascriptorum per suam terram in Cremonensium et Parmensium terras intrarent et eas igne cremarent et guerram facere deberent. Percipientes autem dicti legati ut viri providi que postulabant ad exitum perducere nequaquam posse, ab eisdem rectoribus petierunt, ut adiutorium militum et balestariorum communi Bononie prestarent turba decenti. Qui communicato consilio duo milia milites et quingentos balestarios communi Bononie esse daturos promiserunt et convenerunt. Quibus ita gestis Placentini milites numero CLXXIIII electi in auxilium Bononiensium, equis et armis decentibus, tentoriis et equorum cohopturis ^{egregie} preparati, indumentis quoque pretiosissimis ornati^a, die Veneris XIII.^b Kal. Aug. et die sabbati sequenti civitatem exierunt. iter eorum eundi in succursum et auxilium Bononiensium incepterunt. Similiter Mediolanenses numero quadrigenti^c et Brixienses ducenti, Cumenses numero centum cum eis, omnes celeri gradu Bononiam accedere festinaverunt. Verum quia Veronenses, Tarvisiani, Vicentini, Paduani et Mantuani iussa et^d mandata rectorum, prout sacramento erant astricti, adiutorium pariter et auxilium Bononiensibus prestare recusantes, quod legatis Bononie promiserant et convenerant attendere et observare minime potuerunt; unde ipsi rectores plurimum sunt turbati, dolore vehementi commoti.
- Aug. 2. Die secundo mensis Augusti in Bononie civitatem intraverunt, ingenti gaudio et nimio triumpho ab omnibus recepti^c. In qua etiam civitate, prout de potestatis Bononie voluntate fuit, moram per sex vel septem dies fecerunt. Quibus ita peractis Bononienses cum omni gente eorum et cum carocio et milites omnes et alii, qui in eorum venerant succursum, extra civitatem exierunt. Castra quidem eorum iuxta fluvium Scoltene in partibus Sancte Marie in Strata posuerunt, amicos quoque eorum ibidem expectantes. Cum autem ibi stetissent circa octo dies, exercitu universo congregato et coadunato, tentoria moventes in terram Mutinensium inimi-

a) emend. Pall.; ordinati c.   b) sic emendandum esse bene coniecit H.-Br.; VIII. c.; 'lege VII' praecepit Pertz, sed Iul. 26, fuit a. 1229, dies Iovis!   c) sic c.   d) iuxta mand. non bene H.-Br.; cf. p. 96, l. 35, p. 100, l. 4. 5. 27.   e) emendari, ut Codagn. saepissime scripsit; recepturi c.

corum eorum intraverunt et iuxta castrum de Sancto 1229.
 Cesario sua fixere castra, illud undique obsidentes. *f. 98^b.
 Cremonenses et Parmenses etiam et Mutinenses per me-
 dium eorum et in illis partibus fuerunt castramentati,
 5 fluvio Scoltene mediante; quod castrum cum manganis,
 predariis et trabuchis et gattis et aliis machinis cottidie
 expugnaverunt scientibus inimicis et oculis propriis vi-
 dentibus. Et dum hec agerentur, Cremonenses, Par-
 menses et Mutinenses deliberato consilio carocium Parme
 10 in expeditione venire fecerunt. Quo facto, signis belli
 et castris motis fluvium Scoltene transeuntes per me-
 dium castrum de Spinalberto, in campanea inter Scol-
 tenam et quendam cavum suas posuerunt albergarias,
 non distantes ab exercitu Bononiensium per unum
 15 miliare.

Die Martis IIII. mensis Septembris dictum castrum *Sept. 4.*
 undique viriliter expugnantes cum manganis, predariis,
 trabuchis et gattis, cum quibus viros per terragium fe-
 cerant ascendere, per ipsos usque spados castri summa
 20 vi illico castrum sunt conati intrare. Accidit divina
 potentia, quod castrum ea die penitus dissipatum et con-
 bustum fuit presentibus et videntibus inimicis¹. Quod
 castrum fossis profundis et aqua plenis erat circum-
 datum, spadis quoque et lignorum castris et manganis
 25 et predariis et aliis machinis erat munitum pariter et
 vallatum². In quo castro Bononienses habuerunt quadri-
 gentos^a viros et sex milites³, quos ceperunt et victos
 inde duxerunt. Die Mercurii sequenti inter nonam et
 30 vesperras Cremonenses, Parmenses et Mutinenses ascle-
 rati et ad bellum ordinati, Cremonenses ab una parte
 carocii, Parmenses vero ex altera, Mutinenses quoque in
 prima actie, qui omnes universaliter pro suo communi
 ibidem fuerant congregati, acutissima actie constructa,
 veloci gradu contra exercitum Bononiensium accesserunt.

*f. 98^c.
Sept. 5.

35 a) sic c.

1) Eodem die hoc castrum captum esse referunt *Math. de Griffon. l. l.*
 et *'Cron. di Bologna'* col. 257. Quod factum esse videntibus hostibus et
 hi et *Tolosanus c. 191.* et *Alb. Milioli c. 231.* et ipsi *Bononiensis in epi-*
 40 *stola de hac expeditione scripta, Winkelmann, Acta imp. I, p. 491 sq.*
nr. 617, iisdem fere verbis dicunt. 2) *Epist. Bononiensium l. l.*
 quod (castrum) erat alto vallatum aggere ac densis (?) propugnaculis
 communitum. 3) 520 homines dicit *'Cron. di Bologna'*; fere mille
epistola Bononiensium magniloqua.

1229.
Sept. 5.

Et tunc acties quedam Parmensium et Mutinensium peritissime ordinata contra partem unam quarterii Bononiensium prelium inchoavit ita magnum et iniquum, quod a memoria hominum in Italia recordari minime potest¹. Gente Bononie per campum enormiter dispersa, 5 non credenti, quod prelium esse deberet, sic quod vix incepto prelio potuit congregari et in turba et in sclera reduci, velut in consimilibus fieri consuevit. Pars vero supradicta Bononiensium primitus agressa impugnantiam hostium viriliter sustinuit, et pugnando et ad invicem 10 preliando una pars alteram sepe usque ad populum fugabat². Percipientes autem Parmenses et Mutinenses Bononienses in bello fortiter resistere, ira et dolore commoti, omnes scilicet Parmenses et Mutinenses ad dictum bellum diutius concreatum ¹⁵acriter accesserunt. ^{*p. 448.} Similiter omnes cohortes quasi^a Bononie separatim in suorum militum succursum instanter convenerunt; et certantes et ad invicem iniquissime pugnantes, una pars alteram sepe et sepius usque in suum populum repellentes. Et dum ita preliarentur, Bononienses circa XII 20 ^{*f. 98^d.} plaustra, super quibus ^amanganellos et trabucos constituerant, in prelio duxerunt, cum quibus circa carocium Parmenses astantes lapidibus gravissime percuciebant, vulnerabant et interficiebant³, ita quod propter lapidum ictus, quos sufferre non potuerunt, carocium fere dere- 25 liquerunt; et pugnantibus et cum inimicis gravissime preliantibus Lombardi tunc in eorum succursum usque ad prelium perexerunt. Viso hoc a potestate Bononie⁴ et ab aliquibus viris prudentibus Bononie, quod Lombardi ad prelium accesserant, illico ad illos currentes et in- 30 stantes et attentissimis precibus ipsos exorantes, ut insultum in prelio facere non deberent, nisi turba militum Cremone. Verumtamen quidam viri prudentes Placentie et Mediolani et Brixie eorum mandata et iussa contemp- 35 nentes in prelio intraverunt et fortiter et acriter cum hostibus pugnaverunt. Quapropter Bononienses plurimum

a) emendari; quas c. b) cf. *supra* p. 93, l. 22.

1) Cf. *'N. Archiv'* XVI, p. 260. 2) Cf. *ibid.* p. 275. 3) *Huius novi generis machinarum bellicarum adhibendarum mentionem faciunt Alb. 40 Milioli l. l., Tolosanus l. l., Ann. Parm. mai. p. 668, confirmantes eas captas esse ab hostibus, ut Codagn. infra dicit.* 4) *Aliprando Faba.*

1229.
Sept. 5.

elati et valde^a exaltati usque ad Parme carocium velociter insultarunt, milites Parme et Mutine retro carocium repellentes, et ibidem cum astantibus circa carocium duriter et iniquissime preliaverunt, boves carocii incidentes et ipsum carocium impugnantes, homines quoque iuxta carocium vulnerantes et interficientes¹ et ipsum carocium atrociter expugnantes manu potenti taliter, si populus Bononie cum militibus ad prelium accessisset, carocium Parme victum Bononie *perduxissent. Percipientes autem viri potentes Cremonae circa carocium astantes, vulneratos, mortuos et per campum diffusos, ictus lapidum, quos manganelli super carris constructi proiciebant, nequaquam sufferre, coadunati et ingenti turba militum et peditum impetum super ipsa plaustrella facientes, ipsa plaustra et mangellos penitus diruerunt et ipsa plaustra cum bobus et manganellis ad eorum castra ingenti letitia duxerunt. Unde Bononienses plurimum sunt turbati, ira et dolore valde commoti. His ita gestis acties militum Bononie undique coadunata in frequenti turba militum Parmensium et Mutinensium velocissime concurrerunt, et cum ipsis gravissime pugnantes, ipsos quoque vulnerantes, occidentes et sub pedibus equorum proicientes, Cremonensibus et Parmensibus alta voce requiem petentibus usque ad diem²; duravit enim illud prelium usque ad mediam noctem. Verum quia utraque pars nimio labore erat fatigata, voluntarie ad castra propria remeavit. Quid referam? Multi ab utraque parte sunt capti et retenti, verumtamen ex parte Cremonensium, Parmensium et Mutinensium innumerabiles gladiis et partim ictu lapidum sunt interfecti, et quam plures vitam eorum sub pedibus equorum consumantes³. Velut autem a Bononiensibus dicebatur, de eorum exercitu nullus remansit interfectus⁴. Requiescentes autem

*f. 99a.

a) ualte c.

- 35 1) *Epist. Bononiensium l. l.*: nostri tam pedites quam milites usque ad Parmense carocium pervenerunt cum impetu violento et boves ipsos sauciaverunt ensibus, et dum vias gladio ultore dirimerent (?), tot ex hostibus trucidabant, quod pre nimia strage ac multitudine occisorum via incessui vix patebat. 2) *Epist. Bononiensium post*
40 *praecedentia (n. 1)*: Demum ipsi propter indeficientem nostrorum instanciam fatigati treugam avidissime postulabant; nostri vero cum usque ad noctis medium acerrime bellavissent, ab armorum strepitu quieverunt ad tentoria redeuntes; cf. *Ann. Parm. mai. et Tolosan.*
l. l. 3) Cf. *N. Archiv* XVI, p. 262. 4) *Alb. Milioli l. l.*: et fuit maxima
45 mortalitas hominum, peditum et militum, ex parte Bononiensium.

1229. in castris suis, Romagnoli malo modo et turpiter a
Sept. 5. prelio discedentes sua tentoria enormiter^a et indecenter
*f. 99^b. colligerunt^b et indistanter Bononiam perexerunt¹. Id-
 circo carocium Bononienses in castris collocare non po-
 tuerunt, sed in Plumatii castrum fuit ductum et per
 totam noctem diligenter custoditum². Lombardi vero
 similiter et Bononienses viso, quod Romagnoli^c cum
 castris recesserant, et in albergariis fore derelictos, do-
 lentes et gementes pre nimia tristitia, cognoscentes
 moram ibi minime facere posse, sua similiter colligerunt^b
 tentoria. Quidam vero ultra modum perteriti sine causa
 multa turpiter relinquerunt^d tentoria³. Relicto autem
 carocio Romagnoli et fere totus populus Bononie et
 pars maxima Lombardorum Bononie^b recesserunt. Placen-
 tini vero milites ad postulationes quorundam virorum
 nobilium dictum carocium diligenti cura custodierunt
Sept. 6. cum parte militum Bononie et die sequenti vigore
 maximo post ipsum lento gradu sequentes Bononiam
 decenter conduxerunt. Cumque hec acta fuissent, Cre-
Sept. 5/6. monenses, Parmenses et etiam Mutinenses nimio dolore
 et tristitia captorum, vulneratorum et mortuorum valde
 perteriti, indubitanter credentes fortitudini et magnitu-
 dini exercitus Bononiensium nequaquam posse resistere,
 inimicos plurimum timentes, iter^e eorum retro agre-
 dientes, veloci^f gradu ad propria redire festinabant,
 sicut veridica relatione quorundam intelleximus, qui in
 ipso interfuerunt exercitu. Cum autem ad propria redire
 festinarent, intelligentes de exercitus Bononie recessione,
 elati et gaudio magno exaltati, iter eorum retro agre-
*f. 99^c. dientes, impetum usque in castris Bononiensium festi-
 nanter fecerunt, neminem inveniētes; tentoria quoque
 et plaustra ibi relictā et ea que in ipsis aderant tento-
 riis habuerunt, et gaudio magno gavisī ad propria cum

a) enerviter fortasse emendandum. b) sic c. c) sic h. l. c. d) sic c.; cf. supra p. 21, n. a. 25, n. c. etc. e) iter eorum suppleri; om. c. f) veloci c.

1) *Epist. Bononiensium l. l. (post p. 98, n. 2):* Interim (?) quidam ex eis qui venerant in nostrum subsidium et iuvamen paulatim tentoria colligentes ad reditum festinabant, nemine tamen ipsos ad reditum festinatum compellente. 2) *Vide tamen quod Ann. Parm. mai. de hoc carocio referunt. Codagn. sane non ignoravit de eo ab hostibus alia narrari.* 3) *Ut hanc fugam nocturnam, in qua multa impedimenta in campo deseruerunt, Bononienses tegerent, epistolam saepe laudatam scripserunt. Cf. praeter eos, quos iam attuli, Ann. vet. Mutin. l. l. col. 59; Ann. Cremon.*

*p. 449. ipsis redierunt, *ingenti gloria et letitia triumphum 1229.
pariter et victoriam de hostibus habuisse indubitanter
credentes.

De mense Ianuario Placentini dominum Raimundum 1230.
Jan.
5 de Ioco¹, virum nobilem et prudentem urbis Bononie,
in potestatem et rectorem civitatis Placentie eligerunt^a.
Qui MCCXXVIII. octavo mensis Martii in regimine Mart. 8.
ipsius civitatis intravit. De eodem vero mense in festo
sancte Marie mutata fuit incarnatio. Mart. 25.

10 De obsidione castri Monbarucii marchionis
Montis-ferati.

Alexandrini tamquam viri prudentes et bellicosi
volentes nequitie et superbie Astensium et marchionis
de Monte-ferato² et comitis de Sabogia³ et aliis eorum
15 inimicis⁴ resistere, deliberato consilio in terram etiam
eorum hostiliter intrare proposuerunt, segetes et arbores,
vineas et alias res eorum depopulari, castra quidem et
loca igne cremari statuentes. Quo ita ordinato legatos
viros prudentes rectoribus societatis Lombardie miserunt,
20 ab ipsis quoque auxilium militum et balestariorum im-
plorantes; qui adiutorium militum pariter et balesta-
riorum eis esse daturus plenarie responderunt et con-
venerunt⁵. Hoc ita facto, illico facta designatione et
numeratione militum *et balestariorum pro unaquaque *f. 99a.
25 civitate societatis, dederunt eis in mandatis, ut essent
parati equis et armis et rebus necessariis^b proficiscendi
in succursum Alexandrinorum amicorum eorum, cum de
eorum fuerit mandato.

MCCXXX. die Veneris X. mensis Madii Placentie Maii 10.
30 milites numero LX, viri nobiles et potentes, destrarii
et aliis equis et tentoriis egregie preparatos^a, indumentis
etiam preciosissimis ornatos^a, cum XXX balestariis, viris
prudentibus, iter eorum eundi in succursum Alexandri-
norum incepterunt. Die autem sabbati et die dominica Maii 11, 12.
35 venienti Mediolanum accesserunt, deinde ad civitatem

a) sic c. b) causa suppl. H.-Br., ut infra p. 101, l. 6; sed cf. supra p. 92, l. 6. 7: pre-
parati ipsum persequendi, et infra a. 1231, p. 109, l. 34.

1) Hunc de Zogolo dictum esse in carta Registri grandis Placentini
adnotavit Pallastrelli; de Zogo dictus in Chron. rect. Placent., Muratori,
40 SS. XVI, col. 616; Zochula Ioh. de Mussis et Agazzari. 2) Bonifacii III.
3) Thomae. 4) Ianuensibus praesertim. 5) Quod Placentiae factum
est; Barthol. Ann. Ian. p. 174.

1230. Vercellarum iter eorum direxerunt, ibidemque cum Mediolanensibus se coadunaverunt, moram ibi circa XV dies facientes, milites aliarum civitatum expectantes. Qui iussa et mandata rectorum attendere et facere recusantes, prout promiserant et convenerant, in suc-
 cursum Alexandrinorum pergere neglixerunt^a. Videntes autem Placentini milites et Mediolanenses numero septingenti cum designatione militum eis contingente et alii ibidem congregati Cumenses, Brixienses, Mantuani, Paduani et reliqui^b de Marcha iussa et precepta rectorum spernentes et ad expeditionem accedere recusantes, habito consilio ad partes scilicet Alexandrie iter eorum direxerunt. Coadunati vero et congregati cum Alexandrinis in terram marchionis de Monte-ferato hostiliter intraverunt, segetes quidem et vineas et arbores depopulati fuerunt, loca et villas igne cremaverunt. Die quoque sabbati VIIIIL.^c Kal. Iunii¹ circa castrum de Monbaruzo sua posuerunt temptoria, illud undique obsidentes et viriliter cum manganis et predariis et trabuchis expugnant, terram etiam marchionis semper devastantes et conburentes. Et dum hec agerentur, rectores societatis Lonbardorum et alii viri nobiles, qui in ipso aderant exercitu, cupientes terram inimicorum penitus depopulari et depredari, inter Mediolanenses et Placentinos miserunt, ut succursum militum et peditum iterum prestare deberent, ut que proposuerant^d ad exitum perducere velociter possent. Qui volentes iussa et mandata eorum plenarie observare, illico omnes milites Mediolani, tam extrinseci quam intrinseci, cum tribus milibus peditum de melioribus Mediolani iter eorum Vercellas direxerunt, in auxilium Alexandrinorum proficisci festinantes.

*f. 100a.

Maii 25. (24).

De pace et concordia facta inter marchionem de Monte-ferato et rectores Lonbardie.

Iun. 13.

Die vero Iovis XIII. mensis Iunii dominus Raimundus de Ioco, Placentie potestas, magne nobilitatis

a) sic c. b) hos casus nominativos in accusativos mutare non licet, cum Codagn. haud raro nominativum pro accusativo et vice versa usurpaverit. c) VIII. emendandum est. d) proposuerat c.

1) 9. die Iunii Galv. Flamma, Manip. c. 263, et exinde Ann. Mediolan., Muratori, SS. XVI, col. 641, ubi hoc caput Galvanei exscriptum est, sed hic dies a. 1230. fuit dominicus. Et Galvaneus etiam c. 264. 12. die Iunii pro XII. Kal. Iunii scripsit.

et prudentie miles, honorabilis et excellentissimus vir, 1230.
 in armis bellicis potentissimus, cupiens affectanti animo
 ad expeditionem accedere, nolens Placentinos et viros
 nobiles, qui in ipso exercitu aderant, belli fortunam
 5 absque eo temptare, cum LX militibus Placentie *electis *f. 100b.
 causa proficiscendi in ipsa expeditione per terram mar-
 chionis Malaspine et Terdone idem dominus Raimundus
 ad suas proprias expensas cum ipsis militibus festinanter
 pergere curavit, ingenti gloria et gaudio et nimio triumpho
 10 ab omnibus receptus. Et dum hec acta essent, Medio-
 lanenses autem, qui apud Vercellas aderant, et Nova-
 rienses, Laudenses et Brixien¹, qui ibi venerant,
 omnes ibidem congregati cum Vercellensibus ad Casale-
 Salvasium ² perexerunt, ad exercitum pergere properantes.
 15 Die Veneris XI. Kal. Iulii^a ad exercitum circa Monba-
 rucium existentem velociter equitare festinaverunt, ibidem
 moram facientes. Facta autem est pax et concordia
 *p. 450. inter marchionem de Monte-ferato et civitates *societatis
 Lonbardie; qui iuravit sacramentum societatis Lonbardie
 20 rectoribus, pacem et guerram civitatibus, locis et per-
 sonis ad intellectum rectorum facere et tenere³. In-
 super sex obsides de maioribus et melioribus sue
 terre in virtute rectorum prebens. Quo facto statim
 castra moventes in terram inimicorum eorum Astensium
 25 intrare statuerunt. Die quoque sabbati III. Kal. Iulii *Iun.* 29.
 in Astensium intraverunt terram, fenum et segetes,
 linum et legumina, vineas et arbores depopulati fuerunt,
 villas quoque et loca innumerabilia igne cremaverunt.
 Tentoria quidem non distantia a civitate per duo mili-
 30 aria posuerunt, deguastantes et igne cremantes fere per
 XII miliaria circa civitatem. *Alexandrini itaque milites *f. 100a.
 et eiusdem civitatis plebagii, milites quidem Brixie,
 Laude, Vercellarum et Novarie fluvium Tanari per undas
 ipsius fluvii transeuntes, villas et loca et ea omnia que
 35 invenerunt fere usque in burgis et accessibus civitatis

a) emend. H.-Br.; iunii c.

1) Brixien¹es supra p. 100, l. 9. succursum recusasse dicuntur. 2) Est Casale Sancti Evitasii, cuius nomen fortasse iam ipse Codagnellus corrupit. Cf. supra p. 49, l. 34. 3) Cf. Guill. Venturæ Mem. Ast. c. 25, Hist. patr. Mon., SS. III, col. 734 (= Giofr. de Ecclesia, 'Cron. di Saluzzo', ib. col. 899, unde eadem Galeottus de Carretto in 'Cron. di Monteferrato', ib. col. 1051), ubi dictum est per quinque septimanas Casale castrum obsessum esse.

1230. conbusserunt, Astensibus et amicis eorum omnibus, qui propter ipsius civitatis munitionem in ea intraverant, oculis videntibus et de ipsa propter inimicorum timorem nullo modo exeuntibus. Steterunt namque ibi usque
Iul. 2. ad diem Martis proximum venientem¹. Postea eo die
Iul. 6. moto^a exercitu Alexandriam redierunt. Die autem sabbati sequenti, sexto mensis Iulii Placentie milites ingenti gloria sunt reversi ad propria².

1231. MCCXXX, indictione IIII, die Lune XIII.^b mensis Ianuarii Iohannes de Breno condam Ierosolimitanus rex
Ian. 13. (14). intravit Placentiam, cum ibat Constantinopolim, ibidemque honorifice et decenter fuit receptus.

MCCXXXI, indictione quinta^c, dominus Guifredus de Pirovano, vir nobilis et prudens urbis Mediolani, potestas civitatis Placentie fuit electus; die Martis primo
Apr. 1. mensis Aprilis intravit in regimine ipsius civitatis.

De constructione et hedificatione Pize^d de Cunio.

1230² MCCXXX³, indictione IIII, cum loci Saveliane, Burgi Sancti Dalmatii, Pizi de Cunio et quorundam
 aliorum locorum viri prudentissimi et potentissimi, qui sub iugo alicuius minime detinebantur⁵, oppressiones et
*f. 100d. subiectiones ac exactiones, quas comes de Sabogia et marchio de Monte-ferrato, marchio de Salucio⁴ et quam plures alii viri nobiles et potentes ipsis inferebant, amodo
 sustinere nolentes, insimul federati et coniurati in loco

a) motu c. b) XIII, legendum est. c) lege quarta. d) sic h, l, c.

1) Per tres dies Mediolanenses cum viginti tribus civitatibus territorium Astense depopulatos esse tradit etiam Ogerii Alferii Cron. Ast. c. 14, Hist. patr. Mon., SS. III, col. 678, quod inter Iun. 24. et 29. factum esse ibi dicitur. Cf. etiam Guill. Ventur. l. l. et Schiavina, Ann. Alexandr., Hist. patr. Mon., SS. IV, col. 210. 2) Etiam Ianuenses in auxilium Astensium et marchionis de Monte-ferrato profectos cum honore Ianuam rediisse scribit Barthol., Ann. Ian. p. 174, cum hostes nihil profecissent. Sane indutiis factis Nov. 7, a. 1231. Febr. 2. pax icta est; Ann. Ian. l. l.; Reg. Imp. V, nr. 13062. 3) Non recte scripsit H.-Br. MCCXXXI, cum sequentia a. 1230. Sept. — 1231. Mart. 25. gesta esse possint, de quibus nusquam alibi quidquam relatum est, quod sciam, praeter ea quae habent Schiavina, Ann. Alexandr., l. l. col. 210, qui haec ad a. 1230. narrat, et Giofr. de Ecclesia in 'Cron. di Saluzzo' l. l.: Quelo anno (1231) a 13. Novembre ly Milanesi ruinorono el Borgo e redificorono Cunio, quod potius ad a. 1230. spectare videtur. Cf. ib. col. 881. 901. 4) Manfredus III. 5) Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 328, l. 6.

Pizi de Cunio intrare proponentes, munitionem in ipso 1230?
 loco facere statuerunt, in quo se proposuerunt defendere,
 iura quoque et possessiones suas illesas conservare et
 5 manutenere¹. Cognoscentes vero in ea munitione absque
 consilio et auxilio Mediolanensium se defendere et ma-
 nutenere nequaquam posse, ad Mediolani urbem quidam
 ex eis viri nobiles et prudentes accesserunt, ab ipsis
 quoque subsidium militum implorantes, pecuniam et
 10 possessiones, unde necessaria habere possent, pollicentes
 et insuper preceptum et precepta communis Mediolani
 et rectorum societatis Lonbardie iurare esse facturos.
 Habita quidem magna turba militum de voluntate com-
 munis Mediolani, virorum prudentum armis decentibus
 egregie preparata, ad partes illas iter eorum in Pedem^a-
 15 [montis^b per terram marchionis Montis-ferati direxere],
 firmiter credentes tamquam per amicorum terras trans-
 itum habere posse, armis non captis neque coadunati
 neque asclerati, sed per eius terram tamquam per urbem
 Mediolani securiter transeuntes. Tactus ipse marchio
 20 nephando scelere cum magna turba militum et sagitta-
 riorum insultum in eos faciens, inscii et incogniti^c tante
 perfidie, usque decem vel duodecim de eis cepit et, quod
 deterius fuit, in carceribus reclusit. Alii vero, qui a
 manibus eius evasere, veluti inceperant et proposuerant,
 25 ad partes illas iter velociter aripuerunt. Non enim depu-
 tandum est dementie^d eiusdem² sive insipientie^e eorum,
 cum ipse marchio societatem Lonbardie et communis
 Mediolani nuper iuraverat et sacramento firmaverat.
 Sed sacramento spreto^f et fide relicta, nequitie et per-
 30 fidie sue debet imputari, quod ad illas accessissent partes.
 Illico consilio communicato dominum Obertum de Ozeno,
 virum nobilem et prudentem, urbis Mediolani concivem
 potentissimum, dominum et rectorem eorum et ipsorum
 locorum fecerunt et statuerunt. Qui statim tamquam
 35 vir nobilis et magnanimus ipsa et multa alia circum-
 stantia sub sua posuit potestate et sacramento firmavit.

*f. 101a.

a) emendari; eorum impendere c.; intrantes comitatum Pedemontis Galv. b) uncis
 inclusa suppleri, quae omissa esse ex eius l. 18, apparet. c) cf. 'N. Archiv' XVI, p. 338:
 ignotum tanti facinoris; cf. supra p. 100, n. b. d) emend. Bethmann; de mente c.
 40 e) emend. Bethmann; insipiente c. f) emend. Bethmann; sputo c.

1) Cf. 'N. Archiv XVI', p. 267. 328. 475. 2) Non patet, quid sibi
 velit hoc eiusdem, quod ad marchionem de Monte-ferrato spectare ne-
 queat. Fortasse Codagnellus in mente habuit Obertum de Ozeno infra
 dictum.

- 1230? Quadam vero die cum ivisset cum quadam turba militum et sagittariorum et balestariorum ad quendam locum, qui eos impugnabat, et locum illum obsideret, comes de Sabogia et marchio de Salutio et marchio de Monteferato privatim et secretissime turba militum magna et sagittariorum et balestariorum undique collecta, partem eorum in insidiis ponentes, cum aliis impetum super eos facientes, prelium cum eis commiserunt. Dum autem sic preliarentur, illi qui erant in insidiis veloci gradu in eis insultum fecerunt. Cumque sic certarent, videntes^a 10
 *Mediolani milites et alii qui cum eis erant resistere^{p. 451.} minime posse, fugati et dispersi per terras et villas fuerunt, et capti ex eis usque ad viginti. Inter quos
 *f. 100^b. fuit captus dominus Obertus de Ozeno, rector et *potestas eorum. Nimirum quia parva turba sepe et multotiens 15
 superatur a magno numero et quantitate magna¹, eos superabant. Cum autem idem Obertus esset in virtute et potestate comitis de Sabogia et marchionis de Salucio atque marchionis de Monteferato et quorundam aliorum virorum nobilium, tacti maligno spiritu et iniquissimo 20
 et nephandissimo scelere, turpi et crudeli atque inopinabili nece ipsum interficere fecerunt²; quod fuit contra iuris ordinem et imperii^b consuetudinem. Unde iustum est et conveniens, ut condignam debeant habere retributionem. Hoc audito et in veritate cognito in urbe 25
 Mediolani, ingens tristitia, dolor et mestitia concives Mediolani, milites et populares, omnimodo invasit. Qui
 1231. illico ira et dolore gravissime commoti exercitum militum et peditum auxilio amicorum eorum super terras suprascriptorum fecere, ut de tam pessimo et crudeli facinore 30
 vindictam possent sumere.

De obsidione loci Clavasii.

- Maii 21. MCCXXXI. die Mercurii XII. Kal. Iunii mille equites et quatuor milia pedites Mediolani equis, armis et temptoriis egregie preparati civitatem exierunt, iter 35
 ad partes predictorum iniquissimorum, ad terras eorum

a) suppleri; om. c.; cernerent pro certarent non bene scripsit Bethmann contra orationem Codagnellianam; cf. supra a. 1216, p. 59, l. 11, 12; Gesta Fed. I. in Lomb. p. 45; 'N. Archiv' XVI, p. 477, 490, n. 2. c) impii c.

1) Eadem fere verba vide supra p. 34, l. 5. 2) Obertum in pugna 40
 occisum esse tradit Schiavina l. l.

- et loca et castra subiuganda et depopulanda aripuerunt. 1231.
 Die vero Veneris proximi sequentis milites Placentie numero LX decenter armis, equis, temptoriis et aliis rebus necessariis preparati cum centum balestariis ad
 5 communis Placentie expensas *in subsidio Mediolanensium perexerunt. Die Martis VI. Kal. Iunii exercitus Mediolani cum Vercellarum militibus et peditibus et cum centum militibus Novarie et turba magna peditum et cum centum militibus Brixie et centum militibus Alexandrie et mille
 10 peditibus et aliis quibusdam eorum amicis circa castrum de Clavasio sua posuerunt tentoria¹, illud undique cum manganis, predariis, gattis, trabuchis et aliis machinis viriliter expugnantes; quod castrum fossis et spadis firmissimis erat undique munitum pariter et vallatum.
 15 Revera castrum illud potest appellari Clavasium ex clave. Est clavis ad partes Taurini volentibus accedere, simili modo ad partes Vercellarum venientibus. Cum autem in obsidione ipsius castris permanerent, percipientes quod inceperant ad finem nequaquam perducere posse, nisi
 20 intrantibus et exeuntibus de ipso loco transitum prohiberent — habebant enim intrinseci in fluvio Padi naves mirabiliter constructas, munitas balestariis et viris prudentibus, cum quibus volentibus intrare in ipso loco et exire et victualia et alia necessaria prestare transitum
 25 prebebant. — Hoc autem viso et cognito illi de expeditione naves centum fecerunt, quas mirabili opere in fluvio Padi construxerunt, ipsas balestariis et viris prudentibus armaverunt. Et dum hec agerentur, die sabbati IIII. Kal. Iulii nocte veniente, prima vigilia
 30 ipsius noctis *magna turba militum exercitus Taurinum equitaverunt, fluvium quoque Padi per pontem super Padum iuxta Taurinum constructum transierunt. In terram etiam marchionis intrantes villas et loca multa conbuserunt. Audiens autem marchio de eorum adventu,
 35 qui cum gente sua per medium Clavasium fluvio Padi mediante sua posuerat castra, tamquam orphanus et ab amicis derelictus^a, collectis tentoriis et albergariis con-

Maii 23.

*f. 101c.

Maii 27.

Iun. 28.

*f. 101d.

a) emendavi; deiectis c.; cf. supra p. 93, l. 19.

1) Cf. cartam datam Iun. 14. in obsidione Clavaxii, Reg. Imp. V, nr. 13069. Cf. quae Schiavina l. l. tradit, sed hic in hac narratione et fortasse in praecedentibus Galvanei Flammae, Manip. florum c. 263. 264, locos ex his annalibus maxima ex parte excerptos adhibuisse videtur.

1231. bustis, fugiendo iter suum ad montana direxit. Et nisi Mediolanenses ea nocte ignem misissent, marchionem cum gente sua habuissent. Et equitantes per partes illas villas^a et loca, que invenerunt, igne cremaverunt. Cum autem hec agerentur, illi qui erant in navibus 5 in fluvio Padi constituti prelium magnum cum illis qui erant in navibus marchionis fecerunt; qui Dei voluntate ipsas naves ceperunt et in eorum virtute habuerunt. Castrum quoque lignaminis, quod in Pado construxerant, similiter ceperunt et combuserunt. Unde universi de expeditione gaudio magno sunt gavis, intrinseci vero tristitia 10 et magno dolore sunt repleti. Predicti vero milites combustis locis et villis die venienti summa cum letitia ad castra redierunt. Eodem vero tempore pontem in fluvio Padi construxerunt et fieri fecerunt, per quem milites 15 expeditionis transeuntes, in terram quoque marchionis

Iun. 29.

^{*f.} 102^a. sepe et multotiens intrantes, ^{*}villas et loca innumerabilia destruantes et igne cremantes. Die Martis XVI. mensis Iulii¹ omnes de exercitu, milites et pedites, sagittarii et balestarii, cum pontibus, castris, gatis^b et aliis machinis 20 eorum armati et ad bellum preparati ad castrum Clavasii expugnandum perexerunt, illud undique cum gattis, pontibus et castellis viriliter expugnantes. Alexandrini quoque, viri prudentissimi magne audacie, pontem eorum usque castris spados posuerunt et super ipsum stantes 25 cum inimicis gravissime et iniquissime cum latis spatibus, gladiis et lapidibus pugnantes. Et nisi pons illorum fractus et diruptus ^{*}esset, dicitur et fertur, quod per ^{*p.} 452. vim intus locum intravissent. Intrinseci vero, viri nobilissimi, magnanimi^c, bellicosi, summe audacie et magne 30 virtutis, cum inimicis fortiter et inimicabiliter^d cum manganis, predariis, lanceis^e, gladiis, lapidibus et aliis machinis pugnantes atque cum ictibus gravissimis et ferocissimis balestariis plus more solito, quam ad aures alicuius umquam pervenisset, nec quod ab aliquo recordari possit, inimicos gravissime percuncentes, vulnerantes et multos interficientes, locum quidem Clavasii egregie manutinentes et ab inimicis defendentes. Videntes Mediolanenses et Vercellenses quod inceperant et facere

a) villas h. l. c. b) sic h. l. c. c) magnanimi c. d) emend. Pall.; cf. 'N. Archiv' 40 XVI, p. 488; fortiter et inimicabiliter pugnaverunt; imicabiliter c.; mirabiliter H.-Br. e) lancis c.

1) Iul. 16. fuit a. 1231. dies Mercurii.

optabant ad exitum nequaquam perducere posse, quia 1231.
 pontes eorum ad expugnandum castrum longitudine non
 erant sufficientes, ab expugnatione ^acastrī indecenter et ^{*f. 102^b.}
 turpiter et malo ordine secesserunt. Et tunc intrinseci
 5 de loco exeuntes pontem, quem Mediolanenses ad ex-
 pugnandum castrum fecerant, conbuserunt. In illa etiam
 expugnatione Mediolanenses detrimentum hominum mor-
 tuorum magnum sustinuerunt et habuerunt. Qui metu
 et timore nimio valde perteriti, timentes ultra modum
 10 gravissimos ictus lapidum magnorum^a atque ictus bale-
 stariorum ferocissimos, audaciam quoque et virtutem in-
 trinsecorum metuentes, locum illum preliari neque belli
 fortunam cum eis temptare postea ausi fuerunt. Crede-
 bant enim intrinseci^b cibariis carere, quare locum illum
 15 absque bello vincere et habere posse indubitanter
 sperabant.

Eodem autem tempore dictus marchio quasi amens
 huc et illuc vagipalans, tandem ad Papiam et Cremone
 civitatem accessit, ab eis lacrimabili et voce humili im-
 20 plorando, ut succursum pariter et subsidium ad sue terre
 defensionem ei prestare deberent, pollicendo ipse^c marchio,
 promittendo et iurando terram suam, universa loca et
 castra ad voluntatem eorum esse daturum. Quod auxilium
 et adiutorium esse daturus plenarie promiserunt et con-
 25 venerunt. Verumtamen que dictis et verbis ei promiserunt
 factis quoque attendere recusaverunt, memores enim
 minime fuerunt verbi cuiusdam sapientis dicentis: 'Est
 stultum fere^d promittere, sed dare nolle^e'. Interim
 marchio ad Clavasii partes ^aaccedens, credens firmiter ^{*f. 102^c.}
 30 succursum habere debere, per nuntios suos, quos in ipso
 loco nocte mittebat, eis significando auxilium quidem
 et succursum a Papiensibus, Cremonensibus, Parmensibus
 et Terdonensibus et ab eorum sequacibus^f, similiter a
 comitibus, marchionibus, Astensibus et aliis viris pru-
 35 dentibus, nobilibus amicis, fidelibus suis illarum partium
 in presenti fore habiturum, instando et eos attentissimis
 precibus amonendo per nuntios et rogando, ut locum
 Clavasii ad eius honorem et civitatum Papie et Cremone
 et amicorum eius firmiter et securiter, veluti usque
 40 modo fecerant, defendere et manutenere debeant, fidem
 quoque et iuramenta eorum illesa conservare.

a) manganorum coniecit Pall; cf. 'N. Archiv' XVI, p. 489, n. 7. b) sic c.; interpretare
 intrinsecos. c) ipse bis scr. c. d) fere corruptum esse videtur. e) nolle c. f) se-
 quatibus c.

1231.
Iul. 19. Die sabbati XIII. Kal. Aug. milites expeditionis Padum transeuntes loca et villas marchionis destruxerunt et conbusserunt, arbores etiam et vineas et alias res depopulati fuerunt, castrum de Bozulo expugnaverunt. Sed cum vidissent, quod non erat opus unius diei, propter 5 noctem appropinquantem ad castra redierunt. Altera
Iul. 20. autem die summo diluculo equitantes circa illud castrum circumsederunt, illud undique viriliter expugnantes; quod castrum magna vi ceperunt; in quo habuerunt circa XL homines; quod castrum penitus diruerunt et conbusserunt. 10
Iul. 23. (24). Rursus die Mercurii VIII. Kal. Aug.¹ in terram marchionis equitantes villas et loca multa ceperunt, destruxerunt et conbusserunt. Castrum quidem de Castellino^a et de Hosta^b et locum de Cerialle^c et multa alia loca communi Mediolani se reddiderunt. Habitis obsi- 15
 *f. 102^a. dibus, *sacramentis eorum receptis, in protectione communis Mediolani ipsa receperunt, nullam lesionem postea eis facientes. Steterunt namque Mediolanenses et eorum
Maii 27. sequaces in ipsa obsidione a die Martis, qui fuit VI. Kal. Iunii, quo die circa locum de Clavasio circum- 20
Sept. 15. sederunt, usque ad diem Lune, qui fuit quindecimus mensis Septembris, contra voluntatem marchionis de Monte-ferato et eorum omnium qui adiutorium et succursum ei dare promiserunt. In cuius castri obsidione tam fuit longa mora, quia et amici et fideles ac pro- 25
 pinqui marchionis habere nullam possunt defensionem neque excusationem, quin potuissent subsidium et succursum ei dedisse, non solum equites et viri bellatores, verum etiam a transmarinis partibus horientalibus infra et ab occasu solis extra, quousque provincia Europe 30
 durat, claude claudicando ad expeditionem accessisse. Permanentes autem in obsidione Mediolanenses, preparando, faciendo et aptando manganos, predarias, trabuchos, castra, pontes, testudinem et gatos ad locum expugnandum et terragio ipsius loci cum ipsis appro- 35
 pinquantes, lapides cum manganis, predariis et trabuchis die noctuque in ipso loco *proicientes. Percipientes in-
 trinseci Mediolanenses et eorum sequaces ad expugnandum locum parati^d, tamquam viri prudentissimi et sapientis- *p. 453

a) Castilliono *Galv.* c. 264. b) Hostia *Galv.* c) *emendavi*; cenalle c.; Cyriale *Galv.*; 40
 Cerialle *Ann. Mediol. et Schiavina.* d) sic c.; interpretare paratos.

1) *Iul.* 24. fuit a. 1231. dies Iovis.

simi, scientes victualibus carere, succursum nec auxilium 1231.

habere posse, timentes belli fortunam cum inimicis temptare, cognoscentes, si bello superati forent, quod vitam eorum gladio finirent. Quo facto, communicato

5 consilio ^acastrum Clavasii in virtute et potestate com- ^{cf. 103^a.}
munis Mediolani reddiderunt predicta die Lune XV. ^{Sept. 15.}
mensis Septembris inter nonam et vespas ¹.

MCCXXXI, indictione IIII ², de mense Octubris ^{Oct.}

societatis Lonbardie rectores in Bononie civitate statu-
10 erunt colloquium. Dum autem in ea civitate ipsi rectores
convenissent, per legatos eorum, viros nobiles et pru-
dentes, potestatibus et rectoribus uniuscuiusque civitatis
societatis eiusdem in mandatis dederunt, ut ad illud
festinanter deberent accedere colloquium. Cumque in

15 ipsa civitate essent coadunati, de comodo et honore
ac utilitate societatis predictae adinvicem tractantes et
super negotiis Lonbardie diligenter instantes, omnes
unanimitè leto animo et fide pura concorditer statuantes
ipsam confirmandi et reformandi societatem ³. Quo facto

20 et ita ordinato, die dominico VII. Kal. Novembris in ^{Oct. 26.}

plena contione in eadem civitate decenter et magnifice
collecta eandem iuramento reformaverunt et confirma-
verunt societatem ^a, inter se vicissim pollicentes et sacra-
mento firmantes succursum pariter et auxilium militum,

25 peditum et balestariorum unicuique civitati societatis
ipsius et maxime Bononie et Faentie esse daturus contra
omnes homines et personas eos offendere et in terram
eorum violenter intrare volentes. In presentia horum
similiter proponentes distributionem et designationem

30 tria ^b milium equitum et decem milium peditum et mille
quingentorum ^a balestariorum per unamquamque civitatem ^{cf. 103^b.}

societatis, prout unicuique competit facere, qui semper
sint et esse debeant intenti et parati equis et armis et
aliis rebus necessariis equitandi et proficiscendi ubique
35 ad voluntatem rectorum. Iterum pro bono pacis et
concordie, et ne aliqua sintilla ^c mali inter imperatorem
et Lombardos possit oriri, statuerunt legatos ex eis viros
nobiles et prudentes ad summi pontificis magnitudinem

a) emend. H.-Br.; civitatem c. b) sic c. pro trium. c) sic c.

40 1) Cf. *Ann. Bergom.*, 'Misc. di storia Ital.' V, p. 227. 2) Sept. 24.
a. 1231. coepit indictio quinta. 3) Cf. *Rolandin. Patav.* III, 6, SS.
XIX, p. 58; 'Cron. di Bologna' l. l. col. 257; *Schiavina, Ann. Alexandr.*
l. l. col. 211.

1231. dirigere, celsitudinem et excellentiam suam et maiestatem humili voce et attentissimis precibus exorantes, ipsum etiam omnimode inducentes, ut sic agere^a et operam efficacem prestare^a, ne imperator ad Lonbardie partes possit nec debeat cum exercitu accedere. Significantes⁵ ei, si hoc facere presumeret, quod incomodum pariter et detrimentum Romane posset inde consequi ecclesie, [si^b] cum exercitu suo ad civitatem Ravene accessisset.

Colloquium imperatoris in civitate Ravene.

Eodem tempore et in eadem incarnatione Federicus¹⁰ Romanorum imperator statuit colloquium archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, principum, comitum, marchionum, baronum et aliorum virorum nobilium in
 Nor. 1. civitate Ravene in festo omnium sanctorum. Cum autem idem imperator percepisset dictum colloquium integre¹⁵ celebrare minime posse propter illorum absentiam, qui ipsi colloquio accedere debebant, communicato consilio prorogavit colloquium usque ad medium Martium. Quo facto idem imperator dedit in mandatis archiepiscopis,
 *f. 103c. episcopis, comitibus, baronibus, principibus²⁰ et viris nobilibus, ut ad predictum terminum ad illud colloquium accedere deberent. In ipsa vero civitate moram fecit per totam yemem.

Colloquium rectorum Lonbardie et cardinalium in civitate Bononie.

1232. Mense vero proximo Februarii cardinalis sancte
 Febr. ecclesie^c Iacobus Penestinus^d episcopus electus¹ et Otto tituli Sancti Nicholai in Carcere Tuliano cardinalis, summi pontificis legati, super concordia inquirenda et componenda inter Federicum Romanorum imperatorem³⁰ et Lonbardos Bononiam accesserunt. Qui cum rectoribus societatis Lonbardie in Kal. Martii colloquium in ipsa statuerunt civitate, dantes in mandatis per nuntios suos rectoribus uniuscuiusque civitatis societatis Lonbardie, ut in eodem termino ad illud cum viris pruden-³⁵

a) sic c. b) si suppl. H.-Br. c) card. scilicet c (et) c.; cardinales sancte ecclesie H.-Br.; cardinales scilicet Pertz; Interim duo cardinales scilicet Iac. Galv. Flamma, Manip. c. 264; cum in libris illius temporis nusquam fere scilicet plenius litteris scriptum sit, praefero coniecturam ab H.-Br. propositam. d) sic c.

tibus deberent accedere colloquium; ad quod, prout in 1232.
mandatis habuerant, festinanter perexerunt, ibidem ad
invicem cum eis de ipsa pace et concordia diligenter
tractantes. Responsione vero facta ab ipsis rectoribus
5 iter eorum festinanter Ravenam ad domini imperatoris
presentiam dirigere statuerunt¹. Cumque essent in iti-
nere, idem dominus imperator de eorum intelligens ad-
ventu, die dominico VII. mensis Martii inter nonam et *Mart. 7.*
vesperas cum parva turba militum de ipsa privatim
10 exiens civitate, equitando ad maris pervenit littora;
deinde cursum navigando per Padi undas Loretum^a

*p. 454. direxit, ibi^b moram faciens, et cum ambaxatoribus *Ve-
netie fuit locutus, dicens *et eis proponens limina beati *f. 103a.
Marchi visitare proposuisse, postulans, ut in eadem civi-
15 tate ipsum cum turba sua recipere deberent. Cum autem
cognovissent oracula sancti Marchi visitare statuisse, con-
scilio communicato ad eandem concesserunt accedere
civitatem; moram vero ibi faciens per quatuor vel quinque
dies, deinde de ea exiens civitate per maris undas sic
20 navigando Aquilegiam accedere festinavit, locuturus cum
Alamanie principibus. Verum quia cardinales ipsum in-
venire minime potuerunt, et fide relicta indecenter a
Ravene civitate secesserat, quod est contra summi pon-
tificis honorem pariter et excellentiam, valde sunt mesti
25 et plurimum turbati. Qui ad Bononie civitatem redientes
rectoribus et ambaxatoribus societatis Lonbardie in man-
datis dederunt, ut quilibet ad sua debebat^c redire
propria.

Cum autem hec acta fuissent, die Martis X. Kal. *Mart. 23.*
30 Aprilis accidit in Placentie civitate in publica contione
in platea maioris ecclesie per dominum Guifredum de
Pirovano, Placentie potestatem, coadunata discensio
magna inter eundem dominum Guifredum et dominum
Guillelmum de Andito omnimode contradicentem et
35 resistentem ei pro quibusdam capitulis, super quibus
iuraverat potestas in regimine ipsius civitatis. Cui do-
minus Guifredus, potestas Placentie, precipiens in pena
sacramenti, ut ad eius presentiam ad sua precepta fa-
cienda accedere deberet. Qui mandata sua facere con-

40 a) sic P; loereturum c.   b) ibique moram faciens cum P.   c) sic c.; fort. debeat.

1) Cf. *Reg. Imp. V*, nr. 13089; *Winkelmann*, 'Friedrich II.' II, p. 339 sqq.

1232. tempnens *de ipsa contione cum aliquibus popularibus
 *f. 104^a. domum suam redire festinavit¹.

.....²
 Iun. 9. Alio vero die Mercurii VIIIIL Iunii populares Placentie et Cremonenses hostiliter cum tubis et cariolis intraverunt in terram Florenzole et hospitati fuerunt ea die primo in contrata de Rochaforte, et ea die depopulati fuerunt inter Ardam et hospitale Madonarie desuper stratam et desubtus usque ad Rivum^a-mezanum et Rosanum, et conbuserunt domum fratrum Heremitanorum et alias quam plures domos et molendina. Die Iovis sequenti mutaverunt castra inter burgum de Vicanino^b et Vignolam et guastaverunt vineas, segetes, prata, legumina et molendina, que erant in Rivo-maiori, et domos quam plures conbuserunt. Die Veneris venienti conbuserunt villam de Luserascho^c et domos de Vignola et depopulati fuerunt vineas, segetes et legumina desuper a strata a domo infirmorum³ usque ad domum de Brinxana in Mille-partibus. Die sabbati sequenti sumoverunt tentoria et castramentati fuerunt desubtus a loco Florenzole ad Fontanellas, et ea die conbuserunt villam de Seno et villam de Baserica et domos de Bagnello et depopulati fuerunt segetes et legumina, prata et arbores desubtus stratam et desuper ad Dei-fiduciam. Die dominico venienti summo diluculo castra moventes iter eorum ad propria direxerunt.

.....²
 1234. *Die Veneris pridie Kal. Iulii milites et balestarii
 Iun. 30. existentes in Rivalgario *ad villam de casale de Potentiano equitaverunt, quam villam et segetes igne cremaverunt. Die sabbati primo mensis Iulii equitantes desubtus et supra per campaneam Placentie et usque in Treviam domos et segetes et fenum et alias res fere usque ad civitatem conbuserunt et depopulati fuerunt. Die dominico secundo mensis Iulii milites et pedites,

a) emendavi; unum c.; cf. supra p. 66, n. d. b) sic vel vicauino in cod. legi potest.
 c) sic emendandum esse recte procul dubio adnotavit Pallastr.; villam delstrascho c.; cf. supra p. 67, l. 9.

1) Plura de hac seditione praebeet Ioh. de Mussis, Muratori, SS. XVI, col. 460 sq., SS. XVIII, p. 454 sq. (= Agazzari p. 24 sq.). Guillelmus de Andito fuit dux partis postea dictae Gibellinae, plerique milites partem Guelficam sequebantur. 2) Multa post hunc locum in codice Codagnelli omissa esse patet; cf. praef. p. XIV sq. 3) Domus infirmorum procul dubio est San Lazzaro ad viam Aemiliam prope Florenzolam, orientem et meridiem versus ab hac civitate situm, cum strata sit via Aemilia.

sagittarii et balestarii existentes in Rivalgario iter eorum 1234.
ad turrem de Septima expugnandam et diruendam
direxerunt, que tenebatur et diligenter a popularibus
Placentie custodiebatur, et que detrimentum militibus
5 plurimum inferebat; quam turrem ipsa die viriliter expugnauerunt. Verum quia ipsa dies sufficiens non fuit
ad illud opus perficiendum, die Lune venienti ad ipsam *Iul. 3.*
turrem fodiendam et diruendam accesserunt; quam penitus destruxerunt et diruerunt, popularibus Placentie
10 apud Sanctum Bunicum existentibus et hoc scientibus et videntibus.

MCCXXXIII.¹ die Veneris XII. Kal. Aug. popu- *Iul. 21.*
lares Placentie cum carocio et trabuchis, manganis et
predariis, una cum Cremonensibus popularibus et mili-
15 tibus, qui in eorum venerunt succursum, civitatem Placentie exierunt versus Rivalgarium iter eorum dirigentes.
Et ea die hospitati fuerunt iuxta Treviam per medium
Ripaltam, volentes aquam Trevie ad civitatem derivare.
Die sabbati castra moventes versus Rivalgarium perexe- *Iul. 22.*
runt, carocium quoque inter Plebem Duliarie et locum
20 Rivalgarii posuerunt *et castramentati fuerunt in ipsa **f. 104^e.*
campaneae usque in Treviam. Die dominico et die Lune *Iul. 23, 24.*
trabuchum, manganum, predarias et alia artificia ad
locum Rivalgarii expugnandum et capiendum prepara-
25 verunt. Die Martis VIII.^a Kal. Aug. inter nonam et *Iul. 25.*
vesperas militia Placentie extrinseca existens in Rivalgario
prelium cum militibus Cremone et populi^b Placentie in
quodam podio apud Rivalgarium^c commisit et incepit,
in quo capti fuerunt quam plures de populo Placentie
30 et Cremone et retenti et in carceribus positi. Et dum
hec agerentur, populares Placentie et Cremone burgum
Rivalgarii expugnauerunt. Milites vero Cremone et po-
puli Placentie volentes succursum populo burgum Rival-
garii expugnanti prebere, milites quidem Placentie sub-
35 sidium burgum defendentibus prestare, dimisso prelio,

a) VIII, *suppl. H.-Br.*; om. c.

b) sic c, h, l, et *infra* l, 32.

c) *emend. Pall.*; malgarium c.

1) *De sequente expeditione habet Ioh. de Mussis l. l. col. 462: A. Chr. MCCXXXIII. de mense Iunii populus Placentie cum CCCC militibus*
40 *et MM peditibus Cremone iverunt cum carocio Placentie ad obsiden-*
dum Rivalgarium, ubi erant milites extrinseci Placentie, et steterunt
in ipsa obsidione diebus XVII, et tunc impugnaverunt Pigazanum, et
non valentes capere dicta loca redierunt.

1234. quod erat apud montem, concurrente in glarea Trevie fuerunt parati cum militibus Cremone prelium commiscere. In ipsa autem expeditione multi de inimicis popularibus Placentie^a et Cremone sunt interempti, et innumerabiles vulnerati et ad civitatem Placentie et 5 Cremone portati. Burgum vero Rivalgarii potenter et viriliter intrinseci defenderunt et manutenerunt. Duravit autem bellum usque ad occasum solis. De intrinsecis virtute Domini nullus captus fuit, sed tres vel quatuor vulnerati, et duo tantum mortui. His ita gestis 10 turba magna militie populi Placentie et Cremone ultra Treviam equitaverunt, villam quoque de^b Stati et Serevolani et Pigazani^c conbuserunt, castrum etiam expugnaverunt. Sed quidam milites et pedites, viri potentes, qui^d in ipso intraverant castro, viriliter pugnantes illud 15 defenderunt. Inimici autem cum detrimento personarum turpiter recesserunt. Alia vice Memelianum equitantes domos quam plures in illis partibus conbuserunt, fenum et alias res, quas potuerunt, ad expeditionem conducere fecerunt. Die Lune pridie Kal. Aug. ad villam Raglii 20 equitantes domos quam plures igne cremaverunt. In recessione vero volentes fenum et blavam et alias res ad exercitum conducere, divina adjuvante gratia duo milites, unus de populo Placentie et alter de Cremona, et sex pedites ibi capti fuerunt, et circa quatuor vel 25 quinque mortui, et quam plures vulnerati. Die Iovis tertio mensis Augusti turba magna Placentie populi et Cremone de castris exeuntes cum vexillis et tubis, cum balestariis et sagittariis, cum scalis et aliis machinis ad castrum Pigazani expugnandum perexerunt; quod castrum 30 undique cum balestariis et sagittariis et peditibus expugnaverunt, et muro ipsius castri appropinquantes conati sunt diruere; de quo amplius XX brachiis diruerunt; scalas vero muro apposuerunt, super ipsis cum vexillis in manibus super murum castri^e ascendere proponentes. 35 Intrinseci autem viri feroces et bellicosi et magne virtutis et audacie cum ipsis nequissime et viriliter expugnantes^f, *vexilla quatuor et banerias tres populi Placentie et Cremone super scalis stantes per vim eis abstulerunt et cum lapidibus, trabibus et sudibus ipsos de 40 scalis et muro turpiter expulerunt, trabem quandam

a. placentie c. b) de delendum videtur. c) pigezani h. l. c. d) qui suppl. H.-Br.; om. c. e) emendari; castrum c. f) pugnantes corr. H.-Br., sed etiam in Codagnelli Gestis obs. Dam. f. 112^a, legitur: altera (galea) fortiter cum ipsis expugnavit.

magnam et crossam^a super murum conexam secus murum 1234.
 stantes super eos violenter proiecerunt; subtus ipsam
 trabem X aut XII ex popularibus Placentie et Cremone
 sunt interempti. Per medium foramen muri apositis in
 5 feno et lignis ignem^b miserunt. Quo accenso virtute
 Domini et ignis calore in ipso minime intrare potuerunt,
 et intrantes violenter expulerunt. Et ita Cremonensibus
 et Placentie popularibus viriliter restiterunt et bellicose
 pugnaverunt, quia non solum per partes istas prudentia
 10 et virtus eorum est nota et manifesta, verum etiam per
 totam provinciam Lombardie fama volavit. Expugnaverunt
 namque castrum illud ab hora tertie^c usque ad solis
 occasum. Cum autem cognovissent quod inceperant ad
 finem nequaquam perducere posse, ingenti tristitia et
 15 dolore commoti pariter et turbati ad castra redierunt.
 Fertur et verum est, quod circa XVII ex popularibus
 Placentie et Cremone in ea expugnatione sunt mortui,
 et innumerabiles vulnerati et ad castra penitus ducti.

Die sabbati V. mensis Augusti milites et pedites *Aug. 5.*
 20 Cremone et Placentie circa locum Rivalgarii^d existentes,
 nolentes de obsidione recedere, conati sunt summa vi
 manganos, trabuchum, predarias, pontes et alias machinas
 tollere et recuperare. Videntes hoc intrinseci, prelium
 sagittariorum et balestariorum et lapidum illico inceptum
 25 fuit; itaque gravissime eos cum lapidibus percuciebant
 et vulnerabant, quod ea absque magno periculo et labore
 habere non potuerunt. Et tunc capti fuerunt sex de
 populo Placentie; lignamen vero, quod recuperare non
 potuerunt, igne cremaverunt. Hospitati namque fuerunt
 30 nocte veniente in castris, die autem dominica summo *Aug. 6.*
 diluculo reversi sunt ad propria.

Die Martis III. mensis Octubris milites et pedites *Oct. 3.*
 Placentie in civitate comorantes hostiliter civitatem
 exierunt, iter eorum ad partes Fontane et Oblubre diri-
 35 gentes, quasdam domos, que erant extra burgum, dicuntur
 conbussisse. Illi vero qui erant in castro Fontane
 burgum egregie defendentes prelium cum ipsis comiserunt,
 multos vulneraverunt et quam plures ceperunt et etiam
 quandam ex magnatibus populi morti tradiderunt.
 40 Videntes plebagii quod facere peroptabant^e ad finem
 minime perducere posse, cum dolore et tristitia reces-

a sic c. b) suppl. H.-Br.; om. c. c) sic c. d) emend. Pall.; malgarii c.
 e, Cf. 'N. Archiv' XVI, p. 340; ad finem diu peroptatum.

1234. serunt. Altera vero die castramentati fuerunt prope
Oct. 4. castrum Oblubre, ibidem se cum Papiensibus viris per-
 fidis coadunaverunt. Fertur in subsidio populi Placentie
 CC milites et CCCC pedites venisse. Moram ibi fa-
 cientes conati sunt castrum illud cum balestariis et 5
 sagittariis et predariis expugnare, et steterunt circa illud
Oct. 9. castrum usque ad diem Lune VIII. mensis Octubris, et
 ea die illud habuerunt, sed non per vim, sed ex pacto;
 *f. 105^c. dederunt namque fidantiam in ere et personis omnibus
Oct. 10. in ipso castro existentibus. Alia die cum Papiensibus 10
 versus Papiam accesserunt in auxilio eorum, dicebatur
 enim, quod Mediolanenses in Lumilinam intraverant; ple-
 bagii vero per aquam Padi Placentiam redierunt.

Eodem mense populares Placentie elegerunt in
 potestatem Belengerium Mastagium civem Cremonae; 15
Oct. 20. die vero Veneris XIII. Kal. Novembris civitatem Plac-
 entie intravit et ea die regimen ipsius civitatis iuravit.

Dec. 13. Die Mercurii XIII. mensis Decembris¹ facta fuit
 pax et concordia et sacramentis firmata inter milites et
 populum Placentie in publica contione in platea maioris 20
 ecclesie congregata, domino Obizone Malaspina marchione
 potestate militie et domino Bellengerio^a potestate populi².

Dec. 31. Die dominico pridie Kal. Ianuarii in plena contione
 in platea publica coadunata dominus Obertus Vicecomes
 dictus^b fuit potestas communis Placentie pro militibus 25
 et dominus Guillelmus de Andito^c pro populo.

1235. MCCXXXV. die Martis VIII. Madii Parmexani *p. 457.
Maii 8. milites et pedites, balestarii et sagittarii cum omni gente
 et fortia eorum iverunt^d in succursum et auxilium Mu-
 tinensium, qui plurimum infestabantur a Bononiensibus. 30
 qui multa loca et castra Mutinensium invaserant et
 ceperant³. Et tunc in servitio Parmensium iverunt C bale-
 starii et XXV milites populi Placentie ad expensas populi.

a) bellegerio h. l. c.
 d) iuverunt c.

b) fort. electus emendandum.

c) emend. H.-Br.; anduo c. 35.

1) Iam mense Oct. pacem factam esse dicit Ioh. de Mussis col. 462. Sed
 sequente anno par iterum turbata est. 2) Cf. locum cronicae Placentinae
 editum 'N. Archiv' III, p. 160. 3) Cf. 'Cron. di Bologna' l. l. col. 258;
 Chron. Mutin. l. l. col. 560; Tolosanus c. 204, p. 732 sq.

INDEX.

Maior numerus paginam, minor lineas quinas indicat.

A.

de Abiaticis (Placent.): Lanfrancus.
 Abiaticus Marcellinus Mediolan.,
 potestas Placent. a. 1228. 84, 10.
 abundantia vini et frumenti a. 1185.
 13, 20.
 Acerbus de Fontana Placent., con-
 sul a. 1205. 31, 1.
 Acheron, *Accon* 15, 10.
 Adua fl., *Adda* 21, 5. 25. 26, n. 1.
 61, 5.
 Advocatus (Vercell.): Palatinus.
 Aegidius v. Egidius.
 Aemilia via v. Romea strata et
 strata in *Glossario*.
 Aginonus (Placent.): Opizo.
 Alamani 74, 15. — *Alamania* 8, 10.
 22. 32. 33. 38, 30; *Alamaniae*
 principes 39, 1. 111, 20.
 Alamannus de Guitelmo encigne-
 rius Mediolan. 23, 5.
 Albanensis (*Albano*) card. episc.:
 Pelagius.
 Albericus Vicedominus Placent.,
 consul a. 1197. 23, 5.
 Albertonus de Andito Placent. 16.
 Albertus I. archiep. Magdeburg.
 71, 15.
 Albertus presb. Mantuanus 31, 25.
 Albertus fr. Muruelli march. de
 Malaspina 18, 5. 22, 20, n. 1.
 Albertus Confanonerius Placent.,
 consul a. 1205. 31, 1.
 Albertus de Montecuco Placent.,
 consul a. 1218. 64, 10.
 Albertus Rubeus Placent. 72, 30.
 Albertus Siccamilica Placent., con-
 sul a. 1213. 42, 20.

Albianum, olim prope Roncaglia
 (comm. Mortizza) situm 48, 35.
 Albinum v. Casale.
 Albizo Placent. 16, 5.
 Albonasium, Albonaxium, villa,
 Valconasso (comm. Pontenure,
 inde meridiem versus) 46, 15. 58, 10.
 Alexander III. papa 7, 10. 11, 15.
 12, 5.
 Alexandria civ., *Alessandria* 7, 15.
 12, 35. 101, 30. 102, 5. 105, 5; *Alex-*
andriae partes 100, 10. — *Alex-*
andrini 8, 20 — 10, 10. 13, 1. 28, 10.
 50. 61, n. 1. 99 — 101, 30. 106, 20.
 Alexius imp. Constantinopol., fil.
 Ysachii 30, 15.
 Aliprandus Faba potestas Bonon.
 a. 1229. 94, 30. 96, 25.
 Alnaldus v. Arnaldus.
 Alzanelli castrum et burgus, *Azza-*
nello (mand. Soresina, circ. Cre-
 mona) 61, 25. 63, n. 1.
 Anchona, *Ancona* 7, 20.
 Andalus de Andalis Bonon., po-
 testas Mediolan. a. 1217, potestas
 Placent. a. 1219. 60, 25. 62, 20.
 68, 30.
 de Andito (Placent.): Albertonus,
 Gislerius, Nicholaus, Guillelmus.
 S. Andreae turris, *Sant' Andrea*
 (comm. Busseto, circ. Borgo S.
 Donnino) 27, 25. 28, 1, n. 1. 29, 10.
 Angagnola (Cremon.): Ugo.
 Anglici 85, 25.
 Anne locus, *Annicco* (mand. Pizzi-
 ghettona, circ. Cremona) 61, 25.
 Anricus v. Henricus.

Anselmus de Doveria Cremon.,
rector societatis Lombardorum
10, 15.
Anselmus Medicus miles Placent.
9, 15.
Antegradus princeps v. Otto.
S. Antonii eccl. Placent. 8, 25.
S. Antonini eccl. Placent. 11, 15,
12, 5.
S. Antonini porta Placent. 54, 20.
Antoni[n]us de Porta Placent., con-
sul a. 1189. 19, 10.
Antonius de Fontana Placent., con-
sul a. 1197. 23, 10.
Apulia 13, 10. 18, 5. 22. 23, 1. 32, 15.
38. 74, 20. 85, 30. — Apulorum
regnum 86, 20; reges: Guil-
helmus II, Tancredus, Heinricus,
Federicus.
Aquilegia 111, 20; patr.: Wolf-
gerus.
Arcell[ae], *Arcello (mand. Pianello
Valtidone, circ. Piacenza), ori-
entem versus a fl. Tidone* 1, 25.
Arhive, locus Placent. 1, 5.
Arda fl., *Arda* 46, 5. 113, 5.
Ardezonus (Placent.): Girardus,
Bernardus, Pernisius.
Arditio, Ardei, praepos. eccl. Duo-
decim apostolorum Placent.,
episc. Placent. 20, 1, n. 1. 25, 1.
Arduinus episc. Placent. 4, 25.
Arena, *Arena Po (mand. Stradella,
circ. Voghera)* 51, 5. 56.
de Arena, *Arena, orientem versus
a Calendasco (mand. Castel S.
Giovanni, circ. Piacenza)*: An-
ricus.
de Arevellis costa, *locus ignotus
prope Montalbo (mand. Borgonovo
Valtidone)* 51, 20.
de Arminiach, *Armagnac*, comes
9, 25.
Arnaldus Barbavara (de Dorstadt)
potestas Placent. a. 1162—1164.
6, 15. 7, 1.
Alnaldus Strictus Placent., consul
a. 1205. 31, 1.
Asavitus de S. Nazario potestas
Cremon. a. 1208. 35, 25.
Ascalon v. Scalona.
Ast, Asti, civ., *Asti* 5, 10. 9, 1. 40, 5.
101. 102, 1. — *Astenses* 8, 20. 9, 5.
14, n. 2. 99, 10. 102, 1. 107, 30;

Astensium terra 101; episc.:
Guillelmus II.
Augusta, *Augsburg* 33, n. 5.
Azo II, (VI.) marchio de Este 35.
39. 40, 10. 41, 1.
Azo comes de Brixia, potestas
Placent. a. 1195. 1199. 22, 25.
23, 30.

B.

Bagnellum, *Bagnolo-sopra et -sotto
(comm. Fiorenzuola d'Arda, inde
orientem versus)* 112, 20.
Baiamons Vicecomes Placent. 72, 30.
Balduinus VIII. comes Flandriae,
I. imp. Constantinopol. 30.
Barbavara: Arnaldus.
Bardenia, *locus Cremon.* 62, 5.
Bardonezia, *Bardonezza vel Bar-
doneggia rivus et vicus ad eum
situs (comm. Castel San Giovanni,
circ. Piacenza)* 48, 1.
Barensis (*Bari*) archiep.: Ber-
rardus.
Baserica villa, *Basericaducè (comm.
Fiorenzuola d'Arda, inde orientem
et septentrionem versus)* 112, 20.
Sanctus Baxianus, *San Bassano
ad fl. Serio Morto (mand. Sore-
sina, circ. Cremona)* 4, 15.
Baxolum, *locus Cremon. (mand.
Robeco d'Oglio)* 62, 5.
Bazanum castrum, *Bazzano ad fl.
Samoggia (circ. Bologna)* 88, 10.
89.
Becutus: Guillelmus de Camino.
Belengerius, Bellengerius, Mastae-
gius Cremon., potestas populi
Placent. a. 1221. et 1234. 71, 1.
116.
Berardus archiep. Barensis 40, n. 3.
Bergognonus (Placent.): Iulianus.
Bergomascum villa, *Bergamasco
(comm. Montù Beccaria, circ.
Voghera)* 55, 25.
Bernardus Ardezonus Placent., ca-
merarius a. 1207. 32, 1.
Bernardus Pasturellus Placent.,
camerarius a. 1205. 31, 5.
Bertholomeus de Tuna Placent.
31, 15.
de Besago turris, *Besate ad Ticinum
fl. (mand. Binasco, circ. Abbiate-
grasso)* 26, 25.

- Biemi v. Boemii.
 Bobium civ., *Bobbio* 42. 90. 91. —
 Bobienses 11, 20. 42, 15. 91.
 Boemii, Biemi 8, 30. 9, 1. 85, 25.
 de Bona-corigia (Placent.): Iacobus.
 Bonifacii (Placent.): Roclerius.
 de S. Bonifacio, *San Bonifacio ad fl. Aldego (circ. Verona)*, comes: Ricardus.
 Bonifacius II. marchio de Monteferato 25, 5. 30, 10.
 Bonifacius III. marchio de Monteferato 99, 10 — 101, 15. 102, 20 — 108.
 Bononia civ., *Bologna* 12. 14, 5. 38, 1. 66, n. 5. 68, 30. 71, 5. 77, 10. 78, 30. 83, 25. 89. 93. 94. 96 — 99, 5. 109 — 111, 25. — Bononienses 75, 10. 76, 5. 78. 88. 89. 93 — 98. 116, 30; potest.: Ubertus Vicecomes a. 1228, Aliprandus Faba a. 1229; Bonon.: Andalus de Andalis, Raimundus de Ioco.
 Bosonassii, Bosonasi castrum, *Bosnasco a Stradella orientem versus (circ. Voghera)* 48. 55, 30.
 de Bozulo castrum *march. Montisferrati* 108.
 Brachium (Placent.): Palmerius.
 Bremelum, *Breme (mand. Sarti-rana, circ. Lomellina)* 45, 30.
 de Breno, *Brienne*: Iohannes rex Ierosolimit.
 Brexanore, *Bressanore prope Castelleone (mand. Soresina, circ. Cremona)* 3, 20.
 Brienzi, *Brabantiones* 9, 1. 85, 25.
 S. Brigidæ porta Placent. 61, 1; burgum Placent. 4, 20.
 de Brixana domus in Millepartibus, *olim prope Fiorenzuola d'Arda sita* 112, 15.
 Brixia civ., *Brescia* 12, 20. 20, 10. 22, 25. 23, 30. 25, 20. 26, 1. 33 — 35, 10 — 37. 43, 10. 60, 10. 96, 35. 101, 30. 105, 5. — Brixien-ses, Brixenses 9, 5. 10. 12, 25. 19. 25, 5. 27. 33. 34, 5 — 37, 1. 75, 10. 94. 100, 5. 101, 10. — Brixiae, Brixensium terra, districtus 35; potestates: Guido Lupus a. 1208, Ottobonus a. 1209; Brixien-ses: Azo comes, Raimundus de Ugonibus, Lanfranchus de Ponte-Carario.
 Brodolanum, *Bordolano ad Oglio fl. (mand. Soresina, circ. Cremona)* 62, 5.
 Bronna burgus, *Broni (circ. Voghera), a Stradella orientem versus* 11, 5. 56, 10.
 Brundisium, *Brindisi* 84, 15.
 Brussius Porcha Novar., potestas Mediolan. a. 1215. 50, 20.
 Buccafollis: Obizo.
 Sanctus Bunicus, *San Bonico (comm. San Lazzaro Alberoni, mand. Pontenure)* 113, 10.
 Burgenses v. Burgum S. Domnini.
 de Burgo (Cremon.): Iacobus.
 Burgum de valle Tarii, *Borgotaro ad fl. Taro superius* 92. 93, 1.
 Burgum-novum, *Borgonovo Valtidone (circ. Piacenza)* 28, n. 1. 50, 30. 51, 1.
 Burgum S. Dalmatii, *Borgo San Dalmazzo (prov. Cuneo)* 102, 20.
 Burgum S. Domnini (Dompnini), Burgum, *Burgense castrum, Borgo San Donnino* 12, 20. 14, 25. 17, 30. 22, 15 — 24, 10. 46, 10. 65, 25 — 67, 10. 74, 5. 80, 30. 81, 25. — Burgenses 23, 35. 66, 15.
 Buscedi castellum, Buxedum, Buxidum, castrum, *Busseto ad fl. Ongina (circ. Borgo San Donnino)* 27, 15. 45, 20. 66, 15.
 de Busti (Mediolan.): Guido.

C.

- Caboraria, *locus marchionis Malaspinae* 14, 20.
 S. Caeciliae tit. Rom. card. presb.: Petrus Dianus.
 Caelestinus, Caesar. v. Cel., Ces.
 Calcinatum, *Calcinato ad fl. Chiese (mand. Montechiaro sul Chiese, prov. Brescia)* 34, n. 1.
 de Calentin, *Kalden*: Henricus.
 Camaldea, *Camaldoli* 30, 5; prior: Martinus.
 de Camino: Guillelmus Becutus.
 Campania, *Campagna di Roma* 15, 1.
 Candida, *Candia Lomellina* 45, 30.
 Canum, *Coni (?) in dextra ripa Trebiae fl., comm. Travo, prope*

- hunc locum orientem versus (circ. Piacenza)* 1, 20.
- Capremaldum, *Campremoldo di sopra et di sotto (comm. Gragnano Trebbiense, mand. Agazzano, circ. Piacenza)* 70, 10.
- Caput - agni *v. Codagnellus.*
- caristia a. 1180. 12, 1; a. 1212. 40, 1; *cf. fames.*
- Carium villa, *Chero ad rivum Chero (comm. Carpaneto, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 2, 5. 46, 10; de Cario: Rainerius, Guillelmus.
- Carlaschi castrum, *Garlasco (circ. Lomellina)* 49, 10.
- Carletus fil. Conradi III. regis *v. Fridericus.*
- Carnevarius de Fontana Placent., consul a. 1207. 31, 30.
- Carpanetum, Carpeneti villa, *Carpaneto ad rivum Vezzino (circ. Fiorenzuola d'Arda)* 2, 5. 58, 5.
- Carpianetum, *olim haud procul a Borgo S. Donnino, nescio ubi, situm* 65, 25.
- Casa - Dei, *Cadeo ad viam Aemilianam (mand. Fiorenzuola d'Arda)* 58, 10.
- Casale, *olim prope Roncaglia (comm. Mortizza) situm* 48, 35.
- Casale - Albinum, *locus prope Castelnovo (comm. Alseno) olim situs* 45, 10.
- Casale - barbatum, *Casalbarbato (comm. et mand. Fontanellato, circ. Borgo S. Donnino)* 66, 20.
- Casale - butanum, *Casalbuttano (mand. Robecco d'Oglio, circ. Cremona)* 61, 35. 62, 1.
- Casale - moratum, *Casalmorano (mand. Soresina, circ. Cremona)* 61, 20. 62, 10.
- Casale - Evitasii, Casale - Salvassium, *Casale (Monferrato) ad Padum fl.* 49, 30. 50. 101, 10.
- Caserdum, *locus Cremon.* (mand. Robecco d'Oglio) 62, 5.
- Castellinum castrum *march. Montisferrati* 108, 10.
- Castrucani villa, *Casturzano (comm. Carpaneto, septentrionem et occidentem versus ab hoc oppido, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 2, 5.
- Castrum - Arquatium, Castrum - Arquati, *Castell' Arquato ad fl. Arda (circ. Fiorenzuola d'Arda)* 29, 30. 31, n. 1. 32, 1. 45, 20. 49, 1. 58, 15. 70, 25; de Castro - Arquato: Lanfranchus.
- Castrum - Leone, *Castelleone prope fl. Serio Morto (mand. Soresina, circ. Cremona)* 42, 30.
- Castrum Manfredi *v. Manfred.*
- Castrum - novum, *Castelnovo (comm. Alseno, inde meridiem versus, mand. Fiorenzuola d'Arda)* 17, 25. 18, 10. 24, 1. 45, 10. 51, 35. 52, 57, 30.
- Castrum - novum, *Castelnovo di Valtidone (comm. Borgonovo Valtidone)* 51, 5.
- Castrum - novum de ultra Pado, *Castelnovo di Roncaglia (?) in sinistra ripa Padi (circ. Lodi)* 13, 35. 47, 35; *cf. Roncalia.*
- Castrum - novum in buca Aduae, *Castelnovo Bocca d'Adda (circ. Lodi)* 25. 26, n. 1.
- Caursium, Cavurxium, Caorso ad fl. Chiavenna (mand. Monticelli d'Ongina, circ. Fiorenzuola d'Arda) 31, 5. 45, 1.
- Cavenagum, *Cavenago d'Adda (mand. Borghetto Lodigiano, circ. Lodi)* 21, 10.
- Cazia: Presbiter.
- Celestinus III. papa 19, 15. 23, 15.
- Ceni, Zeni (*Ceno torrentis, qui in fl. Taro influit*) vallis 4, n. 2. 58, 20. 61, 5.
- Cerialle locus *march. Montisferrati* 108, 10.
- Cerianum villa, *Ciriano vel Ceriano (comm. Carpaneto, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 58.
- de S. Cesario castrum, *San Cesario sul Panaro (circ. Modena)* 95, 1.
- Christiani 68. 85.
- Christianus archiep. Magunt., cancellarius 7, 15. 8, 15.
- Chunradus *v. Conradus.*
- Cicilia *v. Scicilia.*
- Cividaria, *Civitate al Piano in dextra ripa fl. Oglio (mand. Martinengo, prov. Brescia)* 19, 20.
- Clastegium, *Casteggio (circ. Voghera)* 10, 10. 11, 10.

- Clavasium castrum, *Chivasso ad Padum fl. (circ. Torino)* 104, 30—109, 5.
- Clavellus Odonis Placent, consul. a. 1189. 19, 10.
- Clavena, *Chiavenna torrens* 58, 1. 59, 30.
- Clemens III. papa = Paulus card. episc. Palestrinae 15, 25. 19, 15.
- Cloza (*Chiozza supra Fiorenzuola d'Arda orientem versus coniecit Pallastr., quem locum non inveni*) 58, 1.
- Codagnellus (Placent.): Iohannes.
- Cologium, *Cologno al Serio (mand. Verdello, circ. Treviglio, prov. Bergamo)* 27, 5.
- Colonensis eccl., *Köln* 6, 15; archiep.: Rainaldus.
- Columba monast. ord. *Cisterc., Chiaravalle della Colomba (comm. Alseno, mand. Fiorenzuola d'Arda)* 5, 1; abbas: Iohannes.
- Sanctus Columbanus *prope oppidum Lodi* 20, 20.
- Complanum, Conplanum, *Com-piano ad fl. Taro superius (mand. Bedonia, circ. Borgotaro)* 14, 20. 18, 20. 92, 30.
- Confanonerius (Placent.): Albertus.
- Conradus, Chunradus.**
- Conradus III. rex 4. 8, 5; fil.: Carletus (Fridericus).
- Conradus card. episc. Portuensis 79, n. 2. 81, 5.
- Conradus episc. Metensis et III. Spirensis 70, n. 1.
- Conradus fr. Muruelli march. de Malaspina 18, n. 1. 55, n. 1.
- Chunradus marchio Malaspina 92, 35.
- Constantia de Apulia uxor Henrici VI. imp. 13.
- Constantinopolis 30, 15. 102, 10; imp.: Ysachius, Alexius, Balduinus I.
- Coppa fl. v. Scruna.
- de Cornazano (gente Parm.): Girardus Tercius.
- Cornelianum, *Cornigliano (et Corniano dictum, comm. Carpaneto et S. Giorgio Piacentino, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 2, 10.
- Cornu, *Corno Vecchio et Giovine inter Padum et Aduam fl. (mand. Maleo, circ. Lodi)* 25, 25.
- Corva (petra), *Pietracorva mons (circ. Borgo S. Donnino)* 64, 1.
- de Corveto locus ignotus (*mand. Romano di Lombardia, prov. Bergamo*) 63, 15.
- Cotium, *Cozzo (mand. Candia Lomellina)* 45, 30.
- de Covo villa, *Covo (mand. Romano di Lombardia, prov. Bergamo)* 63, 15.
- Crema, *Crema (prov. Cremona)* 3, 10. 4. 6, 5. 12, 30—14, 5. 43. 52. 53. 61, 5. 71, 1. 88, 25; de Cr.: Guido. — Cremaschi, Cremaschi 12, 30. 14, 1; Cremenses 52, 35. 53.
- Cremona civ. 3, 15. 12, 15. 19, 20. 21, 1. 27, 30. 33, 25. 34, 5—36. 40, 15. 41. 43. 44. 52. 53. 58, 35—60, 5—62. 71—73. 76, 25. 81, 20. 88. 96, 30. 97, 10. 107. 113—116, 15; Cremonae comitatus 14, 5. 27, 10; districtus 88, 30; terra 36. 67, 15. — Cremonenses 4, 15. 13, 5. 14. 17, 20. 19. 20. 24—29. 33—37. 40—42, 30—46. 48, 35. 49. 51, 30—53. 57—60. 62—64, 15—66, 1—68, 1. 71, 10. 74. 75. 77, 1. 82, 15. 89. 95. 97. 98, 20. 107, 30. 112. 113, 10. 115, 5; Cremonensium terra 36, 5. 60, 25. 61, 10. 88, 25. 94, 5; potestates: Asavitus de S. Nazario a. 1208, Raimundus de Ugonibus a. 1217, Girardus Tercius de Cornazano a. 1223; Cremonenses: Anselmus de Doveria, Guido Lupus, Ysaac de Dovaria, Belengerius Mastagius, Girardus de Dovaria, Iacobus de Burgo, Niger Marianus, Ugo Angagnola, Lombardus Guazo.
- Crispassi (*torrentis Scuropasso vel Schirapsio dicti*) vallis 55, 5.
- de S. Cruce castrum, *Santa Croce (comm. Polesine Parmense, mand. Zibello)* 65, 20.
- Cruciatorum domus Placent. 8, 25.
- S. Crucis tit. Rom. card. presb.: Leo.
- S. Crucis de Fosusta eccl. Placent. 13, 15.

Cumarum civ., Cumana civ., *Como* 4, 1. 39, 25; comitatus 29, 5. — Cumenses 20, 5. 25. 26, 1. 29, 5. 61, n. 1. 94, 20. 100, 5.
de Cunio Pizum, *Piza*, *Cuneo* 102. 103, 1.
Curticella curia, *Corticelli* (comm. et mand. *San Secondo Parmense*) 67, 20.
de Curtisii castrum, *Corte de' Cortesi* (mand. *Robecco d'Oglio*, circ. *Cremona*) 62, 5.
Curtis-maior, *Cortemaggiore ad fl. Arda* (circ. *Fiorenzuola d'Arda*) 46, 5.
Curtis-nova, *Cortenuova* (mand. *Martinengo*, circ. *Treviglio*, prov. *Bergamo*) 19, 30. 27, 5. 63, 15.

D.

Sanctus Damianus, *San Damiano in dextra ripa fl. Nure* (comm. *S. Giorgio Piacentino*) 13, 20.
Damiata 68.
Dandulus: Henricus.
Danisius Placent., potestas vallis *Tarii* a. 1189. 18, 25.
Degaria villa, *Degara* (comm. *Bobbio*, septentrionem versus ab hoc oppido) 91, 15.
Dei-fiducia, olim ab *Arda* fl. orientem versus prope *Fiorenzuola d'Arda*, ubi fuit hospitale 112, 20.
Dezelada, prope *Compiano* (circ. *Borgotaro*) olim situs locus 14, 20.
Dianus: Petrus.
de Dovaria, *Doveria* (Cremon.): Anselmus, Ysaac, Girardus.
Drusardus (de *Kestenberg*) legatus imp. 21, 30. 22, 5.
Drutus Marcellinus Mediolan., potestas Placent. a. 1210. 37, 30.
Duliaria villa, *Dugliara a Rivergaro* septentrionem versus (circ. *Piacenza*) 69, 25. — Plebes *Duliariae*, *Pieve di Dugliara* septentrionem versus ab hac villa sita 69. 113, 20.
Duodecim apostolorum eccl. Placent. 20, 1, n. 1; praepos.: *Arditio*.
Durbeccum, *Trebecco* (vel *Dru-becco*, mand. *Zavatterello*, circ. *Bobbio*) 11, 20. 14, 15.

E.

Enricus v. Henricus.
de Este, Heste, marchio: *Azo II.* (VI.).
Europa 108, 30.

F.

Faba: Aliprandus.
Faentia, Faencia, civ., *Faenza* 12, 30. 78, 1. 93, 30. 109, 25. — Faentini 75, 10. 88, 5.
fames a. 1085. 3, 10; cf. *caristia*.
Fastagium, locus *marcionis Malaspinae* 14, 20.
Federicus v. Fridericus.
Feria, *Ferrara* 15, 20. 35, 5.
Ferentinum, *Ferentino* 85, n. 3.
Flandria v. *Frandela*.
Florani villa *Cremon.* 63, 10.
Florentini 88, 5.
Florentiola, Florenziola, Florenzola, Florenciola, castrum, *Fiorenzuola d'Arda* 25, 20. 29. 45. 46. 49, 1. 52. 58, 1. 67. 70, 25. 72, 5. 82. 112.
Folco v. Fulco.
Fontana, *Fontana Fredda ad viam Aemiliam* (comm. *Cadeo*, mand. *Fiorenzuola d'Arda*) 28, 25. 29, 25. 59, 30. 65, 15.
Fontana castrum, *Fontana Pradosa* (mand. *Castel S. Giovanni*, circ. *Piacenza*) 115.
de Fontana: Obizo, Antonius, Franciscus, Acerbus, Iohannes, Carnevarius, Lombardus, Gandulfus.
Fontanellae, olim prope *Fiorenzuola d'Arda* 112, 20.
Fosusta fossa Placent., nunc *Fodesta* 13.
Franciscus de Fontana Placent., consul a. 1204. 30, 20.
Franci 85, 25. — Francia 4, 20; rex: *Lodovicius VII.*
de *Frandela* (*Flandria*) comes: *Balduinus VIII.*
Fredentinus fil. domini *Obertini* Placent., consul a. 1180. 11.
Fredenzonus (*Fridericus*) electus episc. Placent. 7, 5.
(*Fridericus*), *Federicus*.

Federicus I. imp. 5—14. 18, 10.
19, 10. 32, 5; filii: Henricus,
Philippus.

Federicus II. Rogerius imp., rex
Siciliae 39—41. 53, 25. 69, 10.
71, 20. 74—87. 109, 35—111;
fil.: Henricus.

Fridericus fil. Conradi III. regis
dictus Carletus 8, 5.

Fridericus el. episc. Placent. v.
Fredenzonus.

Frixi (*Frisoni*) 85, 25.

Fulco, Folco.

Fulco archipresb. eccl. S. Iustinae
maioris Placent., electus episc.
Placent., episc. Papiensis 38, 15.

Fulco Iniquitatis Placent. 72, 30.

Fulco Pormus Placent., camerarius
a. 1206. 31, 5.

Folco Radinus Placent., consul
a. 1204. 30, 20.

de Fulgoso (gente Placent.): Gan-
dulfus.

Fur[narius?] (Placent.): Grezus.

G.

Galiatum castrum, *Galliate* (*circ.*
Novara) 5, 10.

Gallum, locus *prope Fiorenzuola*
d'Arda olim situs 45, 15; de Gallo
fons 46, 10.

Gamboladum, *Gambold ad fl. Ter-*
doppio (*circ. Lomellina*) 44, 20.

Gandulfus de Fontana Placent.,
consul a. 1218. 64, 10.

Gandulfus de Fulgoso Placent.
73, 10.

Garivani villa *Cremon.* 63, 10.

Gariverti porta Placent. 61, 1.

gelu a. 1216. 53. 54, 1.

Gemella v. Petra.

S. Georgii villa, *San Giorgio Pia-*
centino ad fl. Nure (*mand. Pon-*
tenure) 2, 5.

Gerardus, Girardus.

Girardus Ardezonus Placent., con-
sul a. 1189. 19, 10.

Girardus de Dovaria *Cremon.*, po-
testas Placent. a. 1222/3. 71. 72.

Gerardus Mantegatius Placent.,
consul a. 1180. 11, 30.

Gerardus Rubeus *Parmensis*, po-
testas *Parmae* a. 1188. 17, 30.

Gerardus Strictus *Placent.*, consul
a. 1196. 1207. 23, 10. 32, 1.

Girardus Tercius de Cornazano
Parmensis, potestas *Cremon.*
a. 1223. 72. 73, 5.

Sanctus Germanus, *San Germano*
olim, nunc Cassino (*Terra di*
Lavoro) 85, n. 3.

Gibellum, *Zibello ad Padum fl.*
(circ. Borgo S. Donnino) 66.

Girardus v. Gerardus.

Gislerius de Andito *Placent.*, consul
a. 1193. 20, 25.

Gnachi (*Placent.*): Obertus.

Godanum, *Godano* (*circ. Levante*)
92, 30.

Golferentii castrum, *Golferenzo*
(mand. Soriasco, circ. Voghera)
54, 30. 55, 1.

Grassellus (*Mediolan.*): Guifredus.

Greci villa *prope Montesalvo* (*circ.*
Borgo S. Donnino) *olim sita* 64, 1.

Gregorius VIII. papa, cancellarius
eccl. Rom. 15, 20.

Gregorius IX. papa = Hugolinus,
Ugolinus, card. episc. Ostiensis
67, 35. 68, 1. 71, 5. 84, 5. 85, 20—
88, 1. 90. 109, 35—111, 20.

Grezus Fur[narius?] *Placent.*, po-
testas populi a. 1221. 71, 1.

Grimerius, Grimelius, abbas de
Ponte-Trebiae, episc. *Placent.*
20, n. 1. 25, 1. 30. 31. 38, 5.

Grutorti castrum, *Grontorto* (*mand.*
Soresina, circ. Cremona) 61, 20.

Guazo (*Cremon.*): Lombardus.

Guelsus *Placent.* 70, 1.

Guertius: Henricus.

Guido de Petris-Leonis card. diac.
S. Nicolai in Carcere Tulliano
60, n. 3.

Guido de Busti *Mediolan.*, potestas
Placent. a. 1218. 68, 5.

Guido de Crema, potestas populi
Placentini a. 1221. 71, 1.

Guido de Landriano *Mediolan.*,
potestas *Placent.* a. 1227. 84, 5.

Guido Lupus *Cremon.*, potestas
Brix. a. 1208. 34.

Guido de Mandello *Mediolan.*,
potestas *Placent.* a. 1200. 28, n. 1.

Guifredus card. 89, 25.

Guifredus Grassellus Mediolan.,
potestas Placent. a. 1214. 47, 30.
Guifredus de Pirovano Mediolan.,
potestas Placent. a. 1231. 102, 10.
111.

Guillelmus, Guilielmus.

Guillelmus II. rex Apuliae 13, 10.
18, 5.
Guillelmus II. episc. Astensis 12, 10.
Guillelmus episc. Lunensis 93, 1.
Guillelmus marchio de Malaspina,
fr. Opizonis I. 5, n. 4.
Guillelmus marchio de Malaspina,
fil. Muruelli 22, 20. 51, 15. 55, 15.
61, 20.
Guillelmus III. marchio de Monte-
ferato 8, 20. 9, 10. 10, 5.
Guillelmus IV. marchio de Monte-
ferato 40, 5. 52, 25.
Guillelmus de Andito Placent. 111.
112, 1. 116, 25.
Guillelmus Becutus de Camino,
potestas societatis militum Pla-
cent. a. 1221. 70, 5.
Guillelmus de Cario Placent., con-
sul a. 1213. 42, 25.
Guillelmus Leccacorus Placent.,
consul a. 1207. 32, 1.
Guillelmus de Pusterla, potestas
Placent. a. 1201. 29, 1.
Guilielmus Saporitus Mediolan.,
potestas Placent. a. 1229. 90—92.
Guisalba, Guisalbum, *Ghisalba*
(*mand. Martinengo, circ. Tre-
viglio, prov. Bergamo*) 25, 5. 27, 5.
de Guitelmo: Alamannus.

H.

Henricus, Enricus, Anricus.

Henricus IV. rex, III. imp. 3, 15;
fil.: Henricus.
Henricus V. rex, IV. imp., fil. Hen-
rici IV. 3, 15.
Enricus VI. rex, V. imp., fil. Fri-
derici I. imp. 13—15. 18, 5. 19, 15.
21, 35—23. 32; uxor: Con-
stantia; fil.: Rogerius Federicus.
Henricus (VII.) rex, fil. Friderici II.
imp. 77. 80. 81, 1.
Henricus archiep. Mediolan. 79, 25.
Henricus Dandulus dux Venetiae
30, 15.

Henricus Guertius (marchio Sao-
nensis) 12, 10.

Henricus de Kalentin marescalcus
imp. 18, 5.

Anricus de Arena Placent. 73, 10.
Heremitanorum fratrum domus
prope Fiorenzuola d'Arda olim
sita 112, 10.

Heste v. Este.

(Hispani) Yspanii 85, 25.

Honorius III. papa = Zinzus ca-
marlengus 38, n. 4. 57, 15. 60,
n. 3. 67, 35. 69. 79, 20. 83—85.

Hospitalarii milites 84, 20.

Hosta castrum *march. Montis-
ferrati* 108, 10.

Hubertus v. Ubertus, Obertus.

Hugo, Ugo.

Hugo, Ugezonus, Hygeonus, episc.
Placent., card. episc. Tuscul. 5, 15.
7, 5, n. 5.

Ugo Angagnola Cremon., potestas
Placent. a. 1224. 73, 20.

Hugolinus, Ugolinus, card. episc.
Ostiensis = Gregorius IX. papa.
Humbertus III. comes Sabaudiae
15, 15.

Humiliatorum hospitale in burgo
S. Pauli Placent. 11, 30.

Hygeonus v. Hugo.

I. Y.

Iacobus card. episc. Penestrinus
110. 111.

Iacobus de Bona-corigia Placent.,
consul a. 1218. 64, 10.

Iacobus de Burgo Cremon., po-
testas militum Cremon. 72.

Iacobus Mainerius (Mediolan.),
potestas Placent. a. 1186. 16, 15.

Iacobus Strictus Placent., consul
a. 1189. 19, 10.

Ianua civ., *Genova* 8, 15. 22, 10.
37, 15. 39, 35. 40, 5; de I.: Otto-
bonus. — Ianuenses 99, n. 4;
Ianuenses balasterii 10, 1.

Ierosolimitanus rex: Iohannes
de Breno.

Imola, Ymola 12, 20. 78, 5. 93, 30. —
Imolenses 88, 5.

de Incoardis (Mediolan.): Pruinus.

- Inglus rivus, *Riglio torrens* (?), *qui in fl. Chiavenna effunditur* 67, 1.
 Iniquitatis, de Iniquitate (Placent.): Fulco, Obertus.
 Innocentius III. papa 23, 15. 31, 25. 32. 37, 30. 39. 40, 5. 53. 54, 5. 57, 10.
 de Ioco (Bonon.): Raimundus.
 Iohannes de Breno rex Ierosolimit. 68, 15. 102, 10.
 Iohannes abbas Columbae, V. episc. Placent. 5, 1.
 Iohannes de Petris-Leonis, vicedominus maioris eccl. Placent., electus episc. Placent. 60, 20.
 Iohannes Codagnellus (Caput-agni) notarius Placent. VII, VIII. 65, 25. 67, 1.
 Iohannes de Fontana Placent., consul a. 1205. 31, 1.
 Iohannes de Pado Placent., consul a. 1206. 31, 5.
 Iohannes Surdus Placent. 73, 10.
 Iohannes de Viarolo notarius Parm. VIII.
 Ysaac de Dovaria, potestas Parmensis a. 1216. 59, 25.
 Ysachius imp. Constantinopol. 30, 15; fil.: Alexius.
 Yspanii v. Hispani.
 Italia 21, 35. 71, 5. 87, 1. 96, 1; Italiae provincia 36, 10; Italiae rectores 82, 25. — Italicæ urbes 81, 10.
 Iuda villa, *Giudeo inter Carpaneto et San Giorgio Piacentino (ubi vide)* 2, 5.
 Iugolini castrum et villa, in valle *Versae torrentis olim sita* 56, 1.
 Iulianus Bergognonus Placent., consul a. 1207. 32, 1.
 S. Iustinae maior eccl. Placent. 4, 1. 11, 15. 38, 15. 60, 20; praepos.: Vicedominus; archipresb.: Fulco; vicedom.: Iohannes de Petris-Leonis.
 Yzolinus (de Romano) de Marcha rector societatis Lonbardorum 10, 15.
- L.**
- Lambrus fl., *Lambro* 40, 25. 41, 5.
 de Landriano, *Landriano ad fl. Lambro Merionale (mand. II. di Pavia): Guido.*
 Lanfrancus de Abiaticis Placent., consul a. 1180. 11.
 Lanfranchus de Castro-Arquato Placent., consul a. 1207. 31, 30.
 Lanfranchus de Ponte-Carario Brixiensis, potestas Placent. a. 1216. 60, 10.
 Lardula villa, *Ardola meridiem versus a Zibello sita* 65, 20.
 Laude (Lauda) civ., *Lodi* 3, 15. 6, 1. 10, 25. 12, 20. 20. 21. 30, 5. 39, 15. 43, 10. 61, 5. 63, 15. 67, 30. 101, 30. — Laudenses 3, 20. 14, 1. 21, 20. 25, 15. 26, 1, n. 1. 101, 10; Lodexani 20. — Laude terrae 20, 10; Laudensis comitatus 40, 25.
 Laude-Vetule, *Lodi Vecchio* 20.
 S. Laurentii porta Placent. 54, 20.
 S. Laurentii villa, *Villa San Lorenzo (comm. Castell' Arquato, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 28. 49. 67, 10.
 S. Lazari eccl., *San Lazzaro Alberoni ad riam Aemiliam prope Placentiam (mand. Pontenure)* 2, 25.
 Leccacorvus (Placent.): Mazuchus, Guillelmus.
 Leo card. presb. tit. S. Crucis 54, n. 1.
 Lodexani v. Laude.
 Lodoysius VII. rex Franciae 4, 20.
 Lomelina, *Lumilina, Lomellina prov.* 28. 29, 5. 43, 5. 44, 20. 45, 30. 49, 20. 57. 116, 10.
 Lomellum, *Lomello ad fl. Agogna (circ. Lomellina)* 44, 20.
 Lonbardi 8, 10. 10. 11. 13, 10. 74, 25. 75, 1. 76, 30. 78, 15. 83. 84, 1. 96, 25. 98. 109, 35. 110, 30; Longobardi 10, 10; Lonbardorum (societatis) rectores 10, 20. 79, 15. 81. (87). 93, 35. 94. 99, 5. 100. (101). (109). (110). (111); civitates 9, 1. — Lonbardia 4, 5. 8, 30. 12, 15. 15, 10. 17, 5. 22. 37. 39, 10. 69, 10. 74. 76, 25. 83, 20. 89, 30. 109, 15. 110. 115, 10; Lonbardiae societas 12, 10. 34, 20. 83, 20. 87, 25. 89, 30. 93, 35. 94, 1. 99, 15. 101, 15. 103. 109. 110, 30. 111, 20; Lonbardiae civitates 7, 10.

- 21, 30. 22, 1. 38, 5. 39, 15. —
 Lonbardus status 77, 10.
 Lonbardus de Fontana Placent.,
 consul a. 1213. 42, 25.
 Lonbardus Guazo Cremon., po-
 testas Placent. a. 1225. 73, 25.
 74, 1.
 Longenae (*Ongina torrens, qui in*
fl. Arda effunditur) vallis 67, 10.
 Loretum, *Loreo ad caput septen-*
trionale Padi fl. (circ. Adria)
 111, 10.
 Loterius III. imp. 4.
 Lotharius episc. Vercell. 31, 20.
 Lucius, Lutius, III. papa 12. 13, 30.
 Ludowicus v. Lodoysius.
 Lumilina v. Lomelina.
 Lunensis (*Luni*) episc.: Guillel-
 mus.
 Lupanorum societas Cremon. 21, 1.
 Lupus (Cremon.): Guido.
 Luseraschum, Luxeraschum, villa,
Lusurasco (comm. Alseno, circ.
Fiorenzuola d'Arda) 67, 5. 112, 15.

M.

- Madeburgensis (*Magdeburg*) ar-
 chiep.: Albertus.
 Madonaria, Mandonaria, *Mado-*
nara (comm. Fiorenzuola d'Arda)
 45, 25. 112, 5.
 Mainerius: Iacobus.
 de Malaspina marchiones 5, 15.
 14, 15. 51, 15. 55, 15. 61, 20. 92, 35.
 101, 5. 116, 20; march.: Opizo I,
 Guillelmus I, Muruellus, Al-
 bertus, Conradus I, Guillelmus II,
 Obizo II, Conradus II.
 Margaritus amiragius Sicil. 22, 25.
 de Mandello, Mandelo (Mediolan.):
 Guido, Otto.
 Mandonaria v. Madonaria.
 Manfredi castrum, *prope Castelleone*
(mand. Soresina, circ. Cremona)
olim situm 14.
 Manfredus II. marchio de Salucio,
 Punasius dictus 52, 20.
 Manfredus III. marchio de Salucio
 102, 20. 104.
 Mantegatus (Placent.): Gerardus.
 Mantua, *Mantova* 5, 25. 20, 15. 21.
 29, 20. 41, 30. 45, 1. 79, 20. — Man-

- tuani 10, 25. 57, 35. 59, 5. 94.
 100, 5; presb.: Albertus.
 Marcellinus (Mediolan.): Drutus,
 Abiaticus.
 S. Marchi eccl. Venet. 111.
 Marchia, Marcha (Trivisana) 9, 1.
 10, 15. 100, 10. — Marchexani
 75, 5. 76, 30.
 Marchia (*dicta Romaniola?*) 39, 10.
 Sancta Maria in Strata, *Santa*
Maria in Strada (comm. Anzola
dell' Emilia, ad viam Aemilianam)
 89, n. 2. 94, 35.
 S. Mariae villa *prope Bobium* 91, 15.
 S. Mariae in Cosmedim card.
 diacon.: Rainerius.
 S. Mariae de Templo eccl. Placent.
 1, 1. 16, 5.
 S. Mariae in Turri eccl. Rom. 8,
 n. 1.
 Marianus (Cremon.): Niger.
 Martexana, *Martesana comitatus*
 27, 5.
 Martinus prior Camaldae 30, 5.
 S. Martinus in Strata, *locus ad*
viam Romanam prope Clastegium
olim situs 11, 5.
 Mastagius (Cremon.): Belengerius.
 Mazaburrinus Placent. 16, 5.
 Mazuchus Leccacorus Placent.,
 consul a. 1189. 19, 15.
 Medexanae castrum, *Medesano*
(mand. Noceto, circ. Borgo S.
Donnino) 5, 5.
 Medianus-iniquitatis locus Placent.
 5, 25. 6, 1.
 Medicina, *Medicina (circ. Imola)*
 78, 10.
 Medicus (Mediolan.): Anselmus.
 Mediolanensis porta Placent. 61, 1.
 Mediolanum civ. 5. 6, 10. 7. 12.
 13, 30. 14, 15. 15. 20, 25 — 22, 5.
 23, 5. 25, 15. 27, 1. 29, 10. 30, 5.
 33, 10. 35 — 37, 30. 38, 30. 39, 25.
 41. 44. 46, 15. 47. 49, 30. 50.
 52, 20. 53, 5. 54. 57. 59. 60, 25 —
 63, 30. 64, 15. 65. 68, 5. 73, 35.
 80. 84. 88, 20. 90, 15. 96, 35.
 99, 35. 100. 102, 10 — 105, 5.
 108, 15. 109, 5; Milanum 79, 25;
 Mediolani comitatus 5, 25. 11, 10.
 13, 1. 20, 5; districtus 36, 10.
 47, 30; terrae 20, 25. — Medio-
 lanenses 4, 5 — 6, 5. 7, 15. 8, 20.

- 9, 1 — 11, 10. 14, 1. 19, 25 — 21, 25.
24 — 28, 10 — 30. 34, 15 — 37. 40.
41. 43 — 46, 15. 47, 20 — 50. 52.
53, 20 — 58, 25 — 61. 63, 20. 65 —
68, 1. 75, 5. 94. 100. 101, 10.
103, 5. 105 — 108. 116, 10; Melan-
nenses 78, 30. — archiep.:
Hubertus II, Philippus, Hen-
ricus; potestates: Brussius
Porcha a. 1215, Andalus de An-
dalis a. 1217; Mediolanenses:
Anselmus Medicus, Alamannus
de Guitelmo, Guido de Man-
dello, Drutus Marcellinus, Gui-
fredus Grassellus, Guido de Busti,
Pruinus de Incoardis, Guido de
Landriano, Abiaticus Marcellin-
us, Ubertus Vicecomes, Guil-
helmus Saporitus, Guifredus de
Pirovano, Obertus de Ozeno.
- Melegnanum, *Melegnano ad fl.
Lambro (circ. Milano)* 5, 20.
- Memelianum, *Momegliano (comm.
Rivalta Trebbia, circ. Piacenza)*
114, 15.
- Mercaria, *Marcaria ad Ollium fl.
(circ. Casalmaggiore)* 81, 5.
- Metensis (*Metz*) episc.: Conradus.
Milanum v. Mediolanum.
- Mille-partes, *olim prope Fioren-
zuola d'Arda* 112, 15.
- de Miradolo castrum et villa,
*Muradolo (comm. Caorso, inde
occidentem et meridiem versus,
circ. Fiorenzuola d'Arda)* 45, 5.
- Mixina civ., *Messina* 23, 15.
- Monbardoni (*La Cisa*) montes
83, 10.
- Monbarucium, Monbaruzum, ca-
strum, *Mombaruzzo (circ. Acqui)*
99, 10. 100, 15. 101, 15.
- Monestatorum, *Monastirolo (comm.
Robeco d'Oglio, circ. Cremona)*
62, 5.
- Mons-Artiolus (*Arciolus*) 11, 20.
15, 25.
- Mons-bellus castrum, *Mombello
Monferrato (circ. Casale Mon-
ferrato)* 8, 20.
- Mons-feratus, *Monferrato* 40, 5;
de Monte-ferato marchiones
8, 20. 9, 10. 25, 5. 30, 15. 40, 5.
52, 25. 99, 10 — 101, 15. 102, 20.
103, 15. 104. 108, 20; march.:
Guillelmus III, Bonifacius II,
Guillelmus IV, Bonifacius III.
Monsfesconus v. Montefesconum.
- Montale, *Montale ad viam Aemi-
liam inter Placentiam et Pon-
tunure* 58. 59.
- de Montecucco, *Montecucco a Pla-
centia meridiem et occidentem
versus: Albertus.*
- Montefesconum, Monsfesconus,
*Montefiascone ad lacum de Bol-
sena* 38, 20. 39, 5.
- Monteiaconum, *Montezago (comm.
Lugagnano, inde septentrionem
et occidentem versus)* 2, 15.
- Montenarii villa, *Montenaro all'Est
(comm. Carpaneto), all'Ovest
(comm. San Giorgio Piacentino)
ad torrentem Riglio (circ. Fioren-
zuola d'Arda)* 58, 5.
- Montis-acuti castrum, *Montù Bec-
caria in valle Aversae (circ.
Voghera)* 55, 25.
- Montis-albi castrum et villa,
*Montalbo (comm. Vicomarino,
mand. Borgonovo Valtidone)* 51.
- Montis-Artonis castrum, *Montarco
in valle torrentis Scuropasso
(comm. Soriasco)* 56, 1.
- Montis-Calini curia, *Montescano?
(mand. Montù Beccaria, circ.
Voghera)* 56, 15.
- Montis-calvi castrum et curtis,
*Montecalvo (mand. Soriasco, circ.
Voghera)* 54, 30. 55, 1.
- Montis-salsi villa, *Montesalso
(comm. Varano de' Melegari, circ.
Borgo S. Donnino)* 64, 1.
- Mornaschum, *Mornasco occidentem
versus ab Alseno (mand. Fioren-
zuola d'Arda)* 49, 25.
- Mortaria, *Mortara (circ. Lomellina)*
28, 15. 44, 20.
- Muruellus marchio Malaspinæ,
fil. Opizonis march. 14, 20. 15, 25.
16, 20 — 18, 5. 22; fil.: Guil-
helmus.
- Mutina civ., *Modena* 12. 14, 5.
27, 25. 29, 20. 38, 1. 45, 1. 73, 15.
77, 5. 78, 35. 79, 1. 97, 1. —
Mutinenses 10, 20. 17, 20. 28, 15.
51, 30. 57, 35. 59, 5. 63, n. 1.
65, 25. 88. 89. 93. 25. 95 — 98, 20.
116; Mutinensium terra 88, 5.

94, 40; potestas: Niger Marianus a. 1222.

N.

Napolis, *Napoli* 38, 25.
de S. Nazario (Cremon.): Asavitus.
S. Nicholai in Carcere Tuliano
Rom. card. diac.: Guido, Otto.
Nicholaus de Andito Placent.,
consul a. 1205. 31, 5.
Nicholaus puer Theothonicus 42.
Niger, Nigrinus, Marianus Cremon.,
potestas Mutin. a. 1222, Placent.
a. 1223. 73.
Nigrinum castrum, *fortasse Negretto (comm. Montù Beccaria, circ. Voghera), certo in illa regione olim situm* 3, 10. 30, 1. 48, 15. 55, 20.
Nova porta, *regio civitatis Placentinae* 48, 1. 54, 20.
Novaria, *Norara* 12, 25. 20, 10. 29, 5. 43, 10. 101, 30. 105, 5. —
Novarienses 8, 20. 28, 10. 57, 15. 61, n. 1. 101, 10; Novar.: Brusius Porcha.
Nuce - casale, *locus Cremon. ignotus* 43, 30.
Nucetum, *Noceto (circ. Borgo S. Donnino, inde orientem et meridiem versus)* 4, 5.
Nuria fl., *Nure* 11, 25. 58, 25. 59, 10; *Nuriae vallis* 61, 1.

O.

d. Obertini fil.: Fredentinus.
Obertus cf. Ubertus.
Obertus Gnachi Placent., consul
a. 1189. et a. 1213. 18. 19, 15. 42, 20.
Obertus de Iniquitate Placent.
73, 30.
Obertus de Ozeno Mediolan.
103, 30. 104.
Obertus de Porta Placent., consul
a. 1189. 19, 10.
Obertus de Preduca 8, 15.
Obertus Scorpionus de Porta
Placent., consul a. 1197. 23, 10.
Obertus Strictus Placent., consul
a. 1213. 42, 25.
Obertus Vicecomes Placent., consul
a. 1197. 23, 5.

Obertus Vicecomes potestas militum Placent. a. 1235. 116, 20.
Obertus Vicedominus Placent.,
consul a. 1180. 11, 20.
Obertus de Vico - Iustino Placent.,
consul a. 1205. 31, 1.
Obertus de Vidalta vicecomes,
Placent., consul a. 1213. 42, 20.
Obizo v. Opizo.
Oblubra v. Olubra.
Odonis (Placent.): Clavellus.
Ogius fl., *Ogliò* 19. 27, 10. 36, 20.
Olubra, Oblubra, castrum, *Castel San Giovanni (circ. Piacenza, ad occidentem versus ab hac civitate)* 15, 10. 115, 30. 116.
Olzola v. Ozola.

Opizo, Obizo.

Opizo episc. Parmensis 53, 25.
Opizo I. marchio Malaspinæ
5, 15. 14.
Obizo II. marchio Malaspina 92, 35. 101, 5. 116, 20.
Opizo Aginonus Placent., consul
a. 1180. 11, 20.
Obizo Buccafollis 6, 15.
Obizo de Fontana Placent., consul
a. 1180. 11, 20.
Hostia, *Ostia* 84, 10; Ostensis card.
episc.: Hugolinus.
Otto IV. imp., (*falso*) dux Saxonum
32. 33. 37 — 40, 15. 53, 25. 64, 5.
Otto card. diac. S. Nicolai in
Carcere Tuliano 110. 111.
Otto (de Wittelsbach comes palat.
Bavar.) dictus Antegradus 33, 5.
Otto de Mandello, potestas Placent.
a. 1221/2. 71.
Ottobonus de Ianua potestas Brix.
a. 1209. 37, 15.
de Ozeno (Mediolan.): Obertus.
Ozola, Olzola, *Ozzola in dextra ripa Trebbiae fl. (comm. Coli, mand. Bettola, circ. Piacenza)*
15, 30. 16, 1.

P.

Paderna villa, *Paderna (comm. Pontenure)* 58, 10.
de Pado (Placent.): Iohannes.
Padua, *Padova* 12, 20. — Paduani
10, 25. 94, 20. 100, 5.

- Padus fl., *Po* 4, 5. (5, 25). 13, 35. 25, 20. 47, 35. 48, 40. 51, 5. 53, 30. 54, 15. 56, 10. 57, 1. 65, 15. 105. 106; Padi pons Cremon. 53, 35. 67, 15; Placent. 48, 40; Taurin. 105, 30. — ripa Padi, *regio civitatis Placent.* 48, 1.
- Palatinus Advocatus Vercell., potestas Placent. a. 1194. 21, 30.
- Palest[r]ina, Penestina, *Palestrina* 15, 25; card. episc.: Paulus, Iacobus.
- Palmerius Brachius Placent. 72, 30.
- Papia civ., *Pavia* 3, 15. 12. 20, 15. 22, 5. 26, 30. 30, 1. 40, 5. 41. 51, 25. 55, 15. 74, 10. 107. 116, 10; Papiæ comitatus 10, 5; terra 49, 5. — Papienses 9, 10. 17, 20. 20, 5. 25, 10. 26, 30. 28, n. 1. 30. 31, 25. 33, 15. 37, 10. 38, n. 4. 40. 41. 46, 25. 50, 30. 51. 53, 20. 54, 5. 57, 5. 60, 15. 63, 1. 65, 10. 74, 5. 77, 1. 107, 30. 116; Papiensis populus 51, 1; episc.: Fulco.
- Parma civ., Parmensium urbs 4, 1. 12. 14, 5. 16, 35. 17. 20, 15. 22, 5. 23, 35. 26, 15. 27, 25. 38, 1. 45, 5. 58, 35. 59, 25. 79, 10. 80, 20. 88, 15. 95, 5. 97; Parmæ comitatus 17, 25; terra 67, 20. — Parmenses, Parmexani 10, 20. 14, 25. 16 — 19, 1. 24. 25, 10 — 27, 35 — 29. 36, 10. 45, 25. 46, 10. 51, 30. 52, 5. 57, 35. 59. 63, 20. 64, 15. 65, 25. 66. 68, 1. 74, 5. 75, 5. 77, 1. 82, 15. 88, 10. 89. 95 — 98, 20. 107, 30. 116; Parmensium terra 64, 1. 94, 5; episc.: Opizo; potestates: Pelavicinus de Pelavicinis a. 1188, Gerardus Rubeus a. 1188, Ysaac de Dovaria a. 1216; Parmensis: Girardus Tercius de Cornazano.
- Parola, *Parola ad fl. Parolam et viam Aemiliam (comm. Fontanellato, circ. Borgo S. Donnino)* 17, 30.
- Parpanisii castrum, *Parpanese sul Po (comm. Arena Po, mand. Stradella)* 46, 20.
- Pasacalda (Placent.): Petratus. Pasturellus (Placent.): Bernardus. S. Pauli burgum Placent. 11, 30. Pelagius card. episc. Alban. 68, 15.
- Pelavicinus de Pelavicinis marchio, potestas Parm. a. 1188. 16, n. 1.
- Penest[r]inus card. episc. v. *Palestrina*.
- Pergamum, *Bergamo* 12, 20. 20, 15; Pergami comitatus 19, 30. 25, 10; terra 27, 5. — Pergamenses 10, 25. 12, 25. 19. 20, 5. 25, 5. 26, 1. 27, 5. 28, 20.
- Pernisius, Pernixius, Ardezonus Placent. 90.
- Perosa civ., *Perugia* 57, 15.
- Pes - montis, *Piemonte* 103, 10. pestis a. 1167. 8.
- Petra Gemella 4, 10.
- Petra Sileria, Petrae Sylariae rocca, *Pietra Parcellera (comm. Travo, inde meridiem et occidentem versus)* 8.
- Petratius Pasacalda Placent., consul a. 1218. 64, 10.
- S. Petri (in Vaticano) eccl. Rom. 8, 1. SS. Petri et Pauli limina Rom. 86, 5. de Petris-Leonis (*falso-Dolcis, gente Romana*): Guido, Iohannes.
- b. Petrus apost. 8, 5.
- Petrus Dianus card. presb. S. Caecilie 20, n. 2.
- Petrus Traversarius Ravennas 39, 30.
- Philippus, Phylippus, rex, fil. Federici I. imp. 32. 33; filia 33, 5.
- Philippus archiep. Mediolan. 30, 5.
- Pigazanum, *Pigazzano in sinistra ripa Trebbiae fl. (comm. Travo)* 69, 20. 113, n. 1. 114.
- de Pirovano (Mediolan.): Guifredus.
- Pisae, Pisca, *Pisa* 15, 25. 83, 15. — Pisani 83, 10.
- Pischeria, *Peschiera ad lacum de Garda* 37, 25.
- Pizum, Piza, de Cunio v. Cunio.
- Placentia civ., *Piacenza* 1 — 4. 6 — 8, 20. 9, 10. 12. 13, 35. 14, 1 — 16. 18. 20 — 23. 28, 30. 29, 30 — 32, 30. 33, 10. 35. 38. 39, 15. 42. 43, 10. 44, 5. 46, 15 — 49. 52, 20 — 55, 20. 57, 1 — 59, 10 — 62, 30. 63, 20 — 67, 15 — 74, 1. 80, 1. 84. 85, 30. 90 — 94, 15. 96, 35. 99. 100, 35. 101, 5. 102. 105. 111 — 116; regiones: porta S. Antonini, porta et burgum S. Brigidae, porta Gariverti, porta S. Laurentii, porta Mediolanensis, porta

Nova, ripa Padi, burgum S. Pauli; platea maior 11, 15; platea maioris ecclesiae 111, 30. 116, 20; portae: de Puteo Fulberto, de Strata Levata; turres 6, 1; palatium 60, 15; camera communis 72, 30. 73; ecccl.: S. Antonii, S. Antonini, S. Crucis de Fosusta, S. Iustinae maior, S. Mariae de Templo, domus Cruciatorum, hospitale Humiliatorum in burgo S. Pauli. — Placentinae comitatus 3, 15. 5, 25. 13, 1. 28, 20; districtus 1, 20. 3, 5. 31, 1. 69; terra 49, 20. 63, 20. 91, 5; campanea 112, 30; montana 8, 10. — Placentini 5, 5. 6, 15. 8, 10. 9, 20—11, 20. 14. 15, 30. 16—19, 25. 21—27, 15—31. 34, 15. 35, 20. 37. 40. 42. 45—48. 51—53, 20—56. 58—63. 65. 67. 68. 72. 75, 10. 79, 5. 84. 90, 15. 91, 25. 93, 5. 94. 98, 30. 99, 1—101, 1; Placentinus populus 11, 30; clerus 30, 20. 31; Placentinorum terra 46, 5; Placentina (terra) 6, 25; consules: a. 1180. 11, a. 1189. 19, a. 1193. 21, 25, a. 1197. 23, a. 1204. 30, 20, a. 1205. 31, a. 1206. 31, 5, a. 1207. 31, 30. 32, 1, a. 1213. 42, a. 1218. 64, 10; potestates: Arnaldus Barbavara a. 1162—64, Iacobus Mainerius a. 1186, Azo comes a. 1195. 1199, Guido de Mandello a. 1200, Guillelmus de Pusterla a. 1201, Drutus Marcellinus a. 1210, Guifredus Grassellus a. 1214, a. 1215. 48, 15. 51, 15, Lanfranchus de Ponte-Carario a. 1216, Guido de Busti a. 1218, Andalus de Andalis a. 1219, Guillelmus Becutus de Camino et Belengerius Mastagius a. 1221, Otto de Mandello a. 1221/2, Girardus de Dovaria et Iacobus de Burgo a. 1222/3, Niger Marianus a. 1223, Ugo Angagnola a. 1224, Lombardus Guazo a. 1225, Guido de Landriano a. 1227, Abiaticus Marcellinus a. 1228, Guilielmus Saporitus a. 1229, Raimundus de Ioco a. 1230, Guifredus de Pirovano a. 1231, Belengerius Ma-

stadius et Obizo Malaspina a. 1234, Guillelmus de Andito et Obertus Vicecomes a. 1235. — Placentina eccl. 38, n. 4. 64, 5; episc.: Sigefredus, Arduinus, Iohannes V, Hugezonus, Fredenzonus electus, Tedaldus, Arditio, Grimerius, Fulco electus, Vice-dominus. — Placentinum carocium 10, 20. — Placentina moneta 4, 20; Placentini (nummi) 6, 20, secundi 7, 15, minuti = quarteroli 67, 25, grossi 67, 25, veteres 67, 30. Placentinum burgum 58, 25. Placentinum villa, *Piacentino a Carpaneto versus meridiem (circ. Fiorenzuola d'Arda)* 58, 5. Platabixa castrum et burgus *Cremone*. 61, 30. Plumatiun castrum, *Piumazzo (comm. Castelfranco dell' Emilia, circ. Bologna)* 89, n. 1. 98, 5. pluvii a. 1180. 12, 1. de Ponte-Carario (Brix.): Lanfranchus. Pontenurium, *Pontenure ad viam Aemiliam (circ. Piacenza)* 22, 10. 58. 59. 61, 15. 65, 15. de Ponte- (Trebiae) monast., *Quartazzola* 25, 1; abbas: Grimerius. Pontis-vici locus, *Pontevico ad Ollium fl. (prov. Brescia)* 34, 25. 35, 20. 37, 1. Pontremulum, *Pontremoli* 18, 20. 19, 1; Pontremuli partes 18. 83, 10. — Pontremulenses, Pontremuli 18, 30. 19, 5. 92, 10. 93. Pontuli castrum, *Pontolo ad fl. Taro superius (comm. Borgotaro)* 26, 25. Porcha (Novar.): Brussius. Pormus (Placent.): Fulco. de Porta (Placent.): Obertus, Antoninus, Obertus Scorpionus, Rufinus. Porta-Albara castellum et burgum, *Port' Albera (comm. Stradella, circ. Voghera)* 56, 25. Portuensis card. episc.: Conradus. Portus-Pioglosus, *haud procul a Broni olim situs* 56, 10.

- Potentianum, *Podenzano* (mand. *Ponte dell' Olio*, circ. *Piacenza*) 70. 71, 20. 72. 74, 1. 112, 25.
- Pratum de Rege, *Labrè (?) a Salamora meridiem versus*, ab *Alseno orientem versus situm* (*Pradone coniecit Pallastrelli, quod prope Salamoram situm esse dixit, ego non inveni*) 65, 15.
- Predella, *Pradella (?)* (comm. *Zavattarello*, circ. *Bobbio*) 4, 10.
- Preduca, *Perduca in ripa sinistra Trebiae fl.* (comm. *Travo*), ut dicit *Pallastrelli, quem locum ipse non inveni* 8, 25; de *Preduca*: *Obertus*.
- Predugia, locus ignotus, *haud procul a Carpaneto* (circ. *Fiorenzuola d'Arda*) olim situs 2, 15.
- Presbiter *Cazia Placent.*, consul a. 1218. 64, 10.
- Sanctus Protasius villa, *San Protaso* (comm. *Fiorenzuola d'Arda, inde occidentem versus*) 46, 10.
- Provinciales 85, 25.
- Pruinus de Incoardis *Mediolan.*, potestas *Placent.* a. 1226. 73, 35. 74, 1. 80, 30.
- Punasius marchio = *Manfredus II.* marchio de *Salucio* 52, 20.
- de *Pusterla*: *Guillelmus*.
- de *Puteo-Fulberto* porta *Placent.* 67, 30.
- R.**
- Radinus (*Placent.*): *Folco*.
- Ragium villa, *Raglio* (comm. *Rivergato*, inde orientem versus, circ. *Piacenza*) 114, 20.
- Raimundus de Ioco *Bonon.*, potestas *Placent.* a. 1230. 99, 1. 100, 35. 101.
- Raimundus de Ugonibus *Brixiensis*, potestas *Cremon.* a. 1217. 62.
- Rainaldus archiep. *Colon.*, cancellarius 6, 15. 7, 15. 8, 5.
- Rainaldus de *Uerslingen* 86, n. 4.
- Rainerius card. diac. *S. Mariae in Cosmedim* 54, n. 1.
- Rainerius de *Cario Placent.*, consul *Placent.* a. 1197. 23, 10.
- Ravena civ., *Ravenna* 11, 15. 75, 25. 77, 30. 93, 30. 110. 111. — *Ravenates* 88, 5; *Ravenas*: *Petrus Traversarius*.
- Regium civ., *Reggio nell' Emilia* 12. 14, 5. 27, 25. 29, 20. 38, 1. 45. 79, 5. — *Regienses* 10, 20; *Regenses* 28, 5. 63, n. 1. 65, 25; *Rezani* 17, 20. 27, 35. 28, 20. 51, 30.
- Ricardus comes de *S. Bonifacio* 40, 5.
- de *Richis curtis Cremon.* ignota (mand. *Robecco d'Oglio*) 62, 5.
- Ripalta, *Rivaltà Trebbia* (mand. *Agazzano*, circ. *Piacenza*) 113, 15.
- Risum, locus *Bergamascus* 27, 5.
- Rivalgarium castrum, *Rivergato* ad fl. *Trebbiam* (circ. *Piacenza*) 1, 25. 69. 112, 25 — 114, 5. 115, 20.
- Rivola castrum, *Rivoli Veronese super Athesim fl.* 7, 1.
- Rivulus - magnus, locus prope *Alseno* (mand. *Fiorenzuola d'Arda*) olim situs 29, 30.
- Rivus *Inglus v. Inglus*.
- Rivus maior, olim *haud dubie prope sequentem locum situs vicus* 112, 10.
- Rivus - mezanus, *Rio - mezzano in dextra ripa Ardae fl. inter septentrionem et occidentem a Fiorenzuola d'Arda* 112, 5.
- Rivus - Sanguenarius, Rivus - Sanguinentus, castrum et villa, *Sanguinara (?) ad viam Aemilianam, orientem et meridiem versus a Borgo S. Donnino* 17, 30. 66, 20.
- Rizolum, *Rizzolo in dextra ripa fl. Nure* (comm. *S. Giorgio Piacentino*) 13, 20.
- Roagia fl., *Rovacchia torrens, qui in Stirone fl. effunditur* 66, 20; turris de *Roagia, fortasse Rovacchia Caduro ad viam Aemilianam a Borgo S. Donnino orientem versus* 66, 20.
- Rocha de *Varsio v. Varsium*.
- de *Rochaforte contrata prope Fiorenzuola d'Arda* 112, 5.
- Roclerius *Bonifacii Placent.*, consul a. 1218. 64, 10.
- de *Rodoblago turris, Torre di Robbio* (comm. *Robbio, circ. Lomellina*) 57, 20.
- Rogerius v. *Fridericus*.
- Roma, *Romana civ.*, urbs 7, 10, n. 5. 8. 15, 1. 19, 15. 37. 39, 30. 53. 60, 20. 68, 15. 69. 83, 30; eccl.: *S. Mariae in Turri*, *S.*

Petri in Vaticano. — Romani 4, 20. 7, 20. 33, 10. 37. 64, 5. 69. 84, 20. 110. — Romana eccl. 86. 87. 90, 1. 110, 5; curia 32, 30. 71, 5. 83, 25. 84, 25. 89, 25; pontif.: Alexander III, Lucius III, Urbanus III, Clemens III, Celestinus III, Innocentius III, Honorius III, Gregorius IX. — Romana febris 8, 10.
 Romagniola 37, 35. — Romagnoli, Romagnoli 98.
 de Romano: Yzolinus.
 Romanum castellum, *Romano di Lombardia (circ. Treviglio, prov. Bergamo)* 19, 30.
 Romea strata, Romipeta strata, *via Aemilia* 45, 10. 56, 10. 58, 10.
 Ronca (?) strata 23, 30.
 Roncalia, Ronchalia, *Roncaglia (comm. Mortizza), orientem versus a Placentia* 4, 10. 5, 5. 22, 5. 48, 35.
 Roncalia, *Castelnuovo di Roncaglia (circ. Lodi)* 54, 15. Cf. Castrum novum de ultra Pado.
 Roncarolum castrum, Roncailolum, *Roncarolo ad fl. Nure, prope ostium eius (comm. Caorso)* 1, 20. 12, 10. 25, 20.
 de Roncho-Veteri (Placent.): Therisedus.
 Ronchum, *Ronco (comm. Gropparello, mand. Carpaneto, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 2, 10.
 Rosanum, *olim situm prope Fiorenzuola d'Arda* 112, 5.
 Rovorscala, Rovorscalla, *Rovescala (mand. Soriasco, circ. Voghera)* 47, 25. 48. 54, 20. 55, 30.
 Rubeus (Parm.): Gerardus.
 Rubeus (Placent.): Albertus.
 Rudilianum, *Rudiano ab Oglio fl. orientem versus (mand. Chiari, prov. Brescia)* 27, 10.
 Rudilianum castrum, *Riviano? (comm. Varano de' Melegari, circ. Borgo S. Donnino)* 64, 1.
 Rufinus de Porta Placent., consul a. 1207. 31, 30.
 Rumanengum castrum, *Romanengo (mand. Soncino, circ. Crema)* 61, 10.
 Rumpini castrum, *Ruino (mand. Zavatterello, circ. Bobbio)* 55, 15.

S.

Sabogia, *Sabaudia* 49. 50, 10. 99, 10. 102, 20. 104; Saboguia 52, 20; Savegna (Savolia) 15, 15; com.: Humbertus III, Thomasius.
 Saliceta, *Saliceto (di Chiaravalle) (comm. Alseno, mand. Fiorenzuola d'Arda)* 49, 25.
 Salmurae, Salmuriae, Sarmurae, *Salamora, ab Alseno inter orientem et septentrionem (circ. Fiorenzuola d'Arda)* 45, 10. 57, 30. 65, 15. 67, 10.
 de Salucio, Salutio, Salucia, *Saluzzo, march.: Manfredus II, Manfredus III.*
 Sanus Surdus Placent., consul a. 1205. et 1218. 31, 5. 64, 10.
 Saporitus (Mediolan.): Guilielmus.
 Saraceni 15, 10. 42, 10. 84, 20.
 Sarmatum villa, *Sarmato (mand. Castel S. Giovanni, circ. Piacenza)* 54.
 Sarmurae v. Salmurae.
 Sarturana, *Sartirana Lomellina* 46, 1. 57, 25.
 Savegna v. Sabogia.
 Saveliana, *Savigliano (circ. Saluzzo)* 102, 15.
 Saxi (*Saxones*) 32, 5. 85, 25; dux: Otto (*falso*).
 Scalona, *Ascalon* 5, 5.
 Scicilia, Cicilia 22, 25. 23. 32, 15. 38, 25. 39, 30—41, 25. 53, 25; Sciculorum regnum 86, 20; reges: Guillelmus II, Tancredus, Henricus, Federicus.
 Scoltena fl., *Scoltenna, Panaro* 94, 35. 95.
 Scorpionus: Obertus de Porta.
 Scruna fl., *Coppa?* (10). 11, 5.
 Seminatum castrum, *Seminò (comm. Vicomarino, mand. Borgonovo Valtidone)* 51, 10.
 Senum, Sinus, *Alseno ad viam Aemiliam (mand. Fiorenzuola d'Arda)* 11, 30. 17, 20. 18, 10. 22, 15. 29, 30. 31. 112, 20.
 Seprium comitatus 27, 5.
 Septima, *Settima (comm. Gossolengo, circ. Piacenza)* 113, 1.
 sepulcrum Domini 42, 5.

Serevolanum villa, *Scrivellano prope Statto (comm. Travo)* 114, 10.
 Serii-dei domus *prope Pontem Trebiae (Quartazzola) olim sita* 70, 15.
 Serius fl., *Serio* 42, 30. 43. 61, 5.
 Sesteronus fl., *Stirone* 23, 35. 24, 5;
   Sustironis vallis 67, 10.
 Siccamilica (Placent.): Albertus, siccitas a. 1186. 15, 5; a. 1198. 23, 25.
 Sicilia v. Scicilia.
 de Sidulo mons, *Sidolo (comm. Bardi, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 11, 20.
 Sigefredus episc. Placent. 3, 5.
 Sileria v. Petra.
 Sinus v. Senum.
 Siuriasci, Siuraschi castrum et villa, *Soriasco (circ. Voghera)* 49, 5. 54, 20. 55.
 Soarca, *Soarza ad fl. Arda prope Padum fl. (mand. Villanova sull'Arda)* 27, 15.
 Soncinum v. Suncinum.
 Sorisinum, Sorixinum, *Soresina (circ. Cremona)* 61.
 Sparoaria, *Sparavera vel Sparovera in dextra ripa Padi fl. (comm. Mortizza, mand. Pontenure)* 48, 25.
 Spinalbertum castrum, *Spilamberto ad fl. Panaro (mand. Vignola, circ. Modena)* 95, 10.
 Spirensis (*Speyer*) episc.: Conradus III.
 Stati villa, *Statto in sinistra ripa Trebiae fl. exadversum Rivergaro (comm. Travo)* 114, 10.
 de Stradellis villa, *Stradella (circ. Voghera)* 56, 15.
 de Strata Levata porta Placent. 67, 30.
 Strictus (Placent.): Iacobus, Gerardus, Arnaldus, Obertus.
 Suncinum, Soncinum, castrum, *Soncino ad fl. Oglio (circ. Crema)* 4, 15. 14, 5. 27. 28, n. 1. 33, 15. 62, 15. 63. 88, n. 4.
 Surdus (Placent.): Sanus, Iohannes.
 Sustiro v. Sesteronus.
 Sylaria v. Petra.
 S. Syxti reliquiae 13, 15.

T.

Tabianum, *Tabiano (vel Tabbiano) (comm. Salsomaggiore, circ. Borgo S. Donnino)* 5, 1.
 Tanarus fl., *Tanaro* 101, 30.
 Tancredus rex Apuliae 18, 5.
 Tarius, Tare, fl., *Taro* 22, 15; Tarii vallis 49, 1. 58, 15. 61, 5. 92. 93, 1; Tario vallis 14, 20; Tare valles 16, 25; Valdetarius 18, 25. 23, 35; potestas: Danisius a. 1189.
 Tarvisiani v. Trivisium.
 Taurinum, *Torino* 105.
 Tedaldus (*falso*) Thebaldus 20, 1) episc. Placent. 20, n. 1.
 de Tegero castrum Placent. 31, 10.
 de Templo eccl. S. Mariae Placent. 1, 1.
 Tercius: Girardus de Cornazano.
 Terdona, *Tortona* 3, 15. 5, 10. 7, 15. 12, 25. 14, 5; Terdonae terra 101, 5. — Terdonenses 50, n. 1. 107, 30.
 Terra Sancta 68. 85.
 terraemotus a. 1117. 3, 25; a. 1222. 72.
 Terrisius (Thidericus mon. de Silva Benedicta) 12, 10.
 Thebaldus episc. Placent. v. Tedaldus.
 Theothonici 7, 1—9. 13, 5. 37, 20. 85, 25; pueri et puellae 42, 1; principes 32, 5; Theothonicus puer: Nicholaus; Theothonicorum terra 32, 30; Theothonica terra 39, 25. — Theothonicus mos 74, 30.
 Therisedus de Roncho-Veteri Placent., consul a. 1207. 32, 1.
 Thomasius comes de Sabogia 49. 50. 52, 20. 99, 10. 102, 20. 104.
 Ticinus fl. 57, n. 1; de Ticino pons 57, 5.
 Tidonus fl., *Tidone* 54, 15; Tidonis vallis 55. 61, 1.
 Tocammota (Tocamatum?), *Toccamatto all' Est (comm. et mand. Fontanellato, circ. Borgo S. Donnino)* 66, 20.
 Trabacianum castrum et villa, *Travazzano (comm. Carpaneto, inde meridiem versus, circ. Fiorenzuola d'Arda)* 2, 15. 4, 15. 58, 5.

Trabacianum, *Tavazzano Vecchio et Pezzolo di Tavazzano* (comm. *Villaresco*, mand. *Paullo*, circ. *Lodi*) 21, 1.

Traversarius (Ravenn.): Petrus. transmarina gens 68, 10. 84, 20; transmarinae partes 86, 20. 108, 25; civitates 15, 10.

Trebia, Trevia, Trivia, fl., *Trebbia* 11, 25. 47, 35. 70. 112, 30—114; Treviae vallis 55, 15. 61, 1; pons 70, 15.

Trentum, *Trient* 81, 1.

Trivia v. Trebia.

Trivisium, *Treviso* 12, 20. — Trivicenses 10, 25; Tarvisiani 94, 20. Trivuli castrum, *Trigolo* (mand. *Soncino*, circ. *Crema*) 61, 10.

de Tuna, *Tuna* (comm. *Rivalta Trebbia*): Bertholomeus.

Turianum, *Torrano in dextra ripa fl. Nure* (comm. et mand. *Ponte dell' Olio*, circ. *Piacenza*) 13, 20.

Tuscia 37, 35. 39, 10.

Tusculana, *Tusculum* 7, 20; card. episc.: Hugo.

U.

Ubertus cf. Obertus.

Ubertus II. archiep. Mediolan. v. Urbanus III. papa.

Ubertus Vicecomes Mediolan., potestas Bonon. a. 1228. 89, 25.

Ugezonus v. Hugo.

Ugo v. Hugo.

Ugolinus v. Hugolinus.

de Ugonibus (Brix.): Raimundus. Ulevalum, *Olevano di Lomellina* (mand. *S. Giorgio di Lomellina*) 44, 20.

Urbanus III. papa = Hubertus II. archiep. Mediolan. 13, 30. 15.

Ursaoria villa, olim sita in sinistro latere torrentis *Chiavenna inter Fiorenzuola d'Arda et Carpaneto*, forte ubi nunc viculi *Caminata et Fontana* 58, 5.

Urzium, *Orzinuovi* ab *Oglio fl. orientem versus* (circ. *Chiari*, prov. *Brescia*) 27, 10.

V.

Valdetarii v. Tarius fl.

Valenza, *Valenza ad Padum fl.* (circ. *Alessandria*) 30, 20.

Varanum, *Varano de' Melegari* (mand. *Pellegrino Parmense*, circ. *Borgo S. Donnino*) 64, 30.

Varsium, *Varsi ad rivum Ceno* (mand. *Fornovo di Taro*, circ. *Parma*) 31, 10; rocha de Varsio, *Rocca di Varsi*, inde occidentem et meridiem versus 31.

Vegevanum, *Vigevano in dextra ripa Ticini fl.* (circ. *Lomellina*) 5, 15. 29, 5.

Vellianum (Vilianum) castrum *Sabaudiae* 15, 15.

Venetia civ. 11, 15. 30, 15. 111; eccl.: *S. Marchi*; dux: *Henricus Dandulus*.

Vercellae civ., *Vercelli* 12, 25. 14, 5. 20, 10. 21, 30. 31, 20. 49, 30. 50, 30. 100. 101. 105. — *Vercellenses* 8, 20. 28, 10. 29, 5. 49. 50. 57, 15. 61, n. 1. 101, 10. 106, 35; episc.: *Lotharius*; de Verc.: *Palatinus Advocatus*.

Verona, *Veronensis* civ. 5, 25. 12. 23, 1. 35, 1. 40, 15. 41, 30. 77, 10. 85, 30. — *Veronenses* 7, 1. 10. 60, n. 4. 80, 5. 94, 20.

Versa fl., *Versa vel Aversa* 56, 5; *Versae vallis* 55. 56, 5.

Versa, *Aversa (Terra di Lavoro)* 38, 25.

Verula, *Veroli* 85, n. 3.

Vianum castrum *Placent.* 15, 10. de *Viarolo (Parm.)*: *Iohannes*.

Vicaninum, olim prope *Fiorenzuola d'Arda situm*, loco quo postea fuit castellum *Dunga destructum*, tum vicus *Castellare*, qui iam non exstat 112, 10.

Vicecomes (Mediolan.): *Ubertus*. Vicecomes (Placent.): *Obertus*, *Baiamons*.

Vicedominus praepos. *Placent.*, episc. *Placent.* 64, 5. 93, 1.

Vicedominus (Placent.): *Obertus*, *Albericus*.

Vicentia, *Vicenza* 12, 20. — *Vicentini* 10, 25. 94, 20.

Vicoiustinum, *Viustino et Castello di Viustino* (comm. *S. Giorgio Piacentino et Carpaneto*, circ. *Fio-*

renzuola d'Arda) 2, 10; de Vico-
Iustino: Obertus.
Vicus-marinus, *Vicomarino* (mand.
Borgonovo Valtidone) 51, 5.
de Vidalta: Obertus vicecomes.
Sanctus Vidus, *San Vito* (e Modesto)
prope Casalbuttano (mand. Ro-
becco d'Oglio, circ. Cremona) 62, 5.
Vigheria, Vigueria, *Voghera* 4, 15.
10, 5.
Vignola castrum, *Vignola sul Pa-
naro* (circ. Modena) 88, n. 3.
Vignola, *Vignola a Fiorenzuola
d'Arda meridiem versus* 112.
Vilezi castrum, *Velezzo Lomellina*
(mand. Mede) 45, 30.
Villa, *Villa in sinistra ripa Tre-
biae fl.* (comm. Travo, inter sep-
tentrionem et occidentem ab hoc
loco, circ. Piacenza) 1, 20.
Villa-nova Lomellinae 46, 1.
de Virde(?) castrum 31, 25.

W.

Wido, Wifredus, Wilhelmus v. Gui.

Wolfgerus patr. Aquileg. 32, 30.
33, 10. 37.

Y v. I.

Z.

Zeni vallis v. Ceni.
Zeni villa, *Zena* (comm. Carpaneto,
circ. Fiorenzuola d'Arda) 58, 5.
Zevenigum, *Giovenigo ad fl. Adda,
a Lodi meridiem versus* 21, 10.
Zilianum castrum, *Ziano* (comm.
Vicomarino, mand. Borgonovo
Valtidone) 51, 10.
Zinonum, *Cignone* (mand. Robecco
d'Oglio, circ. Cremona) 62, 5.
Zinzius camarlengus = Honorius
III. papa 57, 15.
Zirum, *Zeri et Zeri al Castello*
(mand. Pontremoli) 92.
Zovenoldum castrum et burgus,
*Genivolta ab Oglio fl. occidentem
versus* (mand. Soresina, circ. Cre-
mona) 27, 61, 15. 62, 15. 63, 1.

GLOSSARIUM.

Maior numerus paginam, minor lineas quinas indicat.

abatutus, *Ital. abbattuto* 6, 20.
 abstulebant 2, 1.
 accedere = *accidere* 89, 20.
 accedere = *accessere* 70, 15.
 accordari, acordari, *vox Ital. accordare* 53, 25. 73, 1; *accordare* se 73, 1.
 acties = *acies* 16, 20. 95, 30. 96, 1. 97, 15; *actiis* = *aciebus* 43, 15. 50, 10.
 adamplare 11, 15.
 advocator 11, 25.
 albergare, *vox Ital. a voce Germ.*
Serberge, lagern 54, 20. 61, 5. 63.
 albergariae, *Lager, Lagerstätte* 98, 5. 105, 35; *albergarias* *figere* 61, 10. 92, 15; *ponere* 95, 10.
 ambaxator 35. 36. 38, 30. 53, 20. 93, 35. 111; *ambasiator* 66, n. 5.
 anathematizare 86, 10.
 apostolicus = *papa* 53, 20. 86, 20; *apostolica sedes* 12, 5.
 aquilis commotis 41, 15; *cf. tensis aquilis*.
 arcator 17, 30; archator 20, 10.
 argini (argines), *aggeres* ? *fossata* ? 8, 30.
 arripere (aripere) iter 18, 20. 20, 20. 103, 25. 105, 1.
 asclerati, aschlerati, *a voce Ital. schiera derivata a voce Germ. ah. scara, in Schaaren geordnet, gefchaart* 2, 20. 50. 55. 58. 61, 35. 62, 15. 63, 1. 66, 1. 89, 5. 91, 20. 95, 25. 103, 15; *cf. sclera*.

balestarius 40, 25. 46, 20. 55, 20. 56, 10. 69, 25. 70, 10. 88, 5. 93, 25. 94. 99. 104—107, 10. 109. 112, 25. 114. 115, 20. 116; *balasterius* 10, 1.
 balistra = *balista* 46, 25.
 baneria, *Ital. bandiera* 114, 35.
 banizare 83, 5.
 in banno perpetuo ponere 39, 25.
 barones 110.
 bertrescha, *vox Ital. bertesca* 25, 30; *bertrescha* 26, 10.
 blasphemator 80, 1.
 blava, *Ital. biada* 62, 10. 114, 20.
 breve communis 69, 1; *ad breviam* *eligere* 73, 5.
 buca, *Ital. bocca, ostium* 25, 20. 26, n. 1. 53, 30.
 burgum, burgus, *Ital. borgo a voce Germ. Burg* 22, 10. 45, 30. 49, 5. 56. 58, 25. 61. 62, 5. 63, 5. 69, 30. 112, 10—114, 5. 115, 35; = *Vorstadt* 3, 15. 4, 20. 11, 30. 101, 35.

camarlengus 57, 15.
 camerarius 31, 5. 32, 1.
 caminata, *camera quae caminum habet, Codagnello est aula, domus magna* 25, 25. 51, 5. 54, 25. 55, 30. 63, 5. 67, 20. 69, 20.
 ad campanam collectum consilium 68, 25; *ad sonum campanae* 40, 30.
 campanea 10, 10. 58, 1. 95, 10. 112, 30. 113, 20.
 canonica, *ecclesia canonicorum* 20, 35.
 cancellarius 7, 15. 8, 15. 38, 30; *cancelarius* *eccl. Rom.* 15, 20.

captor 70, 25.
 caretus, *Ital. carretto* 57, 20.
 cariola, *vox Ital. carriola*, *Ætaren*
 25, 30. 26, 10. 35, 5. 43, 25. 44, 1.
 49. 51, 30. 57. 58. 112, 5.
 carocium, *carocius* 10. 11, 1. 12, 25.
 14, 1. 17, 20. 20. 21, 1. 23, 20 —
 28, 10. 29. 33. 34, 5. 36. 40.
 42, 30 — 44. 52, 10. 60, 25. 65. 88.
 94, 30 — 98. 113.
 carrum = *carrus* 46, 30. 97, 10.
 casale 112, 25.
 castellarium 62, 10.
 castramentari = *castrametari* 20, 20.
 21, 5. 24, 1 — 26, 25. 27. 29, 5.
 37, 20. 43, 10. 45, 10. 46, 5. 47, 35.
 48, 5. 51, 35. 54, 10. 55, 25. 57, 20.
 58, 5. 61, 15. 63, 15. 65, 15. 66, 15.
 95, 1. 112, 20. 113, 20. 116, 1.
 castrum lignorum 6, 5. 9, 10. 10.
 14, 10. 29, 10. 57, 20. 95, 20; ligna-
 minis 46, 20. 48, 10. 49, 30. 50.
 52, 15. 56, 35. 106, 5.
 cattus = *gattus* (*v. infra*) 9, 10.
 cavus = *lectus fluminis* 42, 30. 95, 10.
 cazare, *vox Ital. cacciare* 51, 25.
 53, 1. 70, 25.
 claude claudicando 108, 30.
 coadunare se 16, 1. 47, 35. 53, 20.
 54, 15. 57, 5. 61, 15. 71, 20. 83, 25.
 91, 10. 92, 15. 100, 1. 116, 1; coa-
 dunatus 50, 1. 84, 15. 94, 35. 97.
 100, 10. 103, 15. 109, 15. 111, 30.
 116, 20.
 cognoscere = *innotescere* 86, 10.
 cohoptura equorum 94, 15.
 commiscere prelium 114, 1; com-
 miscere *pro* commiscuere 21, 15.
 concreatum bellum 96, 15.
 de confessione altare 13, 15.
 consules, *assessores consilii civitatis*
 42. 47, 30 *etc. saepe*; consules
 offitiorum et societatum 16, 10.
 consularii 42, 15.
 consulatus 11. 30, 20. 31. 42, 20. 64, 10.
 contrata, *vox Ital.* 113, 5.
 correrius, *Ital. corriere* 31, 15.
 costa, *Ἀνθή* 51, 20. 54, 20.
 crossus = *crassus* 115, 1; *cf.* grossus.
 cupatae domus, *a voce Ital. coppo,*
tegulis tectae 56, 25.
 cursor 21, 15. 52, 30.
 curtis 55, 1. 62, 5.

decontra 51, 5.
 deforis = *extra* 6, 20. 22, 10.
 deguastare = *devastare* 101, 30.
 degurius, *custos agrorum* 54, 10.
 deierari, *peierare* 23, 20.
 derocare 55, 35.
 desarmatus 28, 1. 59, 25.
 destrarius 58, 35. 60, 5. 66, 10. 99, 30.
 desubtus, *desuptus* 45, 10. 46, 5.
 57, 30. 59, 30. 91, 15. 112.
 desuper 112.
 deultra 4, 20. 13, 35. 47, 35.
 dictionem magnam ferre 75, 20.
 diffidare 91, 1.
 digama = *F.* 6, 15.
 dirigire iter 2, 15. 40, 10. 58, 25.
 83, 25. 88, 20. 91, 10. 92, 10. 100.
 103, 15. 111, 5. 112, 25. 113; cur-
 sum 39, 35. 111, 10.
 disconfita, *clades* 3, 20. 4, 15. 5, 1.
 19, 25.
 disconfitus 19, 20.
 disgelare, *aufthauen* 54, 1.
 domi = *domum* 24. 57, 10; do-
 mum = *domi* 48, 1. 49, 1.
 domignionus = *vox Francogall.*
donjon 25, 25; domignonus 45, 20.
 65, 20.
 drizare = *vox Francogall. dresser*
 26, 5.
 encignerius, *vox Ital. ingegnere* 23, 5.
 expugnare = *oppugnare* 29. 46.
 48. 50. 51, 1. 52. 54, 25. 55, 10.
 56, 20. 57. 62, 10. 69, 35. 89, 15.
 92. 95. 97, 5. 105, 10. 107. 108.
 113 — 115, 10. 116, 5; = *pugnare*
 114, 35.
 expugnatio = *oppugnatio* 107.
 115, 15.
 extrinseci, *qui extra civitatem ha-*
bitant 36, 10. 91, 10. 92. 100, 25;
qui e civitate expulsi sunt
 43, 10; extrinseca (*expulsa*) militia
 113, 25.
 fidantia, *vox Ital. fidanza* 116, 5.
 firmari, *Ital. fermarsi, desinere* 12, 1.
 focus = *ignis* 3, 25.
 foditus = *fossus* 30, 10. 42, 25.
 forenses = *externi* 50, 25.
 fortia, *forzia, Ital. forza* 29, 20.
 34, 30. 40, 20. 42, 30. 45. 50, 30.
 51, 30. 57. 93, 35. 116, 25.

galea, *Galeere* 86, 20.
 gattus, gatus, *Rammbloß, Ital. gatto* 14, 10. 46. 48. 50, 15. 54, 25. 95. 105, 10. 106, 20. 108, 30; *cf.* cattus.
 glareæ, *Ital. ghiaja, ghiareto*, *steiniges Flußbett* 4, 1. 114, 1.
 granza, *ländliches Vorwerk = gran-gia* 49, 25.
 gradi = *crates* 26, 5.
 crates = *crates* 26, 20. 52, 10.
 gravitas hiemis et temporis 89, 25.
 gravitudo temporis et aquae 23, 30. 26, 20. 92, 25.
 grisium, *pellis grisea* 13, 10.
 grossus 67, 25; *cf.* crossus.
 de guarda turris, *Wartthurm* 54, 30.
 guastare = *vastare* 56, 1. 112, 10.
 guastum, *vastatio* 91. 92, 20.
 guerra 3, 10. 4, 1. 21, 35. 94, 5. 101, 20.
 hospitale, *domus infirmorum* 11, 30. 21. 56, 5. 112, 5.
 hospitari = *castra metari* 2, 25. 22. 45, 10. 47, 35. 54, 15. 57, 30. 61, 5. 67. 69, 25. 78, 15. 112, 5. 113, 15. 115, 25.
 imperialis aula 40, 20. — imperiales (nummi) 6, 20; imperialium librae 18, 15. 38, 15.
 impugnantia, *impetus* 96, 5.
 impulserant = *impulerant* 44, 10.
 incarnatio = *annus incarnationis* 38, 5. 72, 10. 73, 15. 85, 20. 89, 25. 90, 15. 99, 5. 110, 10.
 incognitus = *inscius* 103, 20.
 indefinitus, *innumerabilis* 38, 20. 42, 1. 49, 15.
 indictum tempus = *indictio* 16, 20.
 indistanter, *statim* 98, 1.
 infortuitus casus 1, 5.
 inimicabiliter 106, 30.
 iniquissime (*acriter*) pugnare, *preliare* 1, 5. 96, 15. 97, 1. 106, 25; *iniquum prelium* 96, 1; *iniquissimum prelium* 89, 5.
 insidiae, *machinae bellicae* 55, 5.
 interdicere aliquem, *interdictum ecclesiasticum imponere alicui* 54, 5.
 interdictum *ecclesiasticum* 53, 30. 54, 10.
 interfici *depon.* 33, 5.
 intrinseci, *habitatores civitatis* 36, 10. 100, 25; *intrinseci, qui castro*

praesidio sunt 46, 30. 47, 5. 48, 10. 50, 15. 55, 10. 70, 1. 105, 20 — 108, 35. 114. 115, 20; *intrinsecus manganus* 6, 10.
 intus = *intra* 6, 20. 9, 10. 26, 15; = *in* 7, 15. 9, 20. 12, 30. 21, 20. 22, 10. 26, 5. 47, 10. 106, 25.
 inundantia aquarum 78, 15.
 in iosum, *Ital. ingiù* 53, 30.
 languire, *vox Ital.* 8, 10.
 lavalum, *vox Ital. l'avello, sepulcrum* 13, 15.
 levare = *exstruere* 6, 1. 7, 15. 11, 30. 12, 30. 13, 35. 16, 1. 18, 10. 31.
 levator pons, *Zugbrücke, Ital. levatojo* 47, 1.
 machinare *act.* 75, 1.
 manaria, *ascia, dolabra* 91, 5.
 manganare, *mangano mittere* 26. 27, 15. 48, 25. 50, 5. 54, 30. 56, 20.
 manganellus, *manganus parvus* 96, 20. 97.
 manganus, *Wurfmaschine* 6, 10. 9, 10. 14, 10. 15, 15. 20, 15. 26. 27, 15. 29. 45, 25. 48. 49, 30 — 51, 30. 52. 54, 25. 56, 20. 57, 20. 88, 10. 89, 15. 95. 100, 15. 105, 10. 106, 30. 108. 113. 115, 20.
 manutenere 33, 1. 37, 15. 68, 10. 69, 15. 85, 1. 87. 90. 103. 106, 35. 107, 40. 114, 5 (*manutenerunt*).
 marchio 5, 15. 8, 20. 9, 10. 10, 5. 14. 25, 5. 30, 10. 35. 37, 25. 39 — 41, 1. 51, 15. 52, 25. 55, 10. 61, 20. 99, 10 — 108. 110, 10.
 marescalcus 18, 5.
 menda = *emenda* 18, 15.
 mezeanus = *locus medius inter aquas, aquis circumdatus* 42, 30.
 militare, *expeditionem bellicam facere* 35, 10.
 milites, *Ritter* 1. 2 *et saepissime*.
 molendinum 11, 25. 63, 5. 112, 10.
 necari, *submergi, Ital. annegarsi* 19, 20. 21, 5.
 negare se, *idem* 21, 5.
 nequissime (*fortissime*) expugnare 114, 35; *cf.* iniquissime.
 notarius 71, 15.
 numeratio, *Zählung* 99, 20.
 obviati sunt 21.

omnimode 32, 20. 35, 20. 40, 30.
64, 25. 69, 1. 86, 15. 87, 1. 90, 30.
91, 30. 110, 1. 111, 30.
opidum lignorum 10, 5.

palificare, *vox Ital.* 23, 5.
pantanum, *vox Ital. pantano* 62, 15.
papilio, *Zeit* 25, 30. 49, 20.
parabola, *licentia, commeatus* 92, 1.
parlamentum 14, 25.
pedra = *petra* 31, 10.
peroptare 115, 40.
persequi = *prosequi* 91. 92, 5.
petientes = *petentes* 33, 30. 46, 35.
pilotus, *telum balistarum* 26, 15.
placitum 11, 25.
plaustrum 97, 10.
plebagii = *plebei, populares* 101, 30.
115, 40.
plebes, *vox Ital. pieve, ecclesia par-*
rochialis, parrocchia 14, 20. 69.
113, 20.
plenarie 93, 35. 99, 20. 100, 25. 107, 20.
podium, *Ital. poggio* 48, 20. 66, 20.
113, 25.
populares, *Völkspartei* 1. 2. 69, 15.
70—73. 88, 15. 89, 20. 91. 104, 25.
112, 1—116, 10.
porticella 47.
potestaria 72.
potestas, *podestà* 16. 18, 25. 21, 30.
22, 25. 23, 30. 28, n. 1. 29, 1. 34.
35, 25. 37. 47, 25. 48, 15. 50, 15.
51, 15. 59, 25. 60. 62. 68—70, 5—
74, 1. 76, 25. 83, 20. 84. 89—92, 5.
94, 30. 96, 25. 99, 5. 100, 35. 102, 15.
104, 10. 109, 10. 111. 116.
preconari facere 91, 1. 92, 1.
predaria, *Steinwurfschütze, pe-*
traria 9, 10. 14, 10. 15, 15. 20, 15.
25, 30—27, 15. 29. 45, 30. 46, 20.
48. 49, 30—51, 35. 52, 1. 54, 25.
56, 20. 57, 20. 69, 35. 88, 10. 89, 15.
95. 100, 15. 105, 10. 106, 30. 108.
113. 115, 20.
preliare 97, 1 (*preliaverunt*).
preliari, *oppugnare* 107, 10.
prestaverunt = *praestiterunt* 38, 10.
pretaxatus 74, 15.
prexonarius, *Ital. prigioniere* 50, 20.
privatim, *clam, occulte* 8, 10. 9, 20.
28, 20. 41, 1. 104, 5. 111, 5. —
privatus locus 52, 30.

prudentia = *virtus, fortitudo* 115, 5.
pugnare = *oppugnare* 51, 5.

quarterium 96, 1.
quarterolus, *nummus* 67, 25.

recessa est = *recessit* 93, 15.
recordari *passive* 96, 1. 106, 35.
reversionis iter 24, 15.
ritimus = *rhythmus* 75, 35. 78, 25.
80, 1.
roba, *vox Ital.* 44.
rocca, rocha, *vox Ital., rupes, arx*
8, 10. 31.
rostrae, *Palisaden* 69, 30. 70, 25.
rostrae, *idem quod rostrae* 43, 1. 53, 1.

sacramentum civile, *Bürgereid*
22, 20; fidelitatis 37, 10; regiminis
74, 1; sacramenti pena 72, 20.
111, 35.
sclera, *vox Germ. ahd. scara* 28, 5.
96, 5; *cf. asclerati*.
scuderius, *Ital. scudiere* 59, 25.
secularis lex 77, 25.
securiter 28, 1. 43, 1. 103, 15. 107, 35.
semotus 5. 9, 5. 15, 1. 22, 15. 39.
57, 25.
sepe et sepius 35, 15. 36, 35. 89, 20.
96, 15.
serum, *vespera, Ital. sera* 40, 30.
59, 10. 66, 5; *versus sero, occi-*
dentem versus 13, 15.
sicale = *secale, Ital. segale* 13, 25.
40, 1.
sociale fedus 75, 10.
solarium 56, 25.
spadus, *Ital. spaldo* 46. 47, 10.
56, 20. 95. 105, 10. 106, 25.
spelta 13, 25.
spiritalis gladius 87, 10.
strata, *Ital. strada, via strata*
23, 30. 45, 10. 56, 5. 58, 10. 112.
sturium, *vox German.* 30, 1. 71, 10.
sublimus = *sublimis* 62, 30. 65, 5.
suctus, *vox Ital. asciutto, in dia-*
lecto Placentina sutt, sicus 13, 1.
suppeditari *depon.* 91, 20.
sustinere se = *opperiri, praesto-*
lari 88, 1.

taliata, *vox Ital. tagliata, Kanal*
53, 30.

tavanus, *vox Ital. tafano*, Bremſe 63, 25.

temporalis vita 21, 5.

tensis aquilis 34, 1. 40, 25. 58, 30.

terragium, *Ital. terrazzo* 46. 47.

54, 25. 95, 15. 108, 35.

trabucus, trabuchus, *vox Ital.*

trabocco, Бурѣмашѣне 25, 30. 95.

96, 20. 100, 15. 105, 10. 108. 113.

115, 20.

trahere, *Ital. tirare*, ſchießen 26, 15.

transpadare 5, 25. 47, 35. 54, 15.

travacha, *vox Ital. trabacca* 25, 30.

49, 20.

treugua 30, 5. 64. 67, 1; tregua

54, 5; treuga 97, n. 2.

universaliter 95, 30.

vagipalans 107, 15.

veterime, *olim* 42, 30.

vezola, *vezia* (*i. e. Ital. veggia*)
parva 13, 20.

vicarius (regni) 86, 25.

vicedominus 60, 20.

victualia, *Gen. victualiorum* 2, 1.

(*sed victualibus* 109, 1).

vulnerari *depon.* 33, 5.

xamitum, Sammet 13, 10.

zinzala, *vox Ital. zanzara* 63, 25.

	<i>M</i>	<i>3</i>
Ottonis episcopi Frisingensis chronicon	3	30
Ottonis et Rahewini gesta Friderici I. imp. Editio altera	3	75
Pauli historia Langobardorum	3	—
Reginonis abbatis Prumiensis chronicon	2	40
Richeri historiarum libri III. Editio altera	2	70
Ruotgeri vita Brunonis, archiepiscopi Coloniensis	—	60
Ryccardi de Sancto Germano notarii chronica	1	50
Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon	3	—
Vitae Anskarii et Rimberti	1	50
Vita Heinrici IV. imperatoris. Editio tertia	—	50
Waltrami liber de unitate ecclesiae conservanda	2	40
Widukindi rerum gestarum Saxonicarum libri III. Editio tertia	1	35
Wiponis gesta Chuonradi II. ceteraque quae supersunt opera. Editio altera	—	90

Aus der Abtheilung „Leges“ der Monumenta Germaniae historica erschienen ferner in wohlfeiler Hand-Ausgabe:

FONTES IURIS GERMANICI ANTIQVI.

	<i>M</i>	<i>3</i>
Edictus ceteraeque Langobardorum leges	1	80
Hincmarus de ordine palatii	—	50
Leges Visigothorum Antiquiores	6	—
Lex Ribuaria et lex Francorum Chamavorum	2	40

HANNOVERAE.
TYPIS CULEMANNORUM.

DG
657
.35
C63

Codagnello, Giovanni
Iohannis Codagnelli
Annales placentini

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 28 03 03 012 9